
3 1761 07459305 4

J. S. WELHAVEN'S

SAMLEDE SKRIFTER.

SYVENDE BIND.

SAMLEDE SKRIFTER

AF

J. S. WELHAVEN.

SYVENDE BIND.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF DEN GYLDENDALSKE BOGHANDEL (F. HEGEL).

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.

1868.

LIBRARY
AUG 17 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

Indhold.

Skitser fra Frankrig.

---

1. Luxembourg. — La Chaumière.

Det er en smuk Sommer-Aften med disig Luft. I Parken ved det gamle Palais-Luxembourg er der nok af Spadserende; thi Pariserne paa hin Side Seinen have her deres fornemste Promenade. Denne Have har et traurigt Anstrøg; Jordbunden viser hist og her nogle Græs-Pletter, ellers er den haard og graa-hvid. Flyvesanden har frit Spillerum, og de gamle høiadelige Træer staa i stive Rækker med pudrede Hoveder. Under Træerne har den Berniniske Skole stillet sine forskruede Marmor-Guder; men den galliske Vandalisme er forbi, og den straffende Natur kan uhindret virke sit sorte Mos-Slør over de hæslige Lemmer. I Haven er ingen Fugle uden en stille Svane, der ligger i Bassin'et, som om den var død. De mørke Telegraf-Taarne paa Kirken St. Sulpice hæve sig ruinagtige over de tætte Kastanier, medens dog Tidens friske Drama spiller i selsomme Pantomimer paa deres Tinder.

Disse Menneske-Grupper, der bevæge sig i de brede Gange, ere mindre livlige end Pariserne i Almindelighed. De høre til et Strøg af Byen, hvor Livsrørelsen er dæmpet, hvor Gaderne ere smudsige, hvor de fattige Boliger tabe sig i Skyggerne af det store Hus Pantheon, hvorunder Støvet af Frankrigs fyrige Genier skrinlægges i brandfrie Kjeldere.

En Flok af disse stille Parisere dvæler nu paa en aaben Plads i Haven. Man hører et vegtigt Navn, medens man gaar dem forbi. De erindre sig en rolig Morgen, da en hvinende Gevær-Salve afbrød Stilheden her, — de saa Røgen hæve sig og svinde mellem Træerne, og der laa et blodigt Lig paa den samme Plet, hvor de nu staa; — det var Marskalk Ney, der havde kastet sit sidste Blik paa Pantheon, dette store Mausolæ for hans Gudinde *La Gloire.*

I de Grupper, som vi nu betragte, er der kun faa Unge, og vi ere dog ved det saa kaldte latinske Kvarter, hvor hvert andet Menneske, man møder, er en Etudiant. Men disse vordende Dupin'er og Berryer'er tumle sig andensteds i det Grønne, — de ere i Chaumièren. Vi skulle ogsaa træffe dem der. Vor Vei til denne Jubel faldt kun gjennem Luxembourgs melankolske Alleer.

La Chaumière vil sige saa meget som en Straa-Hytte, — et beskedent Navn. Man skulde ikke tro, at hermed betegnes en rummelig Have, med smukke Saloner og „russiske Bjerge". Vi høre

allerede Musiken paa nogen Afstand, vi bøie os over Gjerdet paa Boulevard Mont Parnasse, og skimte Lamperne hist nede mellem de dunkle Løvmasser; vi ere ved Indgangen, og læse nu paa en dygtig Plakat: *La grande, grande, grande Chaumière.* — hvilket betyder, at dette er den sande, ene saliggjørende Chaumière, der ikke maa forvexles med nogen af de mange Efterligninger trindt om i Forstæder og Smaagader.

Her, som overalt ved offentlige Forlystelser og Udstillinger, ser det ud for den Fremmede, som om man drev Handel med Stokke og Paraplyer; men Tingen er, at man maa aflevere saadant Løsøre ved Indgangen, og betale to Sous for Opbevarelsen indtil man gaar ud igjen. Man bliver snart forsonet med denne noget brydsomme Skik; man indser, at disse Sager dog kun ere i Veien i en Folketrængsel, og man tænker sig, at de under saadanne Omstændigheder let kunne blive farlige i en larmende Stad, hvor der gives et Akademi for Stokkefegtning og formelige Kongregationer af Batteurs.

Gjennem en sirlig Avenue træde vi ind i Haven. Hovedgangene ere kredsformige og rummelige, Træerne kraftige og fyldige; der hænger klare Lamper paa Stammerne. Til Venstre er en aaben Pavillon. med uimodstaaelige Yndigheder. Oplysningen er her saa tindrende, Pavillonens eneste Væg er af Speilglas, hvori de mange rolige og bevægede

Gjenstande skuffende mangfoldiggjøres, — de blinkende Livsgeister løsslippes her af deres Krystal-Fængsler: lyse, sangvinske, sværmeriske Livsgeister og ildrøde koleriske; selv Øllets melankolske Dæmon er tilstede her, men den antager et muntrere Sving i denne rene Luft og i disse slebne Bægere. Geisterne begynde overalt at virke, — men det kommer ikke til Berusning.

Der er noget Interessant ved enhver af disse Grupper om de smaa Borde. Her sidder det latinske Kvarters Ungdom, med romaneske Fysionomier, med sorte glindsende Lokker, der hænge ned over de blege Kinder. Mange af disse Hoveder have et Udtryk, som om de rugede over victor-hugoiske Tanker; men fast hos dem alle ser man denne bronceagtige Fasthed og Sikkerhed i Konturen, der saa hyppigt findes hos Syd-Europas Stammer.

Etudianten fra det latinske Kvarter er en Stutzer; hans Kjole ophører ikke at „sidde“, om den bliver nok saa gammel, — han forstaar at forme sit Haar og sine Favorier, som om det var et flydende Malm, der kunde støbes, — han kjender fra Grunden af den Kunst at give en aldrende Halsklud et ungdommeligt Foldekast, — og denne Maade, hvorpaa han bøier sig over Stolryggen og tænder sin Cigar, er paa een Gang baade nobel og légère. Etudianten har sin Veninde med sig i Chaumièren, — og det

forarger Ingen; thi det er saaledes Skik og Brug. Mange af hine stolte Skjønheder, der glimre i Operaens Loger eller under Tuileri-Havens Løvbuer, høre til samme Klasse som denne lattermilde Ouvrière, der deler Etudiantens Sommerglæde i Chaumièren. Men den rige Bon-vivant fra Rue-Rivoli er ikke saa lykkelig som Etudianten. Dennes Veninde besørger hans smaa daglige Fornødenheder, — hun arbeider for ham, om han er fattig, hun pleier ham, naar han er syg, — og hvis han bliver kjed af Livet og Chaumièren, saa dør hun gjerne med ham.

Man har daglige Exempler paa de selsomste Sværmerier i dette Forhold, og de bidrage Sit til Seinens og Boulogne-Skovens tragiske Kronik. Jeg vil dog anføre et af en mildere Art. Paa den deilige Kirkegaard Père la Chaise er Abelards og Heloïses Mausolæ. Det er et lidet aabent, forvitret Kapel. Utallige Navne ere ridsede i Stenen, og der hænge mange friske og visnede Krandse. Her traf man nylig en ung Latiner med sin Veninde; de bragte hver sin Krands til Kapellet, — derpaa knælede de ved Sarkofagerne, saarede hinanden, og blandede Blod over de stive Sandstens-Billeder af den ulykkelige Abbed og hans Elskerinde. Tilskuerne lod dem have Fred, — og man saa det sentimentale Par smutte ind i en rystende Omnibus, for at vende tilbage til Livets Prosa.

Men denne energiske Hengivenhed er altfor ofte af kort Varighed, og den stakkels Ouvrière kan da blive meget ulykkelig. Hvor mange sørgelige Stadier har hun ikke ofte at gjennemløbe, inden hun ligger Lig i Morguen. eller i det smudsige Tagkammer. — Om Aftenen hører man undertiden en bestemt Harpe fra en aaben Plads i den uhyre By; et lidet Talglys, der er klæbet til Gadestenen, belyser en usel Kvindeskikkelse, — hun synger en Vise om Etudiantens Kjerlighed, og naar Mængden har adspredt sig, famler hun efter den henkastede Kobbermynt. I de dunkle Gange af Chaumièren møder man af og til en saadan Skabning; hun har engang siddet oppe i Salonen og kredentset den skummende Champagner. Endnu har hun noget Flitter tilbage; men hun vover sig ikke frem til Lyset. Den uerfarne Yngling fra Provindsen studser, naar et Lampeskin falder paa hendes Ansigt. Bort! det er ingen Papillon, det er Sfinx Atropos.

Fra vort Sæde i den store Pavillon kunne vi uden Hinder overskue den aabne Plan, hvor der dandses under de rige Træer. De stærke Blus give det belyste Grønne en skarp smaragdagtig Glands, medens Skyggerne antage et dybere Mørke. Der er bygget en nydelig Kjosk af raa Trægrene for Orkestret. Man dandser blot et Slags temmelig ensformige Kontradandse, og undertiden Vals, — men

denne gaar kun maadeligt. Overalt dandses her med mindre Voldsomhed end i Norden, og i Chaumièren beholde Dandserinderne deres Shavler og Hatte, uagtet Sommer-Aftenen er mild og rolig. Men det er ikke paa dette Sted man skal søge kunstige og fuldendte Bevægelser; her er megen naturlig Ynde og Grandezza, men ogsaa adskillige slingrende Knæer og ublidt henskridende Fødder. Under Dandsen lærer man snart at adskille tvende Sorter Herrer: disse glathagede, halvmodne give sig en vis Travlhed, og optræde her som Debutanter, — hine alvorlige, stærkt markerede Figurer synes allerede at have gjennemløbet flere, mere glimrende Volter, og Chaumièren er nu den sidste Meta for deres chevalereske Kursus. Den finere Verden vandrer aldrig hid, og den knuste Forfængelighed har her ingen Ydmygelse at befrygte. For mangt et Sind er Chaumièren Glemselens Forgaard, — men paa disse Bredder af Lethe voxe dog endnu nogle Frugter.

Under Dandsens Pauser fylde Gangene sig med Spadserende, man hører Latter og Drøn fra de russiske Bjerge, hver Gang den overfulde Vogn ruller ned ad de bratte Skraaplaner, — og i Salonen finder man nu et talrigere Selskab. Etudianten harangerer her over Dagens Begivenheder, — han udraaber sin politiske Konfession, — hans Øine funkle,

han truer, han spotter. Det er en Propædeutik for hans Deklamationer i Skranken og i Kamret. Men har han en Veninde her, drager hun ham let ud af denne Sfære. Med megen Tækkelighed ordner hun de smaa Forfriskninger, der kommer nogle Bekjendte til, — og snart er der et lidet muntert Samfund, der betragter hende som deres Vertinde.

Orkestret er imidlertid ikke ledigt under disse Pauser. Vi høre Aubers deilige Tonedigte, og de blive ogsaa her saa skjønt gjengivne. Er det ikke som om hvert et smukt Billed, der fængsler Sandsen, hver en kjer Erindring pludselig var gaaet op i disse hjemligt-lokkende Toner? Det er ikke en Meyerbeers mægtige Tableauer med grandiose Figurer i dristige Forkortninger; men det er Genrebilleder, grebne ud af det friske, bevægede og legende Liv. Derfor sidde nu Alle her i Chaumièren og lytte med opklarede Ansigter. Enhver af dem har hundrede Gange hørt disse Melodier; men det er deres rette Kraft, at de stedse vende unge og sunde tilbage. Auber er en Genius af samme Slags som Béranger og Paul de Kock, og som Malerne Destouches og Vernet; de fatte Harmonien i Døgnets Færsel, — de afspeile Nuet, inden det stormer forbi, — de lære Samtiden at begribe sig selv og sine Tendentser. Om Auber gjelder allerede dette Ud-

sagn: *toto cantabitur orbe.* Og en Sanger kan neppe ønske sig nogen skjønnere Triumf.

Henimod Midnat begynde Folkegrupperne at blive tyndere. Orkestret spiller Tyroler-Melodien af „Bruden", — og jeg forlader Chaumièren med en smuk Erindring fra Hjemmet.

2. Improvisatorerne.

(Paris.)

Alle Sorter Kappestrid gjøre for Øieblikket *furore* i Paris. Man holder idelige Væddeløb for Fuldblods-Heste, og Journalerne ere i denne Anledning prydede med disse aristokratiske Dyrs Stamtavler og Biografier. Her er offentlige Kampe mellem dresserede Tyre, og jeg har seet en umaadelig Plakat, der annoncerer formelige Slag mellem Hunde og Vildsvin. Desuden vil neppe Nogen, hvis Vei falder gjennem *Rue vivienne,* undgaa at blive Vidne til en Fegtning mellem — Oldenborrer. Et entreprenant Hoved har indfanget en Mængde af disse Dyr, og stillet dem, to og to, paa en Træbrikke. De staa opreiste og fastklinede i smaa, røde Papir-Hylstere, de have trekantede Hatte, og enhver af dem holder et tyndt Halmstraa fastklæbet ved Foden. I denne Tilstand ere de naturligvis aldrig rolige, og derved fremkommer et Slags Huggen med Straaene, der skal ligne Fegtning. Manden,

der driver denne Trafik, raaber idelig i den værste Remsetone: *Voici deux combattants! ils se battent dans trois jours sans boir et sans manger, — deux sous!*

Men alt dette er dog Intet mod den Turnering, vi have oplevet, mellem tvende Improvisatorer, og med det Samme, som nogle Journalister ville have det, mellem tvende Sprog: Italiensk og Fransk. Den franske Improvisator Pradel havde nylig udfordret den bekjendte Sgricci, — men Kampen blev afslaaet; nu kastede han Handsken til Luigi Cicconi, og denne optog den. Det gjaldt intet Mindre end at improvisere en hel Tragedie. Slaget stod i Raadhusets store Sal, og man havde søgt at sikre sig et fint Auditorium ved en dyr Entrée. I Forhallen var der stillet en Urne, bevogtet af to Gensdarmer, og her nedlagde man Sujetter for Improvisationen. En Kommission udstødte siden blandt disse alle Nutidens, alle uhistoriske og alle ikke-tragiske Stoffer. De øvrige bleve oplæste for Auditoriet, og et Barn med tilbundne Øine tog derpaa et Thema ud af Urnen. Cæsar Borgia blev da udraabt. I Fonden af Salen, bag Kamppladsen, bemærkede man en temmelig talrig Kreds af Damer. De Fleste af disse vare franske Digterinder, Isis - Figurer, junoniske Figurer og et Par smaa Heber, — uden Smykker, men med levende Vifter. Derimod vil

man paastaa, at der af de nu florerende Digtere ingen var tilstede uden Lamartine, og han stod ovenikjøbet nede i Salen, skjult bag en Pille. Til Apparaterne ved denne literære Fest hørte i Øvrigt en Flok italienske og franske Hurtigskrivere og en Dame med en Harpe.

Der hengik vel en Time fra Salens Aabning, inden Improvisationen begyndte, og i denne Mellemtid var der en Bevægelse i Auditoriet, der paa sin Maade ikke var mindre interessant end det egentlige Kamp-Optrin. — Et fransk Publikum er aldrig roligt, naar det saaledes sidder og venter; men i denne Uro viser sig dog altid en bestemt, fornuftig Vilje og et vist Sammenhold. Fast hver Dag, og ved hvilkensomhelst større offentlig Forsamling, vil man finde denne Erfaring stadfæstet. Paa et af Boulevard-Theatrene begyndte Parterret en Aften at blive utaalmodigt; men man vidste, at Sceneriet ved denne Forestilling skulde blive overordentlig sammensat og prægtigt, og man formodede, at der vel maatte være en sjelden Travlhed bag Teppet. Derfor steg Mishags-Ytringerne ikke denne Gang til hin orkanagtige Rasen, der ryster Salonerne og tvinger Theater-Direktionerne til allehaande Underhandlinger med Tilskuerne. Tvertimod meldte nogle Stemmer fra Galleriet, at man vilde tjene med en liden firstemmig Sang, om Publikum ønskede det. Dette Indfald gjorde

megen Lykke, og nu sang disse Dilettanter i Lærreds-Bluser flere ret smukke Sange, og Parterret var roligt, indtil det blev Tid at applaudere og raabe: *bis!*

I Raadhusets store Sal syntes man i Almindelighed at være i godt Lune. Overalt tog man denne Vers-Turnering fra den komiske Side; man gjorde Ordspil fast over ethvert Thema, der blev taget af Urnen, — man fordrede af Personen, der besørgede Oplæsningen, at han skulde lade være at tale i Næsen, — og man hilsede Herr Pradel, der et Par Gange viste sig før dette Forspil, med dæmpede Udraab af en meget tvetydig Hyldest. Med Et blev der en overordentlig Tummel. Man nævnte blandt Themaerne „Fiesqve", og dette blev opfattet som „Fieschi". Der fulgte nu et almindeligt Gny af Haans-Ord og Forbandelser; jeg saa endog Personer med det republikanske Hageskjæg, der deltoge i Raabet. „Og dette var et dannet Publikum?" vil man maaske sige. — Der kan blot svares: Det var et fransk Publikum, — og der var intet Raat og intet Dumt i disse Uroligheder.

Omsider var man færdig med Forberedelserne, og Cicconi traadte frem paa Forhøiningen. Han havde Tassos Kostume, med blottet Hals og en bred, udslagen Kniplings-Krave. Han er en smuk ung Mand med et mildt, tankefuldt Blik. Da han

havde faaet sit Sujet at vide, henvendte han sig til Publikum, og ytrede paa Fransk, at han kjendte ethvert vigtigt Moment i Cæsar Borgias Liv, og at han nu ønskede at erfare, hvilket han skulde behandle. Hertil svarede man: Vælg selv! Improvisatoren gav nu Harpespillersken et Vink, og trak sig tilbage i et Sidegemak. Under dette Intermezzo beundrede man kun den smukke, rigtforgyldte Harpe og den ædle Simpelhed i Damens Paaklædning. Efter nogle Minuters Meditation kom Cicconi tilbage og forkyndte, at hån havde valgt Katastrofen i Cæsar Borgias Liv, hvor han lader sin Broder myrde af Skinsyge, da de begge elske Lukretia, uden at vide, at hun er deres Søster. Han meldte først Personerne i Dramaet, og umiddelbart derpaa fulgte Improvisationen.

Denne geniale Italiener har hos mig efterladt et skjønt og varigt Billede. Hans Foredrag var saa tonefuldt og vexelrigt, hans Bevægelser saa smukke og friske. Her er Dandsere, der gjøre Mirakler med deres Taaspidser, — her er Skuespillere, der have den ædleste Anstand; men det er ikke denne ubevidste og dog saa yderst gratiøse Fyrighed. Dette er Naturens oprindelige Friskhed, der spiller frem under dens skjønneste Former. Nordboen har, som bekjendt, kun en dunkel Forestilling om dette yndige, uforfalskede Liv gjennem alle Rørelser. Vi tilbringe jo fast vor hele Tid i

Ovnskrogen, — vore fornemste Legems-Øvelser gaa ud paa at bestige Trapper og dreie om Hjørner, vort Legeme danner et stadigt Zikzak ved Pulten eller i Selskabsværelset, vi vandre om i snurrige stive Hylstere; omsider falde alle vore Bevægelser skarpt i Vinkel, og den menneskelige Skikkelses naturlige Ynde og Smidighed bliver os ligesaa fremmed som Kongetigerens eller Kæmpeslangens. Den lykkelige Italiener! han har hvilet mellem Rankerne under de høie Pinier, — han har tumlet sig mellem Søilerne paa det gamle Forum.

Cicconis Improvisation henflød som en klar, ustandset Strøm. Man kunde mærke, hvorledes den svulmede i hans Indre, og den gav en ublandet Nydelse, fordi den løste sig saa mildt fra sit hemmelige Dyb. Jeg har seet opvakte Børn efterlege Skuespil, som de nylig have betragtet, med en ubeskrivelig naiv Inderlighed, og der var et selsomt Udtryk i denne Sangers Ansigt og Foredrag, der levende fremkaldte denne Erindring.

Man kan her bekvemt inddele Tilhørerne i to Klasser: de, der forstode, og de, der ikke forstode Italiensk. Jeg hørte til den sidste Klasse, og ikke desto mindre var jeg blandt Klapperne, og skriver nu disse Linjer. Men hvad venter man vel af et improviseret Drama? Det bliver i bedste Tilfælde en Samling af stærke lyriske Partier, under et af

disse gamle staaende Maskinerier, der ere til hver Mands Afbenyttelse. Man kunde ogsaa allerede af Cicconis Personale med dets angivne Karakterer slutte, at han gik en slagen Vei: enhver af Hovedpersonerne har en *confidente* til at indlede og drøfte Sagerne, og saa er der en dygtig Skurk, som driver det Hele. Den, der ikke kjender Sproget, har jo vistnok her et Tab; men denne Mimikens Lyrik, denne Foredragets Velklang giver ham dog et skjønt Indtryk, der maaske hos den Kyndige forstyrres ved mangen skjev eller mat Tirade.

Pradel havde imidlertid været indesluttet i et afsides Værelse; thi der blev holdt en streng Opsigt med disse Kombattanter. Den franske Improvisator betraadte Scenen under meget ugunstige Omstændigheder. Der havde udviklet sig en overordentlig Hede i Salen. Publikum var noget afspændt, og havde det friske Indtryk af en ungdommelig, skjøn Personlighed. Pradel bar en almindelig sort Dragt; man savnede kun den stive Kravate, hvormed han havde vist sig kort før Urnen blev indbragt. Hans Fysionomi havde noget Slapt. Han er en Mand til Aars med graaligt Haar. Det var maaske især den Omstændighed, at Pradel var den udfordrende, der ved hans blotte Fremtræden vakte et Slags Drillelyst hos Tilhørerne. For Resten gav han dem ikke lang Tid til foreløbige Bemærkninger. Nogle faa Sekunder efter at han havde seet Sujettet,

syntes han ogsaa at være færdig med sin Plan, og han nævnte nu, uden nogen Standsning, Personerne, der skulde danne hans Tragedie; men blandt disse fik Lukretia siden saa godt som Intet at sige eller gjøre, og Borgias Moder, som han kaldte Valonzia, forekom aldeles ikke. Hans Improvisation gik paa Rim og i Alexandriner. Cicconi derimod brugte rimfrie Jamber.

Pradel viste, at kan kjendte sit Publikum. Hos ham vide de to Brødre, at de elske deres Søster. Cæsar praler ordentlig af sin Lidenskab, og udraaber med megen Pathos denne væmmelige Frase: *Lucrèce, ma Lucrèce, ah! quel heureux moment, — je me croyais ton frère, et je suis ton amant!* Jean Borgia gaar maaske endnu videre. Han vælger til Fortrolige en vis Kardinal Corneto og Cæsar, i hvem han endnu ikke ser en Rival. Nu giver Cæsar Befaling til at myrde Broderen, — siden tager han selv Gift; Kardinalen rækker ham Modgift, og under denne Scene bortfører man den myrdede Jean Borgia. Her er Alt hvad Franskmanden kan forlange: dobbelt, aabenbar Incest, Forgiftelse og Modgift, Selvmord og Brodermord, og dette ovenikjøbet med femten Dolkestik. Man tænke sig nu alt dette sammentrængt i en Times Foredrag, uden ordentlige Hvilepunkter.

Der er gjort meget Væsen af det Vanskelige i denne bisarre Opgave, Herr Pradel havde givet sig,

og deraf har man uden videre beredet ham et Fortrin for Cicconi. Det er mærkeligt, at selv de bedre Journalister for ramme Alvor have fremsat denne Synsmaade, hvis Falskhed i alle dens Dele dog er meget indlysende. Hver Mand ved, at det er lettere at male en Chimære end et sundt, virkeligt Dyr, og at Uhyret, med Bukkekroppen mellem Løvehovedet og Slangesvandsen, hverken kan besidde Løvens Kraft eller Slangens Smidighed. Desuden ere disse Grueligheder nu saaledes hjemme paa den franske Scene, at de have dannet sig en egen grov Økonomi og et fast Sprog, og den daglige Erfaring maa vise Pariserfolket, hvor simpelt det er at eftergjøre og tilegne sig begge Dele. Man behøver i Øvrigt ikke at gjøre opmærksom paa, at det endnu er et Spørgsmaal, hvorledes den franske Improvisator løste sin Opgave. Og her havde Pradel den Ubehagelighed, at Flere af Auditoriet forlod Salen, inden Tragedien var tilendebragt.

Plakaterne havde anmeldt en Kamp mellem to Vers-Kunstnere, og man vidste strax, at man ikke maatte tage dette Udtryk ligefrem efter Bogstaven. Men man ventede neppe at finde en virkelig Kappestrid mellem en Improvisator og hans Auditorium, og dog var dette Tilfældet under Pradels Foredrag. Man mærkede her strax en besværligere Konception og en Famlen efter Rim, som Kunstneren søgte at skjule ved et Slags forberedende Gestus og ved

emfatiske Pauser; men Tilhørerne vare imidlertid i Virksomhed, og sufflerede ham Rimet. Ofte havde man endog flere Rim ved Haanden, ligesom for at overlade ham Valget; ja man lavede undertiden hele Vers af en træffende Ironi, medens Improvisatoren endnu var paa Jagt efter Udtrykket for sin Tanke. Herr Pradels Stilling under denne Spøg var uden Tvivl meget penibel. Skulde han optage Auditoriets Stikord eller ikke? Ofte maatte vel hans egen Tanke falde sammen med Tilhørernes Vink, og nu blev han egget til at bøie over til en anden Side. for at bevare sin Selvstændighed. Hvor dette ikke lod sig gjøre, havde han den Ærgrelse, at man applauderede sit eget Indfald; der undslap ham desuden et Par uvilkaarlige Tvetydigheder, som elektriserede dette vevre Publikum. Saaledes lader han Cæsar spørge Lukretia: *Avez vous quelque besoin?* — og dette kunde man i lang Tid aldeles ikke glemme.

Imidlertid høstede Pradel ved enkelte Tirader stærkt Bifald. Det var da en Antithese, en tarvelig Pointe, eller et hyperbolisk Udtryk, man applauderede; thi i det Hele taget var hans Foredrag overordentlig magert. Man maatte have faaet Ondt af Kvalme og Kjedsomhed, dersom ikke disse gruelige Miner og Bevægelser nogenlunde havde vedligeholdt Opmærksomheden. Cicconi havde ved et fint nuanceret Foredrag antydet Dialogens Vexel og betegnet sine Personer, uden at nævne dem under

Digtningen. Men hos Pradel svømmede alle Personligheder og Karakterer sammen i Et under dette stormende Bulder. Det var Karikaturen af den franske pathetiske Skuespilkunst. Den franske Scene erkjender ikke denne Sats, at der selv over Fremstillingen af den høieste Lidenskab maa svæve en skjøn Moderation; her gjelder blot det Karakteristiske, gjennemført i alle Strøg. Skuespilleren slipper sig løs, raser, saa vidt hans Kræfter naa, og fremstiller ofte de afskyeligste Udtryk for en fuldkommen destrueret Sjels-Tilstand. Men denne samme Kunstner lægger i roligere Momenter en sjelden Klarhed og Besindighed for Dagen, og han udpræger Stilens Vegt og Marv i en Deklamation, som man ei kan tænke sig bedre.

Men den franske Improvisator var i stadigt Kog, naar man undtager enkelte Momenter, hvori han af Mødighed sank ned i Lænestolen, og hans Foredrag var, som man kan tænke sig, knudret og forskruet. Her var ikke blot en Samling af alle de Gestus, Qvintilian forbyder, men her var desuden en Hoben Rørelser, hvorom denne slebne Romer aldrig kan have drømt. Havde Herr Pradel blot været yngre, — men denne aldrende Mands uhyre Kval og Sværmen var altfor ubehagelig. Ofte hylede han saa skrækkeligt, at hans Stemme brast over i en fistulerende Jamren. Og hvad betydede disse tusinde himmelvendte Blik? Var det Cæsars Fortvivlelse

over sine mørke Forbrydelser, eller var det Herr Pradels egen over manglende Rim og Versfødder? Men der var ingen Trøst under Salens Hvælving. Pradel stirrede op paa Raadhusets Bibliotek, — Verker, kan jeg tænke, som Schous Forordninger og Hurtigkarls System. Et traurigt Syn for en Improvisator!

Det var allerede Midnat, da denne literære Festlighed var tilende, og der var vist Ingen af det talrige Publikum, der ikke følte sig meget lykkelig ved at forlade dette kvalme Rum, hvor man havde oplevet saa meget Grueligt. — Det var en deilig Nat. Der svævede en kjølig Vind over Seinen, i hvis mørke Vand Gjenskinnet af tusinde Lampeblus glimtede og gyngede. Langs de brede Quaier hævede sig Husenes og Paladsernes sorte Masser, og tegnede sig i selsomme Omrids mod den dunkelblaa Himmel. For en Franskmand af den rette Skole afgiver dog dette Ensemble intet klækkeligt Billede. Men det er et frugtbart Felt for hans Fantasier. Han behøvede blot at bedække denne Flod og disse Quaier med Bartholomæus-Nattens Myrdede, og han havde et skjønt Maleri, efter Tidens Leilighed, og et passende Rideau til Herr Pradels Improvisation.

Det var maaske kun Mathed, der afholdt Auditoriet fra enhver lydelig Ytring, der kunde afgjøre Kappestriden mellem de to Improvisatorer. Men en saadan Afgjørelse havde fuldkommen været i et fransk Publikums Aand. Journalisterne have siden optaget

Sagen, og her er neppe noget Blad af en nogenlunde literær Tendents, der ikke har behandlet den. Man fremstiller de overordentlige Hindringer, som allerede det stivere Sprog og Diktionens strengere Form maatte volde den franske Part, og man tilstaar omsider, at man ei ser sig i Stand til at skifte Ret mellem disse to sjeldne Kunstnere. Man roser blot det Aandelige hos Pradel, men hos Luigi Cicconi dvæler man tillige ved hans nydelige *Collier* af sorte Favorier. Hvis der hos Italieneren, siger man, var en større Bevægelighed og Yppighed, da havde Franskmanden paa den anden Side mere Energi og en kunstigere Konstruktion, — og for endelig at fælde en nogenlunde vegtig Dom, tilføier man, at man egentlig slet ikke har nogen Længsel efter flere saadanne improviserede Tragedier.

Der siges imidlertid, at Cicconi endnu en Gang vil lade sig høre, og da vil man uden Tvivl vælge en aaben Salon i det Grønne. I Raadhus-Salen havde man det værre end i et overfuldt Theater, og man kunde kun trøste sig ved at være befriet fra denne Snakken og Skrigen, som foraarsages andensteds ved Avis-Ombærernes Trafik paa selve Tilskuerbænkene. Hurtigskrivernes Arbeide har endnu ikke efter en Uges Forløb forladt Pressen. Derimod har man faaet Improvisatorernes Portræter i Stentryk; men jeg vil ikke raade Nogen til at kjøbe dem.

3. Literatur. — *La Morgue.*

Den nyere franske Literatur har i sine mangeartede Skildringer af Menneskelivet et Præg af en hidtil uopnaaet Friskhed og Sandhed. Ingensteds finder man Erfaringen og de levende Etuder saaledes hævede over den usikre aprioriske Konstruktion. Men det virkelige Liv er ogsaa her, efter saa mange Storme, mere frigjort, og enhver Spire udgrener sig og blomstrer i sin fulde Karakter, uden at lempes af Systemets Espalier og Drivhus-Varme. De offentlige Samlingssteder, Torvet og Gaden ere Sjelemalerens Akademier, og man skulde maaske tage ham for en ørkesløs Dandy, dersom man ikke vidste, at han er en Filosof, en modern Peripatetiker. Mangen Menneske-Tilstand, der andensteds skjuler sig bly eller angst, — mangen Scene, der synes kun at tilhøre de hemmelige Vraaer, kan her træde aabenlyst frem, og gjøre sin Jubel eller Fortvivlelse gjeldende. — Der staar en Folkevrimmel og betragter Seinens Oversvømmelse ved Pont-Louis-XIV. En sortklædt Dame trænger sig gjennem Mængden

og styrter sig for Alles Øine i Flodens Hvirvler. Dette er et af de mange Exempler paa denne franske Exaltation, der søger sin Næring i at bære et Saar til Skue og at ende Stykket med en glimrende eller forbausende Bortgang.

Hvor saaledes Livet fra alle Sider er mere afsløret, maa omsider ogsaa mange af Kunstens Skranker vige. Den ældre Skoles tragiske Pathos var i det Hele blot deklamatorisk, og kunde ei vise sig med Anstand uden paa Koturnen. Dens Sentimentalitet var ligesaa maniereret og blodløs som hin arkadiske Hyrde-Slægt, der havde Poesiens Eden i Forpagtning, medens man endnu troede, at Paradisfuglen var uden Fødder og kun svævede om i det Blaa. Nu er det anderledes: Sentimentaliteten er bleven fast i Kjødet, og Paradisfuglen sidder paa mangt et Tag. Tragedien gaar bekvemt paa Sokker, og denne skaanselløse Blottelse af det Skrækkeligste, denne omhyggelige, naturtro Udmalen af Tilstande, der ofte bringe Sympathien til at stivne i Forfærdelse, virker med fordoblet Kraft, fordi den fæster sig ved Forholde, hvormed enhver Beskuer er fortrolig.

Ludvig den Attende ytrede engang om Chateaubriands René, at den havde Lighed med Werther, og da man spurgte ham, om der vel kunde drages nogen Parallel mellem disse to Digtninger, svarede han: „Ja, uden Tvivl, og jeg giver Werther, paa Grund af dens Simpelhed og Naturlighed, Fortrinet.

Han er stillet under ganske almindelige Forholde, hvilket er et vigtigt Punkt. Disse hverdagslige Detailler gjøre Werthers heftige Lidenskab saa meget mere tiltrækkende. Derimod føler man liden eller ingen Deltagelse for René, der er en fuldkommen Roman-Figur." — Denne Ytring, der er mærkelig hos en Fyrste, som havde sin Opdragelse fra den ældre, dogmatiserende Skole, blev for et Snes Aar siden betragtet som en Smagløshed. Men i dette Tidsrum har man gjort uendelig meget for at udbrede den Opdagelse, at Poesiens Verden dog i Grunden er den samme, som man ellers efter Omstændighederne pleier kalde „den prosaiske Verden". Og herom tvivler ingen Pariser i vore Dage. Selv i hine Literaturens Udvexter, hine monstrøse Effekt-Stykker, hvormed mangt et Theater søger at overlarme det rastløse Liv, og bringer det til at lytte, sporer man Virkningen af denne Reformation. Disse Billeder have meget livagtige Enkeltheder, og de ligne heri Grækernes fabelagtige Sammenslyngninger af Plante- og Dyr-Former, hvor det Hele er en Uting, medens Delene hver for sig ere udførte med den grundigste Sandhed.

Enhver, der i Nærheden betragter de forskjellige Livs-Billeder, der paatrænge sig Beskuelsen i Frankrigs Hovedstad, vil med Lethed gjenfinde deres Afspeiling i Kunstens Frembringelser, hvad enten de fremtræde hele og potentserede i Hul-Speilet, eller blot afgive

Funker og Farver til et mangesidigt Prisma. En Balzacs selsomme Figurer og bisarre Skildringer gjenfinde vi her i den lys-levende Virkelighed. Vi læse i Journalerne det nøgne Recit af et vidunderligt Familie-Drama, der synes at tilhøre en Drømmeverden, og som dog i al sin Haandgribelighed har været spillet lige ved vor Dør. Vi besøge Theatret ved Porte-St. Martin, og betragte med Modbydelighed og Skræk Scenerne fra *La Tour de Nesle*, dette rystende Maleri med alle dets vandkolde Lig, og vi vægre os ved den Tanke, at Virkeligheden kunde give Stof og Modeller til disse Kompositioner. Og dog er Forbilledet saa nær ved Haanden, — det er Lighuset ved Seinen: *La Morgue!* — Nesle-Taarnets Digter har været der. Han har seet sig syg paa disse mystiske Skikkelser, — der har listet sig en Lig-Lugt ind i alle hans Nydelser, — han har maattet besøge Morguen atter og atter, og Skyggerne have plaget ham, indtil han kunde frigjøre sig i sit Verk. — *La Morgue* er det sorte Krater mellem Pariserfolkets utallige Glædesranker, det er et Ve-Raab under en Triumf, det er den dunkle Skrift over Belsasars Taffel. Livsnydelsen har intet saadant Centrum; thi den jubler og kulminerer paa tusinde Steder.

La Morgue er en Politi-Foranstaltning; den er et Supplement til Bureauet for fundne Sager. Dette skrækkelige Hittegods af Myrdede og Selvmordere

skal bringes i de rette Hænder. Man gaar did, og udsøger af Samlingen sin Vens eller Slægtnings Legeme. Ingen tvivler om, at dette er en kløgtig Indretning. Et Lig er jo en ringe Ting, ringere end Hø og tørre Grene. Men man ved, at det undertiden har en uvurderlig Affektions-Værdi, og undertiden en dyb hieroglyfisk Betydning. Derfor har man ogsaa, til Bekvemmelighed for Beskuelsen, lagt Morguen omtrent i Midten af Byen. Eller var det maaske bedre, at den laa afsides paa et ensomt Sted, beskygget af Cypresser og Taarepile? Den Forladte kunde da være ene med sin Uro og med sin Angst, medens han gik for at søge, og ene med sin Smerte, naar han havde fundet. — Ak! dette er kun en underordnet Betragtning. *La Morgue* er en offentlig Udstilling, et Musæum for Bidrag til Dagens Historie. Disse Lig tilhøre endnu det Almindelige; derfor skal deres Plads være i Vrimlen. Parterret vil se den tragiske Helt paa Prosceniet, og dømme ham, inden han vender tilbage til Hjemmet.

Med hvilken Travlhed bevæger sig ikke det parisiske Liv omkring det lille gruelige Hus; her er intet Traurigt i Nærheden, uden den gustne Flod og *Notre-Dames* Taarne. Fra Blomster-Torvet til *La Morgue* er der kun faa Skridt. En let Luftning er nok til at sprede Rosenduften over det lave Tag. Lige ved Husets Mure er der en levende Trafik med Frugter og Grønt. Livsrørelsens Herolder, de rast-

løse Omnibus, buldre forbi over Broen. Naar Morguen er fuld af Lig, ere Spekulanterne ved Haanden; den tilstrømmende Mængde lokker dem hid: Markskriger-Kunster, — Plakater om nye Opfindelser, — Harper og Lirer!

Man skulde tro, at Folkets Sind endelig var blevet sløvet for Synerne i Morguen. Men dette er dog ikke saa, — dertil har den leveret altfor gribende Skuespil; man ved, at det er en avernisk Hule, hvorfra det Forfærdeligste hvert Øieblik kan aabenbare sig. Livets Skumring hviler over dette Hus, og det har en stor Skygge. Man træffer ofte en dunkel, ubevægelig Figur midt i den larmende Hob; han udøver en Tryllemagt over Blikket, og omsider ser man kun paa ham. Hans hele Væsen danner Billedet af en formørket, rugende Sjel, og man siger ved sig selv: han er fortabt, — *La Morgue* har kastet sin Skygge i hans Indre.

Morguens Indretning er meget simpel. Ligene ligge i en bleg-gul Hal, paa sorte Skraaplaner, og over ethvert af dem falder der en kold Vandstraale. De ere nøgne og have blot et Figenblad af sort Læder. Over Leiet hænge Ligets Klædningsstykker. Lysningen er anbragt i Loftet. Dette Rum er ved et Gitter adskilt fra Forgaarden, der altid er aaben for Tilskuerne. Her finder man Plakater opslagne, hvori forsvundne Personer efterlyses og deres Kjendemærker opgives. Ved Gitteret kan man se mange

ligegyldige, men ogsaa mange feberagtigt bevægede Miner. Af og til hører man Udraab, som: *C'est affreux!* — og *Pauvre homme!*

Hvor gaadefulde ere disse Lig! Man stirrer paa dem, man vil læse deres Historie i deres forstyrrede Træk, — man stiller dem i det kvalme, tause Spillehus, eller i det sorte, lurvede Stræde, hvor det matte Skin fra Mansarden er det eneste Lysglimt, — man følger dem til Seinen, man hører det skrækkelige Plask i Vandet, — og inden man ved deraf, har man paatvunget disse stumme Skikkelser et Levnet, fuldt af Gru og Fortvivlelse.

Jeg var engang hos en Ven, der boede lige ved Morguen. Jeg saa Mængden strømme did, men jeg saa Ingen gaa ud, og jeg sluttede da med en angstfuld Følelse, at Lighuset maatte være usædvanlig rigt. Jeg kunde ikke modstaa den mægtige Trang, der drev mig til at betragte Skrækkebilledet i Nærheden. — Lighuset var fuldt, og de fleste Lig vare gyseligt tilredte; et af dem var kvalt og havde endnu Strikken om Halsen. Øverst laa en gammel kolossal Kriger. Der var et bredt Ar over hans Pande, hans Kjole hang vaad og smudsig paa Væggen, og havde Æreslegionens Baand. Hvilke stolte Erindringer maa der ikke have boet i dette brede Bryst! Men det var kun Skygge-Kolonner, — de kunde ikke bringe noget Bytte til hans luftige Bivuak. Denne Kriger var med ved Beresina. Han

har maaske med en Tigers Rasenhed hugget sig en Gade for dette Legeme gjennem den tætte Folkesværm paa den bristende Bro, eller han har kæmpet for Livet mellem Is-Stykkerne i den vilde Strøm. Og nu var det Hele et Eventyr. Det har faret igjennem hans Hoved, da han stod ene paa *Pont-neuf*; men Broen vilde ikke briste under ham, og han maatte selv kaste sig i denne rolige Flod, hvori hans Trofæer speile sig. — Det sidste Lig i dette Selskab var en ung Pige; hendes Haar var glindsende sort og overordentlig langt, den ene Haand laa krampagtigt knyttet, den anden mat udstrakt. — „Du armes Kind, was hat man Dir gethan?“ — Der stod en Soldat ved min Side, — han var et smukt Menneske, og kunde ikke være over atten Aar. Sveden perlede paa hans Pande, han trykkede sit Ansigt haardt mod Gitteret. Jeg kunde ikke blive træt af at betragte ham, men han mærkede det ikke, — han stirrede uafladeligt paa det sidste Lig.

La Morgue er en lærerig Stiftelse, og den har bragt mangen Udaad for Lyset. Men den rene Følelse for Dødens høie Alvor, for den tause Sorgs og Ulykkes dybe Betydning, vil dog ikke kunne forsone sig med dette Slags Udstilling. Stats-Maskinen er sindrigt konstrueret, — den gaar og gaar, og dens Virkninger stemme mere og mere med Beregningen; men hvor mangen fin Nerve i det menneskelige Gemyt skal den først lamme eller overskjære, inden den

bliver en ganske sikker og paalidelig Maskine! Døden er en Mysterie, — et Lig er helligt. Man maa vogte sig for at krænke den Pudor, der hviler over et afsjelet Legeme. En Selvmorders Tanke er rædsom, men den taber ikke sin Gift derved, at Guds Billede i den menneskelige Form vanhelliges. Vemoden og Andagten, der vaager over den Døde, og bevarer hans Erindring, flygter fra Liget i Morguen. Det er blot Afsky og Skræk, der griber os ved Synet af disse Skikkelser. Vi have den samme modbydelige Følelse, som naar vi læse i de gamle Krøniker om hine Koglerier, hvormed man spildte Ligets Fred ved at lægge gruelige Runer under dets Tunge. — Det varme Hjerte, der maatte forbløde sig, og ikke vilde Andet end Hvile, skal anatomeres af kolde Hænder! Disse hemmelige Kvaler, der bragte dets Fibre til at bæve, skulle maaske bredt udmales, for at tjene en badinerende Hob til Adspredelse og Pirremiddel! — Her, i det franske Lig-Hus, har jeg maattet tænke paa vort nordiske Sagn om den saarede Fugl, der, dødeligt truffen, dukker tilbunds og bider sig fast i Tangen.

4. Det franske Theater.

En Tydsker spørger: Hvor er nu Talma? Hvor er den høie Stil i den franske Skuespilkunst? Han nævner Ligier, Geffroy, Beauvalet, Firmin, Mdm. Volnys, Dem. Dorval, som Figurer, der neppe kunne maale sig med tydske Koturn-Talenter af anden Rang. Han indrømmer, at den franske Kunst er uforlignelig i det borgerlige Skuespil, idet han studser over dens Forfald i den tragiske Fremstilling.

Jeg saa Beauvalet som Angelo, Tyran af Padua, og jeg vil aldrig kunne glemme dette prægnante Spil, der med individuel Sandhed viste Tyrannen i hans Husdragt, saaledes som Karakteren af en indre Nødvendighed maa ytre sig, uden at potentseres eller udmales og sættes i Stil med Hensyn til denne Forsamling af Kunst-Amateurer, der sidde for at iagttage den. — Men en Berliner sagde mig, at han var indigneret over dette Spil, hvori han ikke fandt Spor af tragisk Metode og plastisk Fremstilling.

Man maa kun betænke, at den klassiske Skole under alle Former stunder til Ende i Frankrig, og saaledes maa det vel ske allevegne, hvor Nationen er Alt, og gjennemtrænger og former Statslivet med dens egne eiendommelige Tendentser. Under Napoleon kunde den klassiske Kunst holde sig, og den blev da virkelig ført tilbage til en raffineret Efterstøbning af den græsk-romerske Model. Det var en pragtfuld Fiktion, *La Gloire*, som dengang beherskede Frankrig; dens Udbrud var romerske Triumfer med romerske Kostumer og Allegorier. I denne Tid florerede Davids Skole, og dens Billeder vare moderne Antiker. Da bar Talma, som Idealet af en Brutus, sin klassiske Toga, og han har forladt den franske Scene som den sidste Romer. Naar man nu betragter en Vernets, en Steubens, en Decaisnes historiske Malerier, da ser man let, at de skarpt adskille sig fra den ældre Skole, at de i Grunden ere Genrebilleder, der søge deres største Fortjeneste i at være grebne ud af Livet, idet de overalt sætte det Karakteristiske ved Tiden og Situationen som Fremstillingens høieste Opgave. Og saaledes er det ogsaa med den dramatiske Poesi og den sceniske Kunst, — *ut pictura poësis.*

Man har fundet et Barbari deri, at alt hvad der hører til Dekorationsvæsenet vinder i Anseelse paa den franske Scene. Men selv om man blot vilde forklare

dette af den stigende tekniske Indsigt og Færdighed, der ikke kunde bortskjære Theatret fra deres naturlige Indvirkning paa det hele Kunstgebet, saa maatte man dog heri blot forudse en af Omstændighederne fremkaldt, og saaledes retfærdiggjort, Modifikation af de hidtil anerkjendte sceniske Betingelser. Sagen har imidlertid en anden Side: Naar man forlader disse ideale Malerier af de menneskelige Tilstande, og trættes ved det sententiøse Sprog og de heroiske Attituder, der befordrede Theatrets moralske Illusioner, og naar man i Stedet herfor sætter en skarpere Betegning af det virkeligt Existerende og Gjeldende i Motiver og Handlinger, — naar man mere søger Billedernes Udvikling af de bestaaende særegne Forholde end af almindelige psykologiske Beregninger, da befinder man sig strax i en Sfære, hvor Sandserne erklære sig hjemme, og fordre deres fulde Ret. Det franske historiske Skuespil er derfor udstyret med den samme Omhu i Sceneriet som de fantastiske Melodramer og Operaer, hvor Maskinistens Kunst af andre Grunde har sin videste Virkekreds. De nyere franske Dramer ere bevægelige Tableaux, og Publikum fordrer her hverken store Dyder og Laster eller fint udspundne Intriger; men det fordrer Lidenskaber og sande Lokalfarver. Og hvor disse to Fordringer støde sammen, der ophører af sig selv den saa kaldte Stil i Foredraget, der ogsaa kun gjennem en udmærket

Kunstner kan danne et selvstændigt Helt, medens den hos en mindre Begavet strax viser sig i sin Hulhed som en scenisk Tradition.

Man har længe erkjendt, at det var Skuespillerens Sag at trænge ind i Rollens Sjel, og gjengive den med Troskab og Konsekvents, og man har ved den ideale Behandling i Grunden tænkt sig en Fremstilling, der gives vel beregnede lysende Punkter og hæves mod et færdigt-liggende Forbillede for den hele Art, hvorunder Rollen henhører, — og heraf komme de lidet betegnende Klassifikationer: Helte. Elskere, værdige Fædre, o. s. v. Den franske Skuespiller udvikler, ved Siden af det egentlige Karakter-Studium, et Moment, der andensteds er mindre paaagtet: han arbeider sig ind i de Tids-Omstændigheder, der omgive hans Personer, og hvori de spille, — han stiller sit Verk i Tidens egen Belysning; det er ham om at gjøre at give en malerisk Portræt-Figur, og han lader Tilskuerne af sig selv glide ind i den poetiske Stemning, der som en ideal Emanation naturligt udgaar af Figurens hele Sandhed. Det er her, som overalt, at den høieste Kunst-Nydelse er der, hvor den Modtagende selv medvirker, og hvor Stoffet i Øieblikket ei forbruges.

De almindelige Indvendinger mod Dekorationernes Fuldendthed og Kostumernes Strenghed: at de anmasse sig en utilbørlig Vegt i Ensemblet og bort-

drage Opmærksomheden fra Hovedsagen, gjelde ikke her, hvor Forfatteren fremstiller Tids-Billeder, og bruger Skuespil-Personalet som en Staffage, der ei skal træde ud af Rammen som almengyldige Figurer. Og hvo erkjender ei, at denne Delenes Enighed, denne Helhed i Maleriets Udførelse altid griber Beskueren med en underlig Magt, selv om han ei kritisk kan efterspore Sammensætningens Sandhed. Han har maaske aldrig seet Originalerne til disse gotiske Gemakker, med deres eventyrlige Forsiringer, og disse Dragter ere ham nye; men han føler, at det saaledes maa høre sammen, og det fordi Blendverket er fuldstændigt, og ingen Skjødesløshed, ingen Misvisning vækker hans Tvivl. Han mærker, hvorledes disse Omgivelser ligesom komme til Orde i Dialogen og give Reflexer til Handlingen. Det Hele er jo dog blot en forøget Theater-Sandhed, der aldrig kan bringe den Tænkende fra det rette Standpunkt i hans Fordringer til den dramatiske Illusion.

Med hvilken indtrængende genial Sands har ikke den parisiske Scene udstyret Delavignes Don Juan! Hvor tung og traurig er denne selsomme Pragt i Tapeter og Plafonder! Den sandseliggjør os med Et Tidens knugende Vegt over den smukke Jødinde og hendes opadstræbende Elsker; det er os intet Uventet at høre Inkvisitionens Slag paa disse Døre. I Tydskland har man endnu ikke nok løs-

revet sig fra Traditionen, for at anerkjende de pittoreske Elementer i den franske Dramaturgi, og det uagtet Wallensteins Lager, et fuldkomment dramatisk Genrebillede, der blot bæres af den maleriske Effekt, stedse har gjort en stærk Virkning paa de tydske Skuepladse.

Naar man for Resten indrømmer, at den franske Kunst indtager en høi Rang i det egentlige Skuespil, da vil man vel snart komme til at gaa ind paa dens totale Anerkjendelse. Thi med hvad Ret vil man vel paastaa, at der hører forskjellige Kræfter til at give Drama og Tragedie? Disse Rubrikationer ville snart forsvinde, og med dem deres fingerede Særkjender. Saa længe der bestod et Kastevæsen mellem Kunst-Arterne, hævdede Tragedien en braminsk Hellighed, og saa længe var den fuld af Hykleri. Men det er Emancipationens Tid, — man tror ikke mere paa Tragediens Orakler, og den blander sig med Menigheden.

Disse Bemærkninger turde nu være af nogen Anvendelse i Norge, da man hyppigt fremstiller nogle af de nyere franske Dramer paa vort Theater. Det er iøinefaldende, at man med vore høist indskrænkede Ressourcer ei engang formaar at give dem en Skygge af deres sande Liv. Vor lille Scene, med dens intetsigende, sammenflikkede Arrangement, kan blot give Parodier paa disse Pragtbilleder. Det er her over-

alt, som i Ulysses von Ithacien, hvor der staar skrevet paa Væggen: „Dette skal være Troia." Imidlertid maa man betragte disse Fremstillinger som Recitationer, hvorved Stykkets Indhold dog meddeles Tilskueren. De fleste af vore Aktører give ogsaa i disse Skuespil blot Deklamations-Øvelser, og i denne Maneer fortjener især Herr Jørgensen Ros for den Tydelighed og Kraft, hvormed han fremsiger sine Partier. Herr Kronborg vandt som Ludvig den Ellevte særdeles Bifald, og her var virkelig Spil. Men han vil uden Tvivl erkjende, at det ikke kan være rigtigt at udstykke nogen Rolle i lutter Pointer og Knald-Effekter. En Maler vil ikke kunne træffe det sande Udtryk af et Fysionomi derved, at han udspiler og markerer de enkelte Træk af Billedet, skjønt det saaledes mangen Gang behager det uøvede Øie. Ludvig skal udvikle sin Karakter for vor Betragtning; men jo mindre han synes at ville stille den til Skue, jo mere føle vi dens Sandhed, og fatte dens kvælende Magt. Skuespilleren maa dog stedse betænke, at han skal fremstille en Karakter, der lidt efter lidt har dannet sig og er kommen til Modenhed gjennem et Menneske-Liv, og at dens Ytringer saaledes ei maa tage sig ud som Improvisationer, eller som Experimenter for at sandseliggjøre dette eller hint moralske Begreb. Herr Kronborg skal vistnok under sit Studium sondre de for-

skjellige Ingredientser, hvoraf den ulykkelige Despots Væsen bestaar; men han maa atter paa det Omhyggeligste sammenføie dem, førend han viser os Figuren. Vi ville ikke have Detailler, uden forsaavidt de ere betingede af og indsmeltede i en hel Støbning.

Rivieret.

(1841.)

En Reisende har gjort den Bemærkning, at Kristiania skulde være en smukkere By, dersom den ikke var saa angst for Vandet, og at den venlige Bugt, Bjørvigen, fortjente en bedre Indfatning end disse grimme Pakboder og Tomter, bag hvilke den søsyge Stad skjuler sit Ansigt og er paa Flugt til Landeveien. Denne Bemærkning er vistnok rigtig; men deraf følger ikke, at Byen vender tilbage til Søen. Den vil nu engang Intet vide af det friske Pust fra Fjorden, og den har intet Øie for Havnens livfulde Maleri, med de mangeartede Grupper af hvilende Skibe, og med de krydsende Seileres Vexeldands, hvori Flagene vaie til Velkomst eller Afsked.

Imidlertid er Rørelsen og Arbeidet omkring vor Bugt i stadig Tilvext, og Kristiania giver sig her mere og mere Minen af en trafikerende Søstad. Den har erklæret Havnen for en af sine Udkanter;

men den begynder dog nu at føle, at en stor Livsaare flyder der. Det er især Arbeiderne ved Rivieret, som maa tildrage sig Opmærksomheden. Her er i det sidste Decennium vundet meget Land, og der er nu blot Lidet tilbage af den lav-grundede Vig, der strakte sig fra Fæstningsvolden op imod den forhen lukkede Skippergade. Hvor nu de svære Arbeidsvogne færdes, have Drengene for ikke meget længe siden anglet Smaafisk, og man vader nu i dyb Sand, hvor Pramme og Sjekter, der maaske endnu ere i Farten, have vippet i Søgangen ved deres Fortøiningspæle. Enhver Indvaaner af Kristiania ved, hvorledes denne Erobring lidt efter lidt er foregaaet, og man kan trygt paastaa, at den Intet har at bestille med Naturforskernes bekjendte Theori om Landets Opstigning; den kunde meget mere give en Afbildning i det Smaa af de Stenmasser, som Forverdenens Is har baaret, og hist og her efterladt ved sin Opløsning, — thi man har i flere Vintre bebyrdet Isen her med Dynger af Grus og Smaasten, mellem hvilke Pladsen siden er bleven jevnet.

I Udkanten af dette vundne Jordsmon ser man det bedste Verk, som vor Stads Havnevæsen kan opvise. Det er den lange Molo, der bøier sig ind mod Fiskebryggen, og danner et sikkert og stille Bassin for Baade og mindre Smaafartøier. Denne Dæmning er bygget af Kalksten paa Faskiner, og den har uden Tvivl nu staaet sin Prøve. I stærk

Søndenvind falder Bølgeslaget kraftigt mod dens ydre Mur, og da have de lavt-byggede Kystskibe et lunt Leie i deres Indelukke, skjønt Blæsten piber gjennem det forslidte Tougverk. Paa den forreste Side af denne lille, kunstige Bugt bliver Strandbredden nu indfattet med huggen Sten af den ypperlige røde Granit, der efter Slots-Anlægets Exempel er kommen meget i Brug til Sokler og Fundamenter; den brydes i Gaarden Tonsens Mark med blot Kilekraft, hvorved Kostbarheden i dette haarde Materials Anvendelse bliver lettet.

Alt hvad der i vor fremstræbende Stad paa en kraftig og sikker Maade skabes og bliver til, er godt skikket til at vække en særegen Interesse, og derfor lønner det nok Umagen at betragte dette travle Arbeide og disse opkastede Materialdynger, hvoraf et af Byens største og smukkeste Anlæg tilsidst vil udvikle sig. Men Stedet er ved sig selv et meget interessant og indtagende Punkt, og det Havneliv, som rører sig her, har allerede faaet et eiendommeligt Præg. Fartøierne, som lægge til bag den beskyttende Molo, synes bedst at egne sig til Fart paa en Flod eller Indsø; det er brede og oftest halv-aabne Kasser, hvis Ladning er af de grovere Sorter. Her er nok af Kalk, Sand, Brænde og Faskiner. Med Skudernes Takkelage er det slet bevendt, og Seilene synes ofte at være et Mosaik af gamle Lagener og Sække. Matroserne ere i Almindelighed

Bønder, der af og til have deres Koner med. Man ser dem undertiden stige paa Land i side Frakker, medens de lade Hustruerne varetage Fartøiet og Smaatrafiken med Lyngmatter og Feiekoste. Mangen Gang ligger der et stort, ordentligt Søskib ved Ydersiden af Dæmningen, og da mærker man godt Forskjellen mellem søfarende Agerdyrkere og rigtige Matroser. Fra Skibet udkastes der Smaabjerge af Ballast; men Bonden, der skulde hive Brændet op, taber mere og mere Plads for sin Losning, medens han hører paa Skibsfolkenes Raab og Opsang, eller samler store, deilige Flintestene til sit Husbrug. Det mere forfinede, moderne Liv lægger nu og da sin Kontrast til disse Partier, og den hele Scene bliver mere broget, hver Gang Badehusenes flaggende Baade have Passagerer at modtage eller landsætte.

Paa smukke Søndage, naar en maadelig Vind kruser Vandet, viser dette Anlæg et nyt Fysionomi. Overalt, hvor der er en tilstrækkelig Aabning mellem de klodsede Fartøier, finder man tidligt om Eftermiddagen en statelig Lodsbaad med skinnende Seil og Flag. Disse gode Seilere behøve ikke at vente længe paa Fragt; man ser den ene efter den anden glide ud af den lille Havn med det glade Selskab af Kvinder og Mænd og studsende Smaabørn. Den lille Flaade krydser mellem Skibene; i en af Baadene er der Musik. Det er en Glæde at skyde saaledes hen over det kjølige Vand, helst naar man kan skimte

den grønne Bugt, hvor Baadene skulle hvile, og hvor en Sommerdags Nydelse saa let er funden under de skyggende Træer. Fra Rivierets Molo kan man med Øiet følge flere af disse Seilende lige til deres Landingsplads; man ser langt ude Lodsbaadens Seil ved Fiskerhuset, og et stærkere Vindpust hidbringer mangen Tone af Valdhorn og Klarinetter fra Sommerglæderne paa Kysten under de mildt-formede Bjerge.

Naar Solen er gaaet ned efter en saadan smuk Hviledag, lønner det sig atter at besøge Rivieret, — men især, naar Vinden er stilnet af, og det lette Dunst-Slør svæver over Strandene. Man kan ikke blive kjed af at betragte den blanke Sø, med de smeltende Afspeilinger af saa mange Gjenstande, der hvile paa og omgive Dybet. Mellem Fæstningsvoldens prægtige Træer ser man endnu Sol-Nedgangens Tegn i en gylden Himmel; men over det klare Bassin mellem Egeberg og Byen fremglimte allerede enkelte Stjerner. Man ved, hvilket yndigt Landskab Egnen om Oslo Kirke kan afgive fra dette Standpunkt under et heldigt Lysfald; men nu er hele dette Strøg mildt betonet af en gjennemsigtig Dugg-Taage, der giver Billedet en større Fjernhed. Mod Syd afslutter Scenen sig i den skjønneste Baggrund; thi her vise Øernes Høider bløde, hensvindende Linjer, mellem hvilke blot Malmøens skovgroede Ryg mere kraftigt fremtræder.

Over den rolige Sø komme nu Sommerens Gjester tilbage. Det gaar kun langsomt og med tunge Aareslag; Seil og Flag hænge slumrende over det trætte Selskab. Sommer-Aftnens trygge Hvile synker ogsaa mere og mere ned over Fjorden. Ude paa Dybet mellem Agers-Elvens Udløb og Alunverket ligger der en talrig Gruppe af store Trælast-Skibe, over hvis sorte Skrog og tæt samlede Reisninger Rolighedens allerluneste Vinge er udbredt. Fjordbundens beskjermende Mildhed giver, i Forening med den skjønne Aften, dette fuldkomne Indtryk af Fred og Tryghed, — ja, man vilde studse, om en Søfugl fløi hen gjennem denne mørke Masteskov. Af og til bliver det levende paa Rivierets Molo. Lodsbaadene landsætte deres Passagerer; en enkelt Sømand ser hen mod den tætte Skibsklynge, og raaber i den hule Haand: „Fortuna, Hoi!" Lidt efter hører man Svaret fra Skibene, og man ser en Jolle komme over. I den lille Baadhavn bemærker man kun nogle aarvaagne Fragtemænd, der søge at holde sine Fartøier klare fra Lodsbaadene, eller tage sig en sildig Nadver den aabne Dæks-Luge.

Man er ikke altid saa heldig at træffe alle Kystfareres Mønster, Ole Pedersen Halden, her; men man gjør vel i at opsøge ham, selv om man kommer træt tilbage fra en Sommerdags Lystfart. Ole Pedersens Foredrag egner sig just til en Aften-

Passiar, naar Alt ellers er stille og Nattevinden begynder at fare hen over Søen. Han er ombord i et overordentlig lidet Dæksfartøi. Intet kan være nødtørftigere end denne Kasses hele Ydre og Ekvipering; man skulde tænke, at den var en Indretning til at fare under Vandet med, saa afgnavet og gjennemtrukken ser den ud. Men Ole Pedersen roser Baaden og mener, at den er „klein" af bare Vanrøgt. Han kalder den en Karet, og siger, at den er ypperlig til at knibe op i Vinden med.

Det var netop en smuk Søndags-Aften, længe efter Sol-Nedgang, da Ole Pedersen Halden sad i Forlugen og kogte Kaffe. Røgen steg op over det fugtige Dæk, af et lidet Jernrør, og henledede nogle Spadserendes Opmærksomhed paa Kareten. Mandens Hoved var godt belyst af Ilden, og fremviste en Kuppel, ligesaa glat og ærværdig som den man beundrer hos Sokrates eller Sankt Peter. Da han blev tiltalt, reiste han sig i det knappe Rum, og man fik se et Legeme af en meget tæt og varig Konstruktion. Ingen kan lægge sine Ord bedre end Ole Pedersen; han sætter sine Tilhørere paa en meget levende Maade ind i Karetens Trafik og „Seilation". Den anlægger for Stæderne i Kristiania-Fjorden og vestover lige til Skien, med grove Ler-Potter fra Tyveholmen, og bringer Filler tilbage til Juels og Mostues Papir-Møller. Ole Pedersen har Ler-Potternes Sta-

tistik paa denne Route fuldkommen i sit Hoved. Om Vinteren, siger han, er Afgangen størst, og derfor er Markedet bedst om Vaaren. Han kjender de skjødesløse Kokkepiger paa ethvert Sted; han studerer Kjøkkenet og Vaskerhuset, og samler der Materialier til et nyt Afsnit i Stats-Økonomien: om Forholdet mellem Potteskaar og Filler.

Men Ole Pedersen er ingenlunde opdragen til dette Slags trafikerende Liv. Strax efter sin Konfirmation i Aaret 1801 blev han sendt paa Flaaden. Siden var han 5 Aar i engelsk Fangenskab. Efter Freden har han gjort Tjeneste paa alle Have og under forskjellige Flag. Han beretter, at der er tre Slags Morianer, af hvilke den ene Sort er saa hvid som Sne. Han har seet den flyvende Hollænder under Linjen. Men nu er han henved 60 Aar, og kryber langs Kysten i de smule Vande. Efter alt dette skulde man tro, at Ole Pedersen Halden idetmindste var Herre over Potter og Filler, og „Skipper, næst Gud". Men ingenlunde. Hans Chef er en Dreng paa 16 Aar, et spekulativt Hoved, der eier al denne Herlighed; han selv er Styrmand og Ekvipagemester og Matros og Kok og Skamfilingsgast og Skibshund. Han tjener for Føden og 8 Skilling daglig. Idet han endte sin Fortælling, saa han hen over den mørkladne Sø og pegede paa et Skib, der i Indløbet ved Hovedøen skinnede svagt frem af den dybe Skum-

ring. „Der har vi gamle Spes-fides“, sagde han, „hun har været en god Bøtte i alle sine Dage“. Han stirrede en Stund paa dette Punkt, og tilsidst mumlede han for sig selv: „Matroser har vi nok af, — med mig er det for sent og forbi.“ Derpaa bøiede han sig ned i Rummet igjen, og tog Kaffekjedlen af Ilden.

Rokoko.

(1841.)

Porcelæns-Dukkerne ere atter komne i Mode, og Rokoko-Smagen fra Ludvig den 15des Tidsalder er inddragen i dette brogede, fra saa mange Egne og Tider sammenlaante Allehaande, hvorefter den lidet originale Nutid danner de utallige Gjenstande, der høre til Livets Luxus og Komfort. Det er kjendeligt, at Vrimlen og Forskjelligheden af bisarre Sir-Former i de sidste Aar er bleven større end nogensinde før.

For et Par Decennier siden gjaldt endnu en græsk plastisk Simpelhed som almindeligt Mønster. Derefter kom de gotiske Motiver i Mode. Kar, Møbler, Tapeter, — Alt blev gotisk. Paa Spiseborde og Toiletter havde man dengang fuldt op af Katedraler og Kapeller i det Smaa; man dyppede sin Pen i en Taarnkrone, og man gjemte Svovlstikker i et Relikvie-Skrin. Der fabrikeres endnu

Meget i denne Smag, men den har ikke længere Overhaand. Den blev i mange Retninger fortrængt af pompeianske Ideer; Alt, hvad der passende kunde dekoreres ved Overmaling, fik pludseligt et grelt Anstrøg. De smekkert opskydende Plante-Forsiringer og de skrigende Farvefelter kom atter for en Dag, og admireredes i vore vinterlige, tilrøgede Stuer. Denne Pragt tilsidesattes dog inden kort Tid. Man optog med stor Begjærlighed, efter franske Mønstre, den elegante Renaissance-Stil; men denne er allerede nærved at blive ganske fortrængt af sin Karikatur, den skjeve, overlæssede Rokoko-Form.

I enhver Butik kan man, gjennem alle Sorter Luxusvarer og Utensilier, finde Prøver paa dette bisarre Væsen; men især vil man bemærke det i Ting af Bronce og Porcelæn. Renaissance-Stilen bruger hyppig det Ovale og Voluten; men i Rokoko-Sager er det Skjev-Runde herskende. Denne Smag viser overalt en beregnet usymmetrisk Anordning. Dens Grund-Typus er en vag Konkylie-Form, hvortil alskens Blad- og Blomsterverk er klæbet og opranket. Den hele Genre tilhører nærmest de manierede Grotte-Dekorationer, der besatte alle Kroge, medens det arkadiske Hyrde- og Idylvæsen dyrkedes i Literaturen og i Kunsten. Denne Tid ligger saa nær vor egen, at man kan finde gammeldags Huse, hvis hele indre Udstyr i hin forvredne Stil endnu er godt vedligeholdt. Mangen Husmoder tager

ogsaa nu det monstrøse Arvegods af Porcelæn ud af Skabet; det paraderer atter paa The-Bordet og man finder det meget „smagfuldt“ og yderst moderne. Ja, man kan endog i de hundred-aarige Garderober gjøre de mest forbausende Opdagelser af Kniplinger og Silkestoffer, der synes at være i allernyeste Smag og „hidkomne direkte med sidste Dampskib“.

Men Nutiden er deri forskjellig fra de foregaaende Tider, at den ei binder sig til nogen bestemt enkelt Typus; den bruger meget mere de forskjelligste Former ved Siden af hinanden og paa een Gang. Den fine Verden i de tone-angivende Lande forstaar imidlertid nogenlunde at sortere denne Mangfoldighed. Den kan gjøre det hele Hus til et Sammenblandingens Babel; men den overholder dog en harmonisk Helhed i hvert enkelt Værelse. Og deri ligger just Elegantsen ved de moderne Anordninger af Lokale og Indbo. Hos os derimod gaar Tingen let fra Haanden. Man tænker mindst paa, at det brogede Forraad af Gjenstande, som Butikerne frembyde, forudsætter ved Indkjøbet et planmæssigt Udvalg og siden en fornuftig Sammenstilling. I det samme Rum sætte vi alle Slags uforenelige Façoner om hinanden; ved Siden af lave, orientalske Divaner have vi høiryggede Lænestole, omkring en græsk Vase stille vi chinesiske Dukker og alskens gotisk Støbegods. Paa et Papir-Tapet, der er malet efter en Væg i Herkulaneum, hænge

vi oliemalede Portræter i massive Rokoko-Rammer. Men deraf kommer det, at just disse Pragt-Værelser ofte have et inderlig trivielt og fattigt Udseende. Naar det heder om en eller anden af vore private Saloner, at den er overordentlig „smagfuld“ og moderne, da kan man som oftest være forberedt paa, at den allermest ligner en Marskandiser-Bod eller et Pulterkammer.

Hvis man i Øvrigt skulde paavise Hovedretningen i Nutidens saa meget brogede Sir-Produkter, da maatte man sige, at Tilbøieligheden er stærkest for det Selsomme og Bisarre. Derfor udsøger man til Tapeter og Rammer de eventyrligste Konfigurationer efter indiske og mauriske Mønstre, og derfor er den forvredne Rokoko-Stil saa særdeles meget i Brug. Denne barokke Smag stak op i vore Dage næsten samtidigt med chinesiske Mode-Fænomener. Damerne viste sig med Et friserede paa Chinesisk, Herrerne fik Morgenkjoler, der vare skaarne efter Mandarinernes Høitidsdragt „i det himmelske Rige“, paa alle Konsolborde saa man chinesiske Dukker og Røgelsemænd af Porcelæn eller Pap. Men Rokoko-Smagen og den chinesiske Smag løbe ogsaa for et europæisk Blik omtrent ud paa Et. I dem begge synes en forsætlig Forrykkelse af de naturlige, levende Former at være gjeldende. Den chinesiske Stil viser Produkter, hvori den egentlige Kunst-Stræben paa et lavt Trin pludseligt og for alle

Tider synes afbrudt til Fordel for den blotte og bare haandverksmæssige Routine. — Rokokovæsenet tilhører derimod Udartningen af en allerede moden Kunst. Men Extremerne mødes, og den europæiske Kultur kan blot ved sin overdrevne Higen efter Bevægelse og Omskiftninger falde i en Stivkrampe, der har nogle Symptomer tilfælles med den vidunderlige chinesiske Stillestaaen.

Den nærværende Tid er godt forberedt til at modtage de mangehaande Former af chinesisk Elegants, som Englændernes Opiums-Krig uden Tvivl vil indføre i den europæiske Mode-Verden. Vi have ingen Betænkelighed ved at gjøre nye Laan, og vi ere fortrolige med det Brogede. Det er Smaatteriernes Tid. Følelsen for det Storartede og Gribende i Naturen og Livet synes mere og mere at bortdø, — vi ere trætte af den idelige Opstigning, — vore store Vuer begynde at kjede os. Fra Frankrig klages der over, at den sande Kunst er paa Retour i alle Retninger. I Tydskland har Rückert og hans Skole bragt Poesien ned til et formeligt Kunstdreier-Arbeide. Den danske Literatur har begyndt at skaffe sig et Parnas af Porcelæn med travesterede Guder og Gudinder. Den fine Verden i vort gamle Europa har tømt alle sine Bægere, og sidder hensunken i Ennui. Selv Politiken er bleven triviel, og har ladet Armene synke.

Det er virkelig Tid, at Europa og China komme hinanden i Møde. Vi skulle snart faa nok af chinesiske Dukker og Historier, og det vil maaske vise sig, at vi i mange Stykker ligge dette Væsen nærmere, end vi nogensinde have anet. Ja, hvor mangen europæisk Dame maa ikke allerede kunne sympatisere med den skjønne Chineserinde af Stammen Hih, og ønske sig i hendes lykkelige Medbeilerindes Sted? Dog, jeg maa først fortælle, hvad jeg ved om denne Begivenhed. Jeg har min Kundskab fra en gammel Jøde, der i Sommeren 1836 gik omkring i Strassburg og falbød Statuetter af Porcelæn. For at tilvende sig Opmærksomheden vidste han altid at knytte en Fortælling til det Stykke, han fremviste. Saaledes stillede han sig engang udenfor det Hotel, hvori jeg selv boede, og tiltalte en ung Dame, der sad indenfor ved det aabne Vindue:

„Dette Billede, min naadige Frøken, forestiller en chinesisk Skjønhed af den gamle Stamme Hih. Jeg kan forsikre Dem, at hun havde en Hud saa gjennemsigtig som det fineste Porcelæn. Hendes Øienbryn vare smale og skinnende som sorte Silketraade. Hendes Øine vare ualmindeligt lange og desuden fulde af Aand. Hun havde et Par Fødder saa spæde, at man kunde have givet hende Sko af et Par almindelige Museskind. Imidlertid var hendes Fodtøi af de kostbare, fløielsbløde

Kløver af Enhjørningen, et sjeldent Dyr, min Naadige, der kun findes i Provindsen Set-schuen og i det engelske Vaaben. Denne Dame turde ikke udsætte sig for Solens og Veirligets fordærvelige Indvirkninger; men hun havde en bedækket Have ved den gule Flods Bredder. Derinde vare alle Blomster og Planter af det skjønneste Porcelæn, og paa disse vare der fæstede utallige Biller og Sommerfugle af Guldblik og dyrebare Stene. Her sad hun ofte i den deilige Maaned Mang-tschong, og glædede sig over Blomsternes Pragt. Hendes Sæde var en Græsbænk, paa det Livagtigste eftergjort af grønt Porcelæn, og hendes Kammerfrøken stod hos, og bragte hende Kjølighed med en Vifte, der var gjennemrøget af den fineste Ambra. Den store Digter Puh, en Mandarin af tre Knapper, har gjort følgende Digt over hendes vidunderlige Have:

1.

„I den niende Maaned Tschong-yang aabne alle Pragt-Blomster deres straalende Kalke. Men de vilde blegne af Misundelse, hvis de kunde se dine Blomster af det fineste Porcelæn. En eneste af dine Planter er af større Værdi end en hel Have af de guddommelige Astere, hvis Blade ere som det dyrebare Fløil i Keiserens Kaabe. Dine Insekter ere meget kostbare, og have aldrig været Larver. I dine Blomsters Kalke gyde dine

Tjenerinder lugtende Vande, og din Have dufter som Apotekerens Bod ved det store Porcelæns-Taarn.

2.

Det er bekjendt, at alle Pragt-Blomster springe ud i den niende Maaned Tschong-yang. Men Du agter det ikke; thi dine Blomster af det fineste Porcelæn overgaa hine ligesaa meget, som Du selv fordunkler alle dine Søstre. Du kunde med en eneste af dine Planter kjøbe Dig Haver af de guddommelige Astere, hvis Blade ere at ligne med Keiserens Purpur. Hvor kostbare ere dine Insekter, og de have aldrig spist Kaal! Dine Tjenerinder ere omhyggelige i at vande dine Blomster med Vellugt, og din Have dufter som Apotekerens Bod ved det store Porcelæns-Taarn."

Imidlertid varede denne Dames Tilfredshed ikke længe. Kunstneren Ni-Fan havde forfærdiget et udødeligt Kunstverk, Guden Niu-lans Billede af det fineste Porcelæn, og dette blev opstillet til Dyrkelse i det store Tempel. Guden havde menneskelig Størrelse, og var særdeles livagtig. Han havde en Pidsk i Nakken, meget længere end den, jeg har, min ærede Frøken, og den straalede af Ædelstene. Naar man trak i denne Pidsk, raabte Guden ganske tydeligt: „Tao, Tao“, hvilket vil sige

saa meget som: „Fornuften er det Høieste“. For Resten var han iført kostbare Stoffer, og var i enhver Henseende meget prægtig. Da den skjønne Dame af Stammen Hih saa dette Billede, blev hun strax indtagen af dets Glands, og hvor bankede hendes Hjerte, da man forkyndte, at der skulde vælges en Gemalinde for den store Niu-lan! Den Lykkelige skulde bestandig være i Templet, klædes i Stoffer af samme Art som Gudens, spise af Guldfade, og have ungdommelige Mandariner af tvende Knapper til sine Tjenere. Kun to Damer vovede at melde sig til denne Ære, — thi det var forbundet med den største Ydmygelse at blive tilsidesat, — og den ene af disse to var vor Skjønne af Stammen Hih. Medbeilerinderne maatte lade Neglen paa den høire Lillefinger afklippe. I tre Maaneder skulde den atter voxe, og den, hvis Negl da var længst, erkjendes for den værdige; imidlertid blev Fingeren omgiven af et langt Silkehylster, og forseglet af den høieste Præst. Hvilke lange Dage af Forventning for den skjønne Dame af Stammen Hih! I den deilige Maaned Shing-ming, naar Fersken-Træet udfolder sine Blomster, skulde hendes Skjebne afgjøres. Om Natten laa hun søvnløs paa sit Leie, og naar Fuglen Kin-hi forkyndte Morgenen, var hun endnu vaagen; om Dagen sad hun adspredt mellem sine Blomster af det fineste Porcelæn, og tænkte paa Guden Niu-lan, der endnu overgik dem

Skjønhed. Endelig kom den afgjørende Dag, — hendes Negl var en halv Linje kortere end Medbeilerindens. Den skingrende Gongong udbredte hendes Skam paa alle Stadens Hjørner; hun blev betragtet som en Afdød, og man opbrændte, som et Døds-Offer, hendes Billede af forgyldt Papir. Hun døde ogsaa af Sorg i den følgende Maaned Mang-tschong, da Solen i China staar paa sit Høieste."

Billeder fra Bergens-Kysten.

(1842).

1.

De tæt-sluttede Ø-Rækker, der udgjøre Norges yderste Vestkyst, og som synes at være voldsomt løsrevne fra det høie Klippe-System i Bergens Stift, danne ogsaa efter deres Natur-Fysionomi og efter Indvaanernes Væsen og Leveskik ligesom et Rige for sig selv. De smale Sunde og Søbelter, der adskille dem fra det sammenhængende Land, synes at virke som store Vidder. Fastlandets steile Kyst er en mægtig Skranke; udenfor den opslaar Søtaagen sit Telt over Bølger og Klipper. Ved hine dybe Strømme er den lille Ø-Verden indmanet i Hav-Regionen, og i denne Adskillelse er dens Liv fra mange Sider saa afsluttet og eiendommeligt, som om den laa henkastet langt ude i Vandenes Ørken.

Flere af disse Øer ere, som bekjendt, af betydelig Udstrækning. Sartor, Askøen, Holsenøen, Rad-

øen, kunne efter Størrelsen sammenlignes med Langeland, Malta, Wight, Ithaka. Og enhver af dem afgiver i sine Hovedformer et Norge i det Smaa. Det Hele er Fjeld med Dalstrøg og Myrstrækninger, med Indsøer og Elve, og med skarpt indskaarne Søbugter. Men alt dette har dog et eget Præg. Træer og Planter skyde frem af dybe, fugtige Mos-Leier, en broget Flora af Lav-Arter ansætter sig paa de snoede Grene; Engen har tyndt Græs, og er arm paa Markblomster. Ved Stranden har Klippevæggen ofte en høi Bord af levende Farver; men inde paa Øen hæver Fjeldet sig sortladent og strengt. Selv paa klare Dage svæver der over disse Egne et fint Dugg-Slør. Paa Bjerg-Skrenten ser man dets fugtige Glands, og over Landskabets Grunde spreder det en skuffende Tone af Hensvinden og Fjernhed.

Det giver et uudsletteligt Indtryk, naar man stiger op til nogen Høide paa en saadan Ø, og derfra overskuer de underliggende Strækninger. Ved første Øiekast ser det Hele ud som en kaotisk Masse af sammenstørknede Bølgerygge. Man betragter det som en trøstesløs Oase i Kanten af den store Hav-Ørken. Her føles Ensomhedens Gru, medens Taagelegemer hænge vaklende mellem Himmel og Hav, og medens den klamme Luftning stryger hen over Lyngen. Herhid bæres de tungsindigste Toner, naar Brændingen drøner i det Fjerne, og naar Søfuglen omflagrer Klipperne med sit klyn-

kende Skrig. Stormen feier disse Bjerg-Aaser glatte, og Øiet har i sin Nærhed et armt Felt at dvæle ved. Sjelden træffer man en grøn Busk i Lierne, — kun den kraftige Ræveklokke staar kneisende i Klippevraaen, og afbryder paa en enkelt Plet, det sørgelige Øde med sin ensomme Pragt. Men naar man har overvundet den første Modløshed, og ordnet Masserne til bestemte Partier, vil man ogsaa finde noget Tiltrækkende ved disse Landskaber; man bemærker nu de storartede Linier i denne Ødemark, hvorpaa der sjelden mangler isolerede, stolt formede Klippeblokke, der tegne sig skarpt mod Horisonten, og synes at skue hen over Havet som halvsunkne Sfinxer. Man begynder endog at blive fortrolig med de vide Torvgrunde og Lyngsletter, der indtage en lavere Strækning; thi de bringe Afvexling i den monotone Farvning, og danne Overgangen til blidere Scener. Og hvor rigt er ikke det lange Fjernsyn over alle Høider, over alle Holme og Skjær, til den aabne Sø, hvor man tæller Skibene, og følger deres Baner, og lader de mangehaande livfulde Tanker flyve hen med de hvide Seil. Paa en solblid Dag, naar Straalerne lege paa Vandet og give alle Gjenstande derude et gyldent Skjær, kan man foretrække det golde Ø-Fjeld for ethvert andet Hvilepunkt. Snart ser man Skibene ved Kysten i kjendelige Omrids, og man tænker paa de gamle Sangeres Glæde over de kongelige Snekker, der gik under Ø med

„forgyldte Brande“, — snart øiner man i Havbrynet en enkelt Seiler som et tindrende Fnug, — og atter ser man hele Flaader dukke frem af Horisonten og søge ind mod de dybe Fjorde.

De frugtbare Trakter af disse Øer give sig i Almindelighed ikke saa snart tilkjende fra de høie Bjergplaner. Dalene ere smaa og splittede. Nede mellem Klippernes Sænkninger ligge hyppigt Rækker af rolige sorte Kjern med grønne Bredder. Klare Smaa-Elve risle fra det ene Bassin til det andet, og glide videre til Stranden. I dette Strøg gaar det smale Dalføre. Fra Fjeldsiden luder Hæggen og Rognen og den vilde Rosentjørn ned mod denne Herlighed, og vil ligesom frem til det blanke Vand, der har kunnet nære de tættere Lunde af store Løvtræer, som staa ved Bredden og ere den fattige Dals bedste Pragt. Hernede ser man de smaa Gaarde med talrige, plumpe og meget snevre Indgjerdinger af dygtige Kampestene. Indenfor disse Ringmure er der Agre, som ligne et Barns Haveanlæg, og Engstykker, der have et Areal som en almindelig Hustomt. Hytterne ere dog det Selsomste her. Man antager dem, ved det første Blik, for store Tuer eller overgroede Markstene; thi deres forvitrede Vægge ere overordentlig lave, Tagene hænge side over dem, og antage ukjendelige Former under deres yppige Vext af Mosser, Stenpryd og alskens leveragtige Fjeldplanter. Men man ser Røgen

stige op af Lyren og svæve hen mellem Aspetræernes bævende Blade.

Hvor Dalstrøget udvider sig noget, eller nær Søen, hvor der er Engbund mellem Klipperne, ligger Kirken, lav og ydmyg, og dog saa stærkt fremragende mellem de andre Tage. Her stimle Hytterne tættere sammen, og vove at hæve sig noget mere fra Jorden i Lyet af det hellige Hus. Ved Præstens Bolig mangler der sjelden en Have og Træ-Plantninger, — ja, man træffer paa flere Steder i saadanne indfredede Strøg kæmpemæssige Asketræer, der kunde tjene som Sø-Mærker med deres fyldige, høit opskudte Kroner. Men vil man betragte disse Øers rette Herligheder, da maa man være lige ved Kysten. Der bor den rigere Fisker i et vel tømret Hus paa det nøgne Svaberg. Hans største Skat, Noten og Garnet, ligger prægtigt udbredt over den rundladne Klippe, eller de hænge inde i Nøstet, malerisk draperede over de lange, letbyggede Baade. Ved disse Ø-Strande svulmer Sø-Vegetationen i sin hele Fylde. Tætte Ansamlinger af Albue-Skjæl omgive Klippefoden som en Brem af sammenføiede Skjoldbuler. Under dem hænger den gule Tang i de rigeste Lag, glindsende og uigjennemtrængelig. Den hæves og synker under Hav-Skvulpet, og strækker sig hen efter de vigende Bølger. Det lønner Umagen paa en stille Dag at se ned i det klare Dyb under Kystkanten. Hvilken fabelagtig Mangfoldighed af

Asterier og Bløddyr og Hav-Vexter klæbe dernede ved Klipperoden! De store, stammede Tang-Arter fremskyde der i uendelige Sammenslyngninger, og udfolde en gigantisk Bladform over de smekre Stengler. Man skal ikke vente længe, inden man ser kraftige Fiske glide ud af disse Plantefletninger, og man har da en egen Genre af Grotesker, der i eventyrlig Fylde kan overbyde Fantasmerne i Pompeji og i de vatikanske Loggier.

Den største af de ovenfor nævnte Øer, Sartor, med en Længde af tre norske Mil, har en mystisk Indvaaner, om hvem troværdige Folk kunne berette selsomme Ting. Der er paa Øen et stort afsidesliggende Vand, som kaldes Kurelen. Dets Bredder ere ubeboede, paa to Gaarde nær, som dog ere vidt adskilte. Man siger om Dybet her, som om flere norske Indsøer, at der paa visse Steder ei kan naaes Bund. Men der siges desuden noget Andet, som er langt mere mærkeligt. Man har nemlig gjennem en lang Række af Aar, til forskjellige og ubestemmelige Tider, iagttaget et Uhyre, der hæver sin hvælvede Ryg over det mørke, ensomme Kjern, og bliver liggende der som en glat Holme. Dets opskydende Bevægelse driver mægtige Bølgebuer mod Stranden; men siden er det stille, og man ser kun en Art Bæven om dets Sider, som naar den bløde Medusa hænger i Vandfladen. Man har ofte forsøgt at vente Uhyrets Komme, og dvælet i mange Dage ved

Bredden; men dette Væsen holder ingen Tidsregning, og det kan være borte i flere Aar. Engang roede tvende Mænd i en liden Baad over Vandet, — da laa med Et den glatte Holme der. Bønderne vendte just Ryggen til, og vare nærved at røre Dyret med Aaren. Man kan tænke sig deres Angst, da de mærkede det. De søgte Stranden af al Magt, og kunde derfra se den svære Masse dukke ned igjen i Dybet. Aldrig hører man Nogen forsøge paa at beskrive andre Dele af Uhyret end netop den hvælvede Ryg, som stedse giver sig tilkjende. Man udmaler ikke det selsomme Syn, — og derfor stemme alle Vidner overens i deres Udsagn. Men dette er et Træk, der udmærker denne Beretning fremfor de almindelige Almue-Sagn om lignende Væsener. Hvad skal man tænke? Mod dette Fænomen er Sø-Ormen og Kraken som Intet at regne. Disse have Verdenshavet til Bolig; men Sartor-Øens Leviathan er sat i Fængsel, hvor de omsluttende Fjelde holde Vagt.

2.

Der er et Folkefærd, som heder Striler. De bebo et Stykke af Bergens Stift, der kaldes Strile-Landet. Denne Angivelse er næsten ligesaa usikker og løs som Bestemmelsen af de germaniske Stammer hos Tacitus. Men det er ogsaa vanskeligt at komme Tingen nærmere. Der er noget Gaadefuldt ved

Strile-Navnet. Snart vil man have det udstrakt over den hele Vestkyst lige til Stat, og snart indskrænkes det til Bergens Omegn. Men i begge Tilfælde har det hos alle Fortællere en egen Klang. Tydske Forfattere glemme sjelden Strilerne, naar de tale om det høie Norden. Gamle Hübner, der ved Besked om Alt, sætter dem i sin Geografi med udmærkede Typer, og beretter, at de have, ligesom Vosserne, en Dragt, der adskiller dem fra alle Andre. Med alt dette ved man endnu ikke Grændserne for denne mærkelige Nation. I Bergen tror man helst, at den indskrænker sig til Hordeland. Men hvad skal man da tænke om det almindelige østlandske Sagn, hvorefter den hele Strile-Slægt er et Indbegreb af 99 Arter?

Der er Grund til at tro, at Udtrykket Stril er nærved at være et Øgenavn; thi vedkommende Bønder høre det ikke gjerne, og man har, ei uden Medhold i det oldnorske Sprog, tillagt det en Betydning af Stivhed og Stridighed. Traditionen vil ogsaa understøtte denne Fortolkning, saa længe Folk vide at tale om de tvende Opløb i Bergen, der ligefrem kaldes Strile-Krige. Naar man i Øvrigt vil inddele denne Stamme, da slipper man lettest ved at skjelne mellem Land-Striler og Hav-Striler. Den sidste Gruppe henføre vi nærmest til den ovennævnte Ø-Række og til de nærliggende Smaaøer.

Hav-Strilerne ere mærkværdige Folk, og Hübner

har Ret, naar han kalder deres Dragt særegen. Deres egentlige Stads-Kostume er en bredskygget sort Uldhat, en blaa rundskaaren Kofte, hvorunder et ubestemmeligt Antal Veste, — et Par umaadelig vide, graalige Buxer, der slutte om Midjen og Knæet, — desuden Strømper og Sko. Kvinderne have ofte Hat og Kofte næsten ganske som Mændene; Skjørtet er deres Pragtstykke, — det er sort, sidder smukt om Hoften, og er lagt i smale, sirlige Folder. Saaledes gaar dette Folk til Kirke og til Gilde. Men naar Hav-Strilen har sit rette Arbeide, da er han fra Top til Taa svøbt i brunt Skind. Han ser da ud som om han havde været paa Søbunden og hentet sig en Dragt af de mægtige Tangplanter. Disse Øboere ere almindeligt af en lav, firskaaren Bygning, og man har bemærket, at deres Overkrop er uforholdsmæssigt udviklet; men de hale ogsaa mest ud med Armene og Ryggen. Man maa se disse Karle ved Aaren, for at vide hvad det er at ro. Bergenserne have Onsdag og Løverdag den prægtigste Regatta i deres Havn, naar den hele Flaade af Fiskere løber ind, i Kappestrid om den første Plads ved Torvet. Lange Kister med levende Fisk slæbe efter de skarpe Baade, Kvinder og Mænd ro lige rappe, Søen bliver som en skummende Elv. Paa Skibene staa de dovne Matroser med Latter og Grimaser, — men Fiskeren agter det ikke; nu vil

han blot frem, der er Dampkraft i hans Muskler, han gjør elleve Mil i Vagten.

Naar Hav-Strilen kommer til Byen, er han med Et Billedet af urokkeligt Flegma. Medens man fra det mylrende, skraalende Torv kjøbslaar med ham, farer der en Hagl af de groveste Eder og Forsmædelser om hans Øren. Men han vender Fiskenaturen ud, og er meget rolig. Han række blot Øsekarret frem, for at modtage Penge hver Gang en Handel er sluttet. Naar han siden gaar op i Staden, begynder der nye Prøvelser. Nu har han en Flok huiende Gadedrenge efter sig:

„Strilen med sit lange Skjæg,
hvor han gaar, der verper han Æg“.

Det nytter ikke; han ser Intet og hører Intet. Er det Vinter, har han det endnu værre. Drengene tage Sigte af hans brede Ryg, og gjøre ham til en vandrende Snemand. Alligevel bliver han roligt gaaende. Hav-Strilen i Land er et underligt Væsen. Han vegeterer blot; thi han kjender kun faa Opvækkelser paa det Tørre. Men man forsøge blot at haane ham, hvor han er ude paa Søen med sit Stel! Da er han en ganske Anden. Man tirrer ham sædvanligt ved at lade som om man hakkede Muslinger, — og dette forslidte Middel er næsten aldrig uden Virkning. Han kan slippe Aaren og Snøret af Arrighed, og da ser man ham optræde som Mimiker med de mest burleske Fremstillinger.

I en Storm er Hav-Strilen glimrende. Thi hans Baad er intet rigtigt Sø-Fartøi; den er tynd og rank, og fornemmelig bygget til Roning. Men nu skal den dog holde Stand i den høie Søgang. Manden er da ligesom groet sammen med sin Snekke. Han har et barket Sprydseil af den simpleste Indretning, — han holder Roret i den ene Haand og Skjødet i den anden. Saaledes jager han afsted med de rullende Vandbjerge; han er inde i deres Leg, og forudser deres Luner. Hans Baad ligner en stor, sortladen Fugl, der ustadigt henflagrer over Bølgen og dypper Vingespidsen deri. Under de haarde Vintermaaneder, naar Silden staar til Kysten, er Fiskeren ideligt ude i denne prægtige og farlige Dands. Da har han et Dagverk, mellem de barske Styrtninger, hvorom en Landboer blot kan gjøre sig et svagt Begreb. Ofte maa han seile paa Liv og Død, og dertil tænke paa Garnet og Noten, hvori hans vaklende Velfærd hænger. Overalt er han omgiven af det vildeste Liv. Delfiner og Størjer boltre sig og springe i hans Kjølvand, de fnysende Hvaler krydse hans Kurs, — under ham mylrer det af sammenstimede Fiske, og tæt over hans Hoved neddale hele Skyer af skrigende Søfugle. Naar Havets Velsignelse skal paa Land, udvikle Fiskerne for Alvor de mageløse Kræfter i deres Amfibienaturer. Langt ude i Stranden staa de rækkevis, ofte til Beltet i Vand, og trække den bristefærdige Not, uden at

blive trætte. Mangen Gang er Landet kun en gold Holme med en eneste skrøbelig Hytte; der drage de ind, naar Mørket falder paa. De holde sig sammen ligesaa tæt som de indestængte Sild udenfor. Det ene Legeme støtter sig til det andet, og saaledes sove de Natten over i deres dampende Sødragt.

Hav-Strilen er, som man kan tænke sig, kun en maadelig Jordbruger. Den romerske og den engelske Plov ere for ham lige gode; thi han bruger ingen af dem. Hvis han har lidt Jord, stanger han af og til deri med en usel Spade. Han kaster alskens Fiskelevninger ud til Gjødsel, og for Resten lader han Naturen hjelpe sig selv. Der er paa disse Øer nogle beboede Trakter, som man har vovet at kalde Bygder. De ere meget stakkede i alle Dimensioner. En Odelsmand fra Totn eller Smaalenene vilde le dem ud. Men den fattige Fisker, der bor ude ved Brændingen, har ogsaa paa sin Maade Ret, naar han anser dem som fagre og velsignede Egne.

I en saadan Bygd er der i det Hele en ganske egen Landhusholdning. Man ser snart, hvorledes Sølivets Elementer raade ogsaa her og trænge igjennem overalt. Selv de egentlige Land-Dyr finde sig deri, og forandre deres Leveskik. De ere alle formindskede Udgaver af deres Arter, og de leve her om hverandre i et meget tættere Samfund end andensteds. Hesten er dog den snurrigste Figur af dem alle. Naar man ser den komme ud af sin Stald, der er noget større

end et almindeligt Hundehus, ved man neppe, til hvad Slægt den skal henføres. Den er kortbenet og plump, og har ofte et Ragg som en Bjørn. Den er nærved at føre et Svins Levemaade, og synes derved at have antaget meget af dette Dyrs Former. Koen er her let at føde. Den spiser Sildehoveder som en Sælhund, og man kan byde den Tang som Græs. Det er troligt, at en Hvalros-Unge endog vilde finde dens Melk meget velsmagende. Hav-Strilens Yndlings-Dyr er Svin og Høns. Han har paa en Maade indlemmet dem i sin Familie; thi de tilbringe en stor Del af deres Liv i hans Stue. Svinet vises dog i Almindelighed ud, naar dets Natur rigtig har udfoldet sig. Men Hønsene have et stadigt Tilhold i Familiens Skjød, og føre saaledes et lunt Stueliv den hele Vinter. Bonden ved at drage Nytte af denne Ømhed, og ved Juletider gjør han gode Affærer med sine friske Æg.

Man kan gjette sig til, at Renlighed ei er Hovedsagen i disse Folks Boliger. Der er heller ikke nogen norsk Almue, som er mere berygtet for sit Søleri end Hav-Strilerne. Man lugter deres Stel paa langt Hold. Deres lave Huse ere omgivne af denne Husholdnings Attributer og Herligheder; paa Taget, paa Væggene og paa Stænger ved Indgangen hænger der flækket Fisk og Pjalter af Sildegarn. Indenfor er der en eneste Stue, med Grue og Røghul. Man studser ved dens ubetydelige Omfang, naar man

overveier, hvor mange Individer der ofte ere samlede i et saadant Rum baade Dag og Nat. Der er ved disse Røgstuer Intet af den Behagelighed og Orden, som man ofte træffer i lignende Bygninger hos den rigere Bonde paa det faste Land. De glat bearbeidede Tømmerstokke og den egne kniplingsartede Bord af Kridt-Tegninger, der løber om en smuk Røgstues Vægge i de anselige Fjeldbygder, ser man kun sjelden ude paa Øerne; thi her bruger man kun ved enkelte høitidelige Leiligheder at skure den hele Stue med Sand. Hos Hav-Bonden er det snevre Rum end mere indskrænket af alskens plumpt Bohave og Redskab. Paa Bænkene langs Væggen er der neppe Plads til et Sæde; man træffer de smaa Børnesenge mellem Saltekar og Tjærebøtter. Ved Gruen hænger ofte den hele Families vaade Sø-Klæder. Paa Gulvet kan man blive hildet i Bunkerne af et Garn, der just skal repareres. Men Lysfaldet gjennem Taget over alt dette er af en ypperlig Virkning. Naar den gamle Hav-Stril i sin maleriske Dragt, med sit lange Graaskjæg, sidder i Røgstuen under Lyren, da minder han levende om mangt et prægtigt Billed af den uforlignelige Rembrandt.

3.

Man ser snart, at Jordsmonnet paa disse Øer overalt har en underordnet Rang. De dyrkede Egne

sætte kun faa Kræfter i Bevægelse, og det milde Kyst-Klima hviler over mangen brugbar Strækning, som uden Tvivl bestandig skal blive en Ørken, skjønt Naturen ogsaa der har henstrøet sine Yndigheder i den vilde Abild, i de krybende Rankevexter og i Lyng-Arternes glindsende Bær. En Fisker, der rigtig er ved Magt, vender ogsaa gjerne Ryggen til alskens Løv og Grønsvær, og vælger sig et Sted paa Stranden, hvor der blot er god Landingsplads og dertil noget Ly for Huset. Den solide Strandsidder bruger ikke Røgstue. Hans Bolig har Ovn og Skorsten og et Vindue, der vender mod Søen. Han taler med en vis Selvfølelse om sin „Glas-Stue“; thi med dette Udtryk vil han tillige vække Forestillingen om en større Bekvemmelighed og Orden i hans hele Økonomi. Huset ved Stranden er et Observatorium, og fra dets lave Vindue udspeides Hav og Himmel af meget aarvaagne og kyndige Blik. Naar Fiskeren staar med sin korte Kridtpibe bag de smaa Ruder, da er han ingen ørkesløs Betragter. Han ser ind i Skyernes Vugge, og forudsiger deres Vext. Han tager ubedragelige Varsler af Fuglenes Flugt. Ved den første Morgenlysning læser han allerede i Havbrynet den kommende Dags Historie. Man kan vide, at Vandenes Dyb maa for disse Strandboere afgive et uudtømmeligt Tankestof. Naar en Hav-Stril taler om Søen, har ogsaa hans Sprog en egen Fylde, og han giver den en Mængde metaforiske Betegninger, af hvilke

flere have den legende Fortroligheds humoristiske Anstrøg. Oftest kalder han den „Blaamyren“, og man kan da tænke sig den som en Udmark, hvor hans vrimlende Hjord færdes. Han kjender godt dens Samlingspladse derude; thi Bølgen er ham et luftklart Dække, og under den har han sine urokkelige Grændseskjel for Grunde og Med. Hans Blik dvæler altid med Forkjerlighed paa Blaamyren. Men ved Hellig-tre-Kongers Tider betragter han den dog med den mest spændte Opmærksomhed. Han venter da Hvalen, og han sender sine Børn ud paa alle Klipper, for at speide efter dens Komme. Thi Hvalen er for ham en Hyrdehund, der driver den vilde Hjord nærmere mod hans Enemærker.

Hos dette Folkefærd finder man endnu friske Levninger af en forlængst henrunden Tids Sæder og Leveskik, og der er vistnok kun faa norske Almuer, som vise en saadan Fastholden ved det Gamle. Indvirkningerne fra den nære By maa engang, da Borgernes Skik var mere enfoldig og drøi, have været meget stærke og kjendelige; thi den rige Hav-Bonde viser i sit rette Optog mangt et Træk af Middelalderens By-Liv. Man kan let forestille sig, at de følgende Tiders overdrevne Modeformer, og endelig Rokoko-Smagens Finheder og Forvridninger ganske maa have ophævet dette Slags Tilnærmelser og Overgange. Men Øboerne synes ogsaa i deres Selvudvikling at have mindre Bevægelighed og Forander-

lighed end deres Naboer paa det faste Land. Hos Hav-Strilen ere saaledes alle de Egenheder, der blandt Bønder i Almindelighed hentyde paa forældet Skik, særdeles skarpe og fremstikkende.

Man ved, at Bryllupsfærden, med Alt hvad dertil hører, danner et af de mærkeligste, mest brogede Optrin af de bergenske Bonde-Almuers Liv. En Bondepige der, som „staar Brud“, er i sin fulde Pragt et eventyrligt Væsen. Hun har en vegtig, forgyldt, med Stene besat Sølvkrone paa Hovedet; hendes Haar er udkæmmet over Ryggen. Paa Brystet har hun en svær Besætning af Mynter og drevne Sirater. Fra hendes Belte, der bestaar af firkantede, tæt sammenføiede Smykker, nedhænge brede, vel-beslagne Læderremme, og al denne skinnende Pragt er, ligesom Kronen, af forgyldt Sølv. Man kan ikke tvivle om, at en saadan Skikkelse har sit Forbillede i en meget fjern Tid. Saaledes maa Margrete Fredkulle have seet ud, da Magnus Barfod fremstillede hende som sin Brud og Norges Dronning. Eller om man ikke vil gaa saa langt tilbage, ved man dog af Magister Absalons Kapitelsbog, at Jomfru Brynhilde Benkestok omtrent paa denne Maade viste sig brudeklædt Anno 1565 i Bergen. Thi det heder, at hendes Haar var udredet paa Spansk, og at hun var udstafferet med en Krone og med Guldkjæder, der hang ned mod Jorden. Ude paa Øerne vil dette forældede Kostume uden Tvivl holde sig længst, og allerede nu maa man være

der, for at se disse Festligheder ret besynderlige og ublandede. En Fremmed, der træffer Brudebaaden paa dens høitidelige Fart, maa blive forvirret og ør ved Alt hvad han da faar se og høre. Man kunde tro, at dette var Krigsbud og Nød-Signaler, eller at de onde Landevetter nu skulde drives fra Kysten. I Forstavnen er Trommeslageren høit opsat med sit Larm-Instrument, som han bearbeider med overnaturlig Udholdenhed. Midt i Baaden sidder den fabelagtige Brud, stiv og blank som et udmaiet Afgudsbillede. I hendes Nærhed hviner og skurrer Violinen under Trommehvirvlernes Pause. Men den egentlige Knald-Effekt kommer fra Bagstavnen. En Vovehals af en Skytte har der sin Plads; han svinger en gammel Rytter-Pistol, og fyrer med den langskibs over Selskabets Hoveder. Brudehusets Larm og Stads passer godt til dette Optog. Her udslettes Hav-Strilens Apathi ved Strømme af Øl og Brændevin. Han kan dandse her, med sine tykke Sko, i det snevreste, kvalmeste Rum. Han begynder med matte Bevægelser, hængende Arme og underligt nedslagne Miner. Men efterhaanden bliver Dandsen levende. Tilsidst dreier Parret sig om, tæt sammenslynget, i ensformige Hvirvler, men med sikkert Fodskifte, — og paa dette Punkt har Hav-Strilens Dands Tarantellens Heftighed og forcerede Takt.

I enkelte Sogne viser Ø-Folkets Kirkegang og Kirkeskik visse antike Former, der selv i tilgrændsende

Egne ere aflagte. Fjelds Kirke, paa Sartor, er et lidet hæsligt og skrøbeligt Guds-Hus. Alt dens Udstyr er plumpt og fattigt, og paa dens ujevne Vægge ere kolossale Billeder af hellige Mænd raat henmalede. Til dette Hus gaar Veien fra Stranden gjennem et trangt Dalføre. Og her ser man Folket henvandre, som paa en Pilgrimsgang, med særegne dertil dannede „Kirkestave“. Naar denne Menighed er indtraadt i Kirken, falder den ned med Brag paa Gulvet, og ligger der nogle Øieblikke i en katolsk, mumlende Tilbedelse; derpaa gjør den Korsets Tegn, og reiser sig, for at istemme sine forældede Psalmer. Men inden Almuen gaar over den hellige Tærskel, drives Kirkestavene med de skarpe Jernpigger fast i Kirkens Bordklædning. Ved alle disse udstaaende Spær faar Huset et Udseende som et uhyre Pindsvin. Man optager uvilkaarligt dette Billede i den hele Betragtning af Hav-Bondens selsomme religiøse Liv. Indenfor det viede Hegn ruger en dunkel, overskyet Andagt, og Kirken selv staar som en mystisk Fetisch i den vilde, tungsindige Dal.

En Kirkefærd, hvorunder en rig Afdød føres til Graven, giver dog maaske det mærkeligste Træk af disse gamle Skikke. Thi her anvendes stundom Græde- og Hyle-Koner. De sidde, indtil otte i Tallet, omkring Kisten i en egen Baad. Deres Dragt er sort, med hvide, nonneagtige Hovedklæder. Man kan høre deres Jammer paa Afstand, medens Farten gaar

sagte over Vandet. Naar de stige i Land, tiltage deres Klage-Hyl. De græde virkelige Taarer, — thi det er deres Fag, og denne embedsmæssige Sorg har gode Sportler. Disse gamle Kvinder have en egen Stil i Hændervridninger og Gebærder. Det er et kristeligt Eumenide-Chor, der giver Begravelses-Ceremonien en vild, dramatisk Virkning, bag hvilken Sørgehusets Ligegyldighed eller Kummer kan unddrage sig Mængdens Blik. Denne Pomp er dog en Sjeldenhed, og man taler længe efter om den lykkelige Hensovede, der havde Græde-Koner ved sin Grav.

Men den rige Hav-Stril søger i Livet, ligesaa vel som i Døden, selsomme gammeldags Vidnesbyrd om og Afløb for sin Overflødighed. Naar han i lange Aar har været heldig paa Havet og tilkæmpet sig ret meget af dets Velsignelse, tænker han dog ingenlunde paa at udvide sit trange Hjem, eller udstyre det med Midler til et større Velvære. I hans Husvæsen mærker man kun lidet til hans gode Kaar. Thi han har intet Begreb om, hvorledes hans Levemaade skulde kunne mærkeligt forandres eller afvige fra den nedarvede Skik. Men han ved godt, hvad Besiddelse er, skjønt hans Forestillinger derom ere ligesaa naive som om de tilhørte Saga-Oldet. Hans Higen gaar ud paa at samle Liggendefæ, og han kjender Intet i Verden, der kan lignes ved forarbeidet Sølv. I svære, broget malede Kister indpakker han stedse nye Erhvervelser af dette Gods. Her er Skeer med

runde, skaalformige Blade og tynde, snoede Skafter, Kander og Støb af eiendommelige Former, tæt besatte med frit-hængende Sirater og alskens Ringelrangel, og endelig den høieste Gjenstand for hans Stræben, en Brudekrone med Tilbehør, som han kan udleie og gjenkjende i Kirken. En saadan Rigmand i Hytten har paa denne Maade en af den Gjerriges Egenheder, uden at han derfor behøver at røbe noget Hang til egentlig Gjerrighed. Han kommer maaske aldrig til at bruge sit Sølv, og han finder sig i, at det bedækkes af Smuds og Spanskgrønt, uden at det derfor i hans Øine taber noget af sin Pragt eller Mærkværdighed. Men hans Lyst til disse Skatte ligner mere en Raritet-Samlers Glæde end en Gniers Tørst efter Eiendom.

Hav-Strilen er, med alle disse Træk. en underlig isoleret Skikkelse. Men snart vil han ophøre at være det. Thi vor Tid er godt skikket til at indføre sit almindelige Oplysningsvæsen i alle Bugter og Kroge. Og dette maa man glædes ved, om ogsaa alle maleriske Strøg og Halvskygger derved for det Første skulde gaa i Løbet. Øernes Beboer viser sig nu som en Efternøler paa et Kultur-Stade, der i mangen nærliggende Bygd forlængst er tilbagelagt. Naar han først er kommen rigtig ind i den almindelige Bevægelse, bliver han maaske mindre interessant og mere bøielig. Men han vil alligevel have vundet ved Byttet.

Vasdrag og Skovmarker.

(1850.)

I de Egne af vort vidtstrakte Land, der ligge udenfor Touristernes mest betraadte Baner, er den „byklædte“ Fremmede endnu en Gjenstand for Almuens nysgjerrige Studsen. Man forelægger ham alle mulige Spørgsmaal, og fremfor Alt ønsker man at kjende Hensigten med hans Reise. Her har den almindelige Tourist, der søger Formaal i det Interessantes vide Omfang, vanskeligt ved at give et tilfredsstillende Svar. Men han mærker snart, at det befordrer den gjensidige Forstaaelse, naar han af det Meget, han ønsker at tilegne sig, kan udhæve en enkelt Side, der nogenlunde gaar ind i den Spørgendes Forestillingskreds. Særdeles heldigt er derfor den Reisendes Vilkaar, naar han kan knytte sin Interesse til nogen Gjenstand, der har Betydning for den Egn, han befarer, og han i Øvrigt der møder opvakte og venlige Folk. Thi han finder da Udbytte overalt, og stilles efterhaanden paa de rette Punkter, selv for en vid Oversigt.

Saaledes er der ogsaa her, i Spørgsmaalet om Hensigten, et nyttigt Vink, der ofte tjener som den bedste Veiviser. Naar man da bærer over med Fjeld-Bondens Nyfigenhed, fordi den er troskyldig, kan man ogsaa lægge Mærke til, at den med ubevidst Ironi træffer mangen Reisendes ørkesløse Udfart. Thi endog den, der, som det heder, blot reiser for sin Fornøielse, har et Øiemed, som nok fortjener at overveies og sammenlignes med Midlerne.

Den Sommer-Tour, hvis Erindring jeg nu søger at fastholde, foregik i en Egn, der, idetmindste efter sit Hovedstrøg, er bleven fortrolig med Touristernes mangeartede Slægt. De mægtige Skranker, hvorunder denne Egn udfolder sin største Pragt, ere forlængst gjennembrudte. Paa Klippestier og Skovskrenter, hvor det alvorlige Naturpræg næsten er overvældende, ser man Spor af det forfinede Livs Indtrængen, og i den underliggende Dal færdes man blandt al Verdens Reisende som i et Park-Anlægs Spadseregange.

Indvaanerne af det skjønne, nu snart europæisk berømte Ringerige, hvortil jeg lagde min Vei, have ophørt at gjøre naive Spørgsmaal. De lade den Reisende selv spørge, og Svaret er da som oftest paa rede Haand. Men denne gjensidige Forstaaelse, der i rum Tid er ligesom indøvet, gjelder i Almindelighed kun til Hønen-Fossen, der pleier at være Grændsen for de Skuelystnes Tog i Ringerige. Udover dette

Punkt begynde stillere Sideveie, farbare Elvedrag og overskyggede Fjeldstier, der lede ind i alvorlige Skovtrakter og Sæter-Egne, hvorom Folket i den tætbebyggede Dalvidde kun har ringe Kundskab, og hvortil intet Ry kalder den Fremmede, der enten standser sin Udfart ved det skummende Fossefald eller drager videre paa Hovedveiene mod et fjernere Reisemaal.

En Gang, for en god Del Aar siden, blev der dog midt i Krog-Kleven forelagt mig Spørgsmaal, som der ere usædvanlige. Jeg var da paa en Reise fra Bergen til Kristiania, og saa dette Fjeldpas for første Gang. Medens mit Reiseselskab rastede paa Klevstuen, gik jeg et Stykke nedad i Følge med Skydsgutten, der førte en løs Hest ved Grimen. En Valders-Bonde, som hvilede i Veikanten, hilsede mig med „God Kveld“, og spurgte: „Hvad Kar er Du? Skal Du ride eller kjøre? Vil Du frem i Landeveien eller vil Du tilskovs?“

Dengang havde jeg intet Valg, da jeg stundede til Byen. Men saa ofte jeg senere har besøgt Kleven og det skjønne Land, hvortil den giver Adgang, har jeg ogsaa for mig selv maattet gjentage hint Spørgsmaal: Vil Du tilskovs? Allerede paa Dronningens Udsigt, hvor dog Synet af den dyrkede Engs Vidde og skjønt-formede, rigt-vexlende Grunde er saa meget tiltalende, har Landskabets fjerne Skovbrem under de blaanende Bjerge vinket mig, og atter frem-

kaldt Indtrykket af de tæt bevoxede Moer og duftende Gran-Alleer, der lede frem til Kleven. Men end stærkere har jeg følt dette Vink paa Tandberg-Moen, hvor Øiet i en Afstand, der kun synes ringe, dvæler ved de mægtige, ligesom vidt-henskridende Skovfelter, hvis Indre er saa ganske skjult for det overskuende Blik. Endelig har ogsaa Hønen-Fossen, skjønt paa en anden Maade, vakt min Skov-Længsel. Denne Forsamling af Vandfald skuffer maaske de fleste Reisendes Forventning, efterdi saa mange af dens Styrtninger ere tagne i Brug af Industrien, der overbygger dem, indleder dem i Render, og belæsser dem med Tømmerstokke. Men ved hele denne Bedrift, og især ved de vældige Stammer, der fare afsted i Vandløbet og dukke i Skumdybene, hendrages Tanken til det dunkle Skovland, hvor Elven finder sin Vei i Granernes Tykning og blander sin Brusen med Øxeklangen og med Drønet af de faldende Træer, som den, snart langsomt, snart ilende, bortfører.

Alligevel var jeg neppe nogensinde bleven bekjendt med disse Skov-Egne, dersom jeg ei omsider havde fundet den Veiledning, jeg ønskede. Thi jeg tænkte altid, at jeg, for at have det rette Udbytte af en saadan Fart, maatte søge mit Reiseselskab blandt Jægere eller Forstmænd. Til begge disse Klasser kan jeg henføre Lieutenant G., med hvem jeg forrige Sommer fik gjøre et Indblik i det dunkle Skovland, der mod Nord-Vest afgrændser Ringeriges

aabne og smilende Egne. Grosserer B., der har Eiendomme paa den Kant, gjorde Toget med. Og det viste sig fra først til sidst, at jeg ei kunde have bedre Ledsagere.

Vor Reise var planmæssigt anlagt, og udstyret med alle de Bekvemmeligheder, som Veiens Beskaffenhed paa nogen Maade kunde tillade. Vi havde ypperlige Rideheste, og paa Kløvheste, der snart fulgte med os og snart sendtes forud til bestemte Hvilepladse, førtes Telt, Spisekammer, Kjøkken og Kjelder. Mod de tvende almindelige Lidelser paa en saadan Fart, Udmattelse og knap Næring, vare vi saaledes tilstrækkeligt sikrede, og som et Tog af forsynlige Nybyggere drog vi op i de tætte Granelier. Men inden det kom dertil, havde vi et længere Vasdrag at befare, og et godt Stykke af denne Vei fulgte endog vore Damer os.

Det var en smuk, fuldkommen klar Morgen i den sidste Halvdel af Juli, da vi tog ud fra Ask, der ligger ved Tyrifjordens nordlige Kyst. Medens Damerne og Bagagen drog forud til Støen, hvor den store Føringsbaad til Elvefarten laa færdig til at modtage dem, kjørte jeg med Lieutenanten, Grossereren og Kandidat G. til Hønen-Fossen, hvorfra vi skulde følge Strømmen opad til det nysnævnte Samlingssted. Vandmassen var ved denne Tid ei betydelig, men dog stor nok til at vedligeholde den maleriske Virkning af de mange særskilte Fald, der

i Hønen-Fossen, trods alle Industriens Hindringer. tiltale det ovede Øie. Mine Ledsagere, der begge vare interesserede i Tømmerdriften og gjorde Reisen især for den Sags Skyld, begyndte her sine Undersøgelser. De betragtede Bolverker og Vandledninger, og eftersaa Tømmerets Mærker, medens det sagte gled frem i Renden, som derpaa med tiltagende Helding førte det afsted mod Dybet.

Skjønt jeg allerede havde sat mig nogenledes ind i mine Reisefællers Anliggende, og afvundet det en Interesse, der stemmede med denne Udfarts Retning og Øiemed, blev jeg dog snart fængslet af den hele Scene, der omgav mig. Paa de dirrende Brædder stod jeg midt i den vilde Tummel, og fik det dobbelte Bad af Skumstøvet og af den rystede Luft. De prægtige, tindrende Styrtninger, Tømmerets Dands i Elveleiet, de arbeidende Verkers Indgriben i den ilende Vandmasse, alt dette bragte mit Væsen i en uvant Bevægelse. Det hele Tankeliv strømmede ligesom hen og opløstes med disse Hvirvler. Men denne Tilstand er forfriskende for en Sjel, der mellem By-Livets matte Indtryk længe har tørstet efter en saadan brusende Drik.

I nogle Øieblikke var jeg fuldkommen henreven af dette Optrin. Men efterhaanden udsondrede sig de enkelte Partier, med større eller mindre Fordring paa min Opmærksomhed. Og en ganske egen Forestillings-Række dannede sig nu. Blandt de mange

Fald i denne vide Fjeld-Aabning gjenkjendte jeg flere fra Malerier, hvori de som skjønne Motiver vare indbragte i andre Natur-Omgivelser. Disse Billeder fremstillede sig for Tanken samtidigt med Virkelighedens Indtryk. Jeg kunde gjenkalde mig det høie Fossefald mellem øde Klippevægge, af Morgenstern, — det lavere Elvedrag i Birkelien, af Dahl, — og Skov-Strømmen af Fearnley. Det sidste Billede, med de dybe og dunkle Grane-Partier, var mig en Bebudelse af det Skov-Liv, jeg drog imøde.

Vi gik fra Hønen-Fossen et kort Stykke opad til et Sted, hvor Elven atter begyndte at blive farbar. Her steg vi i Baad. Og nu viste sig allerede Skoven. Den stod paa Elvebredden og i alle Lier, den spredede sin aromatiske Duft over det sagterislende Vand, den sortnede i det skyggede Bakkeheld, og skinnede paa de solbare Vidder, — dens vedvarende Susen ledsagede det dæmpede Drøn af de fjerne Fossefald. Og i vor Rorskarl havde den sendt os en af sine mærkeligste Indvaanere. Denne Mand var efter sit Udseende en Sytti-aarig. Han var stærktbygget og veirbidt, og hans Hoved havde paafaldende Lighed med en Ulvs. En Skjorte af grovt Dreil og et Par lappede Knæbuxer, om hvis oprindelige Stof og Farve man ei kunde have nogen bestemt Mening, dannede hans hele Klædning. Hans Bryst og Ben vare ikke mindre solbrændte end hans graaskjæggede Ansigt, og hans hele Person fremviste et frastødende

Billede af halvtæmmet Vildhed. Saaledes sad han for mig i det fulde Sol-Lys, og afnødede mig den stille Betragtning, at jeg kun havde seet Faa, der lignede ham. Det var Gudbrand Haglkjernbraaten, om hvem man i Aadalen fortæller et Sagn, som jeg senere skal berøre. Paa den korte Strækning, han førte os opad Elven, lærte jeg ham kun at kjende som en flink Strøm-Skipper. Desto mærkeligere stod han siden for min Erindring.

I Nærheden af Hofs-Fossen gaar Elven strid, og Gudbrand fik her Anledning til at vise sin Kraft og Behændighed i at styre Baaden. Med nogen Vanskelighed kom vi op i Bag-Evjen, og gik tæt under Fossen i Land, hvor vi roligt kunde betragte det skjønne Fald, hvis dristige Klippe-Partier ragede frem af den ringere Vandmasse. Til venstre hævede sig den bratte Fjeldskranke, som ingen Flom kan overstrømme. Men paa den modsatte Side af det egentlige Fossefald saa vi det mægtige Leie, Elven indtager, medens den om Vaaren fylder det hele Pas og bruser frem over Klipper og Dæmninger. Hvilket Optrin da, naar de mange vældige Tømmerstokke fare ned fra det jevnere Vasdrag mod disse Hvirvler! Forvovne „Brøtningsmænd“ holde bestandig Øie med Bjelkernes Gang, for at stikke dem løs, hvor de hefte ved nogen Hindring, og for at klare dem fra hverandre, hvor de have ophobet sig eller, som det heder, ere komne i Houg. Da gjelder det i den flyvende Hast,

i det kogende Skum, og i den bedøvende Larm, at virke paa de rette Punkter, og at være sikker, naar det Hele igjen kommer i Bevægelse. Thi pludseligt skilles Ansamlingen, og i rasende Løb fare Stokkene afsted i Styrtningerne. Men den farlige Bedrift kræver mangt et Menneske-Liv, og mangen prøvet Tømmerfører maatte her undgjelde, at han et Øieblik tabte Ligevegten eller Fatningen i Vandenes Oprør.

Vi vandrede med nogen Vanskelighed om paa de glatte Fjeld-Terrasser, som Elven havde afslebet, og hvorpaa nu det stærke Sol-Lys skinnede. Overalt var der Spor af Flomgangen. Paa vor Vei laa der Brudstykker af gamle Dæmninger, og der fandtes mangfoldige Tømmerstokke, der snart vare sammenhobede, snart enkeltvis henkastede i Revner og Fordybninger. De fleste af disse Stammer vare blegede af Ælde og viste sig nu i Solskinnet med en mat Sølvglands. I Ly af dem rødmede Jordbærret, og paa den smuldrende Bul opspirede mangen kraftig Fjeldplante.

Hofs-Fossen, med sine tvende Fald, er et Elv-Parti af udmærket Skjønhed. Klippeleiets Former splitte og bevæge Vandmassen saaledes, at der fremkommer et stort og tiltrækkende Hele af dette rigtvexlende Spil. Det nedre Fald frembyder sig dog bedst for Betragtningen. Den tindrende Fos under den bratte Fjeldvæg, hvis mørke Grundfarve brydes

af de fine Regnbue-Toner, som Skumstøvet frembringer, er ved et udspringende Klippehjørne delt efter Høiden i tvende Fald, af hvilke det høiere gaar i en skummel, tæt omsluttet Vraa, hvis Vanddyb opsluger Skummet og kun viser et skvulpende Bassin. Denne natlige Elvgrube kaldes Budei-Graven, skjønt det ei er nogen Kvinde, men en af Vasdragets dygtigste Brøtningsmænd, som har fundet Døden her. Man kaldte ham, efter Moderen, Budei-Gutten. Under en Vaar-Flom, medens Arbeiderne hvilede, gik han ud paa en Houg, og stak blindt hen i Massen. Da traf han netop „Bandstokken", — det Træ, der holdt Hoben sammen. Og nu skede Bevægelsen. Med de løsrevne Stykker for han ud i de rasende Hvirvler. Som en Svømmer, der vil dukke, slog han i Forfærdelsen Hænderne sammen over Hovedet, og forsvandt i Styrtningen, hvor Tømmeret gik knagende over ham. Ud paa Sommeren fandt man ham knust i det sorte Dyb, som efter ham har faaet sit Navn.

Ved det øvre Fald tilstedede Grundens Beskaffenhed, at vi, saa godt som omgivne af de brusende Vande, kunde sidde trygt og bekvemt og modtage det kjølende Bad af Fossens Skum-Taager. Paa den anden Side havde vi lige over for vort Sæde den dybe mos-beklædte Klippespalt, der, ligesom Budei-Graven, bevarer en Erindring fra Tømmerførernes vanskelige Bedrift. En uforsigtig Mand for engang her afsted paa de løse Stammer. Han kom pludseligt

af Syne, og man troede ham fortabt. Men han var kun kastet tilside i denne Spalt, hvor han sad indeklemt. Fossen oversprøitede ham, mange hundrede Tylvter Tømmer for ham forbi, de mægtige Stokke stevnede idelig mod hans Skjul. Og saaledes sad han, i den rædsomme Larm, i den altid fornyede Dødsfare, et helt Døgn, indtil man med Touge fik heiset ham op ad Fjeldsiden, der heldede ud over hans farlige Tilflugtssted.

Vi hørte disse Fortællinger paa vor Vei over Klippegrunden, som Flommen om Vaaren skjuler, og det Sommer-Billede, vi nu betragtede, blev os derved end mere tiltrækkende. Over det stærkt belyste Vandfald, som Strømleiet nu saa smukt begrændsede, gik de mørkegrønne Skovlinjer, og bag dem hævede sig Aasen i Sol-Taagens gjennemsigtige Slør mod den lysblaa Luft. Paa det nære Bakkeheld under Granerne strakte frodige Buske sig ned mod Klippeblokkene i det tørre Elveleie, hvor store Grupper af Bregner og Gederams og Strøg af nøisomme Stenplanter afbrød Grundens Asfalt-Farve. Vi dvælede længe ved dette Syn. Og da vor Ledsager, en aldrende Mand fra Hønen-Fossen, hørte mine Glædes-Udbrud, bemærkede han, at alle Fremmede beundrede hvad de saa her. „Men," tilføiede han, „aldrig har vel Nogen været saa forelsket i Hofs-Fossen som en ung engelsk Dame, der engang kom hid i Følge med et Par Lorder. Hun steg tilsidst op paa den store

Sten henne ved Dæmningen, og løste sit grønne Slør, og lod Vinden føre det ud over Fossen; saa kyssede hun paa begge sine Hænder, og udraabte nogle Ord, som de Fremmedes Tolk og Tjener udlagde mig saaledes: Farvel, Du evigt uforglemmelige Deilighed!"

Men hvor skjønt er ikke hele dette Vasdrag, og hvor rigt paa Afvexling! Over Hofs-Fossen ser man atter et stille Vandløb, der er tæt omsluttet af ung og frodig Granskov. Ligere et Kjern end en Strøm er Elvefaret her, og dets Bredder saa milde og rolige som om de vare fredlyste af alle Naturmagter. Vor Baad gled let som en Fjær paa det luft-klare Vand, hvis Bund af tæt og jevnt sammenføiede Stene lignede en Brolægning. Det hele Speil laa i Skygge. Kun over Skovkanten og mellem de ranke Stammer faldt et stærkt Sol-Lys, der ogsaa hvilede paa mangen yndig Grønning, hvor Lunde af smekre Løvtræer vare opskudte blandt Granerne. Overalt var en varm Sommer-Middags Ro udbredt, og denne indfredede Scene viste os kun en eneste Ytring af det bevægede Natur-Liv, nemlig de blaa Libeller og brogede Sommerfugle, der i store Sværme flagrede over Elvbredden.

Vi vare her inde i en af de Landskabs-Episoder, hvor vort Fjeldlands fantasirige Aand synes i stille Selvforglemmelse at have efterdannet sydlige og mildere Egnes Natur-Billeder. Saaledes mindede denne saa yndigt udstyrede Plet mig om et af Neckar-Dalens Smaa-Paradiser, der er forekommet mig som

Mønstret paa et syd-tydsk idyllisk Landskab. Medens denne Lighed stod mig for Tankerne, sagde man mig, at dette Strøg af Elven kaldes Munkevad, fordi en Munk i gamle Dage var vadet herover. Det var kun en mager Beretning. Men for mig afgav den nu en god Figur til den Scene, jeg havde for Øie. De sydlige Folks Humor har ofte fremstillet de hellige Eneboere som et Slags Fauner i Natur-Idyllen. Og saaledes saa jeg Munken, med opkiltret Kutte, skride gjennem det sagte-rindende Vand. I Kurven paa hans Ryg havde jeg gjerne stillet et godt Stykke Vildt mellem Meloner og Druer. Men jeg maatte betænke, at det uden Tvivl var Munken fra Kloster-Hospitiet paa Hadeland, som her lakkede hjemover med en tilstrækkelig Ret af de ypperlige Ørreter, der viden-om har gjort Aadals-Elven navnkundig.

Vi roede sagte og behageligt frem i dette Indelukke. Men snart begyndte Elven at strømme igjen, og vi mærkede, at et nyt Vandfald var i Nærheden. Vi landede paa et fremspringende Næs, og havde nu foran os et aabent, vidt-udstrakt Elv-Parti, hvis lette Strømninger kom fra den lave Svine-Fos. Midt i dette Fald er en Holme med prægtige rødstammede Fyrretræer. Derover danner et blaaligt Bjerg Baggrunden. Til begge Sider af Elven hæver sig Skoven, der hist og her viger for en fremtrædende Fjeldvæg. Det hele Billede venter paa Landskabsmaleren; han vil finde

alle Linjer og Former her saa smukt givne og ordnede, at der Intet kan være at tilføie og Intet at borttage.

Paa en Skov-Sti, hvor alskens Løvtræer hyppigt vexlede med Gran og Fyr, drog vi nu videre under de bratte Lier. Til venstre havde vi Heen-Fossens lange Fald, hvis skummende Hvirvler vi skimtede mellem Træerne paa de Steder, hvor Faldet ei var skjult af de mægtige Fjeldmure og Klippeblokke, der udmærke denne Strækning af Elven. Saaledes kom vi frem til Kullebund. Her gik vi atter i Baad, og roede over mod den anden Side, hvor Bjergryggen skjermede for Solen. Vi havde kun gjort faa Aaretag i denne kjølige Skygge, da vi ved det nærmeste Næs saa den store Føringsbaad med vore tre ventende Damer.

Baadene i disse Egne have en eiendommelig, smuk Bygning, og blive i det Hele omhyggeligt behandlede. De ere fladbundede, smale og skarp-stevnede, og vise i Hovedlinjerne nogen Lighed med den grønlandske Kajak, Stavntræerne ere brede, og have til Hold for Fanglinen et hult Snit udad, der giver dem en usædvanlig Form. Den vanskelige Forening af Støhed og Lethed synes godt truffen i denne Bygningsmaade, og de større Fartøier her afgive særdeles magelige Befordringsmidler. Vor Baad havde fem Par Aarer, hvormed den i det jevne Vandløb gled rask afsted mod Strømmen. Kun paa enkelte Steder, hvor Elven var meget strid, gik vi i Land, medens Karlene med Liner og Stænger trak Baaden gjennem Strømningerne og styrede

den klar af de farlige Grunde. Paa denne Maade kom vi ind i den yndige Saam-Dal, hvor den alvorlige Skov giver Plads for frodige Engsletter, hvor Smaahuse ligge ved Elvbredden i Ly af Birkelunde, og hvor et smukt kollformigt Fjeld hæver sig over Dalen. Vi stode her i Skyggen af den høie, stærkt-bevoxede Elvbred, medens vor Baad blev trukken gjennem det stride Løb. For vort Blik laa et deiligt Landskab med den ypperligste Staffage. I Forgrunden havde vi det lange Fartøi, med den brogede Oppakning og de kraftige Mænd, der styrede Farten. I ringe Afstand over mod den anden Bred, hvor Vandet flød roligere, var en Flok halvnøgne Børn samlet i en liden Baad, hvorfra de ufravendt stirrede paa de Fremmede. Ved Hytten paa Elvbredden stod en Kone med sit Diebarn paa Armen, hensunken i den samme Betragtning. Og alle disse Figurer skinnede i stærkt Sol-Lys. Vi fandt dette Syn meget tiltrækkende, og vi havde uden Tvivl en god Stund kunnet fastholde det. Beskuelsen var gjensidig, men af noget forskjellig Interesse. Vi, der jo vare Kjendere og overlegne, havde for os, ganske i vor Stillings Medfør, et Billede, hvis Anordning og Belysning frembragte en malerisk Virkning, — hvorimod det naive Parti nød Fordelen af den Overraskelse og Spænding, som det Usædvanlige medfører. Det var ogsaa os, der forstyrrede Billedet ved at afbryde Betragtningen og drage videre.

Blandt vor Elv-Farts Behageligheder havde vi ogsaa gjort Regning paa Ørret-Fangst med engelske Fiskestænger. Vore Redskaber vare fortrinlige: vi havde endog en Stang, der hørte til den vidt-bekjendte Fisker Hutchinsons Efterladenskab. Men her viste sig Dilettantismens Utilstrækkelighed. Jeg, der aldrig havde haandteret en saadan Maskine, afholdt mig ogsaa nu fra Forsøget. Men mine Medreisende, de tvende Forstmænd, som ei vare ganske udenfor Tingen, toge med nogen Forhaabning Stængerne i Brug. Det gik kun smaat, og nogle Gange greb endog Krogen i Bunden. Det Træffende i Blikket og Haanden manglede, og tilsidst var Udbyttet tre Smaafiske, som formodentlig Ungdom og Uerfarenhed bragte i Fordærvelse. Vort Togs Leder havde imidlertid forudseet, at dette Foretagende kunde mislykkes, og derfor ladet Vasdragets ypperste Fluefisker, Rasmus Bergsund, anmode om at møde os ved Bjørnekastet. Det var rimeligt, at Betragtningen af hans Fiskeri vilde for vort Selskab være af større Interesse end dets egen mangelfulde Udøvelse af Kunsten, og vi glædede os derfor ret meget til dette Møde. Men da det var os bekjendt, at Rasmus Bergsund et Par Dage før var dragen til et anseligt Bryllup i Hedalen, var vort Haab noget usikkert.

Medens vi omtalte denne Sag, tog en aldrende Mand blandt vore Baadfolk Ordet og udbredte sig

over Bergsunds-Guttens Færdighed. „Jeg er nok den Første", sagde han, „der har drevet paa Fluefiske i Aadals-Elven, saa jeg ved, hvad der hører til. Men Rasmus forstaar de Kunster, som hverken jeg eller nogen Engelskmand eller Krødsherreds-Præsten kan gjøre efter. Mange Folk tro, han farer med Troldskab, for han tager Fisk, hvor en Anden ei faar et Nap. Der er intet Liv i Elven, som kan skjule sig for Rasmus Bergsund. Han ved, baade hvor Ørreten render og hvor den staar stille, — og hvad vi Andre kalde daarligt Fiskeveir er godt nok for ham. Er det stegende Solskin og lavt Vand, saa at Ørreten holder sig ganske dorsk og døsig under Stenen, saa ved Rasmus ligefuldt at finde den. Han staar paa langt Hold og kaster Snoren ligesaa sikkert ud som en flink Skytte træffer med Riflekuglen, og da lader han Fluen spille saa livagtigt over Fiskens Øine, at den snapper Krogen, bare for at faa Ro. Men da maa den blive med, om den er nok saa løsmundet. Ja, det er fornøieligt at se paa Rasmus Bergsund. Og udsøgte og fede ere alle hans Fiske, for de andre endser han ikke."

Disse Meddelelser vare godt skikkede til at spænde vor Forventning. Vi nærmede os Bjørnekastet, og befandt os i et Strøg af Elven, hvor dens Bredder ere høie og saaledes omgivne af den tætte Skovs Ensformighed, at den med sine Hvirvler og Bugter i forhøiet Grad tilvender sig den Reisendes

Opmærksomhed. Vi stirrede ned i det klar-dunkle Løb, og ønskede meget at faa Øie paa Rasmus Bergsunds svømmende Hjord. Nu og da smuttede ogsaa enkelte Fiske forbi, som flygtige Skygger. Endelig havde vi lige foran os det bratte Sandskred, der kaldes Bjørnekastet. Paa den anden Side var en liden Baad fastgjort ved Bredden. „Der er Rasmus Bergsund“! raabte paa een Gang flere Stemmer, og der sad han ogsaa i Graneskyggen. „Har Du ventet os længe, Rasmus?“ spurgte Lieutenanten. — „Omtrent en halv Time“. — „Hvorledes bider det?“ — „Daarligt“. — „Har Du Fisk?„ — „Tolv,“ svarede Rasmus Bergsund.

Vor Baad lagde til i en liden rolig Bugt, og Folkene fik nu travlt med at bære i Land og ordne der en Hoben Ting, som hørte til et Middags-Maaltid og til Bekvemmelighederne ved nogle Timers Hvile i det Frie. Paa den brede Fjeld-Terrasse, der dannede en høi Vold over Elven, udsøgte vi os en aaben Plads, hvor Blaabær-Lyngen vexlede med Græspletter, der viste os en broget Pragt af modne Jordbær og fine blomstrende Urter. Ved Skovkanten stod et tæt Hegn af Smaabirk, Rogn og Hassel, og der bag hævede sig de ranke Granestammer i tættere og tættere Stimmel, der tilsidst tabte sig i Skov-dybets kun af enkelte Solglimt afbrudte Skumring.

Medens Selskabet indrettede sig her, gik jeg i Baad med Rasmus Bergsund, der, som han udtrykte

sig, havde ladet Ørreten hvile en Stund, og nu fandt det paa Tide at sørge for, at vort Middagsbord, saavel til Herskabet som til Baadfolkene, blev tilstrækkeligt besat.

Denne Fiskers Personlighed er ikke mindre mærkelig end den Færdighed, hvormed han udøver sin Kunst. Han er en ung Mand, smekker og fint bygget, med et fornemt Ansigt, hvori et eget tungsindigt Udtryk er herskende. Han bruger denne Egns almindelige Dragt, men, som det syntes, noget forædlet i Snittet. Saaledes tog han sig godt ud i den graa ringerigske Kofte med de smaa Sølvknapper og den smale Kantning af sort Fløil; dertil havde han fint Linned, og bar sit Ur i en smuk Pfortzheimer Guldkjæde. Jeg vil maaske have vanskeligt ved at begrunde og betegne den Interesse, Rasmus Bergsund indgød mig. Han danner ligesom et Parti for sig selv blandt mine Erindringer fra denne Udfart, skjønt han ikke desto mindre passer meget vel til de Natur-Omgivelser, hvor jeg gjorde hans Bekjendtskab. Men han er den gjennemførte Forening af engelsk Sportsman og norsk Bonde. Og da denne Form unegteligt er ny, kan det ei være underligt, om den overrasker.

Rasmus Bergsund fremtraadte i vor Kreds med en beskeden Tilbageholdenhed, der, langt fra at være keitet eller paatagen, snarere viste sig som en sikker Personligheds gode Anstand. Man kunde deri se

en Paavirkning af hans idelige Omgang med Fremmede. Men det var især mærkeligt, at den havde faaet en saa naturlig Udvikling. Han var ordknap; men i Alt, hvad han sagde, hørtes denne Egns Mundart ram og uforvansket. Som en ægte Mester gjorde han lidet Væsen af sin Kunstfærdighed; alligevel kunde man ei tvivle om, at Elven var hans Element, og at han drev sit Fiskeri med en indgroet Tilbøieligheds Iver. Rasmus er mageløs i Alt hvad der hører til hans Fag, og han forfærdiger selv sine Redskaber. Saavel hans Net som hans Fiskestænger og kunstige Fluer ere af en uforlignelig Godhed. I Øvrigt driver han en liden Gaard, der ligger trist og bratlændt under Bergsunds-Kollen. Elven løber der forbi, og maner ham til Hast med Mark-Arbeidet. Naar det afbrydes af ugunstigt Veir, og naar det vel er overstaaet, befarer han atter Vasdraget, hvor alle Strømninger og Grunde ere hans Kunst undergivne.

Jeg var nu kommen ind i hans Virkekreds, og kunde nærved betragte de Kunststykker, over hvis fuldendte Udførelse selv bekjendte engelske Fluefiskere have ytret Forundring. Der var en egen Sirlighed og Lethed i hans Bevægelser, naar han hævede den smekre og smidige Stang og slyngede den fine Snor langt ud mod et Punkt i Strømmen, som han havde i Sigte og naaede med Sikkerhed. Det feilede næsten aldrig, at han traf Fisken der; og idet han medede, og dertil veiede Stangen i sine Hænder, kunde man

se, at han havde det hele vanskelige, i visse Dele næsten svævende Redskab fuldkommen i sin Magt. Det var Solskins-Veir, og Fisken bed saa løst, at det ei vel gik an at tage den ind fra Baaden. Naar derfor Rasmus havde en Ørret paa Krogen, lod han sig sætte i Land, og nu haandterede han Snoren saa snildt og lempeligt, at man saa Fisken i det lave Vand ligesom legende og tam svømme ham i Hænderne. En halvvoxen Dreng, der roede hans Baad og forstod hans mindste Vink, bidrog Sit til at lette Fangsten, og indtog saaledes den samme Plads, hvormed Bergsunds-Gutten, for et halvt Snes Aar siden, hos Hutchinson havde begyndt sit Fisker-Liv.

Medens jeg var med Rasmus paa Elven, og med stigende Opmærksomhed fulgte hans Bevægelser, kom jeg uvilkaarligt til at anstille Betragtninger over det egne Tungsind, der udtaler sig ikke blot i hans Miner, men i hans hele Væsen. Eller er dette maaske et udvortes Præg, hvorunder der alene findes en almindelig flegmatisk Natur? I ethvert Tilfælde har denne Personlighed noget Tiltalende, hvormed man ei saa let kan blive færdig. Jeg tror, at det fornemmelig er hans Syssel, der har udpræget ham saaledes. Thi hvilken forunderlig Magt over Sindets Stemninger har den rislende Skov-Strøm! At færdes ensom paa dens Bred eller paa dens overskyggede Vande er at falde i drømmende Tanker,

og derpaa stilne hen i sit Inderste, — at standse lyttende til dens Brusen er at have grebet Vemodens Akkorder, uden at kunne finde deres Løsning. Dette bevægede Liv, denne altid fornyede Hast ytrer sig med Ødets Ensformighed og med de klagende Toners langsomme Strøg. Under denne Paavirkning har Folkedigtningens Aand dannet Nøkken, med den frugtesløse Længsel og det sørgmodige Strengespil. Gjennem Elvefiskerens Sjel gaa disse snart kaldende, snart dyssende Indtryk, og medens hans Higen er vendt mod de stumme, forborgne svømmende Flokke, lærer han at foretrække den skyede Himmel og Regnbygerne, da Fisket lykkes bedst, for det skjønneste Klarveir. Selv det Ensformige i hans Bedrift, der dog altid holder Forventningen spændt, faar over Sindet en Magt, der let forener sig med hine Paavirkninger. Og da kommer uformærket en halvvaagen Tilstand, som, allerede fordi den hemmer Tankebevægelsen, ligger nærved de tungsindige Stemninger.

Alt dette kjender jeg godt fra den Tid, jeg som en rask, livsglad Dreng gik med Rognestangen ved Bækken og medede Foreller med Regn-Orm. Jeg husker, hvorledes jeg da kom til de ensomme Udmarker og gjennemvandrede dem med stedse stigende Iver, medens dog mit indre Liv alt mere og mere dyssedes og stilnede. Naar jeg fastholder denne Erindring, finder jeg

det rimeligt, at Englændernes Mesterskab i Elvefiskeriet staar i Forbindelse med deres Spleen, som ved de strømmende Vande paa een Gang faar Næring og Lindring. Rasmus Bergsund er da vel en Melankoliker af denne Skole. Men hvo der med aaben Sands befarer Aadals-Elven, og ser en Sommer-Aften kaste sit Skjær og sine Skygger over dens mørkladne Strømme og alvorlig-skjønne Bredder, vil under det Indtryk, han selv fornemmer, med forhøiet Deltagelse betragte den unge Fisker, hvis Liv glider hen paa dette mægtige Elveløb.

Efter en halv Times Arbeide havde Rasmus Bergsund skaffet os et rigt Forraad af ypperlige Fiske til vort Maaltid. Da vi kom tilbage til Selskabet, fandt vi Kjøkkenet indrettet i et udtørret Bækkeleie, og Spisebordet, der var sammensat af Baad-Tiljerne og lagt paa nedrammede Pæle, fuldstændigt dækket og omgivet af Bænke, der ogsaa hørte til Baad-Inventariet. Rasmus Bergsund sad med os tilbords, og vi drak hans Skaal i fortræffelig Hochheimer. Derefter forlod han os, og drog hjem i sin Fiskerbaad. Det var aftalt, at vi den næste Dag skulde træffe ham ved Kongs-Strømmen.

Imidlertid heldede det mod Aften. Vi havde holdt Middag ved en standsmæssig Time, og da vi efter Maaltidet gjorde en liden Udflugt paa den høie Elvbred, saa vi den dalende Sol kaste sit stærke Lys-Streif over Skoven. Vi satte os paa Skrenten,

hvorunder de dunkle og dog saa klare Vande strømmede hen, dels mildt bevægede og dels i stride Hvirvler. Paa den anden Side, lige over for vor Plads, var Bjørnekastet, det steile Sandskred, hvor Bamsen en Gang har baaret en Hest lige fra Elvebredden til Aasryggen. Dette Skred danner med sin lyse Grund den eneste Afbrydelse i Bjergsidens tætte Granvext, som i Forbindelse med de brat afsatte Bredder giver Elvpasset her en vild Karakter, der for Resten ei tilhører Aadalens skjønt indfattede Vasdrag. Medens vi hvilede paa Skrenten, og det mægtige Natur-Indtryk havde standset al Tale, svandt fra Aasen den sidste Solglands. I det samme Nu strøg et svalt Vindpust gjennem Passet, og fra Skovmørket lød en Susen, der et Øieblik overdøvede Elvens Hvirvler.

Vi havde valgt vestre Bergsund til Natteherberg. Men for at komme did, havde vi endnu en Elvstrækning at befare, hvor der er slemme Steder med Skjær og stærk Strøm. Vi fandt det derfor rigtigst at gaa i Land ved Gjermunds-Stryken, medens Baaden blev trukken gjennem dette rivende, ujevne Løb.

Jeg blev her opmærksom paa en gammel Mand, der hørte til Opsynet med en i Nærheden liggende Tømmergrime, og som nu gav vore Baadfolk en Haandrækning. Det var en af de udtryksfulde Skikkelser, der have den norske Fjeld-Bondes ægte Grund-

præg og som ere kostelige Fund for Figurmalere. Men Billedet af en djervt-skaaren Karl lykkes ogsaa bedre for Kunstneren end for den Skrivende, som med Ord vil betegne en saadan Personlighed, uden at den i Øvrigt fremtræder tilstrækkeligt i mærkelige og eiendommelige Livs-Ytringer. Den Gamle havde en mønsteragtig, stærk og tillige fin Bygning, der Intet syntes at have tabt ved Alderen, og som i Stillinger og Bevægelser røbede Meget af den naturlige Anstand, som man, med italienske Model-Figurer for Øie, pleier frakjende Nordboerne, skjønt den ingenlunde er sjelden blandt vore rigtige Bønder. Især var det dog den Gamles Ansigt, med de livlige Øine og den tæt-sluttende, men behagelige Mund, der vakte min Opmærksomhed. Det var et skuende, gjemmende og alligevel meddelende Fysionomi. Han maa kunne fortælle, tænkte jeg, — disse Øine maa have seet Meget paa Fjeldet og i Bygden; der maa være Sagn at hente fra disse velvillige Læber. Men vort Møde ved Elven var altfor pludseligt og kortvarigt, og da Tilfældet siden et Par Gange førte os sammen, var Leiligheden til Meddelelse omtrent lige knap. Jeg erfarede imidlertid saa meget, at jeg ved første Øiekast havde opfattet ham rigtigt. Han var uden Tvivl en Fortæller, og det af den sjeldne, uforbeholdne Art. Da vor Baad var trukken det værste Stykke mod Strømmen, spurgte jeg, uden just at henvende mig til ham, hvad der havde givet

Anledning til Navnet, Gjermunds-Stryken. „Jeg har aldrig hørt Nogen tale derom“, sagde den Gamle, „men vi ere nu klar af Foged-Øren, der kaldes saa, fordi en Kongens Foged i Fortiden satte Livet til her, og blev dragen tilbunds med hele Sølvskatten fra mange Bygdelag.“ — „Naar skede den Ulykke?“ spurgte Grossererens Tjener, der saa godt han kunde havde taget Del i Arbeidet. — „Det var den Gang“, svarede den Gamle, „da Øllet i Aadalen var stærkere end nu for Tiden. Men ellers ved Ingen rettere, end at Fogden kom bort i de gamle Historiers Dage, som gaa af Minde baade her og andensteds. Alligevel turde der endnu være Foged-Sølv her for den, der var i Stand til at tage for sig“. — „Mener Du det, gamle Thorbjørn“? udbrød en af Baadfolkene, „det var vel uvist.“ — „Ikke saa uvist endda“, svarede den Gamle, „for jeg har hørt sige, at der under Bjerget her er taget en svær Fisk, hvori der blev fundet myntet Sølv. Rasmus Bergsund prøver vel at faa Ret paa Resten, men det kan vel være, at det falder langsomt at inddrive Skatten paa den Vis.“ — Dette Indfald var ganske i Baadfolkenes Smag, og Thorbjørn endte saaledes sin uventede Optræden med en heldig, for ei at sige glimrende, Bortgang. Vi skikkede os atter til Sæde, og Folkene greb Aarerne. Om den Gamle vidste de ingen bedre Besked, end at han sjelden kom til deres Bygd, og at han var løs og ledig, og meget

omvandrende, men nok paa en Maade hørte hjemme i Fluberg.

Idet vi nu kom nær til vort Nattekvarter, betragtede vi en af Aadalens mærkeligste Udsigter. Elven udvider sig her, og danner til høire en Bugt, som er omgiven af Granskov. Længere frem indtager Mesterfiskerens Gaard en ujevn Grund af Høider og Bakkeheld. I umiddelbar Nærhed derover hæver sig Bergsunds-Kollen, steil, mægtig af Omfang, og selsomt præget i sine Kløfter og Afsænkninger. Paa den anden Side, hvor vi gik i Land, ligger vestre Bergsund, med fremragende Bygninger, paa en Slette, der tunger sig ud mellem Elven og en frodig Skov-Aas. Over denne Vidde er Baggrunden dannet af den smukke Ringerud-Koll og nogle lavere Bjerglinjer.

Vi saa dette Landskab i en sildig, men klar Sommer-Aftens Halvlys og under en Himmel, der endnu havde Glands af Sol-Nedgangens Ildfarver. Mod denne skinnende Luft stod Partiet til venstre skarpt og mørkt. Men Elven glimrede, og over Bergsunds-Kollen laa et mat violet Lys-Skjær, der gjorde dens Hovedformer kjendelige. Der herskede en forunderlig dyb Stilhed paa denne stort-byggede Aften-Scene. Gaardens Beboere syslede endnu i det Frie. Vi saa dem vande de smaa Haver og bære Drikke fra Elven til Hestene. Men vi syntes, at dette foregik saa varsomt og lydløst, som om der

kunde være Meget vundet ved at den ringeste Støi blev fjernet. Paa vor Vei fra Elvebredden tiltalte vi En og Anden, og deres Svar lød næsten hviskende. Men ogsaa vi følte os paavirkede af denne Naturs Magt, der selv ved Boligerne og under Menneskers Syssel kan kræve og overholde en saadan Stilhed.

Vi udbredte vore Kapper og leirede os paa en Græsvold, hvorfra vi havde fri Udsigt over Elven og dens anden Bred. Her viste sig det sagte-rindende Løb for en stor Del optaget af tvende Tømmergrimer, der vare fastgjorte ved Bredden og nu skulde løses og aabnes, for at de mange hundrede Tylvter kunde følge Vasdragets hurtige og ufeilbare Vei. I Begyndelsen syntes disse Masser at ligge ubevægelige som før; men lidt efter lidt saa man de mægtige Triangelflader glide og forlænges, og nu vare de nærved den første strømmende Helding. Da steg Farten med Et; det var som om Strømmen sugede Tømmeret til sig. I et Øieblik var Massernes Sammenhold brudt, og baade enkeltvis og i Smaaklynger omtumledes nu Stokkene, snart med Hast, snart i langsomme Svingninger og Kredse, efter Elveløbets Luner. Jeg havde ventet en større Virkning af dette for mig nye Skuespil. Men jeg mærkede nu, at Scenen, hvor det foregik, havde, maaske især fra vor Plads betragtet, et Alvor og en Magt, imod hvilken det enkelte Optrin blev ubetydeligt.

Ved saadanne Erfaringer er det, man kommer til

at maale og forstaa Natur-Storhedens Indtryk, som i Begyndelsen altid er dunkelt og ubestemt. Det Hele er en usædvanlig Sandsning, hvortil det Øiemaal, man medbringer, er ubrugeligt. Men Landskabets selsomme og mægtige Bygning fik en forhøiet Virkning ved det Halvlys, hvori vi betragtede den. Den sildige Time og Sommer-Skumringens ubeskrivelige Farvetoner omgav disse Former med et eget Slør, som om der til alle Sider aandede noget Hemmeligt. Dersom jeg nærmere skulde betegne min Stemning her, da maatte jeg vel gaa ud fra, at mit indre Væsen var kommet i en usædvanlig Forbindelse med den drømmende Natur-Aand. Dette Indtryk har noget Ængstende og Spændende. Men man føler ogsaa, at det maa være den samme Stemning, der under Folkedigtningen frigjør sig i Myther og Eventyr.

Da vi kom frem paa Tunet, havde vi for os den fuldkommen jevne Slette, hvorpaa Gaardens forskjellige Bygninger i vid Firkant ere opførte. Der findes ei en Busk paa denne Flade. Det er som om man ret har trængt til, dog paa et Sted at have det ganske ryddigt og bart mellem al denne Skov og disse opragende Fjeld-Skranker. Og det er maaske en lignende Trang, der har bevirket, at det tømrede Vaaningshus er blevet hvidkalket. Thi Dalen er dyb, og Skoven, Elven og Fjeldet ere mørke. Bergsunds-Kollens alvorlige Masse staar i

kort Afstand bag denne Bolig, ikke just truende, men streng og skyggende. I disse Omgivelser har maaske et lys-kjert Blik saa længe higet efter et rigtigt Hvilepunkt, at det har fundet Engens Grønt utilstrækkeligt, og faaet Huset hvidtet.

Jeg havde en kort Stund været indenfor, og drukket The med det øvrige Selskab, da der blev sagt, at Maanen var kommen op. Dette lokkede mig ud igjen, og jeg tog Plads ved en af Gaardens yderste Bygninger, hvorfra jeg havde den frieste Udsigt. Maanen skinnede endnu kun svagt gjennem Skumringen, men udbredte dog en Lysning, der gav Tunet og dets nærmeste Omgivelser en ny Interesse. Fra Folkestuen kom der en Mand, som standsede, idet han just skulde gaa mig forbi. „God Kveld igjen“, sagde han, „der er vel saa godt ude som inde nu“. Det var gamle Thorbjørn, som vilde søge sig et Natteleie paa Laaven, men dog syntes at have god Lyst til først at faa en liden Aften-Snak i det Frie.

„Leiligheden er nok daarlig her“, begyndte han igjen, „for saa mange Storfolk?“

„Aa nei“, sagde jeg, „Huset er rummeligt og temmelig vel indrettet; men det har rigtignok Udseende af at være gammelt og skrøbeligt“.

„Ja, det staar ogsaa paa en Maade for Fald nu“, sagde Thorbjørn, „da Manden tænker paa at

bygge et nyt. Men det skal opføres længere nord paa Bakken, hvor Sletten ender. Der er heller ingen Moro ved at sidde bestandig og se lige op i sorte Bjerget, hvor der i lang Tid har været saa utrygt og underligt, at man hverken Nat eller Dag kunde slaa sig rigtig til Ro".

„Hvorledes det? Derom har Du vel Adskilligt at fortælle?"

„Ja, Mangt er at sige, og Mangt at fortie", svarede Thorbjørn, „men de Fleste vide, at Bergsunds-Kollen er det underligste Fjeld i alle disse Bygder, og fornemmelig maa Kirsti-Gudbrand vide det, for han har en Stue klods under Fjeldvæggen, og er vel den Eneste, som har staaet ud med at gaa Skaret op og komme paa Toppen".

„Ja, Kollen er jo dygtig steil" sagde jeg, „men det er nok ikke derfor, Du kalder den underlig".

„Det kan vel være", svarede Thorbjørn, „og jeg, som er allesteds og ingensteds, og hverken har Tomt eller Tærskel, tør nok sige, hvad en Anden ved denne Dagens Tid vilde tie med. Først maa det kaldes underligt, at der er et Hul tvers igjennem Kollen. I den Aabning har Folk drevet Tømmer frem. Men Mange mene, at det var ilde gjort, eftersom Hullet er en Sæter-Vei for den Buskab, som Bjørn ei tør bide og Fæhund ei

følge. Ja, det er vist og sandt, at Huldren holder til i Bergsunds-Kollen, og har mange Eiendele her-omkring. Undertiden staar hun ved Sol-Nedgangen paa den høie Bjergknap, som kaldes Korpe-Skabet, og lokker og kauer, og da skinner hendes Bryst-Smykke saa stærkt, at man strax maa vende Øinene bort igjen. Men i det Samme Dagen er forbi, gaar hun ind i Bjerget, og lukker sin Port med et saadant Skrald, at det høres langt borte. Ved det Signal vide Folk, at her maa være tyst og stille med al Færsel og Gjerning, saa tyst som det kan blive for Elven, der har sin egen Vilje".

„Men", indvendte jeg, „iaften har jeg dog hverken seet Huldren eller hørt Skraldet".

„Vel nok", svarede Thorbjørn, „men der er i den sidste Tid skeet adskillig Forandring her. Folk tale om, at der er opkommet her paa Sletten en Magt imod Huldre-Magten".

„Her, hvor vi ere?" spurgte jeg forundret.

„Ja", sagde Thorbjørn, „den, der farer vidt om, faar Meget vide. Mangt er uvittigt, og Mangt ubevisligt, men en Del troligt, som ei kan føres til Thinge. Der siges, at her paa Vangen er kommet et Skrømt af en Kirke, som ei sees uden af den, der har de rette Øine. Men kan han i det Samme mærke den med Staal, saa bliver den tydelig for Alle som et rigtigt og paatageligt

Guds-Hus. En Gang, for nogle Aar siden, havde en Skreppe-Karl spist Middag i Folkestuen her. Strax han kom udenfor, saa han Kirken. Han løb da tilbage, for at hente sin Tollekniv, som han havde lagt fra sig paa Bordet. Men Kirken var borte, før han fik mærket den. Og efter den Tid har nok ikke Mange havt det Syn mere. Desuagtet kan Huldren godt vide, at der staar en Trusel paa vestre Bergsund".

Under denne Samtale var det blevet Midnat. Et Par af mine Medreisende, der havde siddet paa Laavebroen og nydt den skjønne Aften, gik nu mod Huset, og erindrede mig om, at det var Tid at komme til Ro. Jeg skiltes da fra Thorbjørn, der imidlertid havde ytret, at vi nok skulde træffes igjen ved Kongs-Strømmen. „Og det bliver gildt Veir", sagde han, idet han saa op mod en Luft, der nu forekom mig truende. „Ja, jeg tør nok love for, at en hel Uge gaar hen med fornøieligt Solskin".

Saaledes endte med et godt Budskab denne Dag, der for min Sands og mine Tanker havde stillet et rigt Natur-Stof og mange nye Billeder. Jeg syntes, at den tilbagelagte Vei havde vist os ethvert af sine mærkelige Partier netop til de rette Tider. Og saaledes kunde jeg nok være tilfreds med at have seet Bergsunds alvorlig-skjønne, even-

tyrlige Dal i det sidste Aftenlys og i Sommernattens første Timer.

2.

Thorbjørn blev sandspaaet. Den Dag, i hvis Lys vi vaagnede paa Bergsund, kunde ei være skjønnere. Luften var let, og af en vederkvægende Friskhed. Paa Himlen var der kun enkelte hvide, skinnende Skyer. Elven og Skoven tindrede i Solglandsen. Og dog havde vi ogsaa nu Indtrykket af denne Dals alvorlige Væsen. Først og fremst maatte jeg betragte Bergsunds-Kollen, der nu stod skygget. men i Dagens Klar-Skygge, som kun forhøiede Indtrykket, uden at skjule noget af Fjeldets Former. Man viste mig høit oppe den mørke Spalt, der betegner Hullet i Kollen. Jeg saa Korpe-Skabet, det konsolagtige Fremspring, hvor Ravnen ruger, og hvor Huldren i Kveldstunden lokker paa sit Kvæg. Jeg fulgte med Øiet de mange Kløfter og Afsatser, der ligesom inddele og udforme denne vældige Masse til et gjennemført Verk. Ved alle Fjeldets grønne Smaalier, med de fine, hængende Lunde, dvælede min Betragtning. Ja, mangt et enkelt Træ, der stod rankt og frodigt i Klippefuren, fængslede mig med sin Skjønhed. Og naar jeg saa overskuede det Hele, maatte jeg vel synes, at dette var et rigtigt Huldre-Bjerg, ret et Hjem for Fjelddalenes og de

løv-smykkede Høiders Dise, der ser ned paa Menneskenes Boliger, og beliver Vildheierne og de ensomme Stier med sit Spor og sine Toner.

Paa Tunet traf jeg Gaardens Eier, en stille venlig Mand, hvis Væsen kun lidet syntes at passe med hans Opholdssteds Natur. Han undveg enhver Hentydning til Bergsunds-Kollens Egenheder, og rettede min Opmærksomhed paa Elvebredden, der tæt op mod hans Hus havde Tegn af Vaar-Flommens Gang. „Det er ingen Spøg", sagde han, „at vaagne af sin Nattesøvn ved Elvens forfærdelige Bulder, naar den bryder Gjerder og Pæle og kaster vit Skum som en drivende Regn mod Vinduerne. Derfor vil jeg ogsaa lægge det nye Hus, som jeg esl snart bliver nødt til at bygge, høiere op paa Tunet". Han fortalte nu, at min Ven Lieutenanten havde raadet ham til at give Bygningen en Sval og et lav-mønnet, udliggende Tag. Medens jeg meget anbefalede den Plan, kom just Lieutenanten til, og Sagen blev da i Korthed afhandlet. Endelig sagde Bergsunds-Manden: „Ak, Herr Lieutenant, dersom De endnu var en ivrig Jæger, som i gamle Dage, kunde der vel ogsaa blive Raad til at faa Gavlen paa det nye Hus prydet med et Bjørnehoved eller to. Men siden De hørte op med Jagten paa disse Kanter, trække Udyrene ned i Bygden. Her gaa nu to svære Bjørne langs med Aasen og gjøre

megen Ugavn. Endnu igaar-morges saa vi dem begge i Skovbrynet, og ventelig faa vi snart Skimt af, at der følger Unger med." — „Vi have da", sagde Lieutenanten, „igaar med al Magelighed holdt Maaltid paa den Families Enemærker, og Thorkel Vestby kunde let faaet Brug for sin Riffel." — Thorkel, Skovbetjenten, der stod hos, optog dette Vink, og lovede at gjøre sit Bedste. naar han var færdig med sine Sommer-Reiser. „Det turde træffe godt til", sagde han, „da jeg just staar i Akkord med en Mand i Drammen om en forsvarlig Bjørnefeld".

Disse Beretninger og Overveielser samlede efterhaanden det hele Selskab om Gaardens Eier, og med Studsen hørte Damerne hvad han fortalte om Bjørnenes Nærhed. Imidlertid var Alt blevet færdigt til vor Afreise, og omtrent Kl. 9 gik vi i Baaden, som i Begyndelsen førtes tungt mod Strømmen og kun langsomt fjernede sig fra Gaarden. Bergsund-Manden blev længe staaende paa Bredden, hvor han havde sagt os Farvel. Jeg maatte tænke paa. hvor underligt hans milde, spagfærdige Liv er stillet mellem den rivende Elv og Skov-Aasen, hvor Bjørnene gaa paa Rov.

Vi befandt os nu tæt under Bergsunds-Kollens høie Strand, og havde ret en Storhed at se op til. Vi kunde ogsaa fornemme dens Magt og Myndighed. Blikket løftedes uvilkaarligt. Det var som om man

ellers maatte føle sig beklemt og utryg. Høit over Elven, paa en græsbevoxet Skrent, mellem store Klippeblokke og smekre Birke, stod Kirsti-Gudbrands Hytte. Kun Stuen havde nødtørftigt Tag; over det Øvrige saa man de nøgne Spærrer. Den usle, af Sten og Tømmer sammenflikkede Bolig, var ei bleven fuldført, og syntes nu at være yderlig forfalden. Paa den brogede Grund, mellem Fjeldstykkerne, Buskene og de hvidstammede Birke, udfandt Øiet efterhaanden Gudbrands talrige Familie af Smaa og Store, der havde spredet sig i Nærheden af Hytten. Øverst i Lien stod Konen, med Forklædet fuldt af friskt Græs, som hun havde skaaret under Fjeldkanten. En Gjed benyttede det ubevogtede Øieblik, og nappede ivrigt af hendes Forraad, medens hun paa Lieutenantens Tilraab og Spørgsmaal svarede, at Gudbrand var reist til Kongs-Strømmen med Rasmus Bergsund. Denne Familie og dette skrøbelige Hus var Menneske-Livets eneste Tegn paa det alvorlige Huldre-Bjerg. Det store Natur-Billedes overmægtige Indtryk blev derved end mere føleligt, og Øiet vendte sig derfor gjerne mod de mildere Bredder, der snart ved en Bøining af Elven omgav vor Fart.

I det klare Solskin, ved det dybe rolige Vandløb, stode Graner og Løvtræer i den skjønneste Blanding paa de djervt afsatte Bjergleier og grønklædte Jordvolde, hvori Elven var indfattet. Til

begge Sider havde vi lavere Strækninger, men foran os steg Landskabet fra Elvebreddens dyrkede Brem i langbratte og mørkladne Skraaninger mod høie, skjønt-tegnede Fjeldformer. Elven bugtede sig yndigt, snart i snevert Leie, snart betydeligt udvidet gjennem den frodige og solglindsende Egn. Det blinkede i Vandløbets utallige fine Strømninger, Bredderne tindrede med Birkeløv og Barnaale. De fjernere Fjeldmasser stode i det klareste Ultramarin mod Luftens Sølvtone.

Saaledes gled vi frem i Nærheden af de veldyrkede Marker, hvor Flaskerud-Gaarden viste sig i fuldt Lys mod en disig Baggrund, der dannedes af den høie, men mildt afrundede Ringerud-Koll. Til høire er den dybe Bugt, der gaar ind til Busterud, omgiven af granklædte Moer, og Vasdraget har her ved sin Vidde og sit rolige Løb Udseende af en Indsø eller en Fjord-Arm. Baadfolkene, som hidtil havde siddet tause ved Aarerne, begyndte nu en Samtale om Flaskerud-Ætten, der snart vakte min hele Opmærksomhed. „Se til Flaskerud-Karlene", sagde Ole Ask, „de have nu en anden Skik end før paa deres Ager og Eng". — „Ja vel", svarede hans Sidemand, „de faa nok bedre Brug for Kræfterne sine nu for Tiden". — Ole, der sad mig nær, henvendte nu Ordet til mig, og sagde: „De skal vide, at der paa Flaskerud bor en Kæmpe-Slægt, hvoraf der er kommet de sværeste og haardeste Karle i alle

disse Bygder. Især vare tre Brødre af den Æt grumme Fredsforstyrrere og Voldsmænd. De have ryddet mangen Gildestue, hvor der var Dands og Lystighed og godt Samkvem, før de kom i Gaarden. Ja, der stod en saadan Skræk af disse Brødre, at forsamlede Folk ofte gik fra hverandre, blot de viste sig paa Tunet". „Det var ellers underligt", tilføiede Ole Ask, „at en af de stærkeste Mænd i Flaskerud-Ætten, Erik, der boede herinde paa Busterud, skulde finde sin Overmand, hvor han mindst ventede det; thi han maatte give tabt for sin egen Husmand, Gudbrand Haglkjernbraaten. Men Erik var nok, med al sin Styrke, den spageste Mand af den Slægt, og Gudbrand havde derimod et haardere og stridigere Sind end alle Andre".

Fortællingen om Erik Busterud og hans Husmand begyndte nu at beskjeftige vort hele Selskab, og enhver af Baadfolkene havde en Formening om eller et Træk af Begivenheden at indføre. Saaledes fremkom en Beretning i Brudstykker, der stærkt mindede om de islandske Fortællinger, hvor en dybtnæret Hevnfølelse og en utæmmelig Selvtægt fremkalder de vildeste Handlinger. Ligesom i den islandske Saga om Hønse-Thorer, begyndte Fortællingen fra Busterud med en Tvist om noget Hø. Begivenheden her blev vel mindre rædsom og blodig, men medførte dog Træk, der snarere synes at til-

høre Oldtidens Ubændighed end Nutidens fredede Samfunds-Orden.

„Det var vel et grumt Syn“, sagde Ole, „da den store Granemo paa Busterud stod i lys Lue midt i Sommer-Tørken. Det skede strax over Midnat. Ilden gik lige ind paa Husene, og Erik, der var en betænkt og forsynlig Mand, fik nok dengang større Hastverk end han skjøttede om. Der siges, at Gudbrand kort før, i Manges Paahør, skal have lovet, at der snart skulde blive baade lyst og ryddigt paa Busterud. Men siden, da Sagen kom for Retten, blev de Ord udlagte om Braatebrænding, skjønt det næsten var utænkeligt, at dette kunde være Meningen“.

„Det blev ikke derved“, sagde Oles Sidemand, „thi Erik fik efter den Tid saa stor Skade paa sit Kvæg, baade med Sot og anden Ulykke, at Enhver kunde vide, det var anstiftet i Fiendskab.“ En anden af Baadfolkene, der engang havde været i Arbeide paa Busterud, bemærkede hertil: „Al den Fortræd er let at forstaa, efterdi det var kommet saa vidt med Erik og Gudbrand, at de med svære Eder havde undsagt hinanden. Gudbrand vidste godt, at han var ringere af Kræfter. Derfor drev han Alt med Underfundighed, og havde nok ikke meget Mod paa at træffe Erik alene, skjønt Mange mente, at Udfaldet af et saadant Møde kunde være uvist; thi Gudbrand var i Øvrigt en haandfast Karl,

og grum, naar han blev angreben. Ved den Tid sagde han ofte, at han bestandig gik med Lig-Skjorten paa, og at det var ham lige meget, hvad enten han tog Liv eller mistede Liv. En Gang hendte det, at Gudbrand, der havde været i Skoven, for at hugge Gjerdefang, vandrede hjemover paa en smal Sti, der gik gjennem en Myr. Han saa da sin Modstander paa temmelig Afstand komme sig imøde. Men Erik, der pleiede at lude noget med Hovedet, mærkede ei den Anden, før Sammenstødet var uundgaaeligt. Da sagde Gudbrand: „En af os maa ud i Myren her." — „Denne Gang faar det blive mig," svarede Erik, „siden Du har Øxe, og jeg har bare Kniv," — og i det Samme sprang han ud paa en Tue i Myren. Alligevel havde Gudbrand saa stor Frygt, at han gik et godt Stykke baglænds med hævet Øxe".

„Men hvad blev saa Enden paa deres Stridigheder?" spurgte jeg, da det lod til, at den Fortællende her vilde slutte sin Beretning. — Der siges", svarede han, „at Erik tilsidst for Freds Skyld maatte betale Gudbrand en Sum Penge, mod at denne forpligtede sig til at flytte bort fra Aadalen. Det er nu længe siden. Erik er død, og hans Søn har Gaarden efter ham. Gudbrand sidder paa en Plads ved Hønen-Fossen, og hans Stel er nok daarligt i alle Maader". — Denne Slutning paa et saadant Fiendskab forekom mig besynderlig og uventet,

skjønt den unegteligt, ligesom alt det Øvrige, havde et vist sagamæssigt Præg. Men saaledes var i alle Fald Begivenheden kommen i Folkemunde.

Under denne Fortælling gik Baaden raskt frem mod Kongs-Strømmen. Snart mærkede vi Vandets forøgede Modstand, og idet vi kom frem i Strømløbet, saa vi et kort Stykke foran os Rasmus Bergsund med sin Medestang, roet af Kirsti-Gudbrand. Kongs-Strømmen er indsluttet af smukke, skovdækkede Bredder, hvor Granerne paa en og anden græsrig Plet give Plads for frodige Løvtræer. Aadals-Elven gaar her ud af den alvorlige Sø, Sperilen. Dette Vandspeil laa sol-belyst nu. Dets høie, fjeldbyggede Bredder viste sine mægtige Afsænkninger i Klarskygge. De fjernere Bjerge, der lukkede Udsigten, stode lyst fortonede mod den skyfrie Luft.

Vi landede paa den høire Elvebred ved en opdyrket Plads, der ligger smukt i Skovkanten, lige ved Sperilens Udløb, og vi vare ventede her. En venlig aldrende Kone med nogle vakre Smaabørn modtog os paa Bakkeheldet. Foran hendes Hytte var der strøet Blomster.

Med en Del af Selskabet gik jeg snart i Baad igjen. Det luftede svalt over Elven, og det var ret en Lyst, under de styrende Aareslags snart langsomme, snart hurtige Bevægelse, at krydse om paa disse Strømninger. Her kunde vi atter nærved betragte Rasmus Bergsunds store Kunstfærdighed, og

just her var hans rette Fiskeplads; thi Kongs-Strømmens Ørreter ere de fortrinligste i det hele Vasdrag. Kirsti-Gudbrand førte hans Baad med Kyndighed, og Fangsten blev, i Forhold til det ugunstige Veir og den lave Vandstand, ret betydelig.

Efter en Times Forløb var Selskabet atter samlet ved Landingsstedet, i Nærheden af Hytten. Vort Bord var dækket paa en grøn Slette, hvis Træer gav os tilstrækkelig Skygge. Vi havde medbragt Mangt og Meget af det saakaldte finere Livs Bekvemmelighed og Nydelser til denne deilige Afkrog, hvor en oprindelig, frit-virkende Natur trindt om os udfoldede sin Storhed og sine Yndigheder. Men disse Omgivelsers vederkvægende Magt gjennemtrængte os ogsaa ganske. Vi følte os frigjorte og fornyede ved denne pure Luft, ved disse friske Indtryk for alle Sandser. Enhver af de Hjelpende og Tjenende havde vi inddraget i vor glade Kreds. Rasmus Bergsund sad atter hos os. Baadfolkene leirede sig om deres Andel af vore gode Sager under Hasselbusken ved Elven. Husmands-Konen havde taget Plads paa en Tue tæt ved Bordet, og Børnene sade i Græsset ved hendes Fødder; hun drak sød Vin af et slebet Krystal-Bæger, de Smaa fik Hvedebrød og Appelsiner. Da hun havde tømt sit Glas, sagde hun smilende: „Saadan Glæde og Herlighed har aldrig været spurgt ved Kongs-Strømmen, og denne Dag skal være god at mindes“. Jeg fandt i

disse Ord den smukke Betydning, at vor festlige Anretning, ogsaa for hende, samstemmede med Dagens og Egnens Skjønhed. Vi hørte nu Ytringen af det aabne, venlige Sind, hvormed hun havde strøet Blomster for sin Hyttedør.

Medens vi sade ved Maaltidet, havde vore Folk faaet Kirsti-Gudbrand imellem sig, og jeg kunde her nøie betragte denne Person, som var bleven mig mærkelig efter den Maade, hvorpaa han under vor Elvefart oftere kom for Orde.

Kirsti-Gudbrand har, ligesom Svend Estridsen, Navn efter sin Moder, men med større Grund, efterdi hans Fader er ubekjendt. Naar man spørger ham om den Ting, pleier han svare, at der staar en Soldat eller, som han helst udtrykker sig, en Kongens Mand i Kirkebogen. Hans Moder bar ham om i Gaardene, saa længe hun aarkede. Derefter maatte han, som saa mange Andre, hjelpe sig selv paa Benene, men staar endnu, som en femti-aarig Karl, fastere paa dem end de Fleste. Han er usædvanligt stor og sværlemmet, og har et skarpt-formet, men dog afslappet Ansigt, der snarere synes at passe til en magelig Kjøbstadborger end til den fattige, haardt arbeidende Almuesmand. Hans Dragt bestod kun af tvende Stykker; men derved var den Egenhed, at han bar en Skjorte af temmelig fint Linned, med sirlige Læg og Traadknapper, formodentlig tilkastet ham af en eller anden fiskende Englænder, der har

fundet hans udvortes Menneske altfor fremtrædende. Til denne Overklædning havde han et Par graa forrevne Vadmels-Buxer; dermed var han fix og færdig.

Folkene drillede ham paa mange Maader, og han fandt sig deri med megen Godmodighed. Idet han reiste sig, for at modtage et Glas Vin, som Lieutenanten rakte ham, sagde Ole Ask, med Henvendelse til de Fremmede; „Dette er Kirsti-Gudbrand, som for et godt Ord gaar Skaret op paa Bergsunds-Kollen. Folk sige, at han spiser for tre, men at han alligevel er god at sætte paa, efterdi han arbeider for sex. Om Sommeren er han Færgemand paa Aadals-Elven, men om Vinteren drager han om i Gaardene og skjærer Hakkelse med saadant Udfald, at alle Maskiner til den Bedrift paa disse Kanter ere overflødige. Den øvrige Tid suger han paa Labben, og bliver ligesaa fed af denne Bestilling som af sine øvrige Gjerninger".

Imidlertid havde Kirsti-Gudbrand i tre eller fire Stød drukket Vinen, og begyndte nu med en mageløs Tungefærdighed og Ord-Rigdom at knytte sine Bemærkninger til et særeget Punkt af Oles Anbefaling. Hans Tale var ganske i disse Egnes Mundart, men tillige blandet med saadanne halvforstaaede Udtryk af Bogsproget, som man ellers pleier høre hos Skoleholdere paa Landet, og som han uden Tvivl

af en forfængelig Drift og ved sit omflakkende Liv havde tilegnet sig.

„Ole har sagt“, begyndte han, „at jeg for et godt Ord gaar Skaret op paa Bergsunds-Kollen. Men der vil nok Mere til, naar det skal ske, som for hele Brøtningsmagten var et uhørligt Vidunder. Det er gjort een Gang i Mangfoldiges Paasyn, og det var i Væddemaals Pligt og Medfør; men der vil endnu større Ting til, naar det herefter skal gaa for sig. Vi vare to sammen, der gik tilfjelds; men da den anden var kommen saa langt som til Korpe-Skabet, og saa sorte Elven som et grueligt Slug dybt under sig, da blev han ganske klein, med Graad og Skjelven, og bød forgjæves fem Daler til Den, der strax vilde hjelpe ham ned igjen. Han maatte da for det første hage sig fast der, saa godt han kunde, og han kom siden med stor Vemodighed nedover, med min og Andres Bistand. Jeg gav mig liden Tid til Omsyn og Forbauselse, da jeg var i Skaret, og jeg endsede hverken Rift eller Risp, skjønt det gik alvorligt gjennem Skindet. Fælt uhyggeligt var det med Korpe-Skriget deroppe, og med den idelige Flaksen af rugende Fugle, som jeg skræmmede op af Rederne deres. Ja, det var ugreit og vrangvilligt overalt, og det var betænkelig Livs-Redning ogsaa, naar jeg havde Tag i en fattig Birkebusk, medens hele Stenskred gik bort under mine Fødder. Nu skulde jeg have Lyst til at se

Den, der gik samme Vei ned igjen. Men slig en Karl er vel ikke født endnu".

„Saa Du ikke noget til Huldrens Leilighed dengang?" spurgte Grossereren. — „Aa nei", svarede Kirsti-Gudbrand, — „hun lukker godt for sig, og staar ikke paa Pinde for Enhver. Skjønt jeg bor paa hendes Enemærker, har jeg dog kun en eneste Gang seet som et Skimt af hende. Det var mod Kvelden, omtrent ved denne Aarstid, og det var høitideligt Veir med svært Sol-Pral paa Kollen. Da hørtes det som om En sagde: „Stakkar!" høit oppe i Lierne. I det Samme jeg saa op, smat Huldren ind i Fjeldet, og havde en broget Gjed paa Skuldren. — Men Ingen har vel", tilføiede Kirsti-Gudbrand, „vidst saa god Besked om det Væsen som Kristen Sergeant, — for han havde Børn med Huldren, en Søn og en Datter. Men han var ogsaa mangfoldig, rigtig en Omstreifer og et vidtløftigt Menneske". — Da Kirsti-Gudbrand mærkede vor Forundring over denne Meddelelse, udbrød han: „Ja vel, de Børn vare ei som andre Folks. De bleve voxne, pligtskyldige Mennesker uden nogen Lærdoms-Tugt, og da de endelig skulde til Præsten, bleve de borte med Et, og spurgtes ei siden. Der er sagt, at Gjenten vævede saadanne Roser i Lin og Uld, som Ingen har seet voxe eller virkes, og at Gutten smedede Laase og Lykkeknuder, som Ingen kunde løse, og spillede Slaatter paa Mundharpe, som

Ingen havde hørt og Ingen kunde efterhærme. Nogle fremmede Skreppe-Karle, som drog her-igjennem, mente, at det selvfølgeligt kunde være Nøkkespil. Men det var uskjellig Tale; thi der findes ei Nøk i Aadals-Elven."

„Er Du saa vis derpaa?" spurgte jeg, idet jeg ventede, nu at faa Oplysning om Grunden til den ofte forekommende Egenhed i Folke-Forestillingen, at Nøkken kun holder til i visse bestemte Vandløb. Men jeg fik en utilstrækkelig Forklaring. „Folk, der ere klogere end jeg," svarede Kirsti-Gudbrand, „kan mærke paa Elvedraget, at her ei er Sted for Nøkken. Men om og Leilighed var dertil i andre Maader, er her nok for-meget Pargas med Tømmerflødning og andet Stel. Alligevel kan jeg være fuldt forsikret om, at der er Nøk til, — efterdi han staar beskreven. Der siges i Visen med rene og tydelige Ord:

Nøkken opløfter sit vaade Skjæg,
og venter med Længsel sit Bytte." —

Saaledes gik Kirsti-Gudbrand med sin villige Tunge over fra et Kapitel i Folke-Troen til et andet, og det kunde nok have lønnet Umagen at følge ham længere, dersom han havde havt en anden Tilhørerkreds. Men blandt os Fremmede var der Nogle, som, med al Omhu for ei at støde disse Folk, hvis Tro paa hine Fantasi-Væseners Virkelighed var meget kjendelig, dog altfor tydeligt røbede sin Vantro.

Skjønt Fortælleren selv ei syntes at mærke eller endse dette, kunde jeg dog ei overse de Andres Forstemning. Det forekom mig derfor ret beleiligt, da Rasmus Bergsund ytrede, at Fisken nu havde „hvilet“ tilstrækkeligt, og at han igjen vilde prøve sin Lykke paa Kongs-Strømmen. Han tog Kirsti-Gudbrand med, og jeg fulgte dem til Elvebredden, hvor den kjølige Skygge og den smukke Lys-Virkning paa Træer og Klippeblokke indbød mig til Vandring.

Jeg havde kun fjernet mig et kort Stykke fra vort Landingssted, da jeg saa en Mand hvile under Bakkeheldet. Det var gamle Thorbjørn. Han havde sin Næver-Skreppe under Hovedet, og laa i Øvrigt ret mageligt i et blødt Sandleie.

„Det træffer godt til,“ sagde han, idet han reiste sig og rakte mig Haanden; „jeg vidste nok, vi skulde mødes ved Kongs-Strømmen.“ — „Snart var vet dog blevet for-silde,“ svarede jeg, „da Selskabet om lidt skal afsted igjen“. — „Ja“, sagde Thorbjørn, „jeg har rigtignok været her en god Stund, og hørt Fremmedfolkets Latter og Munterhed henne paa Græsvolden. Men jeg mærkede godt, hvad der paa denne Dagstid er bedst for et gammelt Skind, som i nogen Tid har haft liden Nattero og er paa Langtour. Derfor lagde jeg mig til her, og har nu faaet en god Søvn“.

„Jeg ser,“ sagde han videre, idet Fiskerbaaden

kom frem paa Elven, „at Kirsti-Gudbrand er med nu. Men han kan ogsaa bedre end enhver Anden ro for Rasmus Bergsund“. — „Hans Færdighed i det Slags Roning er vistnok stor“, bemærkede jeg, „men kan dog ei være saa paafaldende som hans Lethed i at gaa tilfjelds paa de vanskeligste og farligste Steder.“ — „Nei vist“, sagde Thorbjørn, „han er jo svært grovlemmet og bredlabbet. Men det gik da ogsaa ret opover med ham, og kom især an paa Bjørnekræfter. Værre var det for mig en Gang i min Ungdom, da jeg ved sorte Natten og imod Blæsten gik over Junker-Stien.

„Hvorledes bar det afsted?“ spurgte jeg, da jeg mærkede, at Thorbjørn havde faaet Munden paa Gang og gjerne vilde fortælle. — „Ja“, svarede Thorbjørn, „det kan jeg nok sige. Men De vil forstaa den Hendelse bedre imorgen, hvis det er sandt, hvad jeg har hørt paa Bergsund, at De reiser med Lieutenanten opover til Skillingshovde. Thi paa det Strøg omtrent gjorde jeg mit Prøvestykke. — Det var sen-høstes. Jeg gik i Budsending for Skriveren til Septun ved Randsfjorden. Paa Veien kom jeg ind i en Plads under Graneim, hvor der var fuldt-op af Brøtningsfolk, og svært Traktemente med Øl og Brændevin. Det var ud paa Eftermiddagen, før jeg blev klar der, og saa vilde jeg stikke tvers over Vildheierne, for at komme snarere frem. Men alt som jeg gik, blev det overhændig Nat, med

Dusk-Regn og Blæst, og i det Samme var det forbi med Veikjendingen. Jeg kunde nok skjønne, at jeg var kommen ind mellem de store Kjern. Men det var slet Besked; thi der opover er ugreit nok at finde frem ved Dag, end sige i saadant Mørke. Saaledes gik det bedrøveligt, med Stød og Fald, indtil der kom saa meget Skimt af Maanen, at jeg netop kunde mærke, at jeg stod ved Junker-Stien. Nu var jeg vistnok paa et Spor. Men ilde var det alligevel. Thi saaledes som jeg stod, havde jeg intet andet Vilkaar end at sætte over der. Bjerget gik brat som en Væg ned i Kjernet, og Stien var bare et smalt og ujevnt Afbræk paa Bjergsiden. Det Værste var, at jeg maatte tænke paa Junkeren, som styrtede i Kjernet der. Det tog paa Kræfterne. Og da jeg kom op i Skaret paa den anden Side, og fik fat i Granerne, var jeg mere død end levende".

„Hvad var det for en Junker?" spurgte jeg, da jeg ventede, at den ældre Begivenhed, som havde givet Stien sit Navn, skulde have mere Interesse end den, jeg nu havde hørt.

„Der er nok Ingen, som ved rigtig Besked om den Ting", svarede Thorbjørn, „og Stien er ogsaa glemt for længe siden. Thi Aaret efter at jeg kom derover, gik et svært Bjergfald ud, og gjorde saa stor Forandring paa det Sted, at der siden er blevet en Ur med Smaabuske og Blaabær-Lyng. Den Eneste, jeg har hørt tale om Junkeren, var Lange-

Marthe, en gammel Budeie paa den Sæter, hvor jeg var Jætergut i min Ungdom. Hun havde selv seet Junkeren; men det var længe før min Tid. Jeg mener, hun kaldte ham Albrekt eller Alfeldt. Han hørte nok ikke til paa disse Kanter, men kom herop i Skov-Befaring, snart med andre Storfolk og snart alene. En dygtig Jæger var han ogsaa, og gik meget i Samlag med den navnkundige Kristen Skytter efter Bjørn, som der i de Tider var flere af end nu. Lange-Marthe sagde ofte, at Junkeren var den strunkeste Karl, Nogen kunde se, naar han kom paa Skov-Stien med lange Støvler, gule Skindbuxer, grøn Livkjole, Sværd ved Siden, Rifle paa Nakken og for Resten i alle Maader som den skjønneste Officer. Dengang var der paa Næs en Gjente, hvis Deilighed og fine Væsen kom saaledes for Orde, at hun overalt kaldtes Flubergs-Rosen. Hende vilde Junkeren forlokke. Men det kunde ikke lykkes, for hun var af en gammel, stormodig Gaardmands-Æt, og holdt sig bedre end de fleste andre. Alligevel blev Junkeren ved at friste hende, og Folk sagde, at han var en hel Vinter i Bygden, og sad Kongens Befaling overhørig, alene for Flubergs-Rosens Skyld. Tilsidst lovede han endog, at han vilde sætte Bo der, dersom hun vilde have ham, og da skulde han kjøbe Gaard og bygge Hus, med fire Piber paa Taget og saa mange Stadsværelser i, som hun kunde forlange. Men dermed kom han heller ingen Vei; hun vilde

ikke. Henimod Sommeren, da Folk begyndte at drage til Sæters, havde nok Junkeren faaet streng Reise-Ordre. Flubergs-Rosen var just naaet frem paa Fjeldet med Buskaben. Og der skede det en Dag, at Junkeren kom saa brat over hende, at hun ikke vidste andet Raad, end at rende lige til den Vildsti, jeg talte om, som var i Nærheden. Junkeren satte efter, for han var en rask Karl; men han kjendte nok ikke den Veis Farlighed, før han var lige paa Kanten, og styrtede ned i sorte Kjernet. Gjenten var da kommen lykkeligt og vel over i Skaret, hvor der laa meget løst Vindfald. Herfra saa hun Junkeren komme op i Vandskorpen, og vilde nu hjelpe ham, det bedste hun kunde. Med stor Møie, kan jeg tænke, fik hun et Træ kastet udover i Kjernet. Men da hun saa, han havde godt fat i det, kunde hun ikke bare sig, men raabte ned til ham: „Der har Storfanten den første Stok til det prægtige Huset sit." Junkeren kom nok tillands omsider, men havde dog faaet en alvorlig Knæk. Kort efter døde han, og skal ligge begravet paa Norderhoug Kirkegaard. Flubergs-Rosen fik siden et godt Gifte i Valders, og baade der og i Fluberg er der Folk af hendes Æt." —

Medens Thorbjørn var inde i denne Fortælling, saa jeg, at der blev gjort Anstalter til vort Opbrud. En Del af Selskabet, der et Øieblik havde været over paa den anden Elvebred, roede nu tilbage;

Tofter og Hynder lagdes tilrette i den store Føringsbaad, og adskillige Sager bleve fra den bragte over i en mindre Baad, der laa beredt til vor Fart paa Sperilen. Endelig mærkede jeg, at man havde savnet mig, idet flere Stemmer raabte mit Navn. Med Nød og Neppe fik jeg høre Historien til Ende, og skiltes, skjønt ugjerne, fra Thorbjørn, der imidlertid havde faaet Skreppen paa Nakken. „Farvel," sagde han, „vi sees nok ikke oftere. Det er et rart Træf for mig at sidde saa fornøieligt hos en Bykarl. Jeg gaar udenom jeg, sagde Hakkespetten, da Hanen vilde have den med i Hønsegaarden." — Dermed greb han sin Briskestav, og gik op mod Granskoven.

Jeg fandt atter Selskabet paa vort Samlingssted ved Hytten. Det var snart Tid at skilles ad. Lieutenanten, Grossereren og jeg skulde over Sperilen drage op i Skov-Trakterne, og Damerne skulde, ledsagede af Kandidat G., fare hjem til Ask. Skjønt denne Afsked hørte med i vor glade Sommer-Udflugts Anordning, fik den dog et vemodigt Anstrøg. Disse tvende Dage havde for os Alle været saa kvægende, og vort Selskab, hvori Flere mødtes som Fremmede, var hurtigt kommet i venligt Samliv. Vi, som skulde besøge Vildmarkerne, følte nu dobbelt, hvor meget vore Damer havde forskjønnet og belivet denne Elvefart, og hvor nødigt vi vilde savne dem. De stode nogle Øieblikke med os paa Sperilens Bred, og saa over mod den Fjeldegn, hvor vi

agtede os hen. Den dalende Sols Glands faldt over Vandet og Birkelunden, medens vore Bægere fyldtes med Champagne-Vin til Damernes Pris og paa et glædeligt Gjensyn. Begge Baade stødte samtidigt fra Land, og for os, der droge nord over, var det et smukt Billede, da den store Føringsbaad gled hen under Skovkanten i det glimrende Sol-Lys.

3.

Sperilen er ei, som Tyrifjord eller Randsfjord, et Speil, hvori grønne Bygder og løvdækkede Fjeldsider skue ned. Denne Sø har Udseende af et stort Fjeldvand. Dens bugtede Form spærrer idelig Udsigten, og lader Kystlinjerne fremtræde i vældige Profiler. Gaardene ligge adspredte paa dens Bredder, og det nøgne Fjeld viser allesteds sin store Overlegenhed i Landskabet. Fornemmelig er den vestlige Kyst steil og mægtigt formet. Her hæver Ringerud-Kollen, og længere mod Nord Elsrud-Kollen, sine Tinder over de mørkladne Jettemure, der stige brat op af Sødybet. Saaledes danne Sperilens Omgivelser en streng Modsætning til Aadalens smukt bevoxede Skraaninger, som kun afbrydes ved enkelte alvorligt fremtrædende Fjeldformer. Sperilen henhører ogsaa blandt de Vande, som Sagnet tillægger bundløse Steder og dertil svømmende Uhyrer, der undertiden stige op mod Dagen og drage en skummende Strømfure i den rolige Flade. De steile

Strande synes i alle Fald at tyde paa et særdeles dybt Vand, og kun paa eet Sted, under Elsrud-Kollen, skal der være en synlig Grund, som strækker sig et godt Stykke tvert-over mod den anden Bred. Dette, siger Sagnet, er den Bro, som en Jutul, der holdt til i Elsrud-Kollen, byggede en Nat, da han vilde over til en Gyge, som sad paa den anden Side af Søen i Enger-Kollen. Men Sol-Opgangen overraskede ham, og dermed brast baade han og Broen. Hertil sigte disse Rim:

„Elsrud-Koll, Jutul-Bo;
der blev væltet Sten til Bro.
Elsrud-Bro, gjort ved Nat,
Jutul-Grav, da Solen sprat.“

Vi havde ei faret meget langt paa denne alvorlige Sø, før vi saa Aftenlyset svinde fra Høiderne og Skyggerne udjevnes i den almindelige Skumring, der pludselig blev hengydt over Fjeldene, medens dog Himlen og Vandet endnu en Tid lang beholdt et blankt Lys-Skjær. En kjølig Luftning nordfra strøg hen over Søen, og frembragte, idet den bevægede alle Trægrupper ved Stranden, den eneste Lyd, der afbrød Stilheden. Vor Baad skjød frem med jevne Aaretag fra Næs til Næs, og vi sade længe tause, ligesom indmanede i den dybe Ro, der omgav os. Jeg følte denne Natur-Scenes Magt over mine Tankers Retning, og alt som de enkelte Former og Partier af det store mørkladne Billede stillede sig for

mit Blik, vaktes i min Sjel Stemninger og Erindringer, der vel berørte mangt et nærliggende Livs-Moment, men dog uvilkaarligt samlede sig om de tidlige Indtryk fra mit Barndoms-Hjem, fra de dybe Fjordbugter og steile Havkyster, hvor jeg saa mangen Aften sad opmærksom hos Fiskeren og lyttede til hans underlige psalmeagtige Viser og til hans Eventyr om Søens og Bjerghallernes Vetter. Saa mægtigt virkede dette Vandspeil i den stort formede Indfatning paa min Tanke, og dog kunde jeg henflytte det Hele i min vaagne Drøms Egn, og holde det paa een Gang fjernt og nærværende. Saaledes var jeg med denne strenge aften-dunkle Natur kommen i en stille Forstaaelse, der befriede mig fra dens Tryk, inden jeg endnu havde opfattet den i en Forestillingskreds, der nærmere tilhørte den.

Den Ensomhed og Ro, hvori vi færdedes her, var saa dyb, at det ubetydeligste Optrin maatte blive os mærkeligt. En stor Fugl fløi op over et fremspringende Næs, tegnede sig et Øieblik mod den skinnende Luft, og dalede atter mod Fjeldsiden, hvor den kom os af Syne i Skumringen. „Det var nok en Lom", sagde Ole Ask. — „Hvis det ikke snarere var Gasten", bemærkede en gammel Mand, som vi havde faaet med ved Kongs-Strømmen. „Gasten", vedblev han, „flyver just om ved denne Tid, og man skal være bedst faren, naar man ikke endser den." — Jeg havde tidligere paa Ringerige hørt denne fabel-

agtige Fugl omtale som et Slags Harpy med Ild-Øine og hvasse Klør, og der sagdes da, at den undertiden ved visse Lyd, som tilfældigt kunde opstaa i Sang eller Lokning, kom farende og kastede sig over baade Mennesker og Dyr. Jeg blev derfor opmærksom. da dette Væsen atter bragtes paa Bane.

„Har Du selv seet Gasten nogenlunde i Nærheden, Du Gamle?“ spurgte Ole Ask, — „thi underligt skulde det være, om det ei er samme Fugl som Hubroen eller den store Bjerg-Ugle, der af og til kommer ned i Bygderne“. — „Jeg kan ikke sige, at jeg har seet den selv“, svarede den Gamle, „men den er meget omtalt og angives af forskjellig Skikkelse. Nogle fortælle, at den har mest Lignelse af en Rever - Unge“ (et Svøbelse-Barn). Denne Forklaring faldt unegtelig komisk, og vakte ogsaa almindelig Munterhed. Imidlertid var det tydeligt, at den selsomme Fugl saaledes blev forvexlet med et andet Fabelvæsen, med Barne-Gjenfærdet, Udbaaren, som kaster sig tungt over Vandreren, og først slipper ham, naar han segner om af Mathed. — Med hine usikre Antydninger var Materien om Gasten udtømt. Men Talen var nu vakt, og den eventyrlige Gjenstand fremkaldte, i Forening med Omgivelsernes alvorlige Indtryk, Meddelelser om lignende Væsener, der høre til vor Sagnverdens Natside. Der kom dog intet rigtigt Løb i Samtalen, og da den en Stund i korte Satser havde bevæget sig fra Gjengangere til

Hougfolk og til Elsrud-Kollens Jutul, tysnede den ganske, og Aareslagene faldt atter med en jevnere og sikrere Takt.

Vor Baad holdt sig nær under Sperilens vestlige Kyst, hvis Bygning, alt som vi kom længere nordover, blev mere og mere selsom og stort-formet. Disse Gneis-Masser forekom mig i en paafaldende Grad at vise det Naturspil, hvorved Bjergformer faa Udseende af Forskandsninger. Her saa jeg en Række af saadanne Verker, snart halvfærdige, snart voldsomt sprængte og afbrudte, snart fuldførte med Karnapper og Tinder, men tillige forvitrede og tildels begroede.

„Nu komme vi til Ramberget“, sagde Ole Ask, medens jeg betragtede alt dette. Og hvor mægtigt var Indtrykket, da jeg fik Øie paa Borgen, der slutter Forskandsningernes Række. Det er som om det maatte tages i egentlig Forstand, naar man vilde kalde Ramberget et Jetteverk; thi kun sjelden fremtræder Naturen med et saa skuffende Præg af personlig Kraft-Anvendelse og Anordning. Derfor gjør ogsaa dette af den snevre Indsø opstigende Fjeldhjørne en anden og, man tør nok sige, mere dyb og fængslende Virkning end den langt betydeligere Bjerg-Masse, hvor Indtrykket af Natur-Storhed er klart og ublandet. Ramberget hæver sig ei, som Bergsunds-Kollen, over Vandløbet fra bratte, tildels dyrkede Skraaninger. Dets faste Mur gaar ret op af Søen med mægtigt udbuede Brystninger og steile

Eskarper. Her strøg Vinden stærkere forbi, høit oppe susede de enkelte Graner, og det hørtes som naar rustede Taarnspirs Fløie bevæges.

Strax før man kommer til det mægtigt afsluttede Fjeld-Parti, ser man paa Søbredden grønne Smaa-Enge. Men de ligge saaledes spredte mellem umaadelige Jettestene og fremtrængende Fjeldknuder, at man i Førstningen er nærved at overse dem. Alligevel danne de tilsammen en ret anselig Gaard, hvis Bygninger støtte sig til de mørke Fjeldstykker, og titte frem af Uren. Som en Part af Jetteborgens Byggetomt ligger denne Gaard mellem Resterne af det vældige Materiale, som Menneskehaanden hverken har kunnet bortrydde eller skjule.

Vi lagde til her, for at spise til Aften og give Folkene nogen Hvile. Ved Stranden laa et Par velbyggede Baade, og paa Støre, der stode i Klipperevner, var der udspændt Fiskenet. Gaardens Eier, en gammel Bjørneskytte, modtog os paa Tunet, og ønskede os velkommen til Ramberget. Denne Mands Udseende var særdeles paafaldende. Han var brunladen og mørkøiet. Hans dybtfurede Ansigt havde for Resten bestemte og kraftige Træk; hans Haar var sølvgraat og krøllet. Hans hele Personlighed havde et strengt, afhærdet Udtryk; han lignede mere en Syd-Europæer end en Nordbo. Da han fulgte os op mod Huset, ytrede jeg min Forundring over at finde saa megen dyrket Jord paa hans Grund. „Ja“,

sagde han, „det er nok underligt for de Fleste. En Gang, da Grev Wedel for mange Aar siden var paa disse Kanter, bød jeg ham og hans Folk op her paa hvad Huset kunde formaa. Da han var kommen frem imellem Engene, slog han mig paa Skuldren og sagde: Nu kan jeg se, min kjere Kristofer, at Du har Noget at byde; men da jeg var ved Stranden. mente jeg, at Du havde knap nok Føde til en eneste Julekalv. — Jeg sagde ham da, at her var ganske godt Udkomme for otte til ti store Kreaturer foruden Smaafæet".

„Har Du havt nogen Skade paa din Buskab i Sommer", spurgte Lieutenanten, — „jeg hører, at Bjørnen her opover begynder at søge frem til Gaardene igjen". — „Det kan vel være", svarede Kristofer, „at Skaden er større andensteds end her. Jeg har mistet en Ungko, men har ogsaa taget Gjengjeld." Han fortalte nu, at Bjørnen havde vist sig oppe i Skaret, hvor en Sti gaar ned til Gaarden. Der blev da udlagt en Gilder med et godt Stykke af en Hest, og Stedet var ikke længere borte, end at man paa Tunet kunde høre Bjørnen skrige, da den var kommen i Fælden. Kristofer gik med sin ældste Søn op, for at hente den, og de havde Rifler med. Bjørnen var imidlertid kommen løs; en af dens Labber sad igjen i Gildren. De fulgte nu Blod-Sporet, og det varede ikke længe, før de traf Bjørnen. Begge dens Bagben vare ubeskadigede, og

den reiste sig mod Mændene med rasende Arrighed. Da skjød Kristofer den gjennem Bringen. „Det var et prægtigt Dyr“, sagde den Gamle, „og Lieutenanten skal se, at denne Bjørn godt kunde maale sig med den, vi for en god Del Aar siden vare sammen om at tage af Hie“. Dermed gik Kristofer til et af de enkeltstaaende Udhuse og hentede en endnu temmelig frisk Bjørnehud, som han bredede ud paa Grønsværet. Skindet var mørkebrunt, med lysere Haarspidser, og med et saa tykt og langt Ragg under Nakken, at det næsten saa ud som en Manke.

„Jeg bliver for gammel og tung nu til den Bedrift“, sagde Kristofer, „og mine Sønner have nok ei stor Lyst til at være rigtige Bjørnejægere. Dertil hører ogsaa et andet Liv end det, en Jordbruger maa føre, naar han skal holde sit Stel i Orden. Jeg tror næsten, Herr Lieutenant, at en Bjørneskytte, der vil have den rette Fremgang, bør være en Udligger og Skovmand i alt sit Væsen“. — „Deri har Du vist Ret“, svarede Lieutenanten, — „jeg har tænkt det Samme, og har derfor ophørt med Jagten. Men jeg ved dog Ingen, som har drevet Tingen paa den Maade, uden Kristen Skytter, som Du vel ofte har hørt omtale“. — „Ja vel“, svarede Kristofer, „han er vidt-bekjendt, skjønt det er uvist, om der findes Nogen levende nu af dem, der vare Smaagutter, da han som en Olding løste sit sidste

Skud. Gamle Per Sandager, som Lieutenanten har kjendt, var oplært af Kristen, og vidste mere Besked om ham end nogen Anden".

Kristofer henvendte nu Ordet til mig og fortalte: „Kristen Skytter havde oppe i vestre Buvadsfaret en liden Rydning inde i den vildeste Skovtykning. Folk kaldte dette Sted Skytland; men der var nok ikke Mange, som lagde Veien did. Han boede der Vinter og Sommer, og kom blot til Bygden for at sælge sine Skind og kjøbe det Lidet, han behøvede. Han var en stille, ordknap Mand, og vidste lidet om Folk, skjønt han drog saa særdeles vidt omkring. Des-bedre kjendte han Vilddyrenes Omstændigheder, og havde god Jagt-Lykke bestandig. Af Bjørne har han fældet netop hundrede og een. Der siges for-vist, at han aldrig gjorde tvivlsomt Skud, og at han kun en eneste Gang var krøben i Skjul. Det skede just i Parringstiden. Kristen lavede sig til Sigte paa en stor Bjørn; men inden han fik trukket af, kom der tolv i Flok, og da maatte han ned i en Sandgrav og tulle sig sammen som en Grævling der".

Under disse Meddelelser blev vort Aftensbord dækket i Kristofers Gjestestue, og vi trængte ogsaa vel til en Forfriskning; thi Luften var noget skarp her, og vi havde endnu et godt Stykke til vort Natteherberge. Da vi alle kom reisefærdige til Stranden, vare flere af Gaardens Beboere samlede der. En

halvvoxen Dreng og en ung Pige sade sammen paa en stor Sten, der stak ud i Søen; bag dem, ved Fiskenettet, stod gamle Kristofer, og tæt hos, i en af Baadene, var hans ældste Søn, en mørkladen og rankvoxen Karl, beskjeftiget med en Line, som han vandt op over sin Arm.

Der var ved denne Gruppe noget eget Tiltrækkende, som fængslede min Opmærksomhed. Det var lutter udtryksfulde Skikkelser, smukt samlede i maleriske Omgivelser. Men dertil kom, at det Hele uvilkaarligt mindede mig om et af Leopold Roberts Billeder: De venetianske Fiskere. Hvor var her det egentlig slaaende Lighedspunkt? Jeg havde selv vanskeligt ved at afgjøre det; men i alle Fald laa det dybere end det omtrentlige Fællesskab, som dannedes af Strand-Scenen og Fiskeriets Attributer. Dette Udstyr virkede vistnok med i Forestillingen; men det var vel især det næsten sørgmodige Alvor i disse Nordboers sydlandske Ansigter, forhøiet ved Aftenstundens Halvlys, som, i Forbindelse med enkelte overensstemmende Træk i Grupperingen, fremkaldte den uvilkaarlige Sammenligning. Men dermed var ogsaa Modsætningen given. Rambergets høie, eventyrlige Klippestrand lignede ligesaa lidet den lave Kyststrækning ved Chioggia-Bugten, som de Vilkaar, hvorunder Kristofer og hans Familie levede, kunde jevnføres med Nøden, der driver de fattige Fiskere i hint Billede til en

Udfart i Adriaterhavet under det optrækkende Uveir. De skjønne og fine Former, den omhyggeligt opfattede ædle Holdning hos disse Sydens Børn, staa i Strid med den Armod, der paalægger dem det haarde Arbeide, og giver deres Miner det sorgfulde Træk: dette er Billedets Brodd, dets melankolske Virkning. Men den levende Gruppe, jeg havde for mig, betegnede ingen saadan Strid. Disse Skikkelser passede godt til Stedet. Et Liv uden Nød og Trang har udpræget dem saa alvorligt, — men vistnok et anstrengende Liv. Det har afhærdet den Gamles Sener, og allerede strammet Drengens. Derfor var ogsaa Alvorets melankolske Anstrøg af en anden Beskaffenhed her. Det kom ei af nogen Dissonants i Personernes Væsen. Den idelige Dyst imellem Naturen og Menneske-Livet danner et nordisk Fjeldhjems tungsindige Alvor. Her, i denne sildige Sommerkveld, var Ro paa begge Sider; men Menneske-Kraften hvilede dog tæt-omsluttet af en truende Naturs vældige Skranker. Der paakom mig en Lyst til at dvæle længere i den gamle Bjørneskyttes Kreds, for at betragte disse Folks Gjerning nærved, og opleve med dem, hvad der især kunde være betegnende for deres Kaar. Men nu stødte vor Baad fra Land, og de faa levende Meddelelser, jeg havde hentet hos Rambergets Beboere, standsede pludselig i et stumt Billede, hvis Former inden kort tabte sig for mit Blik i Aftenskyggerne.

Rambergets mægtige Hjørne danner den Bøining af Stranden, hvor Sperilen gaar ind i Nord-Vest og optager Bægna- og Urula-Elven. Vi holdt os temmelig nær under Fjeldmuren, der nu fik Gjenskin af en Luft, hvori et svagt Maanelys blandede sig med Sommerdagens sidste Afglands. Det var en smuk Aften. Den kjølige Vind, der nylig strøg over Søen, stilnede hen, og det rolige Vandspeil laa nu for os i en større Vidde. Besøget hos Kristofer havde oplivet os alle. Derfor kom der ogsaa snart Bevægelse i Samtalen.

Ole Ask pegede paa en dyb Kløft oppe i Fjeldet, og sagde: „Der var det, de to Hougkarle drog op og gik ind i Bjerget". „Jeg kalder dem Hougkarle", tilføiede han, „skjønt Nogle mene, det var Nisser. Men det er vanskeligt at finde ret Navn paa saadant Folk, som holder til i det Skjulte og sjelden kommer for Dagen. Disse Karle gik afsted, hvor ingen Gjed kan finde Fodfæste. De havde røde Huer, og bare Randsler paa Ryggen".

„Er det længe siden?" spurgte jeg. — „Nei", svarede Ole, „det er nok bare to Aar siden. Det skede ved høi lys Dag, og blev paa een Gang seet af fire Tømmerflødere og en hel Skole-Ungdom, som drog her forbi. Men der er saa meget Skrømt og underligt Væsen paa disse Kanter, at man faar tro paa Adskilligt, som ellers kunde drages i Tvivl. Herinde i Bugten ligger Holte-Gaarden, og Sæteren,

som hører dertil, er ogsaa i Nærheden. Den Uro og Forstyrrelse, som der tildrog sig, er vidt bekjendt, bekræftet ved Thingsvidner og ført tilbogs. Lieutenanten ved nok derom ligesaa god Besked som jeg". Deri havde Ole Ask Ret, og hans Fortælling blev i alle Dele stadfæstet af Lieutenanten, som hos Sorenskriveren havde læst Sagens Akter. „Holte-Sæteren ligger paa en høi Vold, og Vangen er vidtom bar og aaben til alle Sider. Ud paa Høsten, da Buskaben var kommen hjem, blev der Folk tilbage, for at fuldføre et Fjøs, der var paabegyndt den Sommer. Disse Tømrere holdt om Natten til i Sæterstuen. Men nu begyndte der et saadant Styr med Stenkastning mod Hytten, at Ingen kunde have Ro der. Nogle Stene tørnede mod Væggen, andre kom ind ad Vinduet og ned igjennem Piben. Der sattes da Vagt ud paa alle Kanter; men intet Levende blev opdaget. Alligevel kom Stenene ligesaa hyppigt som før. Og nu trak der flere Folk til fra Bygden. Omsider kom der et saa stort Klippestykke ind ad Vinduet, at Alle blev forfærdede og besluttede ganske at rømme Sæteren. De førte med Besværlighed Stenen med sig, og da den blev veiet i Holte-Gaarden, havde den en Tyngde af 11 Lispund.

„Aarsagen til al den Larm og Fortræd", vedblev Ole Ask, „er ikke vanskelig at finde. Huldren vil have Brug af Sæteren, naar Tiden at ligge tilfjelds med Buskaben for Bygdens Folk er forleden. Og

allermindst taaler hun saadant Stel paa Vangen, som Bjelkehugst og Husetømring fører med sig".

„Ellers har Du jo erfaret", sagde Lieutenanten, „at Huldren kan være mildere mod den, der selv er rolig". — „Ja, det er lidet værdt at tale om", svarede Ole Ask, „men jeg kom rigtignok en Gang til urette Tid paa Huldrens Enemærker. Det var paa vor egen Sæter, hvor jeg skulde hente noget Redskab, som var efterladt der. Just som jeg laa vaagen om Natten og syntes, at Maanen skinnede klarere end sædvanligt, stod Huldren med Et for min Seng, — men var ligesaa hurtigt borte igjen; thi Jagthunden Tyran, som jeg havde taget med, og som laa ved Peisen, gav saaledes Hals i det Samme, at det ei kunde være hende behageligt at blive. Men deraf kan jeg ogsaa vide, at jeg var virkelig vaagen og havde havt et rigtigt Syn og ingen Drøm. Huldren var ganske som Folk sige, et velvoxet og deiligt Kvindfolk, linned-ærmet og med udslaget Haar. Da jeg nu ei kunde tvivle om, hvem der var tilstede paa Sæteren, pakkede jeg strax ind, og drog hjemover den samme Nat".

Ole Ask var altsaa, ligesaa vel som enhver anden blandt disse Egnes Folk, der for mig har omtalt Huldren, overbevist om dette Væsens Tilværelse. Men det kunde synes underligt, at ogsaa han nærede en saadan fast Tro; thi han var en særdeles tænksom Mand, og havde desuden i flere

Aar været Tjener hos et anseligt Herskab i Kristiania. Overalt paa min Fart, i Vasdraget som tilskovs, havde jeg rig Anledning til at bemærke, at de nedarvede Forestillinger om Landevetter og eventyrlige Naturvæsener endnu ere friske og levende hos Befolkningen, og at Huldren er det stærkeste, fyldigste Udtryk for Almuens aandelige Natur-Opfatning, og ligesom Dronningen i denne Fabelverden. Ingensteds hørte jeg dog saa meget som en Hentydning til Ko-Halen og den hule Ryg, som hist og her gives hende. Men deri har man ogsaa kun de Tegn, hvormed Folkedigtningen undertiden søger at gjøre hendes ukristnede Natur-Liv anskueligt. Hvor derimod denne Side af hendes Væsen ei er det Fremtrædende, eller hvor den af sig selv røber sig i det hele Billedes Udtryk, bortfalde hine Mærker som løse og uvæsentlige Attributer. Denne for visse Bygdelag egne Vedhængen ved den gamle Tro paa Huldren og lignende Vetter, staar uden Tvivl i nøie Sammenhæng med Egnens landskabelige Karakter og Naturbeskaffenhed, og det kan vel vare længe, inden en tiltagende Kultur har fortrængt hine Folketroens Fantasi-Billeder fra deres rette Hjemsteder. Vi, der dog vare fremmede og oplyste, følte snart paa vor Vei Natur-Omgivelsernes Magt til at stemme Sindet for saadanne Forestillinger, og især havde Sperilens eventyrlige og stort-byggede Kyster denne Virkning. Medens Fjeldene stode i den klar-dunkle

Skumring under en blank Himmel, og siden, da Maanen gjennem et fint Sky-Slør udbredte en ny, usikker Lysning over de selsomme Kystformer, bleve ogsaa vi dybere indlokkede i Tryllekredsen, og fik, ligesom med Et, Syn for dens Billeder.

Denne alvorlige Scene betegnede for mig en vigtig Side af vor Folkedigtnings Spiregrund. I en streng, mægtigt udformet Natur staar Mennesket overalt Fare for at henfalde i Sløvhed og Raahed, naar det ei med sit indre Liv kan beaande de haarde Omgivelser. Men som Gjenlyden mellem Fjeldene, der i stedse mildere Gjentagelser besvarer en menneskelig Stemme, saaledes kommer ogsaa det Tankebillede, som Sindsstemningen, under Naturmagtens Paavirkning, uvilkaarligt har betroet det strenge Stof, mildere udpræget, og ligesom fortroligt, tilbage. Men da er Fjeld-Ødets værste Tryk hævet, og da begynder Aanden at udbrede sit Rige. Man tør derfor, uden at ville begunstige en mørk, begrebsforvirrende Overtro, ønske hine Digtninger, der staa som Midlere mellem Naturen og Menneske-Livet, bevarede hos Folket. Thi det er vanskeligt at finde deres Erstatning, hvor de ere tabte. Man kan ei føre de nordiske Fjelddales Folk gjennem Videnskab og Kunst til en lutret Natur-Betragtning. Man kan derimod, i Følge med den Oplysning, der passer til deres Kaar, gjøre en tør Forstands-Kritik gjeldende mod deres naiv-poetiske Syner. Men da truer man

en indre Sands hos Folket, der hører med til dets Eiendommelighed og besjeler dets Hjem, og hvorfra friske Livs-Kilder tilstrømme Kulturverdenen.

De Fantasi-Billeder, som fremgaa af denne Natur-Opfatning, have en Egenhed, der i Almindelighed er kjendelig, hvor det Oprindelige ei gror overmodent op i en Udartning af løse Anekdoter og Tildigtninger. Disse Billeder ere nemlig just saadanne, som man heller kalder Syner end Skikkelser. Trods den Udvikling, Folkedigtningen har givet dem, bevare de endnu en Aandighed, der viser det Grundforhold, hvoraf de ere fremkomne. De tiltale Sandsen og Tanken, men de kunne ei uden en Vold, der ganske ophæver deres Beskaffenhed, fastholdes til nøiagtig og alsidig Beskuelse. De tilhøre Natur-Livet, og den Trang, der fremkalder dem, tilfredsstilles kun derved, at de dog altid hefte ved deres Hjem, røres og aande der i de skiftende Dags- og Aarstiders Stemninger. Naar man rigtig vil stirre paa dem, vige de tilbage i Naturgrunden. Men det Svævende og Flygtige i deres Aabenbarelse er just det, der giver dem Magt og Liv i Folket. Huldren, det mest udprægede af disse Billeder, har, i sin eiendommelige Form, det samme undvigende Væsen. Trods hendes rige Udstyr med Kostbarheder og Kvæg-Hjorde, er hun endnu, som i Oldtiden, den Tilhyllede, den Forborgne. I et pludseligt Sol-Streif, der bringer Lien til at glimre, — i en Lur-Tone, der klinger

hen mellem Fjeldene, giver hun hyppigst sin Nærværelse tilkjende. Og naar hun drages til Mennesker, og faar Magt over dem, da er Samkvemmet som en Drøm, ofte skuffeligt og tomt, en bedøvende Hensynken i Natur-Livet. Det Landskabeliges mægtige Overgriben i Kredsen af Folketroens Skikkelser har ogsaa en gammel Hævd. Vi se det i Edda-Sangene, og der fornemmelig i Thors-Mytherne. Gudeverdenens stærke Personligheder kunde ei løse sig fra og ei udslette denne Magt. Efter Gudernes Fald, da Menneske-Livet havde faaet et nyt aandeligt Holdpunkt, vedblev Folket, ei af nogen religiøs Trang, men ved uvilkaarlig Fantasi-Virksomhed, paa den gamle Natur-Digtnings Grundlag, at danne sig hine snart mørkladne, snart lysere Syner, hvis Former ei ere tættere og strengere, end at baade den Troende og den Vantro, skjønt hver paa sin Maade, kan se dem hensmelte i Landskabet. Men det magiske Spil i disse Billeders Fremtræden, denne deres Tvetydighed, der bringer Folket til at indbefatte dem under Fælles-Benævnelsen „Skrømt“, giver dem just en særegen poetisk Interesse, der vel maa varetages, naar man vil indbringe dem i Kunst-Digtningen. Lad dem optræde roligt eller bevægeligt, — men søg ei at give dem plastisk Djervhed eller at inddrage dem anderledes i det virkelige Livs Færd, end at de altid kunne være rede til at dæmre hen i Naturgrunden.

Dog, dette er kun Antydningen af et Emne, som paa Sperilens i Aftenskjæret hvilende Flade kom mig i Tankerne, og som i Øvrigt nok kunde foranledige vidtløftige Undersøgelser. Jeg havde ofte før anstillet saadanne Betragtninger, — men de fornyede sig her som den umiddelbare Virkning af en sagnrig Egns friske Indtryk.

Skumringens milde Halvlys dvælede længe mellem Sperilens høie Kyster. Men efterhaanden formørkedes Himlen af tættere Sky-Masser, og mellem dem virkede Maanelyset i selsomme Glimt og Farvetoner. Vi havde naaet Søens nordlige Ende, og roede nu op i Bægna-Elven. Granskoven stod sort og stille paa dens Bredder. Hist og her rislede Vandet blinkende hen over en Stamme, der var falden ud fra Skovkanten. Enkelte Natfugle fløi op ved Aareslaget, og strøg lavt hen over Elven. Ellers var Alt stille og indhyllet i Dunkelhed.

Vi landede kort før Midnat i en Bugt, der gaar op til en vid skovløs Slette. Derfra havde vi en halv Fjerdings Vei til vort Natteherberge, paa Gravlimoen, hos den rige Jordbruger og Skoveier Ole Øen.

Det blev atter en deilig, skinnende Morgen, og i dens Glands laa Moen, dugget og frisk, med sine Engsletter og Agre. Landskabet, der omgiver Gaarden, er, uden just at være smukt, værdt at betragte. I en saadan Egn overraskes man ved at finde en saa

vidt-udstrakt Vang, næsten uden Helding og Ujevnhed, og saa godt som ganske bar for Træer. Denne Slette viser sig trindt-om begrændset af en Bjergkrands, hvis vestlige Halvkreds nu tindrede i Sollyset og lod de fjerne Fjeldnuter fremtræde, gjennem den tynde og rene Luft, som nærliggende Høider. Det var en sand Vederkvægelse at aande her, medens Blikket hvilede paa den grønne, omhyggeligt dyrkede Vidde. Vi sade i Skyggen af det gjestmilde Hus, og nød stille de rolige Morgentimer, uden at føle nogen Higen efter at komme bort. Vore Rideheste til Skovfarten førtes ud af Stalden, — raske, fint-byggede Dyr, en muset, en brun og en sodet. De bleve slupne paa en ny-slaaet Eng, hvor de med den største Livlighed sprang omkring og boltrede sig, som om de strax vilde vise os den Lethed og Smidighed i deres Bevægelser, som vi siden nærmere skulde lære at kjende.

Omtrent Kl. 9 stode disse ypperlige Gangere sadlede paa Tunet. Men for det Første skulde de kun bringe os til Elvebredden, og derfra, med tvende andre Heste til Tøiet, føres ad en Sidevei did, hvor vi tilbaads vilde naa Skovkanten. Det korte Stykke af Elven, vi nu bereiste, havde et mildt Løb, og var smukt indfattet. Hist og her stod Sivet tæt og frodigt i Bugterne. Dybe, dæmrende Kanaler gik ind i disse Tykninger, og i en saadan Siv-Allee kom en talrig Familie af Krek-Ænder roligt frem-

glidende mod vor Baad. Da vi undredes over denne Tryghed hos de vilde Fugle, bemærkede Ole Øen, som fulgte os, at der var stor Fred paa disse Kanter for alskens uskadeligt Vildt. Dertil pegede han paa et Orekrat, som stod i Skraaningen af en dyrket Eng. Der, sagde han, gaar undertiden Elgen ned og drikker af Bækken. Saaledes kom vi, hilsede og fulgte af friske, yndige Billeder, til det bestemte Sted i Skovkanten, hvor vi landede, og hvor vor Karavane snart var samlet.

4.

Naar man i Norge nævner Skovene, da tænker man i Almindelighed kun paa vor Trælast. Betragtningen slipper uvilkaarligt Natur-Billedet og bliver strax statsøkonomisk. Thi Norges Skove danne en betydelig Del af Nationalformuen, og den Opmærksomhed, der vises dem, er i en saa overveiende Grad henvendt paa det Nyttige, at den for det Første næsten har fortrængt Opfatningen af det Skjønne, som et her uvedkommende Hensyn. Derfor har vor Kunst og Poesi endnu saa lidet beskjeftiget sig med denne Side af Landets Udstyr, uagtet den er saa overordentlig rig paa skjønne og tiltalende Scener. Fyrren og Granen ere prægtige Naturformer, — men for os ere de især en Vare, og de immergrønne Naaleskove, der smykke saa mange vidt-udstrakte Dale og Fjeldskraaninger, vække mest

Opmærksomhed som store Varebeholdninger. Jeg har hørt en Landskabsmaler sige, at hans Studier fra en af vore Skovbygder i lang Tid vare ham ufordragelige, fordi en sagkyndig Mand, ved at betragte dem, havde erklæret det Meste for Hollænder-Last og bemærket, at der kun fandtes et Par Træer med rigtige Stokke til tyve Tommers Top.

Vort Naaletræ kan altsaa være smukt nok. Men det er fornemmelig et Gavn-Træ, og det kunde i den Henseende lignes ved Rosen i Gazipur, som pleies i store Markstrækninger og afmeies i Masse for at kastes under Oliepressen. Thi ved en saadan Bedrift ville nok Faa tænke paa Rosens Skjønhed, og endnu Færre paa dens poetiske Dyrkelse. Men det nordiske Tømmer-Træ har det dog bedre end den indiske Rose. Thi det staar mægtigt og frit paa Fjeldgrunden, og faar beholde sin vilde Naturvext. Og saaledes vil det efterhaanden tildrage sig flere og flere Betragtere, der ere upaavirkede af Toldsatser og Handelskonjunkturer. Imidlertid skal selve Tømmerdriften, gjennem en tiltagende Omhu for Skovene, ogsaa tjene til at bane Vei for de Vandrere, der søge Naturskjønhed i de tæt-bevoxede Vildmarker. Den Skov, der holdes i forstandig Røgt og luftes af en vel-ordnet Hugst, bevarer godt sin maleriske Karakter, og den æsthetiske Betragtning vil der med Glæde gaa i Virksomhedens Fjed.

Men, siger man, vore Naaleskove have en træt-

tende Ensformighed. De dække store Vidder med et mørktfarvet Teppe, der svækker Præget af Landskabets Bygning, og vise til Vederlag kun den samme tilspidsede Træform i en uendelig Gjentagelse. Saaledes er vistnok Indtrykket mangesteds, naar man fra en Høide paa Landeveien, under jevnt Graaveir, ser hen over de store Granemoer. Men ganske anderledes bliver allerede Betragtningen, hvor man overskuer Skoven, medens dens Partier fremhæves af Lys og Skygge. Og fører nu Veien den Reisende ind mellem de ranke Stammer, da vil han snart føle sig tiltalt af Naaleskovens eiendommelige Skjønhed. Allerprægtigst viser sig Granen en klar Juni-Dag, naar Solen skinner paa dens purpurrøde Blomster og paa det nye lysgrønne Bar, og intet Syn i Nordens Vextrige kan være smukkere end dette. Men Naaleskoven er skjøn til enhver Aarstid, og det lønner Umagen at befare den. Har man fra en Høide seet hen over dens Toppe, og fundet dens uafbrudte, tætpakkede Masse øde og sørgelig, da vil man som oftest i dens Indre faa et modsat Indtryk og studse ved den Mangfoldighed af Natur-Scener, som Skovtykningen skjuler.

Den Tømmer-Skov, vi havde at befare, bestaar af Gran og Fyr, og indtager en betydelig Dal- og Fjeldstrækning, der gjennemstrømmes af Skjelbreien, en Elv, som falder i Bægna. Elveleiet er her i Almindelighed trangt, og har hyppige Fossefald. Tøm-

merdriften bliver derved vanskelig, og mine Reisefæller, Lieutenanten og Grossereren, skulde just nu besigtige nogle Forbygninger og Udsprængninger, der bleve udførte for at gjøre Vandløbet mere bekvemt og brugbart.

Vor Indgang i Skoven skede paa et af dens skjønneste Punkter. En temmelig brat, men kort Bakke førte til et jevnt Strøg, hvor Fyrrene stode ranke, frodige og smukt samlede, med luftige Mellemrum, paa en frisk Bund, i hvis Lyng-Teppe et fint, lysfarvet Græs og det skjønt farvede Blaaveisblad vare rigeligt indvævede. Enkelte Birke og Klynger af tyndstammede Oretræer stode paa smaa solbare Grønninger. Hist og her viste sig en overgroet Klippeblok blandt de rødlige Fyrrestammer. Solskinnet legede mellem Træerne, og en svag Luftning aandede i deres Kroner.

Veien var til venstre af denne Skovslette. Paa den anden Side havde vi en lav, krat-bevoxet Fjeldrabbe, og der bag gik Skjelbreien i Dybet, og lod os høre sin Brusen. Min brune livlige Fjeldhest havde ført mig foran de Andre. Jeg standsede den ved en Bjergskrent, hvor Veien bøiede af og deelte sig i flere Skovstier. Elven gik lige under Skrenten i et fast Klippeleie, Dalstrækningen blev ujevn, Skoven vildere og tættere her, og kun ved at se tilbage paa Fyrremoen fandt Øiet en sparsom Udsigt. Jeg følte her, første Gang paa denne Reise, Ensom-

hedens underligt beklemmende Indtryk. Det var som om jeg med Et fik en Opfatning af Skovens overordentlige Udstrækning. Fjernhederne bleve mig ligesom hørbare i den uafladelige, dæmpede Susen, der drog hen gjennem Trætoppene. Omgivelsernes Vildrede forekom mig ugjennemtrængeligt, naar jeg betragtede de dybe Dunkelheder, hvori Stierne smuttede ind, og selv den stærke aromatiske Skov-Duft bidrog Sit til den overvældende Fornemmelse af det Natur-Liv, der omstimlede mig. Saaledes følte jeg kun Ensomheden, og glemte et Øieblik, at mine Reisefæller vare i Nærheden. Men snart hørte jeg Stemmer og Hestenes Hovslag, og om lidt saa jeg Toget komme frem mellem Stammerne. Det var en god Staffage i det sol-belyste Skovbillede. Lieutenanten og Grossereren rede sammen ved Siden af Stien, og syntes at betragte en Gruppe af større Tømmer-Træer, der stod i Nærheden, — saa kom Kløvhestene og vore fire veivise, skovvante Mænd. Grosserens byklædte Tjener og to halvvoxne Drenge fra Gravlimoen med bare Fødder og Hoveder sluttede Toget.

Paa en liden Grønning, tæt ved det Sted, hvor jeg havde oppebiet mine Reisefæller, gjorde vi Holdt, og stege af Hestene. Vi skulde her betragte den første Udsprængning, og gik derfor ned i Elveleiet, hvor den ringere Vandmasse efter Sommer-Tørken tillod os at finde en vistnok møisommelig Vei over

Fjeld-Terrasser og Klippeblokke. Saaledes kom vi til en Snevring, som man nylig med stort Besvær havde søgt at udvide.

Medens de Sagkyndige betragtede det udførte Arbeide, blev jeg ganske optagen af det uventede Billede, der viste sig i Fjeld-Aabningen. Elveløbet forandrede her pludselig sin Beskaffenhed, og udvidede sig til et næsten kredsformigt Bassin med de prægtigste Bredder. Til høire bag Fjeldmuren gik Skovbanken mildt afsænket ud i Vandet, som her havde en bred Brem af Siv og Kjern-Roser; men til venstre var Stranden dannet dels af vældige Jette-Stene, og dels af bratte Fjeldvægge, hvor det sagte-strømmende Vand gik ind i dunkle, mos-begroede Grotter. Over disse Mure hævede sig i tætte Klynger Skovens stolteste Stammer. I det lavere Belte, mellem Klippeblokkene, ludede Vidjekrattet ned, store Knipper af kraftige Bregner skjød frem af Gruset som unge Palmer, og Klipperifterne rødmede af blomstrende Gentianer.

„Her er et vakkert Vandløb", sagde Ole Ask, „men desuagtet er dette Sted siden ivaar blevet sørgeligt. En Unggut fra Hedalen, som var ferm og flink til Alting, og meget afholdt, kom bort her ved Tømmerflødningen. Henne ved den store yderste Sten fik han fat i en Busk; men der, hvor Strømmen nu er saa svag, at den knap nok spiller i Solen, gik den da som en rivende Fos, og den vilde nok

have gjort det af med Gutten, om saa aldrig Tømmeret havde revet ham med sig". — Under denne Beretning kunde jeg nøie betragte det angivne Punkt. Klippeblokken ragede op ved Elven, skinnende og blomstersmykket, og Vidjekrattet strakte sig ud over Bredden og dyppede sine bleggrønne Blade i det mørke Vandløb.

Da vi atter sade til Hest, havde vi foran os den dunkleste Skovstrækning. Stien gik ind i Granetykningen med en saa lav Aabning, at vi, i Stedet for at holde Tømmen, stadigt maatte bruge Armene til et Slags svømmende Bevægelse, for at bryde igjennem det vilde Virvar af Grene og Bar. Saaledes blev det ved et godt Stykke paa ujevn, opstigende Grund, indtil vi kom i Nærheden af en Hytte, der nylig var optømret til Ly ved Skov-Opsynet, og hvor vi atter rastede nogle Øieblikke. Her omkring havde Øxen gjort lyst i Skoven. Paa Elvebredderne, paa Bjergskrenterne og i Lierne var der mange aabne Strøg og mange friske Stubber. Naar man fra den nye Dæmning, der tæt ved Hytten gaar over Elven, overser disse Strækninger, kan man i en stor Vidde opfatte Dalgrundens Bygning, og betragte, hvor smukt den til begge Sider sænker sig mod Elven, medens kun enkelte djerve Aas-Linjer afbryde de langstrakte Bakkeheld. Men paa disse Skraafladers solbare Steder sygnede Grundens Planteliv efter de mægtige Stammers Fald, og den klare bræn-

dende Dag laa skaanselløs over de henvisnende Vexter, der paa den haarde Bund kun havde taalt Lyset, saa længe de tillige fik Ly og Skygge.

Det var en Vederkvægelse at komme ind igjen paa Skov-Stien, hvor Træerne skjermede for Solen, og hvor Smaabækkene rislede hen i Skjul af Urter og Buske. Vi fjernede os fra Elven, for ad en kortere Vei at naa den længere oppe, og nu aabnede Skoven os en ny Side af sit forborgne Væsen. Grunden blev her mere og mere bjergig, og Skoven sondrede sig mere i Partier, adskilte snart ved Klippehøider, og snart ved dybe Kløfter og Smaadale. En Mængde snevre Gange, Sæter-Stier, Kløv-Veie, Fugle-Stier slyngede sig i uendelig Forvirring gjennem denne Vildmark, og de veikyndige Mænd vare ei sjelden uenige om Valget. Af og til steg jeg af Hesten og fulgte Stien alene, idet jeg dog holdt mig i Nærheden af vort Tog. Saaledes kom jeg ind paa mangen Plet, hvis Yndigheder vare beskjermede bag mørke og mægtige Skranker.

Betragt et af disse Skovens hemmelige Aflukker! De alvorlige Graner træde til Side, og give Plads for en frodig Grønning, der holdes frisk af en opvældende Kilde, hvis Vande samle sig til et klart, blinkende Speil. Paa den blomsterrige Engbund staa Klynger af Birk og Alm, og blandt dem hæve sig de smaabladede Linde smekre og ranke som unge Graner. Ved Kilden voxer Fjeldmor-

Busken, mellem hvis tætte Grene Spiræen opskyder sine fine Stilke med de hvidlige, stærkt-duftende Blomster. Selv Klippestykket, der rager op af Grønningen, er rigt beprydet. Det er omslynget af rankende Vexter, og dets bløde Mos-Teppe skinner som guld-indvirket Fløil. Indtrykket af en saadan Plets milde Skjønhed bliver selsomt forhøiet ved Bevidstheden om, at man er dybt inde i den mørke Naaleskov. Man forestiller sig, at her maa være det rette Hjem for Alferne, — et Sted, hvor de vækkes tidligst om Vaaren og holde sig længst vaagne, naar det bliver høstligt i Skoven. Til et saadant Alfehjem slutter sig vel ogsaa en Fortælling, jeg hørte i Aadalen, om en liden Gut, der var gaaet tilskovs, for at sanke Bær. Han blev ude om Natten. Men den følgende Morgen kom han løbende til Folk, der ængsteligt søgte ham. Han talte underlige og uhørte Ting om en Løvsal, hvori han havde sovet. Der var Alfepust paa hans Kind, men i begge sine Hænder bar han saa deilige Blomster, at Ingen før havde seet deres Mage.

Paa en af disse indelukkede, løvsmykkede Grønninger kom Skov-Livet, om ei just i Alfernes Følge, mig imøde med Indtryk, der paa en overraskende Maade afbrød den dybe Stilhed og Ro. Det raslede i Busken, og en ung Hare hoppede frem i Solskinnet; den standsede et Øieblik, og smuttede atter

tilbage i sit Skjul. Kort efter slog en Irisk i Birketoppen sin stærkeste Trille. Langt borte lød det som et Svar, og nu vaktes Fuglesangen trindt omkring. Men snart forstummede den igjen ganske, og der blev atter stille i Skoven.

Omtrent ved Middagstid nærmede vi os Elven paa Ny, og rede over en tyndt-bevoxet Bjergflade lige til den trange Høg-Fos, som er Elvens høieste Fald. Her er den slemmeste Hindring for Tømmerdriften i denne vidtløftige Skov, hvis Produkt kun gjennem Skjelbreien kan føres ned til det større Vasdrag. Elveleiet her dannes af en dyb Klipperevne, som i selve Faldet har fremspringende Hjørner og stærkt indskaarne Vraaer. Virkningen af denne Egenhed ved Fjeldbunden er synlig i Fossen; thi store Masser af sammenknippet og fastkilet Tømmer fylde en betydelig Del af Løbet, og kunne ei splittes ad ved den stærkeste Flom. Man kalder denne Ansamling Omsted-Tømret, og der siges, at det nu i sytti Aar har staaet fast i Fossen. Det selsomme Parti, som derved er fremkommet i Skovbilledet, kan vanskeligt beskrives; men det kunde uden Tvivl med god Virkning anbringes af Landskabsmaleren som et Træk af den vilde Natur, der, i Kamp med Industrien, har været i Stand til at fravriste denne en Del af Rovet og vil atter inddrage det Gjenvundne i Vextriget. De Tømmerstokke, der ligge nærmest mod Fjeldmuren, ere næsten ganske overgroede af Mos,

Bregner og Saxifrager, og fast den hele Masse er gjennemvirket af et kraftigt Planteliv. Vandhaarets mørkegrønne Svæv hænger ned fra Tømmeret; det smidige Siljekrat og Birkebusken, med skjermformigt udbredte Grene, strække sig frem fra Klippevæggen og kaste Løv-Sløret over de blegede Stammer.

De tvende Forstmænd betragtede denne Del af Elven med megen Opmærksomhed; thi det var deres Hensigt at lægge en stor Tømmer-Rende noget til Siden af det vanskelige Fald. Jeg fulgte dem ned i Dybet, hvor Elven under Fossen med Et faar et jevnerere Løb i Klipperevnen. Her havde Fugtigheden og Fjeldlyet fremkaldt de frodigste Vexter: Stormhatten med det brede, skarpt udfligede Blad og den høie violet-blaa Blomster-Pyramide, Gederamsen med sin rige karmosinrøde Flor, og den blaaliggrønne, cypresseagtige Busk, som Bønderne kalde Klaaved, stode i store Klynger paa et Teppe af Smaa-Urter under den mørke Fjeldvæg. Elven dannede her flere stille Høler: over dem flagrede brogede Sommerfugle og rødvingede Græshopper. Paa al denne Herlighed laa Solskinnet med magisk Glands mod den dybe Skygge under Løvhanget og i Klippevraaerne.

Et kort Stykke ovenfor Høg-Fossen tog vi Plads ved Elvebredden, og lavede os til at holde Middag der. Ridetøiet og Oppakningen blev taget af Hestene, og de forskjellige Sager, vi førte med os,

bleve efterseede og ordnede. Ole Ask tog sig af Kjøkkenet, og valgte en tør Fordybning af Elveleiet til Arnested. Imidlertid dannede et Par af Folkene os en Løvhytte, der støttede sig til en Rad prægtige Fyrrestammer, og hvori mangehaande Ting af vort Reisestel bleve anvendte til Bord og Bænke. Saaledes havde vi snart slaaet Leir, og fandt os nu midt i den vilde Skovtykning smukt og bekvemt indrettede.

Ja, kunde man altid til den rette Stund, naar Sjel og Legeme i Støv-, Papir- og Puds-Verdenen sukke efter det sunde Natur-Livs Husvalelse, flygte til et saadant Fristed, føle den inderlige Hvile efter Veiens Besvær, nyde Stilhedens og Beskuelsens Velbehag, indaande Naaleskovens Duft, og saa tømme et Glædesbæger! Sandelig, jeg skulde have været hjertelig tilfreds med et Stykke Brød og en Drik af Elven. Men til Overflod havde paa denne Fart enhver Stund, der anvendtes til Vederkvægelse, et festligt Præg. Saaledes fik her Skovhallen ny Glands ved den homeriske Anretning, da vor flinke Kok og Mundskjenk

„satte i Orden der vort smykkede Bord og vor Madkurv,
og til en hjertestyrkende Drik det vinfyldte Bæger“.

Her var Maaltidet ypperlig indledet, her havde det sin rette, forfriskende Kjernesmag.

„Og da nu vor Lyst til Mad og Drikke var stillet“,

kunde jeg dvæle ved alle Skovens Skjønheder med en ublandet Nydelse, som mangen Gang gaar tabt for den trætte og nødtørftigt bespiste Vandrer.

Vi rastede her et Par Timer, og fik Stedet kjert. Det havde ligesom et hjemligt Udseende, ydede rigelig Skygge, og gav os et smukt Indblik i Skoven. „Kunde vi i det ringeste tage Løvhytten med“, sagde Ole Ask, da vi skulde afsted, — „men nu faar den blive staaende til Bamsen“. – „Ja vel“, svarede Thorkel Vestby, „jeg har seet Spor af ham nede ved Høg-Fossen, og her i Nærheden voxer den Urt, han ynder mest; nu gaar han afveien for det Styr, hvormed vi fare frem, og der maa først blive tyst i Skoven, inden han tager vor Leilighed i Øiesyn“. — „Ja lad Bamsen komme“, sagde Ole Ask, — „han skal idetmindste se, at her har været Folk før“. Dermed tog han en tom Vinflaske, satte Blaabærlyng i dens Aabning, og stillede den i Løvhytten.

Nu begyndte for Alvor vor Skovfarts Anstrengelser. Vi lærte snart, at det her gjaldt at bestige en af de steile Terrasser, som føre op til Fjeldvidden. Paa de bratte Skraaninger gik Stien snart over haardt afglattet Svabjerg og snart i en Grusjord, der hvert Øieblik truede med at glide ned i Dybet. Et Par Steder var der ingen anden Udvei end at søge frem over en smal, opskydende Fjeldkam, hvor Jordvolden til begge Sider var nedskreden.

Ved saadanne Leiligheder viste vore Heste den

forunderligste Forsigtighed og Klatre-Færdighed. Jeg fattede snart en ubetinget Tillid til min Brune, og lod den have sin Vilje i alle vanskelige Foretagender. Ofte standsede den prøvende, hakkede lidt ved Grunden med det ene Forben, og stillede sig tilrette, inden den gik videre. Den kunde krybe og gjøre Hop, trække sig sammen og udstrække sig, og alle disse Bevægelser lempedes nøie efter Stedets Beskaffenhed. En Gang stod den ganske stille, og gjorde ingensomhelst Mine til at komme af Stedet. Vort Tog havde delt sig paa Grund af Traktens Vanskeligheder, og Thorkel Vestby, der fulgte mig som Veiviser, havde netop fjernet sig noget, for at søge en Høide, hvorfra han kunde forvisse sig om den Retning, vi skulde følge. Jeg befandt mig paa et Sted, hvor den snevre Sti, under en brat Fjeldvæg, dannede en virkelig Afgrunds-Rand. Et kort Stykke foran mig var Stien optagen af et høit Granekrat, der syntes uigjennemtrængeligt. Skjønt det forekom mig betænkeligt at stige af her, forsøgte jeg det dog, og mærkede strax, at Hesten gjorde sig Umage for at lette denne Bevægelse. Saaledes kom jeg lempeligt ned over dens Lænd, og stod nu ved Fjeldvæggen. I samme Øieblik gik Hesten afsted, og arbeidede sig igjennem Krattet. Jeg fulgte den uden megen Vanskelighed, hvor det ei vilde været mig muligt at komme frem paa dens Ryg.

Paa en nøgen, høitliggende Bjergflade, der strakte sig temmelig vidt hen, gjorde jeg atter Holdt, idet jeg uvilkaarligt standsede for et Syn, hvorom jeg aldrig havde dannet mig nogen Forestilling. Jeg saa foran mig Ruinerne efter en Skovbrand. Ilden havde raset paa et tæt-bevoxet Strøg, men ei faaet tilstrækkelig Luft, og Skoven har maaske da været noget fugtig; thi Stammerne stode for det Meste helt forkullede. Kun hist og her vare de kastede om hverandre i Hobe og heldende Klynger. Den stærke Solglands, der faldt over Brandstedet, og skinnede ind paa Ødelæggelsens Gange, forhøiede denne Scenes Gru og Fælhed.

Thorkel indhentede mig her, og meldte, at den rimeligste Vei, vi nu kunde vælge, gik igjennem Skovbranden, da der til begge Sider var dybe Afstyrtninger. „Denne Fortræd", sagde han, „er skeet, siden jeg var her sidst. Formodentlig er der gaaet et Fantefølge herover. Thi det er en ringe Ting for saadant Folk at gjøre Ild op midt i Skovtykningen, og det hender da, at Fillerne deres blive tørrede ved en kostbar Varme".

Med megen Ulyst red jeg ind mellem de forkullede Træer, og det varede ei længe, før jeg fandt mig ligesom indespærret i disse infernalske Irgange, hvorfra der paa flere Punkter neppe øinedes et Glimt af den grønne Natur, der nylig omgav mig. Hvor selsomt at færdes paa en steil, vildt-løbende Vei i

Kul og Aske, gjennem en Skov af slukkede Brande! Jeg følte her, at Sjelelivet paa en Reise, hvor Natur-Paavirkningen er overveiende, let bliver et Speil, og gaar op i lutter Stemning. Jeg mærkede det nu ved den voldsomme Afbrydelse af de sammenhængende Indtryk, som hidtil havde dannet mit Sinds Tilstande. Det uvante Hæslige var her dobbelt pinligt og forstyrrende. Mangesteds kostede det stor Møie at komme over og igjennem Ruinerne, og med dette Besvær forenede sig Fjeldgrundens Vanskeligheder. Pludselig syntes Fordærvelsen standset. Et tæt Orekrat, der fulgte en Myrstrækning, havde lige foran os sat en Skranke for Branden. Men vi fik snart se, at denne længere oppe havde omgaaet Krattet og udbredt sig paa nogle fritliggende Bjerghøider. Her var Ødelæggelsen størst, og paa disse lyløse Steder havde Blæsten siden omkastet mangfoldige forkullede, halvbrændte Stammer. Det var ei muligt at ride her. Mand og Hest maatte, hver for sig, klatre over disse Baal af grueligt Vindfald, der spærrede Stien.

Endelig kom en gold Aasryg og afsluttede det brændte Strøg. Paa denne Høide aandede jeg atter frit og overskuede med Lyst den grønne Skovmark, der nu i stor Vidde dannede Udsigten. Det sorte Virvar var som en ond og skrækkende Drøm indkastet i mit Reiseliv, og som et Stof for Nattedrømme hviler det endnu i Dybet af min Sjel.

Under Aasen begyndte Grundens Opstigning atter. Men Naaleskoven viste sig nu mere indsprængt med Løvtræer og mere gjennemskaaren af Smaadale og krat-bevoxede Kleve. Af og til var der i udtørrede Bækkeleier magelig Ridevei. „Her er nylig gaaet Elg", sagde Thorkel Vestby, og viste mig dens friske Spor ved Siden af et Siljekrat, med hvis Løv den havde gjort sig tilgode. Vi fulgte Sporet et Stykke, indtil det standsede i et Dalføre, ved en sagte-rindende Bæk, hvor Dyret uden Tvivl var vadet over. Her hørte vi vore Reisefællers Raab, som vi strax besvarede, og snart var Selskabet atter samlet. Vi havde nu en Sæter i Nærheden. Den blaalige Røg steg op mellem Grantoppene, vi hørte Kobjelden klinge i Orekrattet, og inden kort førte Stien os til Sætervangen, der laa paa en Skraaning midt i Skovtykningen.

En Sæter i Granskoven var mig noget Nyt, som jeg i Tankerne udmalede paa det Bedste. Men dette Nye svarede kun slet til min Forventning. Thi vel var Beliggenheden ret smuk paa det aabne Bakkeheld, hvorfra man over Lunde af friske Løvtræer saa Toppene af Granernes tætte Hærskare og en enkelt fjernere Bjergryg. Men her forstyrrede Menneskenes Væsen og Anstalter Natur-Indtrykket. Det idylliske Livs værste Udartning til Vanrøgt og Elendighed var her kjendelig i Alt. Sætervangen laa mager og uryddig som en Udmark, og Smaa-Husene, der vare

omstrøede paa den, syntes neppe at kunne give det nødtørftigste Skjul. Tagene vare indsunkne, Væggene sortgraa af Ælde og raadne i Lafterne. Selve Sæterhytten var en forfalden, yderst usel Stue, med saa store Aabninger mellem Bjelkelagene, at den grønne Skov derigjennem tittede ind til Menneskenes Sløvhed og Urenlighed. En gammel Kone stod ved Arnestedet over Grødgryden. Udenfor Hytten laa en lang, halvnøgen Karl og nogle pjaltede Børn paa en Bunke Hø. Men hos ingen af disse Folk syntes vor Ankomst at vække den ringeste Opmærksomhed. Først da de Smaa havde faaet nogle Skilling, blev Manden noget tilgjængelig, og kom nu frem med en Del Elgs-Horn, der nylig vare fundne i Nærheden af Sæteren, og som Lieutenanten og Grossereren afkjøbte ham. Imidlertid havde jeg nærmet mig den Gamle ved Peisen, og søgte at indlede en Samtale med hende.

„Hvad heder denne Sæter?“ spurgte jeg til en Begyndelse.

„De kalde den Nysæteren“.

„Det høres underligt, hvor Alt er saa forfaldent som her“.

„Aa ja“, svarede hun, idet hun vedblev at røre i Grøden, „det er vidt bekjendt, at her er uvane Greier“. — Dermed havde den Gamle nok af Tale, og mine Bestræbelser for at gjøre hende mere meddelende bleve aldeles beskjæmmede.

Det var pinligt at dvæle paa dette Sted, hvor Menneske-Livet syntes nærved at gaa ud midt i en frisk og stor Natur. Disse sørgelige Skikkelser, de Gamle med de Unge, forekom mig som en hensygnende Slægts Rester, der i en dunkel Følelse af Undergangen havde søgt de faldefærdige Hytter i Skov-Skjulet, for endnu en Gang at varmes af Sommer-Solen, og saa slukkes i Stilhed mellem Ruinerne paa den gamle Tomt. Og i Sandhed, disse Mennesker betegnede den Del af Folket, som ei hærdes og opdrages, men overvældes og sløves, af det nordiske Hjems Strenghed. Det er vort Haab, at denne Klasse efterhaanden skal formindskes, alt som Erkjendelsen af Landets rette Livs-Kilder mere og mere gjennemtrænger Folket. Men vi, der sidde lunt inden Døre, maa da ogsaa ophøre med det aandelige Kjælenskabs Klagetoner over Hjemstavnens Armod, Kulde og Mørke.

Efter Reiseplanen skulde Skillings-Sæteren være vort Nattekvarter, og det var antaget, at vi kunde naa dette Punkt før Sol-Nedgang. Men der opstod nu Tvivl derom hos de Veikyndige. Det blev da afgjort, at vi først skulde drage til Buvads-Sæteren, som laa os nærmere, og der tage Tiden og Leiligheden i Agt. En af Mændene og de to Drenge bleve sendte did med Kløvhestene paa en saa kaldet Snarvei, medens vi Andre valgte en noget længere Gangsti, der ogsaa skulde være taalelig god for Ri-

dende. Saaledes forlod vi efter et kort Ophold den sørgelige Sætervang.

Det gik strax brat op gjennem en Graneli, der efterhaanden viste sig tyndere bevoxet, og inden kort befandt vi os paa en vidtstrakt Bjergflade, hvor Skoven ophørte og gav Plads for en Fjeld-Ørkens sparsomme og kummerlige Vexter. Store Myrstrækninger vexlede med tørre Lyngmarker og golde Sletter, hvor Fjeldgrunden af hvid, forvitret Feldspat overalt laa blottet. Hist og her stode vantrevne Løvtræer, som Birk og Asp, ved Stien og paa Tuer i Myren. Men Skoven var kun afbrudt. Vi saa i nogen Afstand foran os dens mørke Brem, hvorover enkelte fjerne Fjeldlinjer hævede sig.

Den dalende Sols Glands laa gylden over Fjeldet, da vi atter fik Skoven fat. Grantoppene tindrede i det stærkeste Lys, men Skovtykningen stod ganske i Skygge. Grunden var her i Begyndelsen jevn, og Træerne havde en betydelig Størrelse. Stien førte os ind i de dunkle, kjølige Skovhaller, hvor Duggen stod som en fin Taage over den mosede Bund, og hvor Stilheden var saa dyb, at der ei engang hørtes den svageste Susen. Alligevel var der herinde Livsbevægelse nok. En uendelig Mylder af hvide Falæner, tæt som et Snefog, omsværmede i visse Strøg de mørke Graner, og sænkede sig undertiden saa lavt, at vore Heste bleve urolige derved. Denne lydløse Flagren af de utallige hvide Skarer

var som et magisk Spil i Skovmørket. I et Øieblik var Sværmen ligesom bortmanet, og atter igjen kom den tilsyne. som før. gjøglende mellem Træerne i den tætteste Vrimmel.

Efterhaanden som Grunden steg. blev Skoven vildere og mere sammengroet. og den dybe Skumring mellem Stammerne forøgede nu Veiens Besværlighed. Gjennem en Række af steile Kleve naaede vi endelig til Buvads-Sæteren, og idet vi nærmede os Indhegningen. saa vi vore Kløvheste fra en anden Side føres ind paa Vangen.

Her var atter en Rydning midt i Skoven. Men Naturbilledet viste sig dog ganske anderledes end paa Nysæteren, hvor Vangen var i Skjul og Skygge. Her derimod laa Sætervolden frit paa en Høide. hvorfra man trindt om i stor Udstrækning overskuede Skovmarkerne. Fjeldgrundens Bygning i flere Miles Omvidde, Aasernes Ryglinjer og Daldybenes mørke Furer laa her udbredte for Betragtningen, men Alt skovbevoxet. Alt ganske dækket af de alvorlige Naaletræers uafbrudte Samling. Thi skjønt Volden havde en fri Beliggenhed, var Standpunktet dog ei høiere. end at Skoven steg op til alle Sider og begrændsede Udsigten. Hvor vare nu Elveleierne. Ørkenerne og Grønningerne, som jeg nylig havde besøgt? — Jeg saa hen i denne Retning. men det var Alt indelukket og bortgjemt i Granernes talløse Stimmel. Ja, her maatte jeg tænke paa det Landvide. hvorom en

dansk Oldforsker taler, den tause Vidars Hjem, Skovriget paa den jernhaarde Grund med den uforgjængelige Spirekraft. Og hvor alvorlig-skjøn var Aftenstunden her! Den heldende Dags Ildskjær faldt hen over Aaserne, — en enkelt fjern Tone bævede gjennem Luften. Men videst herskede Skyggerne og Stilheden.

Husene paa denne Sætervold vare, trods deres synlige Ælde, i god Stand, og der var overalt Præg af Orden og rimelig Skik. Men det saa ud som om Stedet var ganske forladt. Alle Døre vare stængte, og ingen af Beboerne lod sig se eller høre. Ikke desto mindre troede enhver af vore Folk, at der var Mennesker i Sæterhytten. Vi bankede paa, talte venligt, gjorde Løfter; men Intet hjalp. Det selsomme Hus var fra øverst til nederst og rundt omkring skrammet med en Mangfoldighed af indskaarne Navnesifre, Aarstal og Bomærker, og det lod som om vi nu blot vare anviste til at finde en ubenyttet Plet, indridse vore Mærker der, og saa drage af Gaarde. Men Ole Ask lagde Øret til Dørsprækken, og gav os Tegn til at være stille. „Ja vist er der Folk“, sagde han derpaa, „jeg hørte grant adskilligt smaat Pusleri derinde“. — Nu bleve vi for Alvor paatrængende, og omsider lød der en skarp Kvindestemme, som spurgte, hvad al den Larm skulde betyde. „Vi vilde gjerne have Nattely til Folk, og Havn for Heste“, svarede Lieutenanten. — „Nei, nei“, lød det

igjen, „det tør aldrig ske, min Mand er ikke hjemme, og han er streng. Naar han kommer tilbage, kaster han Alle ud“.

Vi holdt nu Raad. Lieutenanten forsikrede, at Skillings-Sæteren endnu kunde naaes nogenlunde betimeligt, især dersom vi fik laane Baad her, for dermed at sætte over Buvandet. Hestene kunde da føres paa en Gjenvei, som Ole Ask kjendte, men som var altfor besværlig for uvante Folk.

Underhandlingerne begyndte da paa Ny. „Hør, Mor“, sagde Lieutenanten, „vi faa vel idetmindste for gode Ord og Betaling laane Baaden eders over Buvandet“? — „Nei, nei“, svarede hun atter, „min Mand taaler det ikke; han er i Skoven, og han er grum at træffe“.

Hvilken forfærdelig Mand, tænkte jeg, og hvor fabelagtig er denne Vildmark! Det er dog ikke det stille, hellige Landvide, vi have betraadt. Snarere ser det ud til, at vi ere midt i det bekjendte Eventyr om Skovtrolden, hvis Skjæg er som Hestetagl, hvis Kølle er et Mastetræ, og som kommer brølende hjem og mærker „Kristmand-Lugt“, og gjør det af med den Fremmede.

„Her er vrang og knap Leilighed“, sagde Ole Ask, — „men Kjerringen bør dog vide, at vi ei behøve at frygte Mandbjørnen hendes“. Dermed gik han til Døren og raabte med stort Eftertryk: „Vi ere her otte Mand og to Unggutter, med fem Heste, og

om vi tage Farkosten din paa egen Haand, skal vi nok komme ganske godt fra den Gjerning". Hertil svarede Konen med en forandret, bønlig Stemme: „Kjere, vakre, vene, gjør det ikke! — det var større Fortræd, end Nogen kan tænke."

Vi havde nu tilstrækkeligt Indblik i de huslige Forhold her. Den Ængstede fik til Afsked nogle beroligende Ord, og derpaa forlod vi Sætervolden. Vort Tog delte sig atter, idet et Par af Folkene drog afsted med Kløvhestene paa den omtalte Gjenvei, medens vi andre fandt en ret god Sti gjennem et Dalføre, hvor en gammel Dæmning gik over Elven ved dens Udløb af Berge-Vandet. Vi travede her et godt Stykke lystigt frem, saa det klang i Skoven. Men Grunden hævede sig atter, og vi skulde nu naa et Punkt, der laa meget høiere end det, vi nylig havde forladt. Jeg bar denne sidste Anstrengelse med en vis Uvilje, og Mødigheden efter den besværlige Dagsreise blev ei mindre følelig derved, at jeg nu higede saa meget efter at komme til Ro. Disse bratte Skov-Kleve syntes ei at ville tage Ende, og medens Veien ofte lod til at fjerne sig fra vort Maal, saa jeg med liden Lyst Sol-Nedgangens Ild skinne mellem Granerne.

Med Et blev Stien bredere og Skoven mere ryddig, og i det Samme lød der Lurklang fra den nærmeste Høide. Det var en Velkomst! Aldrig før havde jeg hørt saadanne Toner. Klangfylden gik

vældigt over den hele Skov, skingrende, men tillige klar og sikker; den gjenlød fra alle Aaser, og først naar det sidste Svar var kommet, begyndte Luren igjen. Ingen anden Toneleg kan lignes med dette stormægtige Vexelspil. Og just nu susede Skoven, der før havde staaet tyst og stille; thi nu gik Sol-Nedgangens Vindpust gjennem dens Kroner. Vi satte vore Heste i skarpt Trav, og i jagende Fart kom vi op paa Sætervangen. Paa Høiden der tegnede sig Huse og Folkegrupper mørkt mod den glandsfulde Himmel; men fjernt over Vangens Helding og over de mørke Skovbelter hævede de udstrakte Fjeldvidder sine lange Bølgelinjer. Paa Jevnli-Fjeldets Kam stod det yderste Solglimt som en gnistrende Stjerne. Den sluktes med den sidste Lurtone, og sendte det vifteformige Straalespor gjennem de lette, rødmende Skyer. Lyse Taager hang over Skovgrændsen, og et blegt Rosenskjær faldt paa Baggrundens Snetinder. I dette Øieblik var al Træthed borte, og jeg følte mig gjennemstrømmet af en usigelig Livsglæde.

5.

Mændene med vore Kløvheste vare kort før os komne til Sæteren. De sagde os, at her var godt Herberge og venlige Folk, og vi erfarede snart, at dette var Sandhed. Der var to Sæterpiger og desuden en aldrende Mand og en Unggut, som ved Daggry skulde tage hjem til Bygden. Da den ene Pige

endnu stod med Luren i Haanden, bemærkede Thorkel Vestby, at hun havde blæst sine smukkeste Stykker ved vor Ankomst, og at hun ogsaa var bekjendt som den bedste Lurspillerske paa denne Kant. Vi bad hende spille endnu en Gang, men dertil svarede hun med Alvor: »Det maa ei ske, naar Sol er nede; thi Folk sige, at her er kveldsvart. Men imorgen tidlig spiller jeg igjen, naar Buskaben slippes ud«.

Det blev virkelig roligt og omhyggeligt stille paa Sæteren. Den livlige Scene med Klang og Jubel ved vor Ankomst skiftede hurtigt med en dyb Ro, som Ingen vilde afbryde. Buskaben var i Hus, og Hestene gik afsides paa en indhegnet Rydning. Ingen Klokke, ingen Røst hørtes. Vore Folk syslede lemfældigt med det, de nu skulde bringe i Orden, og begav sig efterhaanden ind i Husene. Tilsidst var jeg alene paa Sætervolden; thi jeg kunde ei blive færdig med Beskuelsen af det Billede, som her laa udbredt i Sommer-Aftenens jevne, dæmpede Lys. Det vide Fjerne fængslede mig; jeg følte det mægtige Indtryk af Storheden i disse Linjer, der ei viste nogen enkelt, høit fremragende Form, men et helt opløftet og udstrakt Rige af Skov og Fjeld. Jeg søgte et Øieblik at afbryde denne Betragtning ved at henvende Tanken til andre Forestillinger, til de dunkle Skov-Stier og Vildtets natlige Skjulesteder, til de siv-begroede Bredder af de store Kjern i Daldybet under Sætervolden, til de dyrkede Egne, der laa

gjemte mellem Fjeldryggene. Men det hele Billedes Magt overvældede snart denne Tankeleg, og foreholdt mig den ene Gjenstand: Fjeldvidden. Kun ved Grundenes adskillende og atter samlende Linjer, og ved Farvetonernes smeltende Overgange, fik Betragtningen Liv og Bevægelse. Jeg saa Skovbelterne sortne mere og mere, medens endnu Lys-Skjæret hvilede paa de golde Høider. Men efterhaanden hengraanede Farvespillet der, og det var som om alle de skarpe Omrids bortaandedes af den kolde Luftning, der nu strøg hen over Fjeldet og brusede gjennem Skovmørket.

I Sæterstuen fandt jeg mine Reisefæller og Pigerne. Der brændte en dygtig Ild paa Arnestedet, og den rummelige Stue viste sig lys og hyggelig. Der var høit under Spærreloftet, og ryddigt og ordentligt inden de fire Vægge. Paa brede Hylder var en vigtig Del af Sæterbrugets Produkter, Mysostene, opstillet. Til venstre af Indgangsdøren gik Bordet ud fra Væggen, og i Krogen lige over for vare to Senge anbragte, den ene over den anden.

Pigerne sad med deres Haandarbeide ved Gruen; thi Ole Ask havde afslaaet deres Tilbud om at hjelpe ham med Kogningen af Thevandet og Æggene til vor Aftensmad. De vare endnu tause og tilbageholdne, og det lod til at vort Besøg havde overrasket dem. „Saadanne Folk som I“, sagde den ene af dem, da Samtalen senere var nogenledes i Gang, „komme aldrig hid. Der fortælles kun, at en Officer

har været her for en Del Aar siden paa Landmaaling“. — Begge disse Piger vare unge og vakre, men i Øvrigt meget forskjellige. Lurspillersken var brunladen og smekker, og af Natur stille og ordknap, den anden var lys og trind, udmærket velskabt, meddelsom og lattermild.

Da de havde spist af vort Fad og drukket af vort Krus, spurgte vi om deres Navne. Den Blonde svarede for dem begge: „Hun der heder Mærit; men mit Navn høres saa underligt, at jeg nok er alene om det i hele Fluberg“. Hun vægrede sig næsten ved at sige det; men endelig kom det ud. „Jeg heder nok Antonette“, sagde hun, „og derfor spurgte Klokkeren vor en Gang, om jeg maaske var kommen af Storfolk“. Dette gav Anledning til at hendes Slægt blev omtalt. „Min Fader“, sagde hun, „er død for flere Aar siden, og min Moder anden Gang gift med en Hallænding, der er meget yngre end hun. Han havde ingen Ro hjemme, skjønt han sad paa en god Gaardpart, og saa solgte de alt Deres, og reiste over til Amerika. Der er nylig kommet Brev fra dem, og de ville have mig til sig; for der, hvor de nu bo, er Mangel paa Kvindfolk, sige de. Men jeg har en god Tjeneste, og turde aldrig tage bort uden med Bror min, som de ogsaa ville have over, uagtet han er vel fornøiet og har god Lykke her. Altsaa blive vi nok begge, hvor vi ere“. — Mærit skulde nu ogsaa gjøre Rede for sin Slægt.

Men hun fattede sig kortere, og betroede os blot, at hun var fra Valders, og at hendes Forældre vare Husmandsfolk.

Saaledes blev det nærmere Bekjendtskab indledet, og da vort Ophold her ei skulde være ganske kort, traf det sig ret heldigt, at det tilfaldt Antonette at være hjemme paa Sæteren, medens den tause Mærit hele Dagen vogtede Kreaturene i Skoven. Vi kunde ei have fundet noget bedre Mønster af en norsk Sætergjente end denne blonde Pige med det underlige Navn. Hun var troskyldig, klar af Sind og Stemme, og dygtig i sin Gjerning. Med den friske Naturlighed i hendes Væsen forbandt sig Præget af den eiendommelige Civilisation, der bevares i vore Fjeldbygder, og som blandt Andet ytrer sig i en fri Anstand lige over for Fremmede. Saaledes var der intet Tvungent og intet Uskjønt i hendes Adfærd. Det klædte hende særdeles godt, naar hun kyssede paa Haanden, og rakte os den til Tak eller som en Hilsen.

„De reisende Folk maa vel være mødige nu", sagde Antonette, da Bordet blev ryddet efter vort Maaltid. „Mærit og jeg har skikkeligt Natteleie paa Laaven; derfor sige vi God-Nat, og bede de Fremmede tage tiltakke med Stuen". Da hun stod i Døren, tilføiede hun endnu: „Det gjøres vist ei nødigt at reise Telt paa Volden, thi den, der vil prøve det, skal nok mærke, at Sengene her ere rene og

gode at sove i". — „Det er tydeligt nok", svarede Lieutenanten, „men jeg er saa egen, at jeg altid ligger i Telt, naar jeg overnatter tilfjelds". — „Ja vel, jeg skjønner dette", sagde hun lidt skjelmsk, „den, der fører Telt og Seng her opover paa Hesteryg, maa vel have Moro af at faa det opsat". — Derpaa sagde hun og Mærit atter God-Nat, og forlod Stuen.

Lieutenantens luftige Sovekammer stod høit paa Sætervolden under Skillingshovde, og foran det brændte en prægtig Stok-Ild af tørre Grankubber. Grossereren og jeg tog Kvarter i Stuen; men for at hæve den ædelmodige Strid om, hvem af os der skulde have den underste Seng, som var bekvemmest, valgte jeg en af Teltkøierne, og lod Ole Ask binde den op som en Hængekøi under Spærrerne.

Ilden slukkedes efterhaanden paa Arnen, og der blev dunkelt i Stuen. Men kort efter viste der sig en svag Dæmring; det var Maanelysningen, som faldt ind gjennem det lille Vindue. Jeg saa i Tankerne de store Skovmarker, der nu laa slumrende under det milde Lys-Skjær, og ligesom ved en Efterklang af Dagens bevægede Liv dyssedes jeg i Søvn i min gyngende Seng.

Ved Sol-Opgang var jeg atter vaagen, og nød paa den duggede Vang den usigeligt friske Lufts Vederkvægelse. Solen kom netop frem over Granaasen, der mod Øst begrændser Sæterens Udsigt.

Men over de udstrakte Vidder mod Vest laa endnu Morgentaagerne i lange, halv-gjennemsigtige Lag. De store Kjerns blanke Flader skinnede derunder, og enkelte Skovtoppe stak op af Taagedækket. Himlen havde det skjønneste Blaa, og kun over Skillingshovde hævede sig hvide Sky-Banker.

Som ved et Trylleslag laa Sætervoldens Høide i fuld Solglands, og med ny Interesse betragtede jeg nu i den stærke Lysvirkning Gruppen af de simple Bygninger: Sæterhuset, Fjøset og Laaven. Fjøsdøren var aaben, og Bjeldekoen stak Hovedet ud, idet den hilsede Morgenen, saa godt den kunde, med sin Glædesrøst. Mærit, der havde malket Kreaturene, gik nu over den aabne Portgang, der deler Sæterhuset i de to lige store Dele: Stue og Melkebod. Mod Syd, hvor Bakkeheldet i jevn Skraaning gaar ned mod Skoven, stillede hun sig ved Husvæggen, og blæste i Luren. Det syntes mig, at hendes Toner nu ei faldt ganske som igaar, da Spillets Vendinger havde Lighed med de korte, men smeltende Strofer, man kan høre i Maaltrostens Sang. Nu var der i hendes Foredrag en egen Lyst og Freidighed, der svarede til den friske Sommer-Morgen. Hun blæste Fanfarer, og mellem hver af dem føiede hun til Skovens og Fjeldets Gjenlyd et fint, dæmpet Efterspil. Det var atter, som om disse Toner gjennemtrængte alle Omgivelser, som om Alt fik Liv og Rørelse ved dem. Og ligesom ved Sol-Nedgangen igaar, indtraadte ogsaa nu, samtidigt med Lurspillet,

en Forandring i Natur-Scenen. Taagerne svandt, og Morgenglandsen faldt tindrende paa den lavere Strækning af Sætermarken og paa de nærmeste Skovlinjer. Det var et Trylleri, der mindede om Harpelegen i Herr Tønnes Vise:

„Der blomstredes Mark, der løvedes Ris, —
det kunde de Toner saa vende“.

Sandelig, man kan ikke noksom prise Lurspillet mellem vore Fjelde. Og for den, som tænker over, hvor mangt og meget der nu arbeider opløsende paa Folkelivets Umiddelbarhed, faar dette klangfulde Aandedrag i den alvorlige Natur en ny, gribende Magt. Der siges, at Luren trindt om i Bygderne alt mere og mere gaar af Brug. Man ser den ogsaa hyppigt nu falbudt, som en Mærkelighed, som et dødt Kuriosum, til fremmede Reisende. Og den er i ethvert Tilfælde værd at lægge Mærke til. Det er smukt og mærkværdigt, at Folket i dette simple Instrument har fundet et saadant Tonesprog. Ja, her er et sjelfuldt Udtryk for Fjeldnaturens Storhed. Og dog lader det til, at disse Toners rette Tid er forbi.

Men Mærit ved hverken det Ene eller det Andet, og derfor spiller hun saa friskt og deiligt; hendes stille, alvorlige Væsen udfolder kun sit skjulte Indhold i Spillet. — Hun skal ud paa den lange Dagsvandring med Kreaturene, og nu kalder hun dem sammen. De komme fra Fjøset i god, tilvant Orden, først stort og

derefter smaat Kvæg. Saa standser hun sit Spil, og anfører Toget. Det gaar muntert nedover Skraaningen. Hele Buskaben er paa Vandring, undtagen en rødsidet Ko, der snart skal kalve og er sat i en egen Indhegning paa Vangen; den udstøder et Brøl, og ser langligt efter de bortdragende. Et Par hvide Kid slutte Følget. Fæhunden løber ved Siden, og har meget at tage vare. I Skovkanten begynder Mærit at kaue, — hun traller og jodler, og hendes Stemme er ligesaa klar og sikker som hendes Lurspil. I disse snart udholdende, snart afbrudte Recitativer taler hun forstaaeligt til Kreaturene, og nu er hun ei indesluttet og ordknap. Ud paa Dagen, naar Skoven skjuler hende og Hjorden, høres af og til hendes klingende Røst, og Koen hjemme paa Sætervangen hæver da Hovedet og svarer hende.

Mit hele Reisefølge sov endnu; Antonette syslede i Melkeboden, og jeg var alene paa Sætervolden, hvor det udstrakte Fjeldbillede fængslede mig paa Ny. Alt viste sig nu klart og skarpt tegnet. Det nærmeste Skovbelte under Vangen laa med sin mørke Lokalfarve bestemt afgrændset mod det næste, hvor allerede Lufttonen virkede, og hvor lyse Myrstrækninger, med smaa blinkende Vandsamlinger, afbrød Skovtykningen. Noget til venstre mellem disse Grunde skinnede Berge-Vandet, i hvis Bugter de ranke Granestammer stode i tætte Rader. Det tredie Skovbelte dannede en smuk Bølgelinje af tvende Aas-

rygge, der sænkede sig i Midten af Billedet; til høire under denne Grund strakte sig det lange Buvand som en stille Flod, og høit over dets Bred laa Buvands-Sæteren som en liden bar Plet i Skoven. Bag disse Aaser hævede sig det egentlige Fjeldsystem i fjernere og fjernere, næsten parallelt løbende Linjer med let optrukne Tinder og Nuter. Saaledes viste sig nærmest den rundformede Hougs-Koll, dernæst Valders-Horn, og længere borte Treknattens Snetinder og Jevnli-Fjeldets buede Ryg. De hvide Sky-Banker over Skillingshovde vare nu splittede i enkelte Masser. En svag Østenvind drev dem afsted, og deres lange Skygger skred sagte hen over Skov og Fjeld.

Medens jeg betragtede denne vide Udsigt, og nedtegnede dens Hovedlinjer, var Antonette kommen ud. Hun ragede en Del ny-slaaet Græs sammen, og da hun var færdig dermed, satte hun sig ved Siden af mig paa en Marksten, og viste sig høilig forundret over min Smule Tegning. „Alt synes mig saa smukt her“, sagde jeg, „og Du ser, jeg vil hjelpe Erindringen til at bevare det“. — „Nei, er her smukt?“ udbrød hun leende; „frit og vidt er her, det sige Alle, og Sætervolden er vakker nok. Men her er hverken Ager eller rigtig Eng, og vi have langt til Folk“. — „Synes Du maaske, her er altfor ensomt?“ „Ja,“ svarede hun, „her maa vel være ensomt. Men jeg har saa meget at stelle med, at her aldrig

bliver en sørgelig Stund. Værre synes det mig, at gaa med Buskaben i Skoven".

„Mærit er nok af en anden Mening?"

„Ja, hun følger helst med Kreaturene. Hun frygter hverken Skadedyr eller Skrømt, og hun forstaar at holde Flokken samlet. Men Du kan tænke, at det er vanskeligt i saadanne Vildmarker".

„Hender det da, at Kvæg kommer bort her?"

„Ja, vel hender det. Bjørnen gjør mest Skade. Og det har truffet sig, at Kvæg er faldet i Braadyb. Der siges ogsaa, at saavel Folk som Fæ stundom blive bjerg-indtagne baade her og andensteds".

„Kan Du fortælle noget derom? Det vilde være fornøieligt".

„Jeg kan nok ikke. Men jeg har tjent med en Valders-Gjente, som nu er i Vardal; hun samlede Folk om Kvelden med sine Historier, og jeg husker godt en af dem, som var saa vakker at høre, og som hun ofte maatte fortælle. Der var engang en Budeie, fortalte hun, paa en Sæter under Bjødals-Fjeldet. I hendes Buskab fandtes der en sort, hvidblisset Ko, som de kaldte Stjerne; den vilde altid gaa ujætet, og listede sig, saa fort den kunde, bort fra de andre. Budeien havde hver Gang den største Møie med at finde den igjen, og det nyttede tilsidst lidet, alt hvad hun lokkede. Saa fik hun en Jætergut til Hjelp, og en Dag passede han Buskaben, medens hun gik efter Stjerne. Da hun havde van-

dret en Stund over Myr og Fjeldrabber, hørte hun langt borte en Kobjelde, og fik den Tanke, at Stjerne havde slaaet sig til en fremmed Buskab. Saa gik hun efter Lyden, og kom ind paa Stier, hvor hun aldrig før havde været. Der var usigelig deiligt rundt omkring. Blomsterne vare større og skjønnere end andensteds, og det meste var Liljer. Alm og Abild og Hvidtorn stode ved Stien. Der galede Gjøg, og der sang Trost, og Hermelinen sad under Linderod. Bjelden lød nu nærved, og Gjenten kom ind paa en Eng, hvor der ei var Græs, men bare Vikker. Der hørte hun den fineste Lokkesang, og saa Stjerne smutte ind i Buskene. Men paa Engen stod en fed, brandet Ko, som havde en guldbeslaaet Rem med en Sølvklokke om Halsen. Da blev der sunget i Lokningen:

„Nu gaar Stjerne i Huldre-Hage;
Brandsi' tør Du i Bytte tage."

Gjenten skyndte sig bort; men Brandsi' fulgte hende, og holdt sig siden i Buskaben hendes, og vidste altid at finde det bedste Fjeldbeite. — Det var vist et godt Bytte", sagde Antonette, „for det er et gammelt Ord, at det Slags Fæ er det skjønneste, der findes. Men havde det været Mærit, var nok Stjerne ei gaaet bort; thi hun har en stor Magt over sin Flok. — Hør nu!" tilføiede hun, idet Mærits Sang lød over fra Skoven, saa det gjenklang i Aaserne, „nu er hun nede ved Bækken; der er godt

at jæte; der er fedt Græs og fine Urter". — Antonette havde en mild, bøielig Stemme og en smuk Mundart. Hendes aabne Ansigt kom let i Smil, og naar hun talede, gav det hendes Miner en egen Ynde. Hun passede godt til den lyse Morgen, der skinnede over Vidderne og Sætervolden.

Hvor rolig og klar var min Stemning i denne tidlige Stund! Som Luften over mig, hvorfra nu den sidste Sky var bortdragen, — som Vandene forneden, hvori Skov og Himmel speilede sig, saa roligt og klart blev Sindet, og kvægende, som Duften af de duggede Fjeldplanter, var mig her Antonettes Tale og Sagnets Enfold.

Solen havde allerede været oppe et Par Timer, inden mit Reisefølge kom i Bevægelse. Men nu blev der efterhaanden nyt Liv paa Sæteren. Vi fik Ild paa Gruen; vore Folk gik til deres Syssel, nedtog Teltet, stellede med Hestene, og leirede sig derpaa med deres Frokost i Skyggen af Huset. De to Drenge fra Gravlimoen følte Morgenens friske Indtryk, og gjorde Hallingkast paa Volden. Antonette standsede af og til i sin Virken ude og inde, og glædedes synligt ved det muntre Liv, der omgav hende. Hun bredede nu Dug paa Stuebordet for „de Fremmede", og gik os tilhaande ved vort Maaltid.

Mine tvende Reisefæller havde endnu en Skovstrækning at befare, og det var aftalt, at en god Del

af Dagen skulde anvendes til denne Udflugt. Vi ventede en Veiviser, der havde faaet Bud om at møde os her; thi ingen af vore Folk var tilstrækkeligt kjendt i den Vildmark, vi nu skulde besøge. Paa Skillingshovdes nordvestlige Afsænkning, og i det trange Daldyb derunder, staar en ældgammel Granskov, som neppe nogensinde har været rigtig brugt, og hvor der ei skal have været Tømmer-Øxe siden 1806. Did skulde vi begive os dels til Hest og dels tilfods, og vende tilbage til Sæteren, naar vi saaledes havde omgaaet Fjeldet. Min Ven Lieutenanten, hvis Reiseplaner jeg har fundet uovertræffelige, bestemte, at vi skulde tage Veien over Høiden af Skillingshovde, spise Middag der, og saa stige ned i Skovlierne. Vi havde imidlertid intet Hastverk, og Sæteren var for os Alle et tiltrækkende Hvilested. Der var et godt Sæde paa dens friske, duftende Hø, og alt som Solen steg, udfoldede den vide Udsigt nye Skjønheder i den vexlende Lysvirkning.

Ud paa Formiddagen gjorde vi os færdige til vor Fjeld- og Skovfart. Ridehestene og den ene Kløvhest bleve benyttede. Veiviseren, Ole Ask, og et Par andre af vore Folk, fulgte os. Veien gik bestandigt opad gjennem et Fjeldskar, der dels er skov-begroet og dels nøgent med trappeformige Afsatser, hvorover Stien slynger sig i mangehaande Bugtninger. Det tog derfor Tid, inden vi kom paa

Høiden. Deroppe er Grunden tør, lyng-bevoxet og ligesom afdelt ved opskydende Bjergleier, der have Helding mod Nord. I de Smaa-Dale, som derved dannes, staar der enkelte forvredne Løvtræer, og hist og her et lidet Graneholt. Skillingshovde er et trigonometrisk Punkt, og øverst paa Høiden findes en forfalden Varde efter Landmaalingen. Man har her et overordentlig vidtstrakt Panorama, hvis Fjernheder nu, i det stærke Middagslys og under den rene Himmel, fremtraadte i tydelige Omrids. Mod Syd skuede vi henover Fjeldene, der omgive Sperilen, til Modums og Krog-Skovens Høider. Mod Vest hæver sig i kort Afstand Høg-Bjerget over skov-begroede Aaser. Der bag staa Muggedalens og Hedalens Fjeldmure, og over dem i syd-vestligt Strøg, mellem Hallingdalens Tinder, vise sig Nore-Fjelds Snevidder, og end fjernere lette Fortoninger af Telemarks-Fjelde. Men prægtigst er Udsigten mod Nord og Nord-Vest. Naar Blikket følger Retningen over Vikerkampen og Torpens mørke Skovmark, standser det først ved den mægtige Bjergryg, der i Øier og Ringebo hæver sig over Laugens østlige Bred. Og ser man opad i det Strøg, som Etnedals-Elven gjennemstrømmer, naar man Udsigtens yderste Fjerne i en Kjæde af blaanende Nuter og skinnende Snefjelde, blandt hvilke Svartdalspiggernes og Storhøpiggens sorte Kegler pege op. Kun mod Øst er Fjernsynet noget indskrænket. I ringe Frastand ser man Glimt

af Randsfjorden, og derover vise sig Skovhøiderne i Fluberg og Linjer af Skrei-Fjeldene.

Vort hele Selskab stod længe i uafbrudt Betragtning af disse Vidder. De kyndige Mænd søgte at tyde Tindernes og Fjeldlinjernes sammenslyngede og henilende Skrift. Formodninger, Sammenligninger og Kjendsgjerninger bleve udvexlede og prøvede, for at Alt kunde faa sit rette Navn. Og da man havde inddraget alle Punkter under den Tydning, jeg nu har meddelt, hengav vi os til Beskuelsen med fornyet Behag.

„Sidst da Lieutenanten og jeg var paa Skillingshovde", sagde Ole Ask, „var der ei nær saa fornøieligt for Øinene som nu; thi det var midvinters, med tykt Veir og svære Snebyger. Vi vare mange i Følge, og kom fra Vesteraas-Sæteren hid paa Ski. Uagtet det skulde være midt paa Dagen, var her dog mørkt og ukjendeligt. Det høres underligt, — men dengang stellede vi saalænge, til vi fik Ild paa, og kunde koge styrkende Mad, som vi Alle havde nødig. Nu ser det værre ud med Madlavningen, for her er ingen Sne at tine, og vil man nu finde Vand paa denne Tørhammer, maa man nok se efter, om der skulde være noget igjen af Morgenduggen".

„Sig ikke det, min kjære Ole", sagde Lieutenanten, „Du pleier ei saa hurtigt at give tabt, og siden det er din Sag at skaffe Vand, gjør Du nok

dit Bedste". — „Jeg faar vel prøve da", svarede Ole, og gik afsted paa Undersøgelse.

Efter et Kvarters Tid kom han tilbage, og meldte, at vi nu kunde vælge mellem en kold og en varm Olle. I en af Bjergkløfterne havde han lagt Mærke til en Lund af ganske smaa Løvtræer, og fundet en frisk Kilde der; tæt ved traf han et Myrhul, hvis Vand var blevet lunkent i Solen. Vi leirede os paa denne venlige Plet, drak af Kilden, og fyldte der vore Kogekar.

Vi befandt os nu ganske i Nærheden af Bjerghøidens vestlige Afsænkning, og medens vort Maaltid blev tilberedet, gik jeg med mine Reisefæller, efter Veiviserens Angivelse, hen mod det Punkt, hvor vi siden skulde stige ned i Dalgrunden. Vi saa ud over en Vildmark, der var temmelig forskjellig fra de Trakter, vi før havde befaret. Den egentlige Skovstrækning viste sig endnu ei her; men den blev ligesom bebudet og forestillet ved Grupper af mægtige Tømmer-Træer paa de moslagte Volde og Fjeldbanker, som træde frem i Dalens lange Myrstrøg. De fleste af disse Kæmpe-Graner ragede op blandt omstyrtede Stammer, og havde døde, afblegede Toppe. Men Myrbunden under dem skinnede med friske Farver, og mellem de gamle Skov-Rester strakte sig hist og her store frodige Siv-Agre. Gjennem dette øde og, som det syntes, utilgjængelige Felt slyngede sig dog enkelte Stier, hvis Retning vi fra denne Høide nogen-

ledes kunde overskue; men mangesteds viste de sig afbrudte, snart ved Sammenhobninger af Sten og Vindfald, snart ved Aabninger i Myren. Mit Blik fulgte uvilkaarligt disse Irgange, og det var mig en betænkelig Sag, at jeg snart skulde betræde dem.

Da vi kom tilbage til Hvilepladsen, var Alting færdigt til vort Maaltid. Ogsaa her havde Folkene dannet en Løvhytte, vistnok ei saa tæt og smuk som den ved Skjelbreien, men dog skyggende og behagelig. Ole Ask havde med Lune betegnet den gode Viljes Forhold til Midlerne her, ved at ophænge i Løvsalens Indgang en Blomsterkost efter Omstændighederne. Det var et fattigt Smykke af Lyng, Myrdun og Jakobs-Urt, der bad os tage tiltakke med Stedets Leilighed. Vi forstod Vinket, og nød atter et fornøieligt Maaltid i det Frie.

Hidtil havde en svag, men kjølende Vind strøget hen over Skillingshovde. Nu standsede den ganske, og Sommer-Heden blev snart trykkende. Over Fjeldlinjerne laa en tør, hvidlig Farvetone, og de nærmere Gjenstande tindrede med en næsten metallisk Glands. Græshoppernes skjærende Lyd hørtes uafbrudt. Men ellers herskede den dybeste Stilhed over Storvidderne. Vore Folk strakte sig hen i Lyngen under de smaa Granehækker, og syntes allermindst at tænke paa noget Opbrud. Ude paa en Brink, hvor der maaske endnu fandtes lidt Luftbevægelse, stode vore Heste i en Klynge, med sænkede Hoveder og viftende Ha-

ler. Kun Grossererens musede Ganger havde vendt sig noget fra de andre, og var ligesom hensunken i Betragtninger over sit høie Standpunkt og over det fugtige Land forneden.

Veiviseren sagde, at Luftningen om en Time eller to nok vilde komme igjen. Dette indtraf ogsaa, til Glæde for os Alle, da vort Tog paa Ny skulde sættes i Gang. Vi gik ned ad Klevene, og red derpaa et Stykke, indtil Myrbunden og andre Hindringer bragte os til at gjøre fuldkommen Afkald paa denne Befordringsmaade. Folkene tog da Hestene, og søgte, efter den Anvisning, der blev dem given, frem gjennem Dalføret. Vi, der vilde besøge Skovlien, fulgte derimod, under Veiviserens Anførsel, en Sti, der først gik myrlændt over Tuer og raadne Kavler, men siden op i Uren, og derfra over den vildeste Fjeldgrund gjennem Granetykningen.

Denne Skov saa ud som en Levning fra Hedenold, fra den Tid, da Landets Dyrkning kun hist og her var begyndt. Selv Stien, ofte ukjendelig og stundom ganske afbrudt, lignede snarest et Mærke efter Vilddyrenes Vandring. Man maatte ved første Øiekast tro, at denne Strækning var omgaaet eller glemt af Mennesker, og overladt til Naturmagternes ødelæggende og atter fornyende Virken. Den yderste Affældighed og Hensmuldren viste sig her sammen med et yppigt og kraftigt Liv. Granvexten havde naaet sin mægtigste Udvikling; de yngre Stammer

syntes allerede at staa overmodne mellem de ganske henvisnede og mellem Dyngerne af ældgammelt Vindfald, som det lavere Planteliv i frodig Mangfoldighed næsten ganske overdækkede. Fast den hele Skovgrund var saaledes overgroet. Stenene i Uren, de enkelte vældige Klippeblokke paa det skovdækkede Bakkeheld, Afstyrtningerne mod Daldybet, — alt dette var, ligesom Træernes Levninger, optaget og stundom indtil Ukjendelighed omformet af den tætte Plantevext. Mosernes udbredte Slægt viste sig her i al sin Farverigdom, bleggrøn og brunlig paa det smuldrede Træ, smaragdfarvet paa mangen Jette-Sten i Skovtykningen. Allesteds fremtrængte sig Vexternes Overflod. Ranker og Slyngplanter krøb henad Grunden, og viklede sig om Stammer og Rødder. I Kløfter og Bjergvraaer stode hele Smaalunde af Bregner, og mandshøie Klynger af blomstrende Stormhat. Paa Skrenterne udbredte den skinnende Marikaabe de vifteformige Blade; derover stod Fjelddusken, Blaaklokken, Kvannen og saa mange andre af Klippegrundens kraftige Planter. Jordstrøget imellem Træerne var ikke mindre rigt, og Lyngen, der ellers er almindelig i vore Skove, havde her i store Strækninger veget Plads for en Mangfoldighed af fine og saftige Urter, der smykkede de lavere Grunde med det friskeste Grønt.

Granernes Størrelse var overordentlig; men det syntes som om der blot fandtes faa ganske friske

Træer. Skovenes Fordærver, den graadige Bostrikus, havde gjennemstunget de prægtige Stammer med utallige fine Huller. En stor Del af de gamle Graner stode, som hist paa Myrstrækningen, med visne, forvitrede Toppe, og paa mangt et dygtigt Tømmer-Træ var det stride Lav ifærd med at fortrænge Baret. Hist og her viste sig, enkeltvis og i Grupper, nøgne Kæmpe-Træer, hos hvem det sidste Livstegn forlængst har været udslettet; de stode som hvide Gjenfærd i Skoven, ganske afskallede og ligesom skeletterede indtil de yderste Barkviste. Og disse Skikkelser gjorde et eget, sørgeligt Indtryk. Et hensmuldrende Bygverk virker ei saaledes. Men i den Fornemmelse, som her greb os, følte vi pludselig vor Naturs Slægtskab med det Liv, hvis afsjelede Former traadte os imøde.

Det var mangesteds særdeles vanskeligt at trænge frem i denne vilde Skovtykning. Stierne vare ei at stole paa, og Grundens Beskaffenhed frembød allehaande Hindringer. Idelig spærredes Veien af sammenstyrtede Træer, hvis afbrudte Grene stode i Veiret som spanske Ryttere, medens de oprevne Rødder dannede uformelige Bolverker, hvoraf igjen et Krat af alskens Planter og Buske var opskudt. Undertiden, naar vi troede at have fast Grund under Fødderne, sank vi ned i de smuldrende Træhobe, hvis Former ganske vare udslettede og skjulte under de tætte Mosdækker.

Vi søgte saa meget som muligt at holde os i Lien under Fjeldkanten; thi trods al den Møie, en Gang over Uren mangesteds voldte os, var dog Veien her mindst besværlig. Naar vi fra den steile Skrent saa ned i Skovdybet, blev denne Vildmarks alvorlige Storhed os mest paafaldende. De mægtige Tømmer-Træer ragede fra et natligt Mørke op her med solbeskinnede Toppe, deres Grene strakte sig vidt hen i tætte Hækker, og fra et saadant Stade var den værste Ødelæggelse skjult i Skovtykningens Dunkelheder.

Etsteds oppe i Lien, i en Snevring mellem Fjeldet og Granerne, standsede vi ved en egen Lyd, der kom fra det lavere Bakkestrøg. „Stille“, sagde Lieutenanten, „dernede gaar Bjørnen“. Vi hørte den drage forbi lige under os, og det lod ei til, at den for med Lempe. Den satte afsted over Sten og Stok, over Bar og Busk, og det bragede og ruskede, som om et Vindstød gik gjennem Skoven. „Nu skal den nok frem i Dalen til Moltemyren“, sagde vor Veiviser, — „der er godt Beite. Ved denne Tid ere Bærene modne“. Vi tittede gjennem Granehækken, for at faa Øie paa Skovkongen. Men vi gjorde det uden Tvivl altfor varsomt, og maatte derfor lade os nøie med hvad vi hørte.

Da det igjen blev tyst og roligt mellem Granerne, forekom det mig som om jeg hvert Øieblik kunde vente, at Stilheden i den ældgamle Skov paa Ny ved

et eller andet selsomt Optrin maatte afbrydes. Jeg lyttede uvilkaarligt. Henne paa Bakkeheldet hørte jeg Hakkespettens drønende Hug i Granestammen, og langt borte enkelte Lurstød. Saa blev Alt igjen stille. Men Skoven havde nu for mig faaet et eget, eventyrligt Liv. Selv det dæmpede Sus, der af og til gik gjennem de vældige Træer, lød mig nu anderledes end før, og under Kæmpe-Granernes Hvisken steg de ringerigske Skovmarkers gamle Saga frem for mine Tanker.

Urskovens Erindring gaar langt tilbage. Den ved, som de ældgamle Gubber, Intet om den nyere Tid, og aldrig har den seet en gjævere Herre, end Sigurd Hjort, Kongen paa Ringeriget. Han var større og stærkere end enhver anden Mand; skjønnest at se til var han og af Alle. Hans Fader var Helge hin hvasse, men hans Moder Aslaug, Datter af Sigurd Orm-i-Øie, Ragnar Lodbroks Søn. Det var Kong Sigurds Lyst og stadige Færd at ride alene ud i Ødeskovene og veide store og farlige Dyr. Men dette blev og hans Bane. Thi en Gang kom imod ham Hake Berserk med tredive Mand; da gik der Gny gjennem Skoven. De strede. Sigurd Hjort faldt, men og tolv af Hakes Mænd; selv mistede han Haanden, og fik tre andre Saar. — Sigurd havde en storsindet Datter. For hendes Tanker stod Faderens Færd og Skov-Synerne. Da fik hun de store Drømme; og mens hun bar Harald Haarfagre under sit Hjerte,

drømte hun om Kvisten i hendes Haand, der slog Rødder, og blev et vældigt Træ, nedentil rødt som Blod, men foroven med Grene saa store, at de tyktes hende at sprede sig ud over Norges Rige.

Ja, her i den dybe Skumring, mellem de forældede Graner, udslettedes af Sindet denne Tids Forestillinger, og i Stedet kom den fjerne Forgangenheds Billeder, et efter andet. Skovens enkelte Partier vakte ei længere min Opmærksomhed. Thi den hele Vildmark var mig nu som en forladt Scene, der ei har Virkningen i sig selv, men i Efterklangen af svundne Optrin. Saaledes vandrede jeg frem i Lien, overladt til en Tankebevægelse, der var saa ganske udenfor det Nærværende, at det ei faldt mig ind, at jeg allerede længe havde været skilt fra mine Ledsagere. Da hørte jeg deres Raab langt borte, og besvarede det. Medens jeg oppebiede dem, blev de gjensidige Raab af og til gjentagne. Mændene, der førte Hestene under Aasen paa den modsatte Side af Dalføret, gav sig nu paa samme Maade tilkjende. Det gjenlød smukt fra Bjerghallerne. Og nu var ogsaa den Tryllekreds brudt, hvori jeg nylig havde fundet mig indtagen. Da jeg atter var samlet med mine Reisefæller, fik jeg vide, at jeg havde fulgt det rette Spor, og at vi vare i Nærheden af Sæteren. Lieutenanten gik nu med Veiviseren ned i Dalgrunden, for at undersøge Skovkanten ved Bu-Vandet. Vi andre to besteg den sidste Ur i Lien, og stod snart

paa Vangen, hvor Mærit netop med sine Lur-Toner kaldte den hjemdragende Buskab i Hus.

Et Øieblik efter kom vore Folk med Hestene til Sæteren, og vi tog nu Plads i Stuen. Antonette havde ordnet Alt paa det Bedste. Bord og Bænke vare skurede, Gulvet blomsterstrøet, og der brændte en lystig Ild paa Gruen. Begge Piger sade ved deres Haandarbeide, og Antonette ytrede stor Lyst til at høre Beretningen om vor Skovfart. „Der tør vel være dygtig ulændt", sagde hun, „og mere uryddigt end andensteds". Jeg fortalte hende om de vanskelige Stier, som hun aldrig havde betraadt, og om Bjørnen, der skulde til Moltemyren. Den maa være slem, mente jeg, at have i Nærheden. „Kanske det er den samme", sagde hun, „der for en Maaned siden brød ind over Garen her, og rev en Kvige ihjel nede paa Vangen; men her omkring er der ei saa meget at frygte af Bjørnen i Bærtiden". Mærit saa op fra sit Arbeide og sagde: „Bjørnen har sin egen Art. Den, der passer rigtig paa, kan nok jæte sig fri". Ole Ask var af samme Mening, og desuden gjorde han den Bemærkning, at det var godt og vel, saa længe Bamsen holdt sig i dette Dalføre, hvor der var altfor besværligt og altfor stort Vilderede for Folk med Buskab. „Den, som vil frem der", sagde han, „har nok med sig selv, og kan komme i Tull, før han ved et Ord deraf".

Denne Ytring gav Underholdningen en ny Ven-

ding, idet der nu blev Tale om Folk, der havde gaaet sig bort i Skoven, eller endog været „fortroldede“ paa øde og uveisomme Strøg. Saaledes kom de bekjendte Sagn om Hedals-Bruden og om Sætergjenten fra Haugner i Land paa Bane. „Oppe i Torpen“, sagde Antonette, „hvor jeg er bedre kjendt end her, findes der nok af vildsomme og uhyggelige Steder, og det kan hende, der er utrygt paa mange Maader. Henrik Smed, som var her igaar, og drog til Bygden i Graalysningen, fortalte, at der nu var stor Søgning efter en Gut, som var bleven borte i Skoven deroppe. Han sagde, at Nogle mente, at det ei kunde nytte, fordi han ventelig var bleven bjerg-indtagen“.

„Det er stor Daarskab“, sagde Ole Ask, „at give sig over i den Tro, før Alt er forsøgt, og ilde var det blevet, om Folk var gaaet i saadanne Tanker, da jeg var med i Mandgaren ude paa Holeia. — Den Begivenhed er værd at høre“, tilføiede han, „og jeg vil gjerne fortælle, hvad jeg selv saa og erfarede, især da vi nu have Sligt at bestille“.

„Det var ved Sankt-Hans-Tider. Jeg havde været et Par Uger tilskovs med Lieutenanten, og Karlsrud'en, som styrede Skovene hans, var ogsaa med. Vi kom ned i Sognedalen, som ligger mellem Aadalen og Krødsherred, og vare alle rigtig trætte og udasede. Der i Bygden hørtes megen Styr og Klage over en fem-aars Gut, som var bleven borte. Han havde været i Følge med Moderen, der skulde

til Slette-Sæteren; men et kort Stykke derfra traf de en ældre Gut, der hørte til Nabosæteren. De to Drenge vilde gjerne lege sammen. Moderen lod da den lille Johannes — saa hed Sønnen — blive der, og bad ham kun komme snart efter. Men borte blev han, og den anden Dreng vidste ei rettere, end at han havde taget Veien til Slette-Sæteren. Nu havde Bygdens Folk været paa Søgning i fire Dage, og opgivet alt Haab om at udrette Noget. Det kan vel være, at der ogsaa fandtes dem, som fra først af troede, at Gutten var bjerg-indtagen."

„Da Lieutenanten hørte alt dette, spurgte han os, der vare med ham, om vi endnu havde nogen Kraft tilovers. Thi han vidste, vi vare skovvante, og han tænkte, med Guds og godt Folks Hjelp, at gjøre et nyt Forsøg paa at finde og frelse Gutten. Ja, vi vare da villige til at gjøre hvad vi kunde. Det var sent paa Aftenen. Om Natten gik Budstikken rundt i hele Dalen og varslede Folk til Møde ved Slette-Sæteren. Det var et stort Under at se den talrige Flok, som samledes der tidligt om Morgenen. Mange vare trætte efter de forrige Dages Arbeide. Men Alle troede nu, at dersom Gutten skulde findes, maatte Een raade. Der var flere hundrede Mennesker, Unggutter og Gjenter, saavel som gamle Folk. Den Yngste i Skaren var en smuk halvvoxen Pige, Guttens Søster, der græd ustandseligt, og den Ældste var en udlevet Gubbe, som gik ved Stav. Moderen

stod paa Vangen, og takkede og velsignede Alle. Hun var sort som Jord af Bedrøvelse. Jeg venter ei, sagde hun, at se ham mere ilive; men nu er mit Haab at faa igjen det lille Legeme“.

„Lieutenanten delte Folkene, og indrettede en ordentlig Mandgar, og han har nok aldrig før mønstret et sligt Kompagni. Selv vilde han være i Midten; men Karlsrud'en og jeg skulde have Fløiene. To Dage iforveien, da Folk vare blevne ængstelige under Søgningen, havde de bragt Sognedalens Kirkeklokke op til Sæteren, og da vi nu skulde afsted, spurgte Stav-Gubben, paa Fleres Vegne, om det ogsaa var tilladt at lye Klokken. Nogle holdt sig til den gamle Tro, at der var en Guds Magt i den Klang; Andre mente, at det skulde være et godt Tegn, at Klokken var foræret til Kirken af Tordenskjold, efterdi han var en berømmelig Helt, som aldrig vilde give tabt. Lieutenanten sagde, hvad ret og rimeligt var, at det var gavnligt at røre Klokken, naar Nogen kunde føle sig styrket og opbygget derved, og at det i alle Fald vilde tjene til Veiledelse og Samhold under Søgningen. Saa gik vi da afsted i Guds Navn, medens Solen skinnede saa vakkert. Vor Linje havde en halv Mils Udstrækning, paa vanskelig Grund, og der var stort Besvær for Alle. Klokkeklangen lød saa underligt i Aasen, underligt og bevægeligt, saa at Ingen tænkte paa sin Træthed. Det gik saaledes hen til ud paa Eftermiddagen. Da syntes Mange,

at der var lidet Haab tilbage, siden man ei engang havde seet noget Spor efter den Lille".

„Men just da Folk begyndte at blive modløse, kom det som en Løbeild over hele Linjen, at Gutten var funden. Det hørtes i Førstningen mere som en Forudsigelse end som en paalidelig Besked. Men saa indtraf der sikker Melding fra venstre Fløi, at de havde ham, og at han var ilive. Da blev der en Glæde. Ja, sandelig blev der Dands i Lyngen og Glædeslyd i Lierne. Der var med os en af Bygdens rigtige Kakser. Han kunde ei give Taal et Øieblik, men vilde lige frem gjennem Tykt og Tyndt. Da raabte Ungdommen: Nei se paa Hovlands-Manden! han bryder sig frem, saa Smaabusken røsser om ham. — Enhver havde nu Hast til Slette-Sæteren, hvor Gutten blev baaren hen, og hvor Moderen først af Alle modtog ham".

„Vi hørte da der, at han var bleven funden fladsides paa et Svabjerg ved en ødestaaende Sæter. Den lille Stakkel var til det Yderste udmattet og afpillet, og nærved at slukne, — og Lieutenanten, som hurtigt var paa Pletten, raabte strax: „Han maa ei faa Mad nu!" Selv gav han ham draabevis Melk, og siden Smule for Smule af sin Niste. Gutten kunde da godt forklare, hvad der var hendt ham. Under Slette-Sæteren havde han taget feil af Veien og fulgt en Fæ-Sti langs med Myren der. Saaledes blev han ude den Nat, og sov under en

Busk. Dagen efter tænkte han at naa Folk, men forvildede sig alt mere i Holeia, og kom endelig til den tomme Sæter. Der gik han ind i Fæhuset, men følte Angst ved at være der om Natten, og laa heller paa Tunet. Han blev svagere og svagere, men kunde dog krybe til en Bæk og drikke der. Den fjerde Dag kom nogle Mænd, der søgte Heste, saa nær til Sæteren, at han hørte dem tale om Gutten, som var bleven borte; men han har vel ligget som i en halv Dvale, og været for svag til at give sig tilkjende“.

„Denne Underretning blev baaren om i Mængden fra Mund til Mund. Alle raabte nu paa Johannes, og Alle stimlede til, for at se ham. Lieutenanten steg da paa en Markstén, og løftede Gutten op for alt Folket. Da kunde Ingen holde Taarerne tilbage, men alle kaldte dette en god Dagsgjerning“.

Ole Ask endte sin Beretning med bevæget Stemme, og saa hen for sig i Arne-Ilden. Efter et Øiebliks Taushed sagde han igjen: „Ja, det var en god Dagsgjerning. Men haard var Anstrengelsen for udmattede Folk. Karlsrud'en har ei havt Helbred siden den Dag, og heller ikke jeg har forvundet, jeg var med i Mandgaren under Slette-Sæteren“.

Denne Fortælling virkede saaledes paa os alle, at der en Stund blev stille i vor Kreds. Som det pleier at ske ved saadanne Anledninger, blev der endnu gjort et og andet Spørgsmaal, som Ole korte-

lig besvarede. Men ingen af os havde Lyst til at bringe noget nyt Emne paa Bane. Jeg tænkte paa Dalefolkets Sommer-Liv i disse vidtstrakte Fjeldmarker, hvis Væsen jeg nu selv havde opfattet, og jeg følte mig kjerligt hendragen til de trofaste Mennesker, hvis kraftige Sind saa mildt kan udfoldes paa den haarde Livsvei i de vilde, aflukkede Egne. I denne Stemning gik jeg ud paa Vangen, for endnu en Gang at betragte den vide Udsigt under Aften-Skjæret. Solen var just gaaet ned, og det fine Net af hvide Smaa-Skyer, der længe havde været udbredt paa den vestlige Himmel, skinnede nu med den skjønneste Guldglands. Jeg fik det hele Selskab, Piger og Mænd, ud i det Frie, og saaledes vare vi samlede paa Volden, da Lieutenanten kort efter kom fra Skoven. Vi takkede ham alle for Toget i Holeia, og spurgte til Gutten. „Jeg holder fremdeles Øie med ham", sagde Lieutenanten, „han voxer godt, og ser ud til at blive en flink Karl. Endnu er han hos Moderen; men nu maa han snart ud, for at lære Noget".

Aftenens Skjønhed og Lunhed holdt os længe paa Sætervangen, og saa styrkende og forfriskende var denne rene Fjeldluft, at vi neppe havde Følelse af Træthed efter vor besværlige Vandring. Lieutenanten henvendte vor Opmærksomhed paa Vandene og Skovfelterne under Sætervolden, og det blev mig

nu tydeligt, hvorledes den ældgamle Skov, vi havde besøgt, stod i Forbindelse med Vasdraget, og hvorledes dens brugbare Tømmer-Træer, ved de Arbeider, der udførtes i Skjelbreiens Leie, vel kunde føres frem til Udskibning. Saaledes skal Øxeklangen høres i den øde, overgroede Vildmark. Mangesteds, hvor Skovmørket nu ruger, vil der snart blive lyse Rydninger, og Menneskehaanden vil hurtigt nedfælde de udlevede Graner mellem de Ruiner, som Naturens egne forstyrrende og opløsende Kræfter langsomt har dannet. Jeg priser denne Bedrift, og ser i Tankerne Ungskoven opskudt af den frodige Dalgrund. Men jeg er ogsaa glad ved, at jeg har vandret i en nordisk Urskovs Dunkelheder, og paa een Gang følt det ensomme Natur-Livs og den fjerne Forgangenheds Indtryk der.

Forstmændene havde nu naaet Maalet for deres Udfart. Det blev derfor aftalt, at vi den næste Dag skulde bryde op fra Sæteren, og drage øst-over gjennem de lavere Skovlier til Randsfjorden, for saa at benytte Dampskibet. Efter denne Beslutning, der blev tagen under vort Aftensmaaltid, gik vi til Ro. Og Hvilen kom nu saa sød og dyb over mig, at jeg bortsov de tidlige Morgentimer, og laa døv for Mærits Lurspil. Henved Kl. 6 var jeg dog med min Stuekammerat paa Tunet, og hilsede en Sommerdag, der var ligesaa klar og smuk som de foregaaende. Solen skinnede paa Lieutenantens lukkede Telt, og

bag det, i Granelunden, paa Fjeldsiden, istemmede et Par Træ-Lærker, som jeg ei før havde hørt i disse Egne, en Vexelsang, der ordentlig syntes anlagt paa at vække den Sovende. Det varede heller ei længe, før Teltet aabnedes, og Chefen, som vi undertiden kaldte ham, traadte ud paa Sætervangen. Jeg maatte tilstaa, at et saadant luftigt Leie i en smuk Sommernat ei kunde være andet end behageligt, og at det vel var en egen Nydelse, strax ved sin Opvaagnen at føle sig beaandet af en Morgen som denne. „Læg dertil", sagde Lieutenanten, „at det er godt at have Nattekvarteret med sig, hvor man ellers maatte tage tiltakke med et Hytteskjul som det paa Nysæteren".

Antonette kom til i det Samme, for at melde, at Alt var færdigt til vor Frokost. Vi fortalte hende om de „uvane Greier" i den faldefærdige Skovsæter, og priste den gode Orden og Skik paa hendes Enemærker. — „Ja", sagde Lieutenanten, „hvis der overalt i Skov og paa Fjeld var halv saa god Leilighed som her, under Skillingshovde, kunde det nok gaa an at glemme baade Telt og Randsel efter sig hjemme". Antonette smilede, og sagde: „Det er godt at have saa fine Fremmedfolk under Tag, og det er et sandt Ord, at Den er Tak værd, som gjerne vil tækkes".

I Sæterstuen udtalte vi atter vor store Tilfredshed med Opholdet her, og vore Folk samstemmede nu i denne Ros. Antonette nippede til vort sidste Vinbæger, og ønskede os en lykkelig Hjemreise. „Nu

igjen bliver her ensomt paa Sæteren", sagde hun, „thi paa denne Tid se vi sjelden Folk fra Bygden". — „Sig ikke det", indvendte Thorkel Vestby, som oftere havde været paa disse Kanter, „imorgen er det jo Lørdag".

„Du mener nok", sagde Antonette, „at vi da kan vente Karlebesøg. Men deri tager Du feil; thi Karlene søge nok andensteds hen, hvor der er mere Lystighed at vente end her". — „Jeg husker blot", svarede Thorkel skjemtende, „paa Valders-Gutten, som var saa vel kjendt her".

„Ja, han har nok lang Vei hertil nu", sagde Antonette, „og Gjenten, han gik efter, er ogsaa borte. Thi mig var det ikke, og Mærit jætede dengang en anden Buskab. — Den Valders-Gut", vedblev hun, „hedte Nub, og var et underligt Menneske. Vakker og flink var han, og de Fleste kunde lide ham. Han hang bestandig efter Birte, som var Budeie her. Og naar han kom hid, havde han altid Noget at forære hende, helst udskaarne Ting, som Skeer, Tiner og Ambere, — for han var en Mester med Kniven. Jeg er vis paa, at hun syntes om ham. Men hun havde saa mange Sind som Timer om Dagen, og drillede ham bestandig. Forrige Sommer, i Hø-Aannens Tid, var han her sidste Gang. — for han havde tinget sig i Arbeide paa Modum, og vilde sige Farvel. Vi stode alle tre ude paa Tunet, og Birte var vrang som sædvanligt. Da tog Gutten

Noget frem af Barmen, og sagde: „Lov mig idetmindste, Birte, at gjemme dette, til jeg kommer igjen!" — Da hun havde seet, hvad det var, slog hun en stor Latter op, og kastede den Ting langt bort paa Marken. Men da blev Gutten ganske forandret. Han greb over begge hendes Arme, og stirrede hende ind i Ansigtet. — „Nu skal det være forbi", sagde han, „og aldrig vil jeg se Dig mere". — Dermed gik han af Gaarde. Men Birte blev ogsaa anderledes fra den Tid, skjønt hun ei vilde tilstaa det. Jeg søgte saa længe i Græsset, til jeg fandt det Bortkastede, og her er det". — Hun tog nu fra Hylden et fladt Stykke Træ af et Kortblads Størrelse. Der stod „Nub Nilsen" i en Ramme af Løvverk og Blomster. Det Hele var smukt og flinkt udskaaret. „Jeg gjemmer dette", sagde Antonette, „til Erindring om Nub, siden Birte ei vilde have det. Ivaar reiste han til Amerika med et Følge fra Telemarken, og Birte drog da nedover til Byen, for at søge Tjeneste".

Denne simple Fortælling havde, som saa mange andre Træk af Folkelivet i Norden, en tilsløret Inderlighed, der nok kunde vække Interessen for de fremtrædende Personer. Men Ole Ask, der havde bragt vort Tøi i Orden til Afreisen, tog Sagen fra en anden Side. „Da Du har en saa venlig Erindring", sagde han, „saa vil Du nok ogsaa mindes dem, der nu staa reisefærdige. Og naar Du ser vel efter paa

Skillingshovde, kan Du finde en Birk der, hvori Thorkel Vestby har udskaaret et Bogstav for enhver af de Fremmede". Antonette smilede til denne Spøg, og mente, at hun ei havde nødigt at gaa saa langt, for at bevare Erindringen om vort Sæterbesøg. „Vi ville heller ikke glemme Dig", sagde jeg, „og hvis Du ikke selv drager til Amerika, kunne vi maaske endnu en Gang træffe Dig i Dalen eller paa Fjeldet".

Saa tog vi Farvel med Antonette, og bad hende hilse Mærit. Hun stod ved Huset, med Haanden skyggende for Solen, og saa efter vort Tog. Da vi havde naaet Skovkanten, vendte vi os mod Sæteren, og vinkede endnu en Gang til Afsked.

Den Strækning, hvor vi tog Veien, sænkede sig efterhaanden. I de lavere Lier fandt vi mange Løvlunde, og mellem dem friske Bække og frodige Engsletter. Her er Skillings-Sæterens bedste Græsgange, og fra en af Smaa-Dalene, inde i Skovtykningen, hørte vi ogsaa Kobjelden og Mærits Lokkesang. Naaleskoven vexlede smukt med Birk, Asp og Hassel, og Solvirkningen paa de mangehaande Afændringer af det Grønne gav de alvorlige Fjeldsider en egen Ynde, og smykkede Skovhegnet, der omgav os. Hist og her stode Jordbærene svulmende og glødende paa Bakkerne, og standsede os paa vor Vei. Saaledes kom vi over Moer og gjennem Kleve fra den ene Fjelddal til den anden, hvor Naturen, overladt til sig selv, øvede sine Kræfter, og udfoldede sine milde

Skjønheder. Vi drog langsomt afsted; thi nu var der Intet, som paaskyndte vor Fart, men derimod saa Meget i de altid skiftende Billeder, der krævede vor Betragtning. I en af de større Lier saa vi en Række af lange Kjern forbundne med klare, let-strømmende Elvedrag. Stien fulgte de krat-bevoxede Bredder. Solskinnet laa paa det svagt-bevægede Vandspeil, som om det var besaaet med utallige blinkende Stjerner, og over paa den anden Side tindrede Birkelundene under de mørke Fjeldvægge.

Endnu en Gang gik vor Vei steilt opad gjennem en Skov-Klev, der fører til Telemark-Sæteren. Her hvilede vi under den varmeste Dagstid, og nu saa vi tydelige Tegn til at vi nærmede os Bygden. En liden Gaard, med Ager og Eng, ligger tæt under Sætervangen, og paa denne er der mange smukke Løvtræer. Rundt om vise sig lave, skov-begroede Bjergaaser. Fjeldvidden, med dens store Felter og Former, er tilbagelagt.

Fra denne Sæter drog vi over jevnere Skraaninger ned mod Vilberg-Kleven, og her først bliver det rigtigt Alvor med Nedstigningen. Thi nu gaar det fra Aasryggen i een Brathed lige ned til Dalen ved Randsfjorden. I Aabningen af Granskoven saa vi den høitliggende, sol-belyste Strækning af Bygden paa den østlige Side af Søen, medens denne selv og Dalen laa ganske skjult i Dybet. Vi vandrede nedover paa Stier, der mangesteds vare svimlende bratte,

og for det meste gik i tørre Bækkeleier. Efterhaanden udfoldede sig de lavere Egne for vort Blik, og endelig kom vi ud paa Eftermiddagen, dygtig trætte, mellem Agre og Frugthaver, ned i den grønne, veldyrkede Dal. Her tog vi med Færgen over til Rødnæs paa den modsatte Side af Randsfjorden, hvor vi skulde overnatte.

Jeg sad paa en Tømmerhob ved Stranden, og saa hen over Søen og dens Omgivelser, — og Alt var mig her saa forskjelligt fra de Egnes Væsen, jeg nylig havde befaret. De store Gaarde, med bymæssigt tilstudsede Vaaningshuse, laa brammende under Aasen; fra Landeveiene hævede sig af og til tunge Støvskyer, og over Søen førtes svære Pramme med alskens Gods. Selv Luften var anderledes her, og skjønt den hvilede over den store Fjord og de friske Enge, forekom den mig dog lummer og trykkende. Jeg saa over til Vilberg-Kleven, der gik som en bleg Stribe gjennem Bjergets mørke Granvext. Aasryggen tegnede sig skarp mod den lyse Himmel. Men der bag, høit over Dalfuren og dens Færsel, laa det stille, lukkede Land, med de udstrakte Skove, de hendragende Fjelde, de klare Vande og den pure Luft. Der var godt at hvile, og sundt at aande. Fra Skovmørket, fra den solbare Vang, og ved den ensomme Arne, opsteg nye, forfriskende Livs-Billeder, som ukjendte Vexter, der pludselig udfolde sig og dufte for Vandreren. Under Sindets Hvile, og i

enhver stille Betragtning følte jeg der mit Væsens sande Fortrøstning og Ligevegt.

Ja, der fandt jeg Anvendelsen for Henrik Steffens's Ord, naar han siger om vort Klippeland: „Den, der fra Verdens forvirrede, forviklede Gjæring kommer hid, for ham er det, som om et simpelt, herligt Livs friske Luft duftede ham kvægende imøde, som om han saa den klare, kjølige Livs-Strøm fremvælde fra en tidligere, længst sunken Tilværelses dybe Brønd". — Men sandelig, ogsaa i vort Hjem indskrænkes Oprindelighedens, det friske Natur-Livs Rige, og trænges stedse høiere op i de ensomme Lier. Derfor sad jeg i den grønne Dal og følte, at den Egn, jeg havde forladt, var mig som Eventyrets lukkede Land. Fra dets stille, overskyggede Sti var jeg henflyttet mellem Tummel og Travlhed i et Dampskibs Route, og medens jeg gik fra Stranden til vort Herberge, kom Isted-Slagets Ry mig imøde, og fjernede fra min Tanke i det samme Nu alle Skovens og Fjeldets Billeder.

Et Brudefølge.

(Text til et bekjendt Billede af Tidemand i „Norske Folkelivs-Billeder. 1854.“)

Blandt de norske Land-Almuer høre Bryllupsskikkene endnu til de mærkeligste Ytringer af Folkelivet, og med alle deres Afændringer i de forskjellige Egne have de dog overalt, hvor Byvæsenets Indflydelse ei er overveiende, visse eiendommelige Hovedtræk tilfælles. I enkelte afsides liggende Bygder bevare disse Skikke endog Spor af vort Hedenolds Væsen og Forestillinger. Saaledes tages der Varsler for Brudeparrets Skjebne, og der bruges Ceremonier, som sigte til gode og onde Vetters Indflydelse paa Menneskelivet. Men i det Hele have Bryllupshøitidens Former, som man let kan vide, en langt senere Oprindelse. Naar man siger, at disse Festligheders Udstyr viser et middelaldersk Præg, har man vel nogenlunde betegnet det Særegne deri; man maa kun ei med dette Udtryk tænke

paa noget bestemt afgrændset Tidsrum. Gamle, forlængst aflagte Skikke fra Fyrstehusenes og de høiere Stænders Festgilder gaa her igjen, troskyldigt efterlignede og lempede til Bondelivets Tarveligheder.

Det er en Blanding, som har Sidestykker i Folkets Eventyr-Fortælling saavel som i dets gamle Vise-Digtning, og den samme Tilegnelse af fremmede Mønstre møder os overalt i de Dragtformer, som man pleier kalde nationale. Disse ere standsede europæiske Klædnings-Moder fra forskjellige Tider i de forskjellige Bygder, og Interessen for denne Gjenstand maatte nærmest gaa ud paa at undersøge, hvilken særegen Paavirkning det skyldes, at en given Egns Dragtform er ældre eller yngre end de nærliggende Egnes.

Bryllupsfærden giver som oftest den bedste Anledning til Betragtningen af eiendommelige Dragter; thi ved en saadan Høitid kommer gjerne Staburloftets ypperste, omhyggeligst bevarede Stads for Dagen, og deriblandt mangt et gammelt Stykke, hvis Snit er gaaet af Brug. I Ugeskriftet „Hermoder" for 1822 er der en Tegning af et hardangersk Brudefølge, hvori man ser en blouse-klædt Gubbe, med Oxestaven i Haanden; hans hele Antræk synes at være et Billede af Saga-Oldets almindelige Bondedragt. Men dette Kostume fremstilles just

som en sjelden Antikvitet, og det bruges vel ingensteds nu blandt de norske Almuer. Derimod kan man nok i en og anden Fjeldbygd finde gamle Mænd, der i deres Høitids-Klædning ligne de anselige Herrer, som Holbein eller van Dyk har afbildet i maleriske Hus-Dragter. Man maa blot ei vente sig nogen streng Nøiagtighed i Bøndernes Gjengivelse af saadanne Kostumer; ofte ser man endog ganske moderne Klædningsstykker føiede til de forældede, og mangesteds har denne Forvirring ret meget vanheldet Almuens Dragt.

I Almindelighed bevarer Brudeparrets, og fornemmelig Brudens, Antræk mest de gamle Former; men ogsaa her indtræder Forandringen efterhaanden. Det foreliggende Blad viser et Brudepar med Dragter, der maaske nærmest kunne henføres til det telemarkske Bryllups-Kostume, hvis ældre Former, saaledes som de endnu brugtes i Slutningen af forrige Aarhundrede, ere angivne i Lunds Beskrivelse over Øvre-Telemarken, 1785, og i Willes Beskrivelse over Silgjords Præstegjeld, 1786. Brudgommen havde da en blaa Trøie, og derover en rød, — en sort rynket Brog til Knæerne, og blaa Strømper, omvundne med Baand. Om hans Hat var en hvid Klud, omviklet med en Sølvkjæde. I Haanden holdt han et blottet Sværd, med en saa kaldet Tørkeklud til Port'épée. Han bar Messingbelte, og om hans Hals hang en Sølv-

kjæde med Medaille.*) Bruden havde tvende sorte, foldede Vadmels-Skjørter, derover et blaat, og yderst et rødt Skjørt af Klæde, — et sort og derover et hvidt udsyet Forklæde af Lærred; om hvert Skjørt et Belte, men yderst tre Sølvbelter. Hendes Trøie var sort, med en liden rød Krave, og besat med en Mængde Søljer, Maller, Spænder og Lænker. Hun bar en forgyldt Sølvkrone, og om Halsen et Perlebaand, kaldet Korilband, hvori der hang en „Agnestei“ (Agnus Dei).

Naar man sammenligner disse Dragter med Billedet her, vil man se, at især Brudgommens Klædning er undergaaet Forandring. Den ældre Dragt henviser nærmest til det burgundiske Kostume, hvori t. Ex. Frankrigs Henrik den 4de ofte findes afbildet, og som længe var almindeligt europæisk. Det er formodentlig indført i Telemarken og tilgrændsende Egne ved de tydske Bjergmænd, som fra 1539 til henimod Slutningen af Aarhundredet drev Silgjords Kobberverk; men allerede Wille siger, at det Mærkeligste af denne Klædning, den rynkede Brog, begyndte at gaa af Brug i Hverdags-Dragten og at ombyttes med de tæt-sluttende Knæbuxer.

---

*) Omtrent saaledes viser sig ogsaa den sætersdalske Brudgom i „Norske Nationaldragter“, udgivne ved Chr. Tønsberg.

Vort Billede fremstiller Brudeparret ved dets Ankomst til Kirken; men da er i Almindelighed allerede en Del af Bryllups-Høitidelighederne foregaaet. Først bliver Brudgommen i sit Hjem paaklædt under visse Ceremonier, med Spil og Dands, og rider derpaa, ledsaget af sine Svende, til Brudehuset, hvor Stadsen og Høitiden er i fuld Gang. Ogsaa Brudens Udsmykning foranlediger et eget Optrin med Spil og Dands, hvorefter hun ledes ind til Brudgommen, og sættes i Høisædet. Alt dette foregaar stundom Dagen før Vielsen. Toget til Kirken er sædvanlig ordnet parvis i to Afdelinger, Bruden i den forreste og Brudgommen i den anden, og hver med sin Betjening. Spillemand, Trommeslager og Skytte ere vigtige Personer i Toget; de sørge for at Brudefærden kommer lystigt og lydeligt til Kirke, og man kan mærke, at dette betragtes som en Æressag. Billedet viser den rette Spillemand med Violinen, men i Stedet for Trommeslageren er her anbragt en Klarinetspiller, der saavel ved sit, iblandt vore Bønder usædvanlige Instrument som ved sin Dragt synes at betegne det moderne Væsen, der indtrænger sig i de gamle Skikke, og efterhaanden opløser dem.

Desto ægtere er Manden i den røde Kofte med Sølvkanden. Han er Sjelen i den hele Festlighed; uden ham vilde der komme Standsning eller For-

virring i Alt. Idet han bøier sig til en standsmæssig Hilsen, er han tillige bøiet under Ansvaret og i Følelsen af sin Tjenestes Vegt. Man ser strax, at dette er Kjøgemesteren; men dermed er det ei sagt, at man kjender hans Betydning og Kaldspligter. Ligesom Brudeparret optræder med udmærkede Værdighedstegn og er omgivet af Festligheder, som svare dertil, saaledes maa ogsaa den Mand, der raader over saadanne Anstalter, hentyde paa det Anselige. Kjøgemesterens Forbillede fra gammel Tid er neppe noget Ringere end Drotseten, som, efter Magnus Lagabøters Hirdskraa, var en blandt de kongelige Skutilsvende udvalgt Opsynsmand over Madens Anretning og Taffelets Udstyr. Ja, naar man finder denne Hofbetjening andensteds gjengiven ved Truchsess, Seneschal, Stewart, da ser man nok, at vor Kjøgemester nærmest udtrykker, hvad disse betydelige middelalderske Titler skulde indeholde.

Men Bondebryllupets Anordner og Leder er større i Virksomhed end i udvortes Anseelse. Han har maattet forene flere Embeder i sin Person, og skjønt han i Almindelighed har nogle Kjeldersvende under sig, er han dog selv idelig tjenende paafærde. Han er ikke blot Hushovmester, Ceremonimester og Mundskjenk; han er ogsaa Bordtaler, Forsanger og — Forligelseskommissær. Hans Iver som Mundskjenk fremkalder i Laget mangehaande Virkninger,

og deriblandt unødige Trætter; det gjelder da, om han ogsaa kan beherske og berolige de Aander, han har fremmanet, og skaffe Munterhed i Laget, — thi den er tilsidst den bedste Fredsstifter. I gamle Dage sad Spasmageren ved Siden af Seneschallen, og bragte Forandring i det festlige Alvor; men disse to ere blevne Et i vore Bondebrylluper. Narren er gaaet op i Kjøgemesteren, og Embedsstaven, hvormed han giver Tegn og slaar til Lyd, er ogsaa formet som en Narrebrix. I hans Tale og Sang maa den grovkornede Lystighed vexle med det adstadige Foredrag. Han læser Bordbønner, og synger mangen aandelig Vise af Peder Dass og Kingo; men naar han saa igjen taler for Madfadet og Ølbollen, og skal prise Varernes Godhed og Beholdningernes Overflødighed, da kan der ogsaa komme Meddelelser, som ere i Smag med Eddas Beretning om Odins Fart efter Suttungs-Mjøden og om Fortæringen ved Jetten Thryms Brudebord. Til denne Gammen hører da Viser og Stev i samme Aand, dristige Udbrud af Folkelunet, med mangt et Glimt af de gamle Sagn.

Det er klart, at der maa være stor Forskjel paa Kjøgemestere; men af den her afbildedes Mine og Holdning tør man slutte, at han hører til de fortrinlige. Der gives originale Kjøgemestere, sande Kunstnere i Faget, som ere berømte og

efterspurgte over mange Bygdelag, og der gives Kjøgemestere paa anden Haand. Disse danne sig efter bekjendte Mønstre, og holde sig for Resten til de staaende Ceremonier og indøvede Lektier.

Her er ei Plads til nogen udførligere Fremstilling af Bondebryllupets Indretning og Skikke. Men ellers kunde det nok lønne Umagen at betragte og sammenligne saadanne Festligheder fra de forskjellige Egne, hvor Bryllups-Høitideligheden endnu har et ældre Præg. Man vilde sikkert da gjennem det Fremmedartede, som Land-Almuen har tilegnet sig, og som hører med til dens Kultur-Historie, ogsaa finde meget af det dybere Indhold, som her bryder frem i saa mange Symboler og i dramatisk udtryksfulde Optrin; man vilde saaledes møde anskuelige levende Træk af det Eiendommelige hos Folket. Og paa denne Maade virker allerede det foreliggende Billede. Det fornyer et Indtryk, som Betragtningen af den anselige Brudefærd i Fjelddalen uvilkaarligt giver: Indtrykket af vor Bondestands nedarvede Værdighed og Selvstændighed. Den Anstand, hvormed det smykkede Brudepar i Billedet fremtræder, tilhører Virkeligheden; thi den usædvanlige Festdragt bæres af mangen Karl og Pige saa frit og naturligt, at den i Sandhed smykker og fremhæver Personligheden. Man kommer da let til at tænke paa det gamle Rigs-Maals Skildring af den frie

Jordeiers Væsen og den Anseelse, hans Æt kan naa. Naar man er saaledes stemt, bliver Brudeparrets forældede Hædersdragt en Betegning for den Adel hos Folkestammen, som tiltaler os i dens bedste Minde, og som maa bevares igjennem alle Forandringer.

En Sjel i Vildmarken.

(1856.)

Afsides i den sparsomt bebyggede Dal ligger Kirke-Ruinen, hvis sortladne Graastens-Mure Aar for Aar blive lavere, og i hvis Chor Grushoben Aar for Aar voxer. De Ældste i Dalen have i deres Barndom seet en Stump af Taarnet, og hørt Uglerne skrige der. Dengang var der endnu Spor af en Kirkegaard, og Kirkestien blev betraadt af Jætergutten, naar han fra den nærmeste Plads førte Smaafæet til „Helgetunet". Men af Taarnet er nu blot Grundstenene tilbage. Først styrtede den nordre Side sammen under en vedholdende Vaar-Regn efter en haard Vinter, og siden førte den rige Gaardmand, der eiede Grunden, Stenene bort, og opmurede dermed Kjelder og Fæhus. Saa blev Husmandspladsen, der grændsede til Kirken, forladt og opgiven. Nye Rydninger dannedes paa den modsatte Side af Gaarden, hvor Jordsmonnet er bedre. Og saaledes er den

hele Strækning, der omgiver Ruinen, efterhaanden bleven en overgroet Udmark.

Hvilken Mangfoldighed af Buskvexter og store Planter er nu opskudt paa den bakkede Kirketomt og mellem Stenhobene! Der er Lunde af Birk og Asp; der er Benved, Hyben og Berberisser. Der er Duft og Liv, Flagren og Surren og Fuglesang ved Vaar og Sommer, spraglet Farvepragt om Høsten, og purpurrøde Bærduske ved Vintertid, naar Tornekrattet titter op af Snevoldene. Men alt dette er kun som en Brem foran Naaleskoven, der med hvert Aar synes at skride tættere frem fra Bjerg-Skrenten mod de synkende Mure. Smaa-Klynger af dens unge Skud have allerede trængt sig indenfor dem, og mangt et smidigt Løvtræ staar i Skov-Lyet kneisende og frodigt paa den gamle Kirke-Ruin.

Men uagtet den hellige Bygning saaledes mere og mere synker sammen og forkommer i det vilde Natur-Livs tiltagende Stimmel, har den dog endnu en Forbindelse med Menneske-Livet.

Engang, langt tilbage i de Tider, om hvis Væsen og Skik Ingen i Dalen har nogen Forestilling, stod Relikvie-Skrinet paa denne Kirkes Alter. De Troendes Festtog vandrede paa hellige Dage med Kjerter og viede Faner til det underbare Chor. De Syge og Sorg-betyngede samledes der til Helbredelse og Opreisning, og Mange efterlod i Guds-Huset de synlige Betegninger af deres forvundne Skrøbelighed:

Krykker og Stave og Træbilleder af vanføre Lemmer. Hver Gang Kirkeklokken lød gjennem Dalen, kom der nogle Øieblikkes Stands og Stilhed over de Travle, en mild Forhaabning til de Bedrøvede og Angerens Uro over de Brødefulde. Hver Gang Vandreren drog forbi Kirken, følte han det Helliges Nærhed, og ofte standsede han vel der i Bøn eller i stille Betragtning. Men alle disse kirkelige Livs-Ytringer ere forlængst ophørte og udslettede, — ja, Mindet derom er ganske hendøet i Dalen, hvor Intet mere beskytter Kirkens Rester mod Naturmagtens tærende og skjulende Virken.

Og dog er det sagt, at disse Mure endnu staa i Forbindelse med Menneske-Livet. Der er en Skik af religiøs Oprindelse, som en Gang om Aaret hendrager Folkets Tanker til den hellige Tomt, og danner en flygtig Kirkesti over den ujevne, vildt-bevoxede Grund. Hver Juleaften brænder der Lys i Ruinen, og ei blot fra Folk i Dalen, men fra flere tilgrændsende Bygdelag sendes Lysene did.

Vil man maaske kalde dette et Mindetegn, en opglimtende Erindring af hedengangne Slægters Troesliv? — Nei, et saadant Væsen er der ei i Skikken. Den staar just saaledes igjen, fordi intet Minde tyder den. Hvor den endnu har Magt over Sindet, der virker den i Kraft af det Gaadefulde. Men for de Fleste er den netop en Juleskik og intet Andet, og den kan ei bevare de gamle Mure. Skikken og

Ruinen henfalde med hinanden. Naar de Fordybninger og Fremspring, der endnu skjerme for Veir og Vind, ere udslettede, da er ogsaá det sidste Lys udbrændt paa den hellige Tomt, og da siger man, at der er en Overtro mindre blandt Dalens Beboere. Ja, saaledes er Kredsløbet: En svunden Troes afsjelede Symbol staar overgjemt i de Ligegyldiges og de Tvivlendes Kreds, indtil det synker tilbage i det hemmelige Natur-Livs Skjød, hvor det endnu en føie Tid kan søges af raadvilde Sjeles undrende og stirrende Blik.

Hvor selsomt viser sig Skinnet fra Ruinen i en stjerneklar og snelys Julenat! Trindt om synes Egnen øde og ubeboet. Thi den nærmeste Gaard ligger skjult bag et Fyrreholt, i hvis Udkant Bygdeveien gaar. Derfra ser man, over en vid Mo, de gamle Mure paa den bakkede Grund, gjennem en Aabning i Krattet. Et dæmpet Lys-Skjær er ligesom henaandet over Sneen. Man ser i dette Skin Omridset af en enkelt Træ-Klynge ved Ruinen tegne sig mod den mørke Skovgrund, og nu, idet man kommer lidt længere frem paa Veien, tindre Ildglimtene frem af den uformelige Stenmasse. Den fremmede Reisende standser sin Hest, og hører Skydsguttens Beretning om den underlige Juleskik.

Mange af dem, der sende Lysene, siger Gutten, vente sig en sikker Hjelp eller Lykke deraf, og kraftigst skal det være, om den, som gjør Bekostningen,

selv følger med, og vaager ved Lysene, saa længe de brænde. Men det er nok alligevel gaaet af Brug, og nu leies der En fra Gaarden her til at passe den hele Julesending.

„O, hvor enfoldigt, hvor blindt!" — siger den oplyste Reisende, — „hvor længe skulle disse grove Træk af Overtro og Vankundighed vare ved hos vor Almue?" — Og dog er han maaske blandt dem, der gjøre samme Slags Bekostninger, og hvis Lys af og til skinner omtrent som hine Enfoldiges. Lad ham se til, om han ei selv, midt i den fredede, høitreiste Kirke, deltager, inderlig fraværende, i Handlinger, der for ham kun ere forældede Skikke, — og lad ham tænke paa de Stunder, naar han, tvivlende om sin Tvivl, speider efter smaalige Varsler, og sætter sit Haab til Undere!

Det er sandt, Kirkens Aand hviler ei længere over de gamle, forstyrrede Mure. Den religiøse Spire i Skikken er næsten til Ukjendelighed udartet i det Eventyrliges Vildmark, og de Forestillinger, som i Almindelighed forbindes med Lys-Ofret, gaa vel snarere ned i Jord-Aandernes Dunkelheder end opad paa Andagtens Veie. Men den fromme Søgende kan gjenfinde Gud overalt, hvor han synes fjernet, og her, paa den viede Grund, hvor bortgangne Slægters Bønner ere opstegne, og hvor nu Ødets Fred og Stilhed trindt er udbredt, kan vel en higende Sjel i den hellige Nat, under den blinkende Vinterhimmel,

bringe det rette Lys-Offer, og hæves i Bønnen over Vildstiens Taager. Og saaledes er idetmindste een Gang Julenatten feiret her af en ydmygt Bedende. I Fortællingen derom ser man den Enfoldiges Vei, der for den Oplyste er Omveien, og dog — den rette Vei.

Langt oppe i Dalen, halv-anden Mil fra Kirke-Ruinen, tæt under Aasen, hvor Smaa-Bække og stride Bjerg-Elve rinde ned i en Samling af mørke Kjern, der adskilles ved skov-begroede Klippehøider og Tanger, er der en lille Gaard, som i Fortiden var en Sæter. Fra dens grønne Skraaning, hvor de torv-lagte Huse næsten ere skjulte af de Løvlunde, som give dem Ly, ser man vidt ud over de blanke Vand-speil og over de hævede og sænkede Skovgrunde. Det er til alle Tider, i fuldt Sol-Lys som ved over-skyet Himmel, et storladent og tungsindigt Billede. De nærmeste Gaarde, der dog ere saa fjerne, ligge bortgjemte i Skovtykningen, og kun Røgen fra dem skimtes nu og da imellem Granerne. Vei og Sti er lagt i den samme Forborgenhed, og der sees neppe Glimt af de enkelte grønne Volde og Græs-Sletter, som et haardt Arbeide har afvundet Skovbunden.

Her er ensomt! — Men naar et Menneske-Liv fremvoxer indesluttet her, og dog kommer til en mild Udfoldelse, da maa det kaldes et stærkt og skjønt Liv, hvor ukjendt og ydmygt det end færdes. Den Fremmede, som Tilfældet bragte hid, kunde lettelig

tro, at Gaárden var ganske forladt, og intet Fornuftvæsen at finde her i vid Omkreds, — og selsomt vilde han maaske gribes, naar han da, med Et, ved en Bøining af Stien, saa Gaardens ensomme Jæterpige sidde paa Tuen hos den hvilende Gjedeflok. Thi saa stor og udstrakt er her Natur-Livets Overmagt.

Men denne Kvindeskikkelse i Skov-Ensomheden er værd en nærmere Betragtning. Folket i Dalen kalder hende Hvide-Sara, ikke af Hensyn til hendes hvide Hudfarve, da hun tvertimod er brunladen, men enten fordi hendes altid rene Linned vækker Opmærksomhed i Bygden, eller, som Nogle sige, fordi den talrige Flok, hun vogter, bestaar af lutter hvide Gjeder.

Over alle dem har hun en stor Magt. Fra den videste Spredning paa Bjerg-Skrenter og i Krat kan hun hurtigt kalde dem om sig, og holde dem i Flok saa længe hun vil. Hun kan ved et eneste lydeligt Tegn fjerne dem fra de unge Løvtræer, som hun vil bevare, og til Gjedeflokkens største og skjønneste Dyr har hun Navne, som de vedkjende sig og lyde. Og se, nu er hun dog ei ensom; hendes Sjel meddeler sig, og faar Gjengjeld. Ja, selv af den stumme, ubevægelige Natur lokker hun Svar, hvortil hun lytter. Thi paa det Nøieste kjender hun de Steder i Skovmarken, hvor Gjenlyden bedst vækkes. Og det er ei som vor Leg med Ekko. Hun betror det ei ligegyldige Raab, men alvorlige Tanker, just saa-

danne som vi, der leve i det tætte Menneske-Samfund, sjelden udtale og sjelden betro hverandre.

Sara hører til den Klasse Religiøse i vort Folk, hvis Aandighed faar en egen Grundfarve af de mægtige og strenge Natur-Omgivelser. Vi kjende denne Egenhed især af dens Udartning i sekterisk Sværmeri. Sjeldnere se vi den i dens Renhed, og have maaske vanskeligt ved at opfatte den saaledes. Lig Kanaans gamle Hyrdefolk omgaaes Sara i Skovmarken med Gud. Alt hvad hun ønsker og haaber, enhver Ængstelse, der paakommer hende i Ensomheden, henvender hun umiddelbart til Ham, og det hører da til de smaa Mysterier i hendes Gudsdyrkelse, at hun stundom overgiver et Hjertesuk eller et kort Psalmevers til Fjeldets Gjenlyd. Allerede da hun som et forældreløst Barn kom til Opfostring paa Gaarden, havde hun dette indre Liv. Men det fandt nye Kræfter, da hun gik til Præsten, og fik klarere Forestillinger, og lærte smukke aandelige Sange. Disse ere hendes bedste Eiendom, og de komme hende let paa Læberne. Thi hendes Stemme er ualmindeligt klar og fuldtonende, og hun formaar at give Sangen et besjelet Udtryk.

Det vilde maaske være af en tvivlsom Virkning at beskrive hende nøiere; thi derved kunde Forventninger vækkes, som denne simple Fortælling ei skal tilfredsstille. Det Mærkeligste ved hende er allerede sagt. Hun er en Enfoldig, der ved Raad for Alt, og

en Ydmyg, der i Ødemarken lever et opløftet og samlet Menneske-Liv. Hun er ung og flink, rank og dertil rundladen af Former. For Resten er det kun de klare, talende Øine, der udmærker hendes Personlighed.

Men skjønt Sara synes saa ganske aflukket fra Verden, og saa tryg i det aandelige Hjem, der tilhører hende i de vilde Omgivelser, har hun dog faaet sin Del af Verdens Nød og Sorg. Det er ikke blot Naturens Strenghed og tungsindige Ensomhed, hvis Indflydelse hun har følt. Thi ogsaa de Mennesker, til hvem hun nærmest er knyttet, have gjort hende Livet vanskeligt. Hendes Medtjener paa Gaarden er en halvtosset, men godhjertet og legemligt dygtig Karl, der sysler med det ubetydelige Brug. Stedet eies af en aldrende Enke, der stadigt sidder ved Rokken eller i Væven. Hun er ligesom inderligt forstummet og forstokket. Hendes heftige, men indesluttede Sind er efterhaanden henstivnet paa den ensomme Grund, og især har hun ruget over Savnet af sit eneste Barn, en rask Dreng, da han engang af Egenvilje havde forladt Hjemmet. Kun sjelden nævnte hun ham. Men kom han undertiden paa Tale, naar Noget fattedes paa Gaarden, hvortil hans Hjelp kunde være god, da sukkede hun dybt, og man hørte hendes Kummers Mundheld: „Brudt er Bo, naar Barn er borte.“ — Den Gamle søgte i Stilhed Oplysninger om Sønnen i kloge Koners Kaffe-

grums, og fandt mangehaande Jertegn baade om hans Død og om hans Tilbagekomst. Men aldrig vilde hun vide af, at hun havde en Deltagende, hos hvem hun kunde søge Lindring, og med ublide Ord bortviste hun mangen Gang den stakkels Sara, naar denne, som selv sørgede over den Bortgangne, nærmede sig for at trøste hende.

Alf, den viltre Dreng, var tolv Aar gammel, da Sara kom fra et fattigt, men godt og lykkeligt Hjem til Opfostring paa Gaarden. Hun var et Par Aar yngre, men mere udviklet i sin indre Vext, og derfor kunde hun i Begyndelsen beherske ham. Man saa dem næsten altid sammen, og for de faa Opmærksomme, der af Tilfældet bragtes i deres Nærhed, havde disse glade Børns Samliv noget særdeles Tiltalende. En tegnende Kunstner, der kom gjennem Dalen, saa dem en Gang i en Gruppe, som han har opbevaret i sin Skitsebog: Den flinke Gut bærer Sara over Bækken. Hun har den ene Arm om hans Hals, og under den anden holder hun et Kid. Saaledes hjalp de hinanden, og vare som oftest i den bedste Forstaaelse. Til Gjengjeld for den Bistand, hans Kraft og Smidighed ydede hende, meddelte hun ham sin barnlige Visdom, og lærte ham Alt hvad hun selv kunde udenad. Men mangen Gang var han en adspredt Tilhører, og ei sjelden afbrød hendes egen Livlighed Undervisningen, saa det blev til Leg og Løb i Vildmarken. Men deri

var Alf den overlegne, og ofte ytrede han i Legen en uimodstaaelig Lyst til at drille og ængste hende. Snart smuttede han bort i utilgjængelige Skjulesteder, og førte hende paa Vildspor ved listige Tilraab, — snart hørte hun hans Nødskrig fra en Afgrund, og naar hun i Forskrækkelse ilede did, saa hun ham svaie med forvoven Lystighed paa en Gren over Dybet. Det var hans mindste Kunst at klatre op i Toppen af den høieste Gran og skjule sig der. Naar da Sara, for at søge ham, forlod Gjedeflokken, som hun just havde samlet, beskjød han den med Kongler, og spredede den til alle Sider.

I alt sit overgivne Drilleri viste Alf Grundtrækket af Godmodighed, men tillige det ustadige, udadstræbende Sind, der i kort Tid tog Overhaand og udviklede sig endnu hurtigere end hans legemlige Vext. Dalen blev ham snart for snever og ensom. Efterhaanden gjorde han længere og længere Vandringer over de nærliggende Aaser, og kom i Følge med Fiskere og Jægere. Vinteren bragte heri ingen Forandring, og bandt ham ei til Hjemlivet. Hans hele Hu stod nu til at fare og færdes. Ganske i Nærheden af Gaarden er god Vintervei for Tømmerkjørsel. Der var han med, saa længe den Gjerning stod paa. For Resten stillede han Fælder for Haren, og kom i Vildt-Handel med alskens Opkjøbere. Var der intet Andet at gjøre, for han snart paa

Ski ud over halsbrækkende Skrenter, og laa snart i Utide sovende paa Bænken ved Ovnen.

Moderen havde ingen Rede paa Sønnens Væsen og Skik, og ingen Evne til at vinde hans Fortrolighed. Altid vaklede hun mellem raadvild Skaansel og urimelig Strenghed. En Gang, da det vaaredes under Aasen, og den Tid var forhaanden, at Alf alvorligt skulde holdes til Undervisning, kom det til et voldsomt Optrin mellem ham og Moderen. Alf tog Randselen, og lagde hurtigt sit Lidet deri. „Farvel i Stuen", sagde han, „ethvert andet Sted er bedre at være end her". Sara havde forgjæves søgt at standse ham. Nu fulgte hun ham udenfor, medens Moderen sad overvældet af Harme.

Det var en mild og klar Morgen. De fugtige Graner og Løvtræer tindrede i Solskinnet, og paa den lille Haveplet ved Hytten stod den gamle Abild ganske blomsterdækket over de lysegrønne Stikkelsbær-Buske. „Bliv hos os!" raabte Sara endnu en Gang. Men hun var kun et Barn, og Graaden standsede snart hendes Tale. Hun hang sig ved hans Arm. Men da de kom til Bækken ved Udhusene, gjorde han sig fri, og sprang over paa en Sten, der delte det flommende Vandløb. Her stod han et Øieblik, og vendte sig mod Sara. „Lev saa vel!" sagde han. „Bedst var det, om Du kunde følge med". Saa var han hurtigt paa den anden Bred, og kom snart af Syne mellem Granerne i Lien.

Borte blev han, og Aar gik hen, hvori Gaardens Beboere kun hørte et og andet usikkert Nys om hans Liv og Vandringer. Medens han kom dybere ind i Livets Forvirring, gjorde Sara stille og upaaagtet Fremgang i Ensomheden. Hendes barnlige, af Naturen glad-stemte Sind overvandt Sorgen. Men der var tillige en dybere Grund i hendes Sjel, der modtog de tidlige smertelige Indtryk som en Sæd til det Gode. Her fortælles ingen Livs-Historie, og den fattige Jæterpige frembyder intet gribende Emne for en saadan. Hun havde Retningen mod det Høieste, og ligesom hendes meste Arbeide var i det Frie, saaledes kan man sige, at hendes indre Levnet havde en aaben Himmels rolige og milde Gjenskin. Den enfoldige Tro paa Guds Nærværelse og Bistand, der hos saa mangen Aldrende kun er et vemodigt Barndoms-Minde, levede hos hende uafbrudt, og fik efterhaanden den sande kristelige Udvikling.

Saaledes naaede hun, i det Væsentlige uforstyrret, frem til Ungdommens første Aar, da de Fleste, uden ret at mærke det, have tabt Ledetraaden og vandre, aandeligt taget, om paa Lykke og Fromme. Heri ligger Summen af hendes indre Historie. Hun blev en Sjel i Vildmarken, for hvem Guds Ord var „et Lys, en Morgen- og Aften-Regn, og en himmelsk Dugg.“ Og ofte er ved hende den alvorlige Natur bleven saaledes besjelet som den Gang, da en rastløs Vandrer, der nu har fundet Hvile, saa hende

paa den høie Skrent ved Gaarden. Solen gik ned, og Aftenstjernen tindrede allerede. I den klar-dunkle Skumring laa Vandene og de lavere Aaser. Men Himlen var gylden, og Aftenlyset skinnede paa Høiderne. Sara gik fra Gjedeflokken, og stod nu, bortvendt fra den Fremmede, yderst paa Skrenten. Da sang hun med klar Røst sin Aftensang over de stille Skovgrunde.

Alf havde været hjemmefra paa det fjerde Aar, da han en vinterlig November-Dag betraadte Stien, der fra Skoven fører op til den lille Gaard under Aasen. Det var en Bevægelse i hans Sind til det Bedre, som drev ham hjem fra saa mange farlige Veie. Thi af en nitten-aars Gut at være, havde han forsøgt sig i Meget. Tilsidst havde hans Letsind bragt ham i Forbindelse med nogle Omstreifere, ved hvis Ryggesløshed han dog snart oprørtes og kom til Eftertanke. Da han negtede at være med ved Udførelsen af en forbrydersk Plan, kom det til en Strid, der igjen fremkaldte en Rets-Undersøgelse, og denne blev ham ogsaa deri gunstig, at den i Ængstelsen bragte ham til at længes efter Moderen og Hjemmet.

Nu stod han paa det snelagte Tune, og saa Hytten, af hvis Tag Røgen steg op mod en klar, skyfri Himmel. Det var om Morgenen. Alt var stille, og den nyfaldne Sne viste kun det friske Spor af en Kvindefod fra Hytten til Gjedestalden. Det

er vel Saras Fjed, tænkte han, og stærkere kom nu Erindringen og Angeren over ham. Saaledes stemt, og under strømmende Taarer, aabnede han Hjemmets Dør.

Modtagelsen blev langt over hans Haab. Den Gamles Glæde var ordknap, men heftig. Hun havde ganske opgivet Sønnen, og hans Hjemkomst bragte med Overraskelsens Kraft hendes inderste Liv for Dagen. Sara derimod, som med udholdende Tillid altid havde ventet ham, formildede og ordnede ligesom Gjensynet for dem alle ved sin aabne Hjertelighed. Men Alf kom ei heller ganske som den forlorne Søn til Hjemmet. Hans Letsind havde ei givet ham Udsvævelsens Mærker, — tvertimod var hans Udseende sundt og kraftigt. Under sin Omvandring var han desuden bleven en flink Træ-Arbeider, og saa arm han var, havde han dog nu en bedre forsynet Randsel, end da han drog hjemmefra.

Det led mod Jul, og det tegnede til at blive en glædelig Fest for Hyttens Beboere. Selv den halvtossede Gaardskarl ytrede sin Tilfredshed, og stellede ivrigere end ellers med sit Arbeide. Kun Sara havde i de faa Uger gjort en nedslaaende Erfaring. Med Hengivenhedens agtsomme Blik havde hun allerede bemærket, at Alf, med al sin Anger og Bedring, dog ei længere tilhørte Hjemmet. Fra den stille Bugt havde han selv arbeidet sig frem i Vandløbet, og var nu overgiven til dets Strømninger.

Paa Ny sluttede han sig til Sara, hjalp hende med hendes Vinter-Arbeide ude og inde, havde hende med paa Kjelkefart udover Bakkerne ved Gaarden, og var ikke mindre villig og føielig, naar hun fra Syssel og Munterhed ledede ham ind paa Livets stillere Veie. Men dette trættede ham dog snart; hans Tanker bleve ligesom opskræmte og henveirede, idet de ret skulde samles, og især var det ham pinligt at udholde de rolige Timer, naar han var ganske overladt til sig selv. I Alt blev det kjendeligt for Sara, at Hjemkomsten dog ei ganske havde gjengivet dem den Forvildede.

Tydeligst mærkede hun dette, naar han fik Munden paa Gang i Fortællingen om sine ustadige Vandringer. Da løb Tanker og Ord med en vis heftig Begjærlighed, og der kom undertiden korte Udraab, som naar man er midt inde i en Lystighed.

„Ser Du", sagde han en Gang, „paa Elven er der muntert blandt Tømmerfløderne, naar de staa i den rigtige Tummel, og for en flink Karl gives der da Vovestykker nok at udføre, og ved Lendser og Verker er der svær Folkemagt, med alle Slags Tidsfordriv og utrolige Anstalter. Men hellere vil jeg være med Jægere. De fare vidt om, og kjende Tilholdssteder, som ingen Andre ved om. Det kan hende, at der er Bykarle imellem, med blanke Hunde og fine Jagtgreier. Lystigt gaar det, med Raab og Knald over Aasen. Sent paa Kvelden gjør de Ild op

i Skoven eller paa et Næs ved Kjernet. Da lyser og sprager Tør-Granen anderledes end her paa Gruen, — da gaar der Skjenk om, som forslaar. Saa tage de en Randsel eller en Stenhelle og kaste Terninger om Rifler og Krudthorn; det er de skjønneste Ting, en Karl kan vinde. Men bedst maa det kaldes, at være Frimand overalt, og at have Magt til at skifte Lag og Leilighed efter sit eget Hoved. Ja, dette tykkes mig bedst, skjønt jeg ogsaa har prøvet, at det er svært at udføre“.

Sara betragtede ham alvorligt, og syntes nu, at den Sag var indledet, hvorom hun helst ønskede Oplysning, men som han kun sjelden og afbrudt berørte. Hun vilde vide mere om hans Forhold til de Omstreifere, der nær havde bragt ham i Ulykke. Men ogsaa denne Gang undveg han hende.

„Hverken Du eller den Gamle“, sagde han, „forstaar noget af dette. Men vist er det, at jeg er fri for Straf og Ansvar. Dermed maa Alt være godt. — Ak, Du er et andet Slags Menneske end hine. Derpaa maa jeg altid tænke, naar jeg ser din daglige Syssel“. Sara stod just med alt det rene hvide Tøi til Helgen, ordnede og glattede det, og hendes Hænder hvilede intet Øieblik. „Dette er anden Gjerning“, vedblev Alf, „end at fare i Vei med Bylt eller Skreppe. Men Du skal strax se, at jeg sætter Pris paa dit Arbeide“. — Han gik ind i sit Kammer,

og kom tilbage med et Manglebret, hvorpaa der var en smuk Udskjæring af Løvverk og springende Gjeder.

Sara studsede. Thi hun erindrede sig, at et saadant Redskab i hendes Hjembygd var en almindelig Kjereste-Gave. Og pludseligt følte hun, at der var en hindrende Skranke mellem hende og Fosterbroderen. Vel havde hun med Længsel og Savn tænkt paa den Bortdragne, og gjenseet ham med Glæde. Men han havde i dobbelt Henseende fjernet sig fra hende. Sara førte et saa sundt Sjeleliv i Fromhed og lykkelig Enfold, at hans uklare Billede ei kunde naa hendes Inderste. Dette Forhold kom med Et til hendes Bevidsthed, — næsten smerteligt følte hun det; og i denne Stund var han dog maaske hendes Hjerte nærmere end nogensinde før.

Men Alf læste i hendes Tanker. „Du kan frit tage min Foræring“, sagde han, „og Gud give, at en bedre Karl en Gang maa bringe Dig hvad der kan være Dig langt kjerere!“ —

Endelig var det Juleaften. Den skulde feires hjemme af Gaardens Beboere, og dertil var Alt paa det Bedste forberedt. Det hele Hus var omhyggeligt rengjort, og Alt hvad der kunde tjene til Udsmykning taget frem og henstillet, hvor det passede bedst. Gaardskarlen var allerede Dagen forud sendt ud i Bygden til Gjestgiveren, for at hente nogle fornødne Varer hjem. Og da det lysnede, drog Alf med Kjelken afsted paa Stien, for at søge Ener til Festen.

Saaledes vare Sara og den Gamle alene hjemme, og havde Nok at sysle med.

Det var en kold, men rolig Morgen. Himlen var mørkladen, og sorte Sky-Banker stode bag Aasen. Derunder lyste det svære Snelag paa Skov og Skrenter. Over Egnen rugede i Dagningen Dødens dybeste Stilhed. Men alt som Lyset tiltog, gik der haarde Vindstød gjennem Dalen. Smaa-Laviner trillede ned fra Høiderne. I alle de dunkle Grotter, der havde dannet sig i Bjerghaller og under lavstammede Træklynger, hvirvlede Sneen op. Det susede og sukkede trindt om, og saa blev Alt igjen tyst og ubevægeligt.

Allerede flere Gange havde Sara seet ud af Huset efter de Fraværende. Endelig, noget før Middag, kom Begge tilbage, — men hvor sørgeligt! Gaardskarlen havde paa sin Hjemfart fundet Alf liggende udstrakt og bevidstløs ved Veien, havde taget ham med paa Kjelken, og bar ham nu ind i Hytten. Der mærkedes intet andet Livstegn end det tunge, afbrudte Aandedræt, der nu og da blev til Stønnen. Men Saar fandtes der ikke, og Gaardskarlen kunde blot ved utydelige Ord og Tegn give tilkjende, at han, hvor Alf laa, havde seet et fremmed Spor, og at han mente, der var skeet Overfald.

I Hytten var der Jammer og Hjelpeløshed. Den Gamle overlod sig til den heftigste Smerte, kastede sig hen over Sønnen, og knugede hans is-

kolde Hænder. Sara bevarede vistnok den ydre Fatning; men idet hendes Tanker søgte frem mod en frelsende Udvei, hvilede Øiet paa den trøstesløse Sne-Ørken, hvis Høider og Afgrunde omleirede hende, og hvis Rædsels-Magt hun nu med Et kom til at føle. Hun saa hen i Retningen mod den nærmeste Gaard; men der steg ingen Røg op mellem Granerne. Hun vidste jo, at alle Folk derfra vare dragne til en anden Bygd paa Julebesøg. Hvor fandtes da i denne pludselige Nød et Glimt af Menneske-Hjelp? — Medens hun stod saaledes, hensunken i Bekymring, hørte hun Trin udenfor. — Ak, det var kun den gamle Omstreiferske, Houg-Marthe, der paa sin Høitids-Omgang, som hun kaldte det, vilde se ind til Folk under Aasen.

„Kors,“ raabte hun, da hun stod i Stuen, „hvad i al Verden er her paafærde? Er det min egen Ung-Bamse, Alf, som saa kjækt brød Lag og Følgeskab i Høst? — Lad se! — Her har Førstemand i Følget, Halling-Jens, havt sin Haand, — for han bruger et Troldkneb, og slaar de værste Svimeslag, saa der aldrig kommer Blod eller Saar. Dermed narrer han baade Skriver og Doktor, naar der bliver Sag af. — Men, saa galt det er, kan det hende, at der findes et Raad alligevel.“ Hun aabnede nu en Tine, som hun havde med, og udtog fire Lys, hvilke hun med fordringsfuld Varsomhed lagde paa Bordet.

„Her er Lys fra Verdens fire Hjørner,“ sagde

hun. Der er et Gran Ormefedt i ethvert af dem. og der er læst over dem paa en Korsvei. De vare til Manden i Bakkestuen, som havde Frygt for Farsotten. Men jeg mærker, at han har betænkt sig, for Stuen er lukket, og ingen Sjel at finde der. Kan Nogen holde disse Lys brændende i Ødekirken inat, da vil det nok her endda staa til Liv og Helbred. Men det maatte være En, som har fuldt Hjertelag til Alf. Thi Nøden er stor, og Troldslag er tungt at tyne."

„Men Kors, hvad bliver dette til?" udbrød hun, idet et stærkt Vindstød rystede Hytten; tager Veiret saaledes paa, da kan vanskeligt Nogen herfra naa frem i Dalen." Og just nu begyndte hun med den største Iver og Veltalenhed at anprise Lys-Brændingen i Ødekirken for den ulykkelige Gamle. Denne var let at ryste og bevæge; thi den Tale stemmede med hendes egne Forestillinger. „Ja, det er vist og sandt," sukkede hun, „det er ofte prøvet og vel bekjendt. Men her under Aasen faar Ulykken raade."

Imidlertid havde Sara anvendt al sin Omhu, for at bringe en Forandring i den Bevidstløses Tilstand. Men ethvert af hendes Forsøg blev frugtesløst. Hans Bryst gik voldsomt, hans Lemmer vare ubevægelige, og hans Øine lukkede. En kort Stund stod hun og grublede. med foldede Hænder. Da havde hun fattet sin Beslutning.

„Hør, Moder," sagde hun, „jeg tager disse Lys, og gaar til Kirken. Ingenlunde tror jeg paa nogen Trolddoms-Magt. Men jeg tror, Gud selv vil hjelpe. Og altfor tungt synes det mig, at din Sorg og Fortvivlelse nu skulde forhøies derved, at det Middel, Du sætter Lid til, ei bliver forsøgt. Jeg haaber til Gud, at Du siden skal erfare, hvo der er den rette Hjelper."

„Ak, Du arme Sara," sagde den Gamle, „Dig kan jeg ikke fuldtakke. Men hvorledes skal Du komme frem over Heierne? — Og altfor uvist bliver det og, i sligt overhændigt Veir, med Lys-Brændingen.

„Dermed har det nok ingen Nød," sagde Omstreifersken, „thi en god Time før Midnat kommer Maanen op, og da faa vi Veir-Forandring. — Havde jeg saa sandt Ungdommen," tilføiede hun, „skulde ogsaa jeg prøve Veien. Men nu bliver det vel bedst, at jeg for det første standser min Høitids-Omgang her."

Sara gjorde sig færdig til Vandringen. Hun mente, at hun i alle Fald nok skulde stride igjennem, til hun fandt Folk, og i Øvrigt vilde hun sætte Alt i Guds Haand. Da hun forlod Hytten, sad den Gamle, noget beroliget, ved Sønnens Leie, — Gaardskarlen holdt sig, forsynet med en svær Knippel, ligesom paa Post ved Døren, — og Houg-Marthe,

der imidlertid havde faaet tilstrækkelig Mad og Drikke, laa allerede sovende paa Ovnsbænken.

Det er jo ikke vanskeligt at sætte sig ind i Saras Tanker, medens hun, under det heldende Dagslys, gaar frem i Uveiret, med sine fire Lys. Hun tiltror dem ingen Magt, men sørger endog over den Forblindelse, der rakte hende dem. Alligevel bærer hun dem omhyggeligt under Gangens Vanskeligheder, og vover nu det Yderste, for at komme til at bruge dem. Deri ligger Mere end Medynk med den ulykkelige Gamle. Thi ogsaa for hende selv har dette Middel faaet sin Betydning. Just da enhver Udvei syntes lukket, og Bønnens Stemning endog forvirredes i hendes ængstede Sjel, bragtes disse Lys saa ganske uventet til Hytten. Dette blev hende et Vink om Veien, hvor Gud vilde sende Hjelp, og nu, da denne Tanke har grebet hende, er hun ogsaa ganske troende. Det falder hende ikke ind at gruble over, hvorledes dog paa denne Maade en Redning kan være mulig. Hun indblander ingen Gjetninger i sin Forhaabning. Tvertimod er hun paa sin svære Vandring ligesom baaren af Bønhørelsens Forvisning, og hun drages mægtigt til det gamle Kirkechor, og til den hellige Nats Stilhed der.

Men Veiret er haardt, og hun maa vandre mod Blæsten. Hun prøver nu, hvad hun aldrig før har oplevet, og færdes alene i en Vinter-Storm mellem Fjeldene. Et saadant Natur-Optrin har en Magt og

en Gru, som kun Faa kjende. Den kolde, bidende Luft i rasende, Alt omsusende Bevægelse, — de skuffende, vigende og forvirrede Former trindt om den vanskeligste Vei, — og saa de frygteligste Udbrud af Veiret, naar man ligesom føler sig ophvirvlet midt i de kæmpende Sne-Skyer!

Til disse Rædsler har Sara overgivet sig. Paa Skov-Stien, hvor der stundom er noget Ly, jages Sneen fra de halvt-begravede Graner i det stærkeste Fog. Paa de bare Heier ligger Skaren, og fæster Snelaget; men slemmere rase Vindstødene der, og ramme den Vandrende med utallige Smaa-Splinter fra det frosne Snedække. Hvor ofte maa hun standse eller bøie sig ned, med tabt Aandedræt! I Skovkanten kastes hun voldsomt mod en Granstubbe. Med den ene Arm knuger hun Lys-Tinen til sig, med den anden klamrer hun sig til Træet. Paa Veiens høieste Punkt staar hun længe i en Klippespalt, som hun i yderlig Nød har naaet, gjennemisnet af den vilde, vedholdende Byge.

Men dette var ogsaa Uveirets sidste Rasen. Da Sara havde tilbagelagt den Klev, som fører ned i Dalvidden, var Blæsten stilnet af og Himlen stjerneklar. Først sent paa Kvelden kom hun, ganske udmattet, til Gaarden ved Fyrreholtet.

Her var Juleglæden i fuld Gang, og Stuen rungede af Lystighed. Hun satte sig ved Gruen i Kjøkkenet, og følte Lyets og Varmens usigelige Velbe-

hag. En og Anden af de Forsamlede kom ud, og hørte Beretningen om hendes Ærinde; thi hun dulgte Intet. Her var hun lige ved det Maal, der syntes hende angivet til Redning, — og havde den vist sig nu, da var hun alligevel gaaet til Kirken med sin Takkebøn og sit Lys-Offer. Hun standsede just her, for at medtage de Lys, som ellers kunde være sendte til Kirken. Og saaledes var hun allerede inde i den Kreds, der for hendes Tro omsluttede Bønhørelsen. Men Gaardens Folk hørte kun med lunken Deltagelse paa hendes Fortælling, og Sara mærkede atter, hvad hun ikke sjelden før havde erfaret, at hverken den Gamle under Aasen eller hendes forvildede Søn havde mange Venner i Dalen. Hun fandt heller ingen anden Bistand her end den Hvile og Vederkvægelse, man villigt gav hende, og som hun nød med inderlig Taksigelse.

Der var kun kommet tre andre Lys til Kirken, og det stakkels Lægdslem, der var leiet til at vogte dem, blev ikke lidet glad, da Sara befriede ham fra dette Besvær. Hun medtog de Træstikker, hvormed Lysene skulde fæstes i Muren, og vandrede nu, styrket og tillidsfuld, over Sletten til det gamle Guds-Hus. Hun vandrede fra den vel-forsynede Gaard, fra de glade, for hendes Sorg ligegyldige Mennesker, for at søge Frelse ved en vaklende Mur, der mer end noget andet Sted i Egnen var et Billede paa Glemsel og hjelpeløs Forladthed. Men just nu var hendes

Fortrøstning sat paa dette ene Punkt. Alene der skulde Hjelpen findes.

Maanen steg op over Bjergryggen, og skinnede ned i Ruinen, da Sara tændte sine Lys derinde. Veiret var fuldkommen klart og roligt. Om Kirken hvilede den dybeste Stilhed, medens det stigende Maanelys mere og mere afslørede og forklarede den vinterlige Egns høitidelige Skjønhed. Paa den gamle Kirkegaardstomt glimrede Lundene, og afsatte sine lange Skygger mod Sneteppets matte Sølvglands. Stille og alvorligt pegede Granerne op i den rene Luft, og fra den tindrende Himmel faldt mangt et Stjerneskud, som en mild Bebudelse, over den Bedende.

Men nu afbrydes Stilheden ved rask Bjeldeklang. Fire Slæder svinge om ved Fyrreholtet, og kjøre frem til Gangstien, der fører over Sletten. De Reisende stige ud, lade et Par medfølgende Karle passe Hestene, og vandre mod Kirke-Ruinen. Det er Julegjester fra Skriver-Gaarden, hvor endelig den i flere Aar omtalte Plan, at besøge Ødekirken ved Julenat, er kommen til Udførelse.

Det er muntre Svende, der nu skride over Helgetunet. Dette Tog er et fornøieligt Mellemspil i deres Juleprogram, som de ogsaa denne Gang, medens Uveiret stod paa, frygtede for at maatte opgive. Des gladere ere de nu, og i Beredskab have de mangen Skjemt over den sjeldne Illumination. Det synes altsaa

dog, som den arme Saras Andagt skal forstyrres, og hendes Tro blive fristet.

Med Vanskelighed naa de Vandrende frem over den ujevne Grund ved Ruinen. Men nu standse de Alle, grebne af et Indtryk, der kommer dem uventet. Fra Kirken lyder en klar, af den dybeste Følelse vibrerende Stemme, og de høre tydeligt det gamle Psalmevers:

„Vær kun tro i Haab at vinde!
Kan Du ingen Udvei se,
Gud skal snart et Middel finde
til at lindre al din Ve.
Haab kun stadigt Gud er her,
Han har Dig som Fader kjer;
haab, at Han din Sag vil fremme!
Haabet skal Dig ei beskjæmme."

I forandret Stemning, og med spændt Forventning, traadte de Fremmede nærmere, og saa den unge Pige knælende i en Vraa hos de brændende Lys. De følte vel, at den Lyst, der havde ført dem hid, kun slet svarede til denne Bedendes Inderlighed og Alvor. Men hun var saa ganske gjennemtrængt af sin Forvisning om Bønhørelse, at hun, ved at se disse Skikkelser i Ruinens Aabning, med høi Røst udbrød: „Priset være Gud! Hans Hjelp er kommen." — Og saa var det i Sandhed.

Saras Kræfter, der i Forventningen havde staaet hende bi, svigtede efter Opfyldelsen, og kun afbrudt og hulkende kunde hun meddele de Fremmede sin

Beretning. De stode Alle dybt bevægede. Men Togets Leder ytrede høit sin Glæde. „Se I nu“, sagde han, „hvad det betyder, at jeg endelig vilde have vor prægtige, men gjenstridige Doktor med?“ — Denne havde ogsaa ved Saras Udbrud strax anet, at hans Hjelp her vilde være fornøden, og derfor hørte han nøie paa hendes Meddelelser. Han gav hende godt Haab. Og skjønt hun allerede før var tillidsfuld, følte hun dog dertil den Beroligelse, som en Læges trøstende Ord under saadanne Omstændigheder pleier fremkalde.

Kort efter lød der atter Bjeldeklang paa Bygdeveien. Lægen skiltes fra sit Selskab, og med Sara, der fik Plads hos ham i Slæden, kjørte han rask afsted til Gaarden under Aasen. De valgte Tømmerveien, der er et godt Stykke længere, men er bedre banet end den Vei, Sara havde vandret. Skriverens bedste Traver var sat for Slæden, og noget over Midnat vare de allerede ved Saras Hjem.

Dette var Begivenheden i Saras Liv, hvorved dets rette Indhold kom tilsyne og skinnede et Øieblik, som en sjelden Skat, for fremmede Blik. Men for Sara selv vendtes det, hun nu havde oplevet, indad til en ny Bestyrkelse i hendes Fromhed, — og det fremkaldte ingen Forandring i hendes ydre Vilkaar. Alf kom sig, skjønt langsomt, ved Lægens

Omsorg. En voldsom Hjernerystelse havde bragt ham Døden nær. Han bekræftede Houg-Marthes Anklage mod Halling-Jens; men denne var kommen saa pludseligt bag paa ham, og havde tilføiet ham et saa bedøvende Slag, at han intet videre kunde forklare, fordi han strax havde tabt Bevidstheden. Skjønt nu denne Livsfare og dens Grund stemte Alf til ny Eftertanke, kunde han dog ei bringes til at styre sit urolige Sind og sin Vandrelyst. Men nu lod dog Moderen ham fare, fordi hun stolede paa, at han var bleven klogere og vilde skikke sig vel iblandt Fremmede. Ud paa Varen blev han konfirmeret, og kort efter tog han Farvel og skiltes i god Forstaaelse fra alle Gaardens Beboere.

Sara sidder atter alene hos de hvide Gjeder. Graneskovens duftende Hegn omgiver hende. Hun ser ud over de mørkladne Aaser og blinkende Kjern, og ofte hefter hun sit Blik paa de fjerne Blaaner. Maaske hun atter venter paa den Bortdragne; maaske hun dog tilsidst ganske drager ham til sig ved Erindringens Magt i hans Sind, ved en Længsel, som han først maa opsøge paa de alfare Veie. En Sjel som hendes, saa enfoldig og i Stilheden samlet, har noget Uudgrundeligt for Den, som har fundet Aandsnæring, men ogsaa Selvbedøvelsens lønlige Gift blandt Verdens Herligheder. Naar en Saadan kommer til den alvorlige, skovgrønne Fjelddal, da vil han maaske først føle Rolighedens og Sinds-Hvilens

Indtryk. Men dvæler han der længere, da skal han mærke den ensomme Naturs strenge Magt, og pinligt vil han kastes tilbage paa sit inderste Selv, som han nu finder svagt og bævende. Men i Fjelddalen, paa den mosdække Skrent, sidder Hvide-Sara med sit rene, glade Hjerte og sit klare, henskuende Blik. Betragt hende i Forgrunden af det mægtige Landskab! Hun er den besjelede Skikkelse, hvis Aand svæver over Udsigten, og hvorved al dens Strenghed faar en mildere Tydning.

Forord til „Christiania-Postens“ Feuilleton.

(1856.)

(Forfatteren var ikke Redaktør, men skrev dette Forord paa Redaktionens Anmodning.)

At foranstalte Samle-Verker for novellistisk Læsning, med Afbenyttelse af udenlandsk Literatur, synes nu at være et Foretagende af liden Vanskelighed. Man kan ei betvivle, at dette Skrift-Slags i vor Tid beskjeftiger langt flere Forfattere end i nogen tidligere Periode, og ligesaa vist er det, at man aldrig før har seet saa mangfoldige og uligeartede Emner behandlede i den prosaiske Fortællings Form.

Saaledes ere Grændserne for denne literære Virksomhed til alle Sider udvidede, og det Forraad, der frembyder sig til et Udvalg, er da meget stort. Men heri ligger ogsaa flere Vanskeligheder. Denne vidtløftige Literatur er i sin Grund betinget af Tidens overordentlige Ide-Bevægelse, der vil allesteds-

hen, og udbrede, meddele sig til Alle. Større og mindre Spørgsmaal angaaende Menneskets Udvikling og Samfunds-Liv, som før alene henførtes til Videnskaben, Lære-Foredraget eller de politiske Forhandlinger, optages nu, midt under deres gjærende og svævende Tilstand, i den underholdende Literatur, og indarbeides i de Former, der kunne gjøre Regning paa den størst mulige Læsekreds. Heraf har en overordentlig Bog-Industri udviklet sig, og i samme Grad, som de rent æsthetiske Fordringer til Komposition, Stil og Afrunding have tabt i Anseelse, er Antallet af Arbeidere i denne Industri tiltaget.

Og selv de bedre Forfattere i Novelle- og Roman-Faget vise sig ofte skadeligt paavirkede under disse Forholde. Den særegne Tids-Tendents, som de foresætte sig at udhæve og drøfte, hemmer den frie Støbning af Fantasiens Skikkelser, og indlægger tyngende Bestanddele i Begivenhedernes Gang. Denne Strid røber sig hyppigt i det hele Anlæg. Dels som Modvegt til, dels som Bærer for den raisonnerende, ledende Fremstilling anvendes et Overmaal af pikante Forviklinger og Situationer med tilhørende Bi-Personer, der i deres Mængde og Forskjellighed svække Hovedfigurernes Virkning. Hertil kommer de mangehaande indskudte Episoder og langtrukne Dialoger, hvorved Fortællingens Interesse og Læserens Stemning idelig forstyrres. Gjennem saadanne Misgreb er det, at flere af Nutidens navnkundige Roman-Verker have

naaet et i Forhold til deres egentlige Kjerne forbausende Omfang, som dog i Læseverdenen efterlader et uklart og kort-varende Indtryk.

Disse faa Bemærkninger, hvortil saa mange lignende kunde føies, skulle kun antyde vor Opfatning af de særegne Vanskeligheder ved det Foretagende, at bringe Almenheden et Udvalg af den nyeste Novelle- og Roman-Literaturs voxende Forraad. Om vi nu end ei tør love at træffe et Valg, der fuldkommen kan tilfredsstille os selv og Læserne, maa vi dog give den Forsikring, at vi stedse skulle anvende omhyggelig Prøvelse, og at fremfor Alt de skadelige og misvisende Tendents-Bøger i dette Skrift-Slags skulle holdes borte fra Samlingen.

Vor Tidsalders Kunst har en Hovedtanke, hvori Sandheden og Begrændsningen af den omtalte Ide-Bevægelses Indgang i den digtede Fortælling maa søges: Det gjelder at give Skildringen Virkeligheds-Præg, at holde den i Belysning af den valgte Scenes og Tids eiendommelige Væsen. Ligesom denne Fordring er bleven en Lov for de gode Forfattere, saaledes maa den ogsaa tages i Betragtning af Samleren. Det er ikke nok, at der fremsættes en velopfunden Historie med almen-menneskelige Interesser, gjennemført Plan og smukt Foredrag. Der forlanges, at Kompositionen har en dybere historisk og psykologisk Grund, saa at de skildrede Personligheder, i deres forskjellige Egenskaber, Kaar og Tilstande, bidrage

til at betegne en bestemt Periode eller Livskreds. — Saaledes kan i Sandhed Skildringen blive belærende og ledende, uden at Tendentsen eller en vis Parti-Anskuelse træder frem med de mangehaande Krav paa særegen Opmærksomhed, som ei kunne bestaa med en Fortællings sande Karakter og Anordning.

Det kan ei negtes, at den moderne Novelle-Literatur frembyder mange Arbeider, der indenfor de Grændser, som en ægte Fremstillingskunst kræver, have dette Virkeligheds-Præg og rette belærende Indhold, — og her staar uden Tvivl en stor Række af de nyeste engelske Romaner for Læserens Tanker. Alligevel kan det hende, at flere af disse Verker, med deres Skildringer af et stort Folks eiendommelige, forviklede Samfunds-Forholde, netop ville betragtes som vidtløftige Indlæg i Spørgsmaal, der kun af de færreste Læsere kunne omfattes med den fornødne Indsigt og Interesse.

Og her maa vi til Slutning udtale Haabet om, at vor Samling vil komme til at indeholde et passende Antal af originale Frembringelser, og saadanne, hvori hjemlige Billeder og Tilstande beskues. De forskjellige Vanskeligheder, som under denne Forventning maa tages for Øie, ere ofte nævnte, og Enhver kjender dem. Blandt Andet har man sagt, at vort Lands spredte Befolkning, og dennes lidet bevægede Samfunds-Liv, kun giver et ringe Forraad af Motiver, medens den indskrænker Opfindelsens Spillerum. Og

denne Bemærkning har vistnok sin Sandhed. Men ligesom man i andre Literaturer, just ved Valget af den mindre Scene og de enkle Forholde, har vundet et fortrinligt Udbytte af eiendommelige Fortællinger, saaledes have ogsaa flere af vore egne Forfattere tilstrækkeligt vist, hvad der i denne Kreds kan udrettes. Overalt bliver det en Fortjeneste i Fremstillingens Kunst, at opnaa ved de simpleste Midler den største Virkning.

Et Par Bemærkninger i Anledning af en Kritik over Forfatterens Digte. *)

(1860.)

Det er ei min Hensigt, her at levere en Antikritik til den nævnte Recension; i saa Fald skulde jeg hurtigere have givet Svar. Men da der i denne Sag er udtalt visse Synsmaader, der ogsaa ved andre Leiligheder hyppigt bringes paa Bane, og som jeg antager for æsthetiske Fordomme, har jeg troet at burde yde et lidet Bidrag til deres Belysning. Imidlertid have andre mig paahvilende Arbeider kun levnet mig knap Tid til dette Foretagende, og bragt mig til saa længe at opsætte dets Udførelse.

„Der gives Digtere“, siger Rec., „hvis Frembringelser i alt Væsentligt antage sin poetiske Form i Inspirationens Øieblik; der gives andre, hos hvem

*) Se „Aftenbladet“ Nr. 7—17, 1860.

Stemningen først gjennem Tankens lutrende Proces kommer til poetisk Gjennembrud. Det er en gammel Sandhed, og en Erfaring, som man uden noget særdeles Kjendskab til den poetiske Literatur har let for at gjøre." Den første Klasse betegner Forfatteren ved „Natur-Geniet, den naive Digter", den anden ved „Kunst-Digteren". — hin er „saa at sige i Slumpelykkens Vold, hans Digtning udfolder sig pludseligt, under et heldigt Øiebliks Indskydelse; svigter dette Held, er han magtesløs, og frembringer Smagløsheder (som Wergeland) eller Pjat (som Oehlenschläger); Kunst-Digteren er udsat for en ikke ringere Fare: den, at Stemningen dufter bort under Udarbeidelsens Møie".

Jeg indrømmer Recensenten, at man kan have let for at gjøre saadanne Erfaringer uden noget særdeles Kjendskab til den poetiske Literatur. Men jeg tvivler om, at man, med sand Indsigt og Stemmeret i Poesiens Rige, vil kunne udtrykke sig saaledes. Efter en almindelig æsthetisk Talebrug forstaar man ved naiv Poesi dels den, der gaar forud for et vist Folks, en vis Periodes Kunst-Digtning, som igjen er en naturlig Følge af den hele Kultur-Udvikling, — dels den traditionelle Poesi, der som Ytring af Folkelivet omgiver Kunst-Digtningen. Men indenfor Kulturbærernes Samfund, og i en gjennemreflekteret Tid, er denne Modsætning mellem naiv og kunstmæssig Poesi ugrundet og vildledende. Den

maa ei fra en slap Dagligtale indføres, hvor det gjelder at prøve Begreberne.

Egentlig er Digterens Naivetet Udtrykket for det oprindelige Natur-Kald, der gjennemtrænger hans Udvikling, og som, selv hvor denne er mangelfuld, kan træde frem med større eller mindre Virkning. Men Kultur-Livet, der er en Skole for Natur-Anlægets Fremgang til Frihed og Selvbestemmelse, kan ei anerkjende en Aands-Virksomhed, der „saa at sige er i Slumpelykkens Vold". Det kræver af „Natur-Geniet" kunstnerisk Udfoldelse. Thi der findes intet Hensyn, hvorefter Digteren skulde være undtagen fra de almindelige Kultur-Love.

Naar imidlertid Rec. paa sit Sted mener, at man kan være „Kunst-Digter" uden at have „faaet Sanger-Evnen som Vuggegave", da indrømmer han paa den anden Side for meget. Thi ligesom den naive Folkedigtning modsættes de individuelle Digteres eller Kunst-Poesiens Kreds, saaledes er det netop her, at det personlige Anlæg faar størst Betydning og skal staa sin Prøve.

Men Recensentens Program er sammensat af lutter uklare Forestillinger. Hvad forstaaes ved „Inspirationens Øieblik" og ved „alt Væsentligt" i den poetiske Form? Skjønt det vistnok ei er Meningen, synes disse Udtryk nærmest at sigte til Improvisatorens Færdighed, der netop er en ved varig og anspændende Øvelse vunden Kunst. Men det kan i

intet Tilfælde være betegnende for et eget Slags Digtning, „at Stemningen først gjennem Tankens (Betragtningens) lutrende Proces kommer til poetisk Gjennembrud". Thi hvad der bryder frem maa være i Grunden, og mellem den poetiske Stemning og dens fremtrædende Form ligger nødvendigt en Tanke-Proces, den være nu hurtig eller langsom.

Rec. vil stille sine Modsætninger paa Spidsen; men deres Skarphed er kun tilsyneladende. Det er vel tydeligt nok, at hvis den „naive" Digter, forladt af Øieblikkets Indskydelse, bliver „magtesløs, og frembringer Smagløsheder eller Pjat", da har han netop det samme Uheld, som „Kunst-Digteren" skal være udsat for, at nemlig „hans Stemning dufter bort under Udarbeidelsens Møie".

Uden Tvivl maa det gjelde som en almindelig Kjendsgjerning i Kulturverdenen, at dens ypperste Digterverker ere Frugter af en tankefuld, omhyggelig Udarbeidelse, og at denne fremmer saavel Udtrykkets Kraft og Dybde som dets Klarhed og Naturlighed. Goethes og Schillers Brevvexling er i denne Henseende meget oplysende. Men ogsaa i enhver anden Literatur finder man saadanne Digter-Bekjendelser, og til Overflod viser en stor Mangfoldighed af udgivne Digt-Manuskripter de tydeligste Spor af denne frugtbare Kritik under Frembringelsen. I vort Sprogs Literatur kan det maaske bedst paavises ved Ewalds Exempel. Han var Poet og intet Andet,

en pathetisk, ildfuld Natur; men han taler om Digtningens „anstrengende Arbeide“, — han mener, at „man maa være nogenledes kold, for at kunne skildre sin Ild“, — og hans efterladte poetiske Kladder vidne tilstrækkeligt om, hvilken Møie det ofte har kostet ham at finde det bedste Udtryk, det sande Digtersprog til sin begeistrede Følelse. Hos Ewald bliver det meget anskueligt, at denne Stræben staar i nøieste Forbindelse med hans Digter-Karakters Alvor og Dybde. Men Forholdet er i Øvrigt intet mindre end overraskende. Blandt Nutidens Digtere har ingen mere end Béranger faaet Ord for Naivetet. Ikke desto mindre er han bekjendt for sin kunstneriske Nøiagtighed og for denne strenge Omhu i Udarbeidelsen, som Gustave Planche kalder hans *prévoyance laborieuse.* Imidlertid er det en naturlig Følge af den modne Digters indøvede Kunst, at Digtningen undertiden med Lethed, Sikkerhed og Hast kan fremtræde ligesom umiddelbart af Stemningen. Men det røber liden eller ingen Erfaring i disse Ting, naar man antager, at det er saaledes i Regelen.

Det poetiske Anlæg forekommer i mange Styrkegrader, og hos de dermed begavede Individer vise sig Anlægets Elementer i Blandingsforhold af uendelig Forskjellighed. Ikke hvor en enkelt Side af Anlæget er overvældende stærk, men hvor Blandingen er fyldig og harmonisk, findes Digter-Geniet,

der, som Naturgrund, betegner en høi Grad af poetisk Udviklings-Evne. Men Guldalderen er forbi, og Genierne leve i Arbeidets Verden. Deres Stræben lettes dem ved den indre Kraftfylde, men fuldkommes ei, før den er udbragt i Verker, der i gjennemført Helhed svare til Naturgrundens Alsidighed. Kun en umoden eller overfladisk Betragtning kan tage det stærkt fremtrædende Ensidige som Udtryk for en høiere Evne, og derimod overse det samme Element, hvor det er indordnet i en harmonisk Fremstilling.

Men hvorfor har man stillet Reflexion og Digtning mod hinanden, skjønt dog den første maa være indeholdt i den sidste? Allerede Schiller har i Theorien peget paa deres Enhed, og ved sin egen Poesi hævdet sin Anskuelse. Men Forestillingen om Reflexionens stridige Forhold til det sande Poetiske er opkommen paa et Standpunkt, der forlængst er forladt, — da man med Udtrykket „poetisk Reflexion“ sigtede paa Digt-Arter, som ikke længere dyrkes. Dengang gjorde Kritiken Indsigelse mod en udbredt og anseet Retning i Literaturen, der nedsatte Digtersproget til et udsmykkende Middel for alskens Foredrag, hvor Grundtanken selv var upoetisk og Stoffets hele Opfatning prosaisk. Det Væsentlige i denne Protest vedkommer imidlertid ikke blot Digtekunsten, — det har ogsaa grebet ind i Videnskaben, til hvis Opgaver den ældre Reflexions-Metode stod i et løst,

udvortes Forhold. Men ligesom her den rette, frugtbare Reflexion viser sig, hvor den videnskabelige Tænkning trænger ind i Gjenstandens Væsen, og følger dennes egen Udviklings-Lov, saaledes kan ogsaa den Digtning, der begynder med et Syn for Stoffets poetiske Spire, og bringer denne til harmonisk Udfoldelse, godt vedkjende sig sin Tilbliven gjennem Reflexionen. Hver eneste sand Poet ved, hvad hans Produktion skylder den umiddelbare Stemning, den første Beaandelse. Men han ved tillige, at denne Tale om en vedvarende Henrykkelse og Indskydelse, medens han digter, kun er Udtryk af en forældet, hykkelsk Fraseologi. Digter-Begavelsens Alsidighed og høiere Kultur viser sig deri, at Tænkningens „lutrende Proces" selv bliver poetisk produktiv, skærper Digter-Synet, og nærer Inderligheden. Ogsaa her gjelder den dybsindige Hamanns Udsagn: „*Je genauer unser Verstand die Verhältnisse jeder Person und jedes Gegenstandes zu fassen weiss, desto feinerer Empfindungen sind wir fähig.*"

Den moderne Tids hele Aands-Liv kræver den poetiske Reflexion, og kræver den gjennemført. At en Digter fordyber sig i sit Emne, tænker dets Tanker, og udtaler dem i den fuldkomneste Form, dette kan blot siges til hans Ros. Thi den fuldkomne Form er Væsenets Aabenbarelse. Og om man her særligt udpeger Diktionen og det rent Sproglige, bliver Sagen den samme, efterdi Form-Fuldendelsen

selv ei tilsteder nogen Sondring af Indvortes og Udvortes. Det er en betydelig, men ofte fremtrædende Misvisning, at betragte den poetiske Sprogkunst, adskilt fra Digtningens organiske Proces, som en paasat Farve eller Fernis. Saaledes anbragt er den virkelig ingen Kunst. Men i sin sande Skjønhed udtrykker den netop det specifikt Poetiske ved Fremstillingen. Digtningen er, som en eiendommelig Tænkning, tillige en Beaandelse af Sproget, hvorved ikke blot dets rytmiske Kraft fremtræder, men hvorved der endog i den enkelte Vending og Ordbetegning kan lægges et Skjær, en Tone, som paa en uforklarlig Maade bevæger Stemningen og Fantasien. Denne snart musikalske, snart plastiske Kraft i det poetiske Foredrag er betinget af noget Oprindeligt i Digterens Fremstillings-Evne, der ei nærmere kan paavises.

Man har seet Forsøg paa at bestemme Digtersproget fra forskjellige Synspunkter, blandt Andet efter Digtningens Art og Temperatur. Men saadanne Regler ere tomme. Alt kommer an paa den egne Sprogfølelse, der som given og tillige erhvervet tilhører den sande Digter, og som da ogsaa i nogen Grad maa findes hos Læserne, hvis de tilfulde skulle kunne opfatte hans Verk. Det Indtryk, som her skal tilegnes, udgaar ligesom af Sprogets fineste Duft, der i de enkelte Vendinger og Rytmer snart slører, snart fremhæver og beliver Begrebet. Og

deri ligger blandt Andet den største Vanskelighed ved at opnaa en fuldkommen Nydelse af et fremmed Sprogs Digtninger. Men saa vist som det skjønt udprægede Digtersprog henviser til en indre Gehalt, ligesaa vist forudsætter det en omhyggelig Indøvelse, og hvor det savnes, erindres vi føleligt om, at Sproget er Digterens eneste Kunstmiddel.

Mangen Gang maa man studse ved den æsthetiske Kritiks mangelfulde Kjendskab til den sande Digtnings første Betingelser. Og hos os røbes det maaske allermest, hvor Talen er om den poetiske Form. Thi dette Begreb er neppe blevet opklaret ved de mangehaande Forhandlinger, hvis Thema var Baggesens tvetydige Sætning, at Sproget i alle Digterverker er det Vigtigste. Hyppigst antager man, at Formen er en Sag for sig, der endog kan sættes i Verk ved en flittig Efterhjelp og Afpudsning paa det færdige Arbeide, — og jeg maa tro, at flere af mine Hovmestere tillægge mig denne Fremgangsmaade. Men saaledes har jeg aldrig taget det. Jeg har lidet Brug for Filen, og selv den enkelte Rettelse i det engang Afsluttede finder jeg sjelden fornøden.

Ogsaa i Poesien er det udformede Hele et Udtryk af organiserede Kræfters Samvirken; hvor denne svigter, er Skaden uophjelpelig. Og naar man i den nyere Tid har søgt at hævde Poesiens Selvstændighed, dens Uafhængighed af fremmede Hensyn, da

har man i det Samme indskærpet Form-Fuldendelsen som Digtningens eget iboende Øiemed. Men ved Siden af denne Erkjendelse gaar den aflagte æsthetiske Doktrin og den slette poetiske Praxis. Tanke-Udviklingen, Reflexionen sættes ind, med Sigte paa Harmoni og Skjønhed. Men Traaden fastholdes ei. Tilfældigheden, Omtrentligheden kommer i Gang, og den gamle *licentia poëtica* af ethvert Slags tager Overhaand. Dette Jaskeri, hvis Mage i ingen anden Fremstillings-Art bliver taalt, kan endnu i Poesien forenes med et anseet Navn, — det kan endog blive fremhævet som Tegn paa en høiere Kraft og Genialitet. Men det sande Forhold er følgende: Den gjennemførte Digtnings Form gjør sig ei gjeldende som saadan; thi den er Et med Verkets Liv og Væsen. Den slette, skjødesløse Form er derimod fordringsfuld, idet den af Læseren kræver allehaande uvedkommende og forstyrrende Indrømmelser. Men saa er der en Opfatningskreds, hvor denne Utilbørlighed dels finder Støtte i den æsthetiske Fordom, dels virker som et aandeligt Pirremiddel.

Jeg har Intet imod, at Rec. stadigt fremhæver min Kunstner-Stræben. Thi jeg har havt den fra det Øieblik, jeg blev mig mit poetiske Kald bevidst. Før den Tid kunde jeg skrive Vers med en i Sandhed strømmende Produktion, hvorom maaske en og anden af mine Ungdoms-Venner endnu har nogen Erindring. Trangen til Udtalelse gav sig Luft, inden

jeg egentlig havde Noget at sige. Men en dybere indre Erfaring og den modnede Selvbevidsthed gav mig, tilligemed et Indhold, Synet for mit Anlægs Grændser og for dets rette Udviklings-Former. De poetiske Opgaver, som umiddelbart tiltalte mig, vare just de samme, som jeg ved Eftertanke kunde gjennemtrænge og bringe til virkelig Afslutning; al anden Digtning har jeg ladet uforsøgt og betragtet som mig uvedkommende. Den rette Kjender vil se, at i denne Sammenhæng ligger min Styrke og min bedste Adkomst til et Navn i Literaturen. Men min Rec., der har forseet sig paa Begrebet Reflexion, har i det Hele intet Øie for det Umiddelbare i min Digtning, og finder dens Svaghed, dens „Achilles-Hæl" i mit Forhold til Reflexionen. Dette søger han at paavise og begrunde, men uden at jeg deraf har kunnet hente nogen Belæring.

Paa den poetiske Tænknings Vei, fra det oprindelige Indtryk af Emnet til dets afsluttede Fremstilling, ligger vistnok Digtningens Farer og Vanskeligheder, — og jeg kjender godt, hvad menneskeligt der paa denne Vei er vederfarets mig. Men med Overraskelse ser jeg, at Rec. finder hin Achilles-Hæl fornemmelig i min „Natur-Digtning", der efter hans Udtryk lyder som et Omkvæd gjennem mit hele Digter-Liv. Her tør jeg trygt sige, at Uklarheden, den skjeve Opfatning, ligger hos ham selv. Det er bekjendt, at Natur-Skildringen, saavel i Digte-

som Malerkunsten, først i den nyere Tid har udviklet sin Idealitet og er bleven Speil, Symbol for Stemnings-Livet. Recensentens Henvisninger til Horats, Lessing, Wessel ere derfor i denne Sag ubrugelige.

Naar en tidligere Periodes Natur-Digtning, — som hos Haller, Thomson, Tullin, — dvælede ved en Mængde landskabelige Detailler, da skede dette, skjønt ofte i en moralsk Hensigt, ligesom for at rivalisere med Naturens Pragt og Mangfoldighed. Men da intet indre Billede laa til Grund, tabtes i disse Skildringer det Tiltalende og Samlende, Helheden. Ogsaa hos de ældre Landskabsmalere findes Exempler nok paa en lignende Misvisning. Men i den nyere Tids Malerkunst er Landskabsfaget saa godt som ganske anlagt paa Stemning. Saavel i Komposition som i det Enkeltes Behandling ledes Kunstneren af et indre Motiv, og han søger at opnaa Billedets Totalvirkning ved en gjennemholdt Grundtone. Saaledes tiltales vi af hans Verk. Og naar det nu heder, at „man af mere end bare Malice“, har sagt, at min Natur-Digtning minder om Landskabsmalerier, da kan jeg med Fornøielse tage disse Udsagn til Indtægt, som et Vidnesbyrd om, at visse Læsere, paa hvem jeg for Resten ikke har gjort nogen sikker Regning, dog have havt en Fornemmelse af det indre Væsen i denne min Poesi.

Et af de interessanteste Skrifter om Natur-Skildringens Betydning og Grændser er Schillers Af-

handling „Über Matthisons Gedichte"; thi Matthison staar paa Overgangen fra den ældre, beskrivende Maneer til den symboliske Kunst i Natur-Digtningen, og Schiller har med sikkert Blik udhævet den nye Plads, som baade Landskabsmaleriet og Landskabspoesien, i nøieste Forhold til hinanden, skulde indtage. Schiller vil, at Digteren ved en „symbolisk Operation" skal forvandle Natur-Billedet til noget Menneskeligt; han paaviser det musikalske, stemningsmæssige Element i Landskabsmaleriet, og fordrer saavel af Maler som af Digter en Sandseliggjørelse af indre Gemyts-Bevægelser ved Fremstilling af analoge ydre Natur-Tilstande. Her skal Poesien udhæve det betegnende Væsentlige, og overlade den videre Udførelse til Læserens Fantasi. Den frugtbare Knaphed, hvorpaa det her kommer an, er stik modsat de ældre Skildringers trættende Ordrighed, og i denne Forstand tør jeg som en Ros tilegne mig Recensentens Dadel, „at Digtet ender, hvor det skal begynde" — nemlig sit fortsatte Liv i Læserens Indre.

Det træffer ret heldigt, at Recensenten til Støtte for sin Opfatningsmaade har udpeget og gjengivet et Digt, som jeg finder særlig bekvemt til Oplysning af hans Vildfarelse. „Elveløbet" er et Stemnings-Digt, der visselig ikke skal gjøre den Virkning, Recensenten omtaler: „give et vist Indtryk af Ynde, af Friskhed, af stille, frugtbringende Kraft". Elveløbet betegner Levnetsløbet, og er sandelig mindst af Alt

„et fint Mosaik-Arbeide af alskens maleriske Specialiteter“. Et Elveløb kan vistnok give Anledning til en meget udførlig Beskrivelse. Men ethvert Træk af min Skildring svarer til den iboende symboliske Betydning, og der er ei indblandet nogen anden Betegning, som ellers kunde tilhøre Natur-Scenen. Naar nu alligevel denne er anskueligt gjengiven, da viser dette Digtets harmoniske Gjennemførelse, men har tillige foranlediget, at Billedet er blevet et Fixeerstykke for den prosaiske Opfatning. Det Slags Digtning, hvorom her er Tale, beror ikke paa den almindelige Tanke, Rec. udhæver, „at Naturen oplader sin Trøst for det trætte Sind, der higer did fra Menneskelarmen“; men den beror paa Natur-Scenens Magt til at sætte Gemyttet i en vis Rørelse, stemme det til Følelsen af en vis Livs-Tilstand. Spørgsmaalet bliver da, om Poesien ved sine Midler kan gjenfremstille Billedet saaledes, at just dette Indtryk opnaaes. Men den kan hertil, saa lidt som Landskabsmaleriet, undgaa at bruge Enkeltheder, — det kommer an paa deres Valg, Anordning og Betoning. Men ligesom det er bekjendt, at der gives Betragtere, hvem det mest beaandede Landskabsmaleri kun svagt tiltaler, saaledes ved jeg ogsaa, at en god Del Læsere mangle Sands for de Stemnings-Digte, som her omhandles.

Min Rec. er ikke blot en Læser, hvis Opfatning i dette Stykke er usikker. Han er ogsaa en doktri-

nær Æsthetiker, som griber feil af den Genre, hvori hans Bedømmelse skal være gjeldende. Han har bestandigt den gamle, brogede Landskabspoesi for Øie, — han ser ikke, at min Natur-Digtning danner dertil en bestemt Modsætning. Og under denne Misforstaaelse indbefatter han baade de helt symboliske Skildringer og saadanne Stemnings-Digte, hvori et Natur-Billede blot som Motiv er indlagt.

Det er indlysende, at Landskabsmaleriets Opsving i vor Tid staar i nøieste Forbindelse med Tidens eiendommelige Natur-Digtning, og det fordi de begge ere udgaaede fra den samme Grund, fra det samme Vendepunkt i Livs-Anskuelsen. Hint „Musikalske“, en Betoning af Aandens uendelige Inderlighed, bevæger dem begge. Men Recensentens Opfatning af denne Gjensidighed indeholder en stor Vildfarelse; han mener nemlig, at „ved Landskabsmaleriets nærværende Udvikling har Natur-Betragtningen maaske i det Hele taget faaet en overveiende Retning mod det iøinefaldende Enkelte“, som igjen er ham enstydigt med „de maleriske Motiver“. Men Nutidens Landskabsmaleri frister ingenlunde paa den Maade. Man mindes ved en saadan Angivelse om Jan Breughel og Roelandt Savery, men sandelig allermindst om Malere som Calame og Gude.

Det er mig denne Gang nok at have meddelt disse Bemærkninger. I Øvrigt vil jeg nu, som før,

overlade min Digtning til sig selv. Dens Skjebner har jeg hidtil fulgt med Rolighed, og ingen Mistydning har kunnet bringe mig til at se bort fra det meget glædelige, jeg paa den Vei har oplevet og vundet. I denne Aand bringer jeg ogsaa Recensenten min uskrømtede Tak for den Interesse, han har vist mit „Digter-Liv". Vel har han paa flere Steder krydret sin Dadel med den nu saa meget omspurgte raske og ubehageligt skjemtsomme Skrivemaade. Men dette er igjen rigeligt opveiet ved den alvorlige Ros, han til Slutning har ydet mig. Jeg forlanger ingen større Anerkjendelse end den, der er udkommen som hans Betragtningers Hovedsum. Hvis denne staar fast, vil den ogsaa af sig selv lede til en klarere Forstaaelse af min poetiske Udvikling.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 06 05 16 022 5